Autoarea bestsellerului *Ultima geană de lumină*
KRISTIN HARMEL
CARTEA COPIILOR PIERDUȚI
„O poveste dramatică despre supraviețuire și rezistență. Nu am putut să o las din mână."
HEATHER MORRIS
LITERA
MOON

Kristin Harmel

Cartea copiilor pierduţi

Traducere din limba engleză şi note:
Mihaela Magdalena Dumitru
Editura Litera
2021

Kristin Harmel
The Book of Lost Names

Copyright © 2020 Kristin Harmel Lietz
Credit Line MCR115170 © Marie Carr / Trevillion Images
Toate drepturile rezervate

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro
Cartea copiilor pierduţi
Kristin Harmel
Copyright © 2021 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate
Editor: Vidraşcu şi fiii

Redactor: Dragoş Ghiţulete
Corector: Raluca Chiriac
Copertă: Bell Studio
Tehnoredactare şi prepress: Laura Carîp
Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza.
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
HARMEL, KRISTIN
Cartea copiilor pierduţi / Kristin Harmel ;
trad. din lb. engleză şi note: Mihaela Magdalena Dumitru. –
Bucureşti : Litera, 2021
ISBN 978-606-33-7915-4
I. Dumitru, Mihaela Magdalena (trad. ; note)
821.111

Surorilor mele de la Swann Valley – Wendy, Allison, Alyson, Emily şi Linda – care înţeleg, aşa cum nu pot înţelege cu adevărat decât scriitorii şi cititorii, că multe cărţi au puterea de a-ţi modela destinul.

De asemenea, bibliotecarilor şi librarilor de pretutindeni, care se asigură că acele cărţi care au puterea de a schimba vieţile oamenilor îşi croiesc drum spre mâinile celor care au cea mai mare nevoie de ele.

Capitolul 1

Mai 2005

Este sâmbătă dimineaţă, iar eu sunt pe la jumătatea turei mele la Biblioteca Publică Winter Park atunci când o văd.

Cartea pe care mi-au căzut ochii ultima dată, în urmă cu şase decenii.

Cartea despre care credeam că a dispărut pentru totdeauna.

Cartea care a însemnat totul pentru mine.

Mă priveşte dintr-o fotografie din *New York Times*, pe care cineva l-a lăsat deschis pe ghişeul unde se returnează cărţile. Lumea se cufundă în tăcere când mă întind spre ziar, iar mâna îmi tremură la fel de tare ca ultima dată când am atins această carte.

— Nu este posibil, şoptesc eu.

Mă uit la fotografie. Din ea mă priveşte un bărbat în jur de şaptezeci de ani, cu părul subţire şi alb ca neaua şi cu ochi ca de broască, ascunşi în spatele lentilelor bulbucate.

„La şaizeci de ani de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, un bibliotecar german încearcă să returneze cărţile furate proprietarilor lor de drept”, scrie în ziar, iar mie îmi vine să îi strig bărbatului din imagine că *eu* sunt proprietarul de drept al cărţii pe care o ţine în mâini, volumul decolorat şi legat în piele, cu colţul din dreapta jos jupuit şi cotor aurit, pe care este scris titlul *Epitres et Evangiles*. Îmi aparţine mie – şi lui Rémy, un bărbat care a murit cu multă vreme în urmă, un bărbat la care am jurat după război să nu mă mai gândesc.

Dar a fost prezent în gândurile mele în această săptămână, în ciuda voinţei mele. Mâine, 8 mai, lumea va sărbători a şaizecea aniversare a Zilei Victoriei în Europa. Îmi este imposibil, cu toate aceste tinere prezentatoare de ştiri care vorbesc cu mare solemnitate despre război, de parcă ar putea vreodată să îl înţeleagă, să nu mă gândesc la Rémy, să nu mă gândesc la timpul petrecut împreună atunci, să nu mă gândesc la oamenii pe care i-am salvat şi la felul cum s-a sfârşit totul. Deşi fiul meu îmi spune că este o binecuvântare să am o minte atât de ageră la vârsta mea înaintată, aşa cum se întâmplă cu toate binecuvântările, şi aceasta vine la pachet cu neajunsuri.

În majoritatea zilelor, nu îmi doresc decât să uit.

Clipesc ca să alung amintirea nepoftită a lui Rémy şi îmi reîntorc atenţia la articol. Omul din imagine este Otto Kühn, bibliotecar la Zentral-und Landesbibliothek din Berlin, care şi-a asumat misiunea de a returna cărţile furate de nazişti. Se pare că există peste un milion de asemenea cărţi numai în colecţiile bibliotecii sale, dar cea pe care o ţine în mână în fotografie – cartea *mea* – este cea despre care spune că îl ţine treaz noaptea.

— Acest text religios, i-a spus Kühn reporterului, este preferatul meu între multele mistere care ne ocupă rafturile. Publicată la Paris în 1732, este o carte foarte rară, dar altceva o face să fie extraordinară. Este unică pentru că înăuntrul ei găsim o enigmă greu de descifrat: un fel de cod. Cui i-a aparţinut? Ce înseamnă acest cod? Cum a ajuns în posesia germanilor, în vremea războiului? Acestea sunt întrebările care îmi bântuie gândurile.

Simt lacrimi în ochi, lacrimi care nu au ce căuta aici. Le şterg, furioasă că mă dovedesc şi acum la fel de emotivă, după toţi aceşti ani.

— Ce plăcut trebuie să fie, zic eu încet către fotografia lui Kühn, să fii bântuit de întrebări, şi nu de stafii.

— Hmm, doamnă Abrams? Vorbiţi cu ziarul?

Vocea lui Jenny Fish, asistenta directorului bibliotecii, mă smulge din ceaţa amintirilor. Este genul care se plânge în legătură cu orice – şi pare că îi face plăcere să sugereze la fiecare pas că, întrucât am optzeci şi şase de ani, aş face bine să mă gândesc cât mai curând la pensionare. Îmi aruncă mereu ocheade suspicioase, ca şi cum nu i-ar veni să creadă că la vârsta mea mai vreau să lucrez aici.

Nu înţelege ce înseamnă să iubeşti cărţile cu atâta pasiune, încât să simţi că mori fără ele, că nu mai poţi respira, că nu mai poţi exista. Îmi este imposibil să pricep, de fapt, de ce s-a făcut bibliotecară.

— Chiar aşa, Jenny, răspund eu, fără să ridic capul.

— Da, bine, atunci probabil nu ar trebui să o faceţi în faţa vizitatorilor, zice ea fără nici o urmă de ironie. Ar putea crede că sunteţi senilă.

Nu are simţul umorului.

— Îţi mulţumesc, Jenny. Sfaturile tale sunt întotdeauna utile.

Ea dă din cap, solemnă. Se pare că este dincolo de puterea ei de înţelegere că cineva care arată ca mine – minionă, cu părul alb, cu înfăţişare de bunicuţă – ar fi capabilă de sarcasm.

Dar astăzi nu am timp pentru ea. Nu mă pot gândi decât la carte. Cartea care conţine atâtea secrete. Cartea care mi-a fost luată înainte de a descoperi dacă cuprindea răspunsul de care aveam disperată nevoie.

Iar acum, la depărtare de numai un drum cu avionul, se află omul care deţine cheia ce va deschide totul.

— Să îndrăznesc? murmur eu, privind fotografia lui Otto Kühn.

Îmi răspund la propria întrebare înainte să mi se strecoare îndoiala în minte. Trebuie. Le-o datorez copiilor.

— Doamnă Abrams?

Este tot Jenny, care mi se adresează pe numele de familie, deşi i-am spus de o mie de ori să îmi spună Eva, la fel cum li se adresează celorlalte bibliotecare, pe numele de botez. Dar, vai, pentru ea nu sunt altceva decât o bătrânică. Recompensa, după ce ai traversat deceniile în pas de marş, este un proces treptat de ştergere.

— Da, Jenny? ridic eu privirea într-un final.

— Nu credeţi că ar fi bine să vă duceţi acasă? Bănuiesc că o spune aşteptând să refuz. Zâmbeşte arogantă, convinsă că şi-a impus superioritatea. Să vă adunaţi un pic?

De aceea îmi face mare plăcere să o privesc în ochi, să zâmbesc şi să spun:

— Da, Jenny, îţi mulţumesc foarte mult. Cred că aşa voi face.

Iau ziarul şi plec.

De cum ajung acasă – un bungalou primitor, la numai cinci minute de mers pe jos de bibliotecă – deschid calculatorul.

Da, am un calculator. Şi încă o dată, da, ştiu cum să îl folosesc. Fiul meu, Ben, are prostul obicei de a silabisi termenii din domeniul informaticii în prezenţa mea – in-ter-ne-tul şi e-mail-*ul* – ca şi cum conceptul de tehnologie ar fi prea dificil de priceput pentru mine. Presupun că nu îl pot învinui, cel puţin nu în totalitate. Când s-a născut Ben, războiul se terminase de opt ani, iar eu lăsasem în urmă Franţa şi persoana care fusesem altădată. Ben nu m-a cunoscut decât în rolul meu de

bibliotecară şi gospodină, care uneori greşea pronunţia cuvintelor în engleză.

Undeva, de-a lungul timpului, şi-a băgat în cap ideea că sunt o fiinţă simplă. Ce ar spune dacă ar şti adevărul?

Este vina mea că nu i-am spus niciodată, că nu am corectat niciodată greşeala. Dar când te obişnuieşti cu traiul tihnit, ascuns în carapacea ta, este foarte greu să te mai ridici şi să spui: „De fapt, oameni buni, *iată* cine sunt eu în realitate”.

Poate că mi-a fost teamă şi de faptul că tatăl lui Ben, soţul meu, Louis, m-ar părăsi dacă şi-ar da seama că sunt diferită de persoana pe care l-am lăsat să o vadă. Oricum m-a părăsit – cancer pancreatic, în urmă cu un deceniu – şi, cu toate că mi-a lipsit tovărăşia lui, am ajuns la strania înţelegere că probabil m-aş fi descurcat fără el mult mai devreme.

Intru pe site-ul Delta[1] – din obişnuinţă, presupun, căci Louis călătorea adesea în scop profesional şi făcea parte din programul de loialitate al companiei aviatice. Preţurile sunt exorbitante, dar am destui bani puşi deoparte. Este aproape ora prânzului, primul avion pleacă peste trei ore, iar un altul pleacă diseară la 9.35, face escală la Amsterdam mâine şi aterizează la Berlin la 3.40 după-amiază. Apăs butonul mouse-ului fără să mai întârzii şi îmi rezerv un bilet la cel de-al doilea zbor. Este de-a dreptul poetică ideea că voi ajunge la Berlin la exact şaizeci de ani după ziua în care germanii au semnat actul de predare necondiţionată în faţa Aliaţilor, chiar în acest oraş.

Simt cum mă trece un fior şi nu ştiu dacă este teamă sau emoţie.

Am de făcut bagaje, dar înainte de asta trebuie să îl sun pe Ben. Nu va înţelege, dar poate că a venit în sfârşit timpul să afle că mama lui nu este persoana pe care credea că o cunoaşte.

---

[1] Delta Air Lines, Inc. este o mare companie aeriană americană cu sediul în Atlanta, Georgia.

Capitolul 2

Iulie 1942

Cerul de deasupra Bibliotecii Sorbonne, aflată în arondismentul al cincilea al Parisului, era cenuşiu şi încărcat de ploaie, iar aerul era dens şi greu. Eva Traube stătea în faţa intrării principale, blestemând umiditatea din aer. Ştia, chiar fără să se uite în oglindă, că părul ei negru, care îi ajungea până la umeri, îşi dublase deja volumul, făcând-o să semene cu o ciupercă. Nu că ar fi contat; singurul lucru pe care îl observau ceilalţi la ea era steaua galbenă, cu şase colţuri, cusută pe partea stângă a sacoului tricotat. Steaua aceasta ştergea toate celelalte faţete ale ei care contau – identitatea ei de fiică, de prietenă, de anglofilă care lucra pentru a-şi obţine doctoratul în literatură engleză.

Pentru mulţi oameni din Paris, ea nu mai era acum decât o evreică.

S-a cutremurat, traversată de un fior rece neaşteptat. Cerul părea a prevesti ceva rău, ca şi cum ar fi ştiut un lucru pe care ea nu îl ştia. Umbrele aruncate de norii ce se adunau păreau întruparea fizică a întunericului ce se lăsase peste oraş.

„Curaj”, i-ar spune tatăl ei, într-o franceză încă neşlefuită, cu urme ale accentului polonez. „Înveseleşte-te. Germanii nu ne pot supăra decât dacă le permitem să ne supere.”

Dar optimismul lui era nerealist. Germanii aveau libertatea absolută de a-i deranja pe evreii francezi oricând doreau, indiferent dacă părinţii Evei le-o permiteau sau nu.

S-a uitat încă o dată spre cer, cântărind opţiunile. Avusese de gând să meargă pe jos spre casă, pentru a evita metroul şi noile regulamente – evreii nu mai aveau voie să urce decât în ultimul vagon, năduşitor şi neaerisit –, dar dacă se rupeau cerurile, poate că ar fi mai la adăpost sub pământ.

— Ah, *mon petit rat de bibliothèque*.

O voce gravă, venită din spatele Evei, a smuls-o din gândurile ei. A înţeles cine este înainte de a se întoarce, căci era singura persoană care o alinta spunându-i „şoricelul meu de bibliotecă”.

— *Bonjour*, Joseph, a zis ea băţoasă.

Simţea cum îi urcă căldura în obraji şi se simţea ruşinată de atracţia pe care o simţea faţă de el. Joseph Pelletier era unul dintre puţinii studenţi de la secţia de engleză care purtau steaua galbenă – deşi, spre deosebire de ea, era numai pe jumătate evreu şi nepracticant. Era înalt, avea umeri laţi, părul des şi negru, iar ochii de un albastru-deschis. Arăta ca o vedetă de cinema, o părere pe care ştia bine că o împărtăşeau multe fete din secţia ei – chiar şi catolicele, ale căror părinţi nu ar permite niciodată ca fiicele lor să fie curtate de un evreu. Nu că Joseph ar fi părut genul care curtează o femeie. Era mai degrabă bărbatul care te seduce într-un cotlon întunecat al bibliotecii, iar apoi te părăseşte mai mult leşinată.

— Pari foarte gânditoare, micuţo, a zis el, aruncându-i un zâmbet şi sărutând-o pe ambii obraji în semn de salut.

Mama lui o cunoştea pe mama ei dinainte de naşterea Evei, iar el avea un fel aparte de a o face să simtă că era şi acum copila care fusese atunci când îl cunoscuse, deşi avea deja douăzeci şi trei de ani, cu trei ani mai puţin decât el.

— Mă întrebam numai dacă va începe ploaia, a răspuns ea, îndepărtându-se un pas, înainte ca el să remarce că atingerea o făcuse să roşească.

— Eva. Felul în care i-a pronunţat numele i-a făcut inima să bată mai tare. Când a îndrăznit să îl privească din nou, ochii lui aveau ceva neliniştitor. Am venit să te caut.

— Pentru ce?

Timp de o fracţiune de secundă, a sperat că el va spune „Ca să te invit la cină”. Dar speranţa ei era ridicolă. Şi oricum, unde s-ar duce? Totul era închis pentru cei care purtau steaua.

Joseph s-a aplecat spre ea.

— Ca să te avertizez. Sunt zvonuri că se pregăteşte ceva. Un raid de proporţii, înainte de ziua de vineri. Respiraţia lui caldă îi gâdila urechea. Au pe listă douăzeci de mii de evrei născuţi în afara Franţei.

— Douăzeci de mii? Este imposibil.

— Imposibil? Deloc. Prietenii mei au surse de încredere.

— Prietenii tăi?

Ochii li s-au întâlnit. Desigur, auzise despre mişcarea de Rezistenţă, despre cei care activau în clandestinitate aici, în Paris, pentru a submina activitatea naziştilor. Oare asta voia să spună? Cine altcineva ar putea şti un asemenea lucru?

— De unde ştii că au dreptate?

— De unde ştii tu că nu au? Ca măsură de precauţie, cred că ar fi mai bine ca tu şi părinţii tăi să vă ascundeţi în următoarele câteva zile.

— Să ne ascundem?

Tatăl ei repara maşini de scris, mama ei lucra cu jumătate de normă pe post de croitoreasă. Abia îşi permiteau să plătească chirie, ce să mai vorbim despre o ascunzătoare.

— Ne-am putea caza la Ritz, ce crezi?

— Nu este de glumă, Eva.

— Îmi displac nemţii la fel de mult cum îţi displac şi ţie, Joseph, dar douăzeci de mii de oameni? Nu, nu cred.

— Ai grijă, micuţo.

În clipa aceea, cerurile s-au deschis. Joseph a dispărut în marea de umbrele care înfloreau pe trotuarul flancat de fântâni arteziene.

Eva a înjurat în şoaptă. Picăturile de ploaie bombardau trotuarul, făcându-l lucios ca uleiul în lumina slabă a după-amiezii târzii, iar când a coborât în goană scările repezindu-se spre rue des Écoles, s-a udat până la piele într-o clipită. A încercat să îşi tragă sacoul peste cap, pentru a se feri de ploaia torenţială, dar asta nu a făcut decât ca steaua, mare cât palma ei, să devină şi mai vizibilă.

— Evreică puturoasă, a murmurat un bărbat care a trecut pe lângă ea, cu faţa ascunsă de umbrelă.

Nu, Eva nu va merge cu metroul astăzi. A răsuflat adânc şi a pornit în fugă spre râu, spre înălţimea catedralei Notre-Dame, spre casă.

— Cum a fost la bibliotecă astăzi?

Tatăl Evei stătea în capul mesei lor mici, în vreme ce mama ei, cu părul acoperit de o batistă decolorată şi trupul vânjos îmbrăcat într-o rochie jerpelită din bumbac, turna cu polonicul o

supă apoasă din cartofi în farfuria lui, apoi într-a Evei. Toţi trei fuseseră prinşi de ploaia de vară, iar acum hainele erau atârnate la uscat în faţa ferestrei deschise, iar stelele galbene îi priveau tăcute, ca nişte soldăţei aliniaţi la raport.

— A fost bine.

Eva a aşteptat-o pe mama ei să se aşeze înainte de a lua prima înghiţitură din mâncarea insipidă.

— Nu înţeleg de ce insişti să te mai duci, a zis mama Evei. S-a oprit ca să ia o lingură de supă şi a strâmbat din nas. Nu îţi vor da voie să îţi susţii examenele de final.

— Lucrurile se vor schimba, Mamusia. Sunt sigură de asta.

— Generaţia voastră şi optimismul ăsta, zise oftând mama Evei.

— Eva are dreptate, Faiga. Nemţii nu pot menţine aceste regulamente la infinit. Nu au logică.

Tatăl Evei a zâmbit, un zâmbet despre care ştiau cu toţii că este fals.

— Mulţumesc, Tatuś.

Eva şi părinţii ei încă se adresau unul altuia cu termeni de alint polonezi, deşi Eva, născută la Paris, nu pusese niciodată piciorul în ţara natală a părinţilor ei.

— Cum a fost azi la muncă?

Tatăl ei şi-a coborât privirea spre supa din farfurie.

— *Monsieur* Goujon nu ştie cât timp mă mai poate plăti... Ochii i-au fulgerat spre Mamusia, apoi spre Eva. Am putea fi nevoiţi să plecăm din Paris. Dacă îmi pierd slujba, nu vom mai avea cum să supravieţuim aici.

Eva ştiuse că acest moment va veni, dar tot a lovit-o ca un pumn în stomac. Dacă părăseau Parisul, nu se va mai putea întoarce niciodată la Sorbonne şi nu îşi va lua niciodată diploma de licenţiată în literatură engleză, pentru care lucrase atât de mult.

Slujba tatălui ei era în pericol de mult timp, de când începuseră germanii să îi înlăture sistematic pe evrei din societatea franceză. Reputaţia lui, aceea că era cel mai bun reparator de şapirografe şi maşini de scris din Paris, îl salvase o vreme, deşi nu mai avea voie să profeseze în birouri guvernamentale. Dar lui *monsieur* Goujon, fostul său şef, i se

făcuse milă de el şi îl plătea pentru muncă la negru, pe care o presta în cea mai mare parte acasă. În momentul acela erau aliniate în salon unsprezece maşini de scris în diferite etape de dezasamblare, care anunţau noaptea lungă de muncă pe care o avea în faţă.

Eva a inspirat adânc şi a căutat în adâncul sufletului ei o rămăşiţă din rezervele de speranţă.

— Poate ar fi mai bine dacă am pleca, Tatuś.

El a clipit de câteva ori, iar mama ei a amuţit.

— Mai bine, *słoneczko*?

Aşa îi spunea tatăl ei, folosind un cuvânt care în poloneză însemna „soarele meu”, iar Eva se întreba dacă înţelegea amarnica ironie, aşa cum o înţelegea ea. În definitiv, soarele nu este decât o stea galbenă.

— Să vedeţi, m-am întâlnit astăzi cu Joseph Pelletier...

— Ah, Joseph! a întrerupt-o mama ei, ducându-şi palmele la obraji ca o şcolăriţă îndrăgostită. Un băiat atât de frumos. Ţi-a cerut în sfârşit o întâlnire? Mereu am sperat că voi doi vă veţi căsători.

— Nu, Mamusia, nu are legătură cu asta.

Eva a schimbat priviri cu tatăl ei. Găsirea unui tânăr potrivit pentru fiica ei părea să ocupe o parte absurd de mare a gândurilor Mamusiei, de parcă nici nu s-ar fi aflat în mijlocul unui război.

— De fapt, m-a chemat ca să îmi spună ceva. A auzit un zvon că în următoarele zile vor fi arestaţi vreo douăzeci de mii de evrei născuţi în afara Franţei.

Mama Evei s-a încruntat.

— Ridicol. Ce să facă cu douăzeci de mii dintre noi?

— Aşa am spus şi eu. Eva s-a uitat către tatăl ei, care nu spusese încă nimic. Tatuś?

— Este înspăimântător să auzi aşa ceva, a zis el după o pauză lungă, cu vorbe molcome şi măsurate. Dar Joseph pare genul care scorneşte poveşti.

— Sunt sigură că nu ai dreptate. Este un tânăr foarte plăcut, a replicat mama Evei pe loc.

— Faiga, a supărat-o pe Eva, şi pentru ce? Ca să se umfle în pene, ca să îi arate că are legături? Un băiat decent nu ar simţi

nevoia să demonstreze nimic. Tatuś s-a întors către Eva. *Słoneczko,* eu nu vreau să ignori ce ţi-a spus Joseph. Şi sunt de acord că se pregăteşte *ceva*. Dar am auzit cel puţin zece zvonuri în ultima lună, iar acesta este cel mai surprinzător. Douăzeci de mii? Nu este posibil.

— Dar, Tatuś, dacă are dreptate?

În loc de răspuns, el s-a ridicat de la masă şi s-a întors după câteva secunde cu o broşură printată, de mici dimensiuni. I-a întins-o Evei, care a răsfoit-o în grabă. *Luaţi toate măsurile pentru a vă ascunde... Luptaţi împotriva poliţiştilor... Încercaţi să fugiţi...*

— Ce este asta? a şoptit ea, întinzându-i-o mamei sale.

— Cineva a strecurat-o pe sub uşă ieri, a zis tatăl ei.

— De ce nu ne-ai spus? Pare un avertisment, exact cum a zis şi Joseph.

El a dat încet din cap.

— Nu este primul, Eva. Germanii ne conduc şi prin frică, şi cu ajutorul armelor. Dacă ne ascundem de fiecare dată când circulă un anunţ fals, înseamnă că au câştigat, nu crezi? Înseamnă că ne-au furat sentimentul de securitate, starea de bine. Eu nu le-o voi permite.

— Noi, oricum, nu am făcut nimic rău, a intervenit mama Evei. Suntem cetăţeni utili societăţii.

— Nu sunt sigur că va mai conta în cele din urmă, a zis tatăl Evei şi s-a aplecat spre ea, a mângâiat-o pe mână, apoi a atins obrazul soţiei sale. Dar, deocamdată, suntem în siguranţă. Aşa că haide să mâncăm supa, ca să nu se răcească.

Însă Eva îşi pierduse pofta de mâncare şi nu a făcut decât să plimbe cartofii prin farfurie, simţind că i se strânge stomacul din cauza presimţirii rele pe care vorbele tatălui ei nu o puteau alunga.

Mai târziu în seara aceea, după ce Mamusia se dusese la culcare, Tatuś a găsit-o pe Eva în mica bibliotecă în care se ajungea dinspre salon şi unde rafturile urcau până în tavan, pline cu cărţile pe care ei doi le preţuiau atât de mult. El o învăţase să iubească cititul, unul dintre cele mai de preţ daruri pe care un părinte le poate da unui copil şi, făcând astfel, îi deschisese o uşă către lume. În mai toate serile, ea şi tatăl ei

citeau aici într-o tăcere plăcută, dar acum gândurile Evei erau distrase de altceva. Stătea pe canapea şi mâzgălea într-un caiet, un tic nervos pe care îl avea încă din copilărie, când se simţea mai în largul ei schiţând oamenii şi obiectele din jur.

— *Słoneczko,* a zis el blând.

A ridicat privirile, iar creionul s-a oprit peste un desen detaliat al candelabrului de deasupra capului.

— Credeam că eşti în pat, Tatuś.

— Nu am putut să dorm. S-a apropiat şi s-a aşezat lângă ea. Trebuie să îţi spun ceva. Dacă nemţii vin să ne ia pe mine şi pe mama ta, tu să te duci imediat la *monsieur* Goujon.

Eva a rămas cu ochii holbaţi la el.

— Ai zis că nu îl crezi pe Joseph.

— Nu îl cred. Dar aici se petrec lucruri îngrozitoare tot timpul. Aş fi un prost să afirm că nouă nu ni se poate întâmpla nimic. Dar tu, *słoneczko,* trebuie să fii în siguranţă. Tu eşti franţuzoaică. Dacă vom fi arestaţi, tu trebuie să fugi înainte ca situaţia să se înrăutăţească.

— Tatuś...

— Du-te în zona liberă, iar dacă poţi, caută adăpost în Elveţia. Aşteaptă sfârşitul războiului acolo. Ne vom întoarce după tine.

Durerea a paralizat-o. În zona liberă? Graniţa se afla la mulţi kilometri spre sud de Paris şi reteza jumătatea de ţară pe care naziştii o lăsaseră francezilor. Elveţia părea a se afla la distanţă de o întreagă lume.

— De ce nu putem pleca împreună? Acum?

— Pentru că ar bate la ochi, Eva. Vreau să fii pregătită pentru ziua în care s-ar putea să fii nevoită să o porneşti la drum. Vei avea nevoie de documente din care să nu reiasă că eşti evreică. *Monsieur* Goujon te va ajuta.

Simţea că o lăsase fără suflare.

— Ai vorbit deja cu el?

— Da, i-am dat şi banii, Eva. Tot ce aveam pus deoparte. Mi-a dat cuvântul lui. Are acces la tot ce este necesar pentru a-ţi face un set de acte false. Îţi vor fi de folos ca să părăseşti Parisul.

Ea a clipit, ca să îşi oprească lacrimile.

— Nu plec fără tine, Tatuś.

El a apucat-o de mâini.

— Trebuie, Eva! Promite-mi că vei pleca, dacă se ajunge la asta.

— Dar...

— Vreau să îmi dai cuvântul tău. Nu voi putea supravieţui dacă nu am convingerea că şi tu faci tot ce poţi pentru a rămâne în viaţă.

Eva l-a privit în ochi.

— Promit. Dar, Tatuś, mai avem timp, nu-i aşa? Avem timp să găsim o cale de a pleca împreună spre zona liberă, da?

— Desigur, *słoneczko*. Desigur.

Dar privirea lui a alunecat într-o parte. Când a privit-o din nou, disperarea din ochii lui era adâncă, neagră, iar Eva a înţeles că nu crede nici el propriile cuvinte.

Două nopţi mai târziu, abia trecuse de ora patru dimineaţa când s-a auzit prima bătaie în uşă. Eva avusese parte de un somn agitat şi visase dragoni fioroşi care înconjurau castelul, iar în timp ce urca spre suprafaţa conştiinţei, o gheară de fier i s-a pus în piept. *Joseph a avut dreptate. Au venit*.

Îl auzea pe tatăl ei umblând prin apartament cu paşi înceţi şi măsuraţi.

— Tatuś! l-a strigat ea în timp ce îşi punea halatul şi îşi băga picioarele în ghetele vechi din piele pe care le ţinea lângă pat de un an, în caz că era nevoită să fugă.

De ce altceva va mai avea nevoie dacă veniseră germanii să îi ridice? Să îşi pregătească o valiză? Ar avea timp? De ce nu îl ascultase pe Joseph?

— Tatuś, te rog! a strigat ea când paşii tatălui ei s-au oprit.

A vrut să îi spună să aştepte, să oprească timpul, să îngheţe pentru un ultim moment în *clipa dinainte*, dar nu găsea cuvintele, aşa că, în schimb, s-a repezit din dormitor spre salon. A ajuns la timp să îl vadă deschizând uşa.

Şi-a strâns capotul în jurul trupului, aşteptând ordinele lătrate ale nemţilor care se aflau fără îndoială de cealaltă parte a uşii. În schimb, a auzit o voce de femeie şi a văzut cum chipul tatălui ei se îmblânzeşte uşor şi se dă câţiva paşi înapoi. O clipă mai târziu, *madame* Fontain, vecina lor de la capătul holului, l-a urmat în interiorul apartamentului, palidă la faţă.

— Tatuś? a întrebat Eva, iar el s-a întors spre ea. Nu sunt nemţii?

— Nu, *słoneczko*.

Ridurile de pe chipul lui nu se înmuiaseră complet, iar Eva a înţeles că fusese la fel de speriat ca ea.

— Mama doamnei Fontain nu se simte bine. Vrea să vă roage pe tine sau pe mama ta să mergeţi şi să staţi cu fiicele ei, cât timp o duce la apartamentul lui *docteur* Patenaude.

— Simone şi Colette dorm încă, nu o să îţi dea bătaie de cap, a zis *madame* Fontain, fără să o privească în ochi. Nu au decât doi şi patru ani.

— Da, ştiu câţi ani au, a zis Eva băţoasă.

Cu numai o zi înainte, Eva le întâlnise pe fete în curte. Se aplecase să le salute, iar cea mai mare, Colette, începuse să pălăvrăgească veselă despre fluturi şi mere, când deodată *madame* Fontain apăruse de nicăieri şi le îndepărtase grăbită pe fete de ea. În timp ce dispăreau după un colţ, Eva o auzise dădăcindu-le în legătură cu pericolul pe care îl reprezenta prietenia cu un evreu.

— Am încercat la alte apartamente, dar nimeni nu vrea să deschidă uşa. Vă rog. Nu v-aş cere-o dacă nu ar fi absolut necesar.

— Sigur că vom avea grijă de fetele dumitale, a zis mama Evei, care ieşise din dormitor şi care deja îşi schimbase cămaşa de noapte cu o rochie simplă din bumbac şi un pulover tricotat. Aşa se ajută vecinii. Eva poate veni cu mine. Nu-i aşa, draga mea?

— Da, Mamusia, desigur.

Tatăl fetelor plecase pe front, poate era mort deja, iar pe altcineva nu aveau.

— Eva, îmbracă-te repede. Mama Evei se întorsese din nou spre *madame* Fontain. Duceţi-vă. Nu vă faceţi griji. Fetele sunt în siguranţă.

— Vă mulţumesc, a zis *madame* Fontain, dar nu se putea uita în ochii lor.

A îndesat o cheie în mâna Mamusiei şi a plecat înainte ca ele să mai rostească un alt cuvânt.

Eva a aruncat pe ea rochia pe care o purtase cu o zi înainte şi şi-a îndreptat părul înainte de a se întoarce lângă părinţii ei, în salon.

— Cunoaşteţi sentimentele lui *madame* Fontain faţă de evrei, nu-i aşa? nu s-a putut abţine Eva.

— Jumătate din Paris are aceleaşi sentimente, a zis mama ei cu o voce obosită. Dar dacă fugim de ei, dacă ne pierdem bunătatea, le vom permite să ne şteargă de pe faţa pământului. Nu putem face asta, Eva. Nu putem.

— Ştiu. A oftat şi l-a sărutat de noapte bună pe tatăl ei. Du-te înapoi la culcare, Tatuś. Eu şi Mamusia ne vom descurca.

— Fata mea bună, a zis el, sărutând-o pe obraz. Ai grijă de mama ta.

A sărutat-o uşor pe Mamusia, iar când au ieşit pe coridor a închis uşa. S-a încuiat cu un clichet uşor în urma lor.

Două ore mai târziu, în timp ce Colette şi Simone dormeau încă în paturile lor, iar Mamusia sforăia uşurel alături de ea pe canapeaua din apartamentul lui *madame* Fontain, Eva aţipise, când a fost trezită brusc de o lovitură care s-a auzit dinspre culoar. Lumina slabă a zorilor se filtra pe lângă marginile perdelelor de camuflaj. Poate că se întorseseră *madame* Fontain şi mama ei.

Eva s-a ridicat de pe canapea, atentă să nu o trezească pe Mamusia. S-a furişat până la uşă şi a privit pe vizor, aşteptând să o vadă pe *madame* Fontain căutându-se de chei. În schimb, ceea ce a văzut a făcut-o să scoată un geamăt şi să se tragă înapoi de spaimă. Tremurând toată, s-a forţat să privească din nou pe vizor.

În hol, trei poliţişti francezi stăteau în faţa apartamentului lor, aflat la distanţă de numai câteva uşi. S-au auzit aceleaşi lovituri care o treziseră; un ofiţer în uniformă bătea la uşa lor. „Nu, Tatuś”, a ţipat Eva fără vorbe. „Nu deschide!” Dar uşa apartamentului s-a deschis, iar tatăl ei a făcut un pas peste prag, îmbrăcat în cel mai bun costum al lui, cu steaua galbenă cusută perfect pe partea stângă. Unul dintre poliţişti, cel care ţinea în braţe un vraf de hârtii ordonate, i-a zis ceva, dar Eva nu a înţeles ce voia. Muşcându-şi buza atât de tare, încât a simţit în gură gustul sângelui, a lipit o ureche de uşă.

— Unde este nevasta dumitale? a auzit Eva o voce gravă.

Un alt ofiţer l-a îmbrâncit pe Tatuś într-o parte şi a intrat în apartament.

— Nevasta mea? a întrebat Tatuś, cu o voce nefiresc de calmă.

— Faiga Traube, în vârstă de patruzeci şi opt de ani, născută în 1894, în Cracovia, Polonia.

Vocea bărbatului era încordată de iritare.

— Da, desigur. Are grijă de copiii unei prietene care este bolnavă.

— Unde? La ce adresă?

— Mă tem că nu ştiu.

— Şi când se va întoarce?

— Nici asta nu ştiu.

Eva îi auzea pe poliţiştii care mormăiau ceva. Ofiţerul care intrase în apartament a ieşit şi a clătinat din cap.

— Şi fiica dumitale? a întrebat primul ofiţer, de data aceasta pe un ton mai nervos. Eva Traube? Vârsta douăzeci şi trei de ani?

— Este cu mama ei. Vocea tatălui ei era deodată glacială. Dar ea s-a născut aici, în Franţa. Nu aveţi nici un motiv să o deranjaţi.

— Este pe lista noastră.

— Lista este greşită.

— Noi nu greşim niciodată.

— Credeţi că există ceva corect în tot ceea ce se întâmplă? a replicat tatăl ei, abia acum ridicând vocea, iar Eva a auzit o bufnitură înfundată şi un icnet ascuţit.

A îndrăznit să privească din nou prin vizor şi a văzut că tatăl ei se ţinea de nas. Unul dintre poliţişti îl lovise. Eva a strâns pumnii, iar ochii i s-au umplut de lacrimi când şi-a lipit din nou urechea de uşă.

— Destul cu insolenţa. Vii cu noi acum, a zis poliţistul. Sau, dacă preferi, am fi fericiţi să te împuşcăm chiar aici. Un evreu mai puţin de urcat în tren, pentru mine nu are nici o importanţă.

— Lăsaţi-mă să îmi pregătesc o valiză, a zis tatăl ei.

— Ah, nu îţi face griji pentru obiectele de valoare, ne întoarcem negreşit după ele.

Când Tatuś nu a replicat, Eva a privit din nou prin vizor, la timp ca să îl vadă pe tatăl ei trăgând uşa în urma lui. S-a uitat peste umăr o ultimă dată, în direcţia apartamentului soţilor Fontain. Ştia că ea îl urmărea de dincolo de uşă? Că auzise totul?

Dar nu conta. Tatuś a dispărut înainte ca ea să fi avut timp să clipească, iar după un minut, uşa de la intrarea în bloc s-a închis cu o bufnitură puternică, ca un deznodământ. Eva s-a repezit la fereastră, a tras în lături draperiile de camuflaj şi a privit către strada blocată de camioanele negre ale poliţiei şi la furnicarul de uniforme ce mâna bărbaţi, femei şi copii – unii derutaţi, alţii furioşi, iar unii în lacrimi – departe de locuinţele lor. Eva i-a recunoscut pe cei din familia Bibrowski – mama, Ana, tatăl, Max, şi copiii, Henri şi Aline, care nu aveau mai mult de doi ani – şi familia Krosberg, soţii în vârstă, de peste drum, care îi făceau mereu semn cu mâna când pleca spre universitate, dimineaţa.

Eva s-a uitat cu mâna la gură, pentru a-şi înăbuşi suspinele, cum tatăl ei era îmbrâncit în direcţia unui camion. Din spatele acestuia a ieşit o mână care l-a tras înăuntru. Chiar înainte de a dispărea înăuntrul camionului, a ridicat privirile spre clădire, iar Eva şi-a lipit palma de geamul rece. Tatăl ei a făcut o mişcare de încuviinţare din cap, iar Eva a fost convinsă că o văzuse şi că înţelesese că semnul ei mut era o promisiune că va avea grijă de Mamusia până la întoarcerea lui.

— Eva? s-a auzit vocea mamei sale, groasă şi somnoroasă din spate, în camera cufundată în întuneric. Ce tot faci?

Eva a urmărit vehiculele care se îndepărtau, apoi s-a întors spre mama ei.

— Tatuś a fost luat, a şoptit ea. Poliţia...

Dar nu a putut duce la capăt propoziţia.

— *Ce?* Mama ei a sărit de pe canapea şi s-a repezit spre uşă. Unde este? Trebuie să mergem după el! De ce nu m-ai trezit, Eva?

Cuvintele îi erau sugrumate şi încerca în zadar să deschidă încuietorile uşii. Mâinile îi tremurau, dar Eva era lângă ea, pregătită să o prindă în momentul în care s-a prăbuşit la podea, cu trupul tot scuturat de suspine.

— De ce, Eva? De ce nu i-ai oprit? Ce ai făcut?

Eva a simţit o undă de vinovăţie.

— Mamusia, a zis ea cu voce blândă, în timp ce mama jelea în braţele ei. Voiau să te aresteze şi pe tine. Şi pe mine.

— Nu se poate, a zis Mamusia printre lacrimi. Tu eşti franţuzoaică.

— Sunt evreică. Ei nu văd altceva.

Chiar atunci, din dormitorul fetelor a auzit un ţipăt ascuţit.

— *Maman*? Unde eşti, *maman*?

Era fata cea mare, Colette, a cărei voce s-a auzit piţigăiată şi speriată.

Mamusia a ridicat spre Eva ochii plini de suferinţă.

— Trebuie să mergem după tatăl tău, a şoptit ea. Apucase mâinile Evei şi le strângea ca într-o menghină. Trebuie să îl salvăm.

— Încă nu, a zis Eva hotărâtă, în clipa în care Colette a strigat-o din nou pe mama ei. Mai întâi trebuie să găsim o cale să ne salvăm pe noi.

Capitolul 3

Zorii s-au ivit o oră mai târziu şi, odată cu ei, haosul tăcut. Strada de sub ferestrele familiei Fontain s-a umplut cu oameni, dar zgomote nu se auzeau aproape deloc. Vecinii s-au strâns laolaltă, şoptind, însă nici unul dintre ei nu purta steaua galbenă. Evreii din districtul Marais dispăruseră peste noapte.

— Trebuie să mergem în căutarea tatălui tău, a zis mama Evei, cu braţele strânse în jurul trupului şi legănându-se înainte şi înapoi pe canapeaua din salonul familiei Fontain.

Cele două fetiţe, încă în pijamale, aşezate pe podea, se holbau la ea cu ochii măriţi. Într-un final, Eva a inspirat adânc, s-a întors de la fereastră şi a traversat camera pentru a

îngenunchea între ele. Şi-a pus un braţ pe umerii lui Colette şi pe celălalt pe umerii lui Simone.

— Nu plecăm nicăieri, a zis ea, forţându-se să pară veselă şi strângând umerii fetelor. Nu plecăm înainte de întoarcerea lui *madame* Fontain.

— Când se întoarce *maman*? a scâncit Colette.

În mod evident, simţea teama care plutea în cameră, chiar dacă nu o înţelegea.

— În curând, draga mea, a zis Eva, silindu-se să zâmbească. Nu trebuie să îţi faci griji.

— Atunci, de ce este atât de speriată *madame* Traube?

Eva a aruncat o privire spre mama ei, care era palidă ca o baghetă necoaptă.

— Nu este speriată, a zis ea pe un ton ferm, menit să îi atragă atenţia mamei ei. Mamusia a ridicat privirile confuze spre Eva. Nu se simte bine. Nu-i aşa, Mamusia?

Dar mama ei tot nu a răspuns.

Colette a privit câteva clipe în ochii Evei, apoi chipul i s-a relaxat.

— Să îi aduc ceva care să o facă să se simtă mai bine?

— Cred că este o idee minunată, Colette. Ce ar fi să o iei pe Simone cu tine?

Colette a încuviinţat din cap solemnă, apoi a apucat-o de mână pe sora ei şi a condus-o spre dormitorul lor.

Eva a întors capul spre mama ei de cum au dispărut fetele.

— Trebuie să te aduni.

— Dar tatăl tău...

— Nu este aici... a zis Eva fermă, deşi nu îşi putea stăpâni tremurul din voce. Frica are puterea de a-şi croi drum printre fisuri. Vom pune la punct un plan pentru a-l elibera. Îţi promit. Însă nu putem face nimic dacă suntem şi noi arestate.

— Dar...

— Te rog. Nu trebuie decât să găsesc o cale...

— *Madame* Traube?

Vocea lui Colette le-a întrerupt conversaţia, iar când s-au întors au văzut-o pe fetiţa de patru ani stând în pragul uşii, purtând pe cap o coroană din hârtie şi în mână strângând o tiară din metal. A ridicat tiara.

— Uneori, când sunt tristă, îmi place să mă joc de-a prinţesele. Dacă vrei, poţi fi tu prinţesa, iar eu voi fi regina.

— Să ne jucăm de-a prinţesele?

Mamusia părea năucă.

— Este un joc în care te prefaci că eşti altcineva, a zis Colette încruntată. Nu ştii jocul de-a prinţesele, *madame* Traube?

Mamusia nu a răspuns, dar Eva a simţit că i se aprinde un bec în minte.

— Sigur că da, a şoptit ea, iar inima a început deodată să îi bată mai tare.

Şi-a amintit ce îi spusese tatăl ei despre *monsieur* Goujon. Dacă şeful tatălui ei fusese plătit să o ajute pe ea, cu siguranţă putea face ceva şi pentru Mamusia. Ea şi Mamusia nu ar trebui decât să devină alte persoane, cel puţin pe hârtie – un joc de-a prinţesele cu cea mai mare miză.

— *Mademoiselle* Traube? Vrei să te joci şi tu?

Eva a îngenuncheat lângă fetiţă.

— Nu, Colette, dar mi-ai dat o idee minunată. Ai grijă de *madame* Traube, da? spuse întorcând capul spre mama ei. Dacă se întoarce *madame* Fontain, Mamusia, rămâi aici, în apartamentul ei, indiferent ce zice ea. Mă întorc cât pot de repede.

— Dar unde te duci?

— Să găsesc pe cineva care ne poate ajuta.

Înapoi în apartamentul lor, Eva şi-a căutat drum prin întuneric, recunoscătoare pentru lumina slabă a dimineţii care se filtra printre jaluzele, îndeajuns pentru a zări siluetele mobilierului lor. Cunoştea camerele destul de bine ca să le poată străbate prin beznă în condiţii normale, dar acum capul îi vâjâia şi nu avea încredere în trăirile ei. Nici că vecinii nu ar trăda-o, dacă ar auzi-o mişcându-se prin camerele care ar trebui să fie pustii.

Oare vreunul dintre ei îi raportase la poliţie? Înţelegea de ce se aflau numele părinţilor ei pe lista celor care erau duşi în lagăre de muncă, căci amândoi erau emigranţi din Polonia încă de la douăzeci de ani; cumplitul avertisment al lui Joseph se referise la evreii născuţi în afara ţării. Dar cine adăugase numele ei pe listă? Cineva care o voia dispărută, ca apartamentul familiei sale să rămână gol? Soţii Traube locuiseră

acolo timp de peste douăzeci de ani, şi nimeni nu putea nega că apartamentul lor era unul dintre cele mai frumoase din întreaga clădire, aproape de două ori mai mare decât celelalte. Oare invidia şi lăcomia îl transformaseră pe vreunul dintre vecini în trădător?

Eva a gonit gândul negru. Nu avea timp să se lase consumată de furie. Nu, singura ei treabă acum era să o scoată pe mama ei din Paris. După arestările de peste noapte, nu puteau merge pe străzi cu steaua galbenă în piept, desigur, dar ar fi fost şi mai periculos să renunţe la ea pur şi simplu. În clipa în care s-ar aventura afară, ar putea întâlni un poliţist francez sau un soldat german care le-ar cere documentele şi ar fi pe loc arestate pentru infracţiunea de a nu purta steaua. Nu, trebuia să devină cu totul alte persoane, iar cheia acestei transformări se afla în maşinile de scris care aşteptau tăcute şi mătăhăloase în camera lor de zi.

Va duce una dintre maşini la *monsieur* Goujon şi o va folosi ca bilet de intrare în prefectură. Tatuś îi spusese că fostul lui şef îi promisese să îi fabrice documente false; va trebui să îl convingă să facă acelaşi lucru şi pentru Mamusia. Era singura lor speranţă.

Eva s-a mişcat pe tăcute în dormitorul părinţilor ei, de unde a luat trei dintre cele mai bune rochii ale mamei ei, câteva bluze şi fuste, o altă pereche de pantofi şi un palton greu, deşi ziua de iulie era caniculară. Dar cine ştia cât timp vor fi plecate? A aşezat toate hainele cu grijă în valiza veche, din piele, a familiei.

În dormitorul ei, a mai pus în valiză trei rochii, o pereche de pantaloni, o fustă, câteva bluze, un palton şi o pereche de ghete, apoi şi-a luat *carte d'identité*, ştampilată cu cuvântul *JUIVE,* scris cu litere mari, îngroşate. Documentele mamei ei erau şi mai restrictive, căci o identificau pe loc drept evreu născut în străinătate şi îi interziceau orice formă de deplasare.

A închis fermoarul valizei şi s-a întors în camera de zi, unde a închis una dintre maşinile de scris în husa ei, cu documentele de identitate ale ei şi ale mamei ascunse dedesubt. Poate că *monsieur* Goujon va avea nevoie de ele pentru a le putea face acte false.

De îndată ce a închis uşa apartamentului în urma ei, lăsând deocamdată înăuntru valiza plină cu haine, a coborât în grabă scările, strângând mânerul maşinii de scris până ce i s-au albit încheieturile. Era riscant să se aventureze afară fără steaua galbenă, dar miza pe faptul că poliţiştii erau prea ocupaţi cu arestarea altor evrei ca să o mai ia în seamă pe ea, mai ales dacă părea încrezătoare şi hotărâtă. În definitiv, de ce ar fugi un evreu spre centrul Parisului, cu o maşină de scris în mână şi un zâmbet pe chip?

□

I-a luat douăzeci de minute Evei să meargă cât putea ea de ţanţoşă până la imensa clădire a prefecturii, sediul administraţiei şi poliţiei din oraş, situată peste Sena, pe Île de la Cité. Acolo lucrase tatăl ei înainte de introducerea primelor legi antievreieşti şi, cu siguranţă, era locul de unde se orchestraseră raidurile de azi-noapte. Pătrundea în burdihanul bestiei, dar altă cale nu era.

Ţinând capul sus, a aruncat o privire în urmă, spre înaltele turnuri gemene ale catedralei Notre-Dame, care se conturau în spatele ei. Când a deschis cu fermitate uşa prefecturii şi a pătruns înăuntru, s-a întrebat cum puteau comandanţii poliţiei, care lucrau aici în fiecare zi, cei care îi ridicaseră pe evrei aşa cum ridici gunoiul vechi de pe stradă, să comită asemenea ticăloşii în umbra casei Domnului.

— *Mademoiselle*?

O voce care a venit din dreapta a făcut-o să tresară când s-a trântit uşa în spatele ei. S-a întors şi a înghiţit în sec când şi-a dat seama că era un soldat german, care o privea fix.

— *Oui*, *monsieur*?

Tremura, asudată. Dar omul părea numai epuizat, nu şi suspicios.

— Încotro? a întrebat el, cu un puternic accent german.

Cum ea a ezitat, el a măsurat-o de sus în jos, iar privirile i s-au oprit asupra sânilor, vizibili pe sub rochie. Înainte ca ochii să îi revină asupra chipului ei, Eva înţelesese deja cum să îl abordeze.

A inspirat adânc, i-a aruncat un zâmbet cochet şi a fluturat din gene.

— Nici nu mi-am dat seama ce elegante sunt uniformele voastre de aproape, cu toate cutele acestea perfecte. Chipul lui s-a înroşit. Vedeţi, tatăl meu m-a trimis să livrez maşina aceasta de scris. El le repară, dar acum este bolnav şi mi s-a spus că au nevoie de ea astăzi, a adăugat Eva grăbită.

Şi-a ţinut răsuflarea în timp ce neamţul, care nu putea să aibă mai mult de optsprezece-nouăsprezece ani, i-a cercetat chipul. Dacă îi cerea actele de identitate sau căuta în carcasa maşinii de scris, se termina cu ea.

— Cui trebuie dusă?

— Lui *monsieur* Goujon, etajul al doilea.

— Ştiţi unde se află biroul lui?

— Ah, da, am fost de multe ori aici.

Nu minţea. Când era la începutul adolescenţei, cu mult timp înainte de venirea nemţilor, Evei îi plăcea să îl însoţească pe tatăl ei la serviciu când era în vacanţă. O fascinau toate acele ştampile şi stilouri şi maşinării, iar *monsieur* Goujon îi dădea de multe ori un teanc de hârtii şi un creion cu care să îşi ocupe timpul, în vreme ce tatăl ei se ocupa de maşinile de scris. Tare mult îi plăcea să deseneze şi se pricepea atât de bine, încât *monsieur* Goujon îi spusese tatălui ei că ar trebui să se gândească la o carieră în artă. Dar desenul nu a fost niciodată pasiunea ei, aşa cum erau cuvintele, şi i-a spus tatălui ei că simplul fapt că se pricepea la ceva nu însemna că trebuie să îşi petreacă viaţa întreagă făcând acel lucru. Tatăl ei a râs şi i-a spus să se considere norocoasă că are un asemenea talent. „Într-o bună zi”, a zis el, „vei aprecia darurile pe care ţi le-a făcut Dumnezeu.”

— Urcaţi, atunci, a zis tânărul german, cu umerii lăsaţi de oboseală.

Eva se îndrepta deja spre scări.

— *Merci!* i-a strigat peste umăr.

Inima îi bubuia încă după ce a urcat până la etajul al doilea şi a deschis uşa biroului lui *monsieur* Goujon fără să bată. Era singur în spatele biroului şi a privit în sus, cu ochi rotunzi,

surprinşi, de sub sprâncenele cărunte şi stufoase, când Eva a închis uşa în spatele ei fără nici un zgomot.

— Eva Traube? a întrebat el, clipind des, de parcă ar fi fost convins că are vedenii.

Părul îi albise mult de când nu îl mai văzuse şi părea cu zece ani mai bătrân decât tatăl ei, cu toate că Eva ştia că au cam aceeaşi vârstă. Cearcănele de sub ochi erau pronunţate, iar falca îi atârna, părând să îi lipsească energia de a ţine pasul cu restul feţei.

— Nu te-am mai văzut de ani întregi.

— *Monsieur* Goujon, iertaţi deranjul.

S-a ridicat şi a îmbrăţişat-o.

— Am auzit despre raiduri şi m-am gândit că poate...

— Tatăl meu a fost arestat, a spus ea cu tărie, întrerupându-l. Pe listă erau şi numele meu şi al mamei, însă am avut norocul să fim plecate din apartament.

Monsieur Goujon a pălit şi a făcut un pas înapoi.

— O, Doamne!

— Nu avem mult timp, *monsieur*. Vă rog, am nevoie de ajutorul dumneavoastră. Tata mi-a spus că a vorbit cu dumneavoastră, că a aranjat treburile. A zis că îmi veţi face rost de acte false. Eu şi mama trebuie să plecăm din Paris cât mai repede.

Privirile lui *monsieur* Goujon s-au îndreptat mai întâi spre carcasa maşinii de scris din mâna Evei, iar apoi la uşa din spatele ei. În cele din urmă, privirea lui s-a oprit din nou asupra ei şi a strâns din buze.

— Dar ce pot face eu? I-am promis să te ajut numai pe tine, nu şi pe mama ta.

— Dar nu pot să plec şi să o las în urmă. Refuz să o fac.

— Are accent, Eva, şi, ca să fiu cinstit, are înfăţişare de evreică. Ar fi prea riscant. Va fi prinsă, cu siguranţă. Iar apoi, dacă mă toarnă...

— Nu pot să cred că refuzaţi să ne ajutaţi. Panica Evei începea să se intensifice, devenind furie. Tatăl meu a lucrat mulţi ani pentru dumneavoastră, nu-i aşa? A fost un om bun, de încredere.

Fruntea lui *monsieur* Goujon s-a încreţit, iar timp de o secundă-două a părut gata să plângă.

— Eva, vreau să te ajut, dar dacă sunt prins falsificând documente, mai ales pentru un evreu născut în Polonia...

— Aţi fi arestat, poate chiar executat. Ştiu. Eva a făcut un pas înainte şi a coborât vocea. *Monsieur* Goujon, ştiu bine ce vă cer. Dar singura noastră şansă este să ajungem în zona liberă, iar apoi voi găsi o cale de a mă întoarce după tatăl meu.

— Nu... nu pot face ceea ce îmi ceri, a zis el, ferindu-şi privirile. Am o soţie şi un copil la care să mă gândesc şi...

— Tata a avut încredere în dumneavoastră. V-a dat ultimii noştri bani. El a inspirat adânc, dar nu a zis nimic. *Vă rog, monsieur*. A aşteptat până ce a privit-o din nou. Vă implor.

În cele din urmă, el a scos un oftat.

— Îţi voi da nişte acte de identificare necompletate, Eva, nişte permise de călătorie albe. Îmi amintesc că întotdeauna ai fost o artistă pricepută.

— Vreţi – vreţi ca *eu* să fac falsurile?

Spaţiile pentru informaţiile personale – nume, locul naşterii, data naşterii – vor fi uşor de completat, dar cum putea falsifica restul?

— Dar i-aţi promis tatălui meu, *monsieur* Goujon!

El i-a ignorat protestele, continuând cu un glas care abia se mai auzea.

— Voi încerca să îţi găsesc nişte stilouri caligrafice în culorile ştampilelor. Ar trebui să mai fie câteva în dulapul cu rezerve. Dar nu poţi rămâne aici. Dacă află cineva ce ai făcut, voi nega că am ştiinţă de tine. Voi spune că ai furat documentele.

— Dar... a dat să spună Eva, însă el a trecut pe lângă ea şi a ieşit pe uşa biroului său.

A rămas locului, răsuflând adânc, cântărindu-şi opţiunile. Să insiste, să îl implore să o ajute? Nu încercase niciodată să facă ceea ce sugera el.

A reapărut după câteva minute ţinând în mână un plic mic.

— Uite. Ai aici tot ce îţi trebuie. Ghidează-te după documentele reale şi vezi dacă poţi decupa fotografii mai vechi pentru a lipi pozele pe cărţile de identitate; cele pe care le aveţi deja sunt probabil ştampilate cu cerneală roşie permanentă. Am

pus în plic şi un permis de călătorie anulat, ca să vezi cum ar trebui să arate. Şi tu, şi mama ta veţi avea nevoie de câte unul pentru a putea trece în zona liberă. Am adăugat un certificat de naturalizare în alb şi pentru mama ta, care să îi explice accentul, cât şi un certificat de naştere în alb pentru tine. Nu ar trebui să fie deloc dificil de completat.

— Dar nu ştiu cum...

— Bagă asta sub maşina de scris, a continuat el, nebăgând în seamă protestele ei. I-a luat apoi maşina de scris din mână şi a deschis-o pe biroul lui.

A ridicat cu grijă maşina din carcasa ei, a strecurat plicul înăuntru, a adăugat un capsator şi a pus maşina de scris deasupra, zăvorând închizătoarea, apoi i-a întins-o.

— Mergi spre ieşire hotărâtă, ca şi cum ai şti exact ce faci. Nu o să te oprească nimeni, iar dacă o fac, prefă-te jignită. Majoritatea soldaţilor nu sunt decât nişte băieţei care încearcă să pară duri.

Eva a strâns mai tare mânerul între degetele mâinii drepte.

— *Monsieur* Goujon, eu nu sunt falsificator! Este imposibil.

— Asta este tot ce pot face. Ce îţi spunea tatăl tău? Că Dumnezeu ţi-a dăruit acest talent, nu? Ei bine, aceasta este şansa ta de a-l folosi.

Prin cap îi vuiau mii de întrebări, dar cea care i-a scăpat printre buze a fost:

— Dar... unde ne vom duce?

El a ţintuit-o cu privirea un răstimp care i s-a părut prea îndelungat.

— Am auzit de la vărul nevestei mele despre un orăşel numit Aurignon, aflat la optzeci de kilometri la sud de Vichy. Cuvintele i se înşiruiau rapid. Am auzit că adăpostesc copii acolo, îi ajută să ajungă în Elveţia. Poate că ar face acelaşi lucru şi pentru tine şi mama ta.

— Aurignon? Nu auzise niciodată de el. Şi se află lângă *Vichy*?

Staţiunea montană devenise sinonimă cu guvernul-marionetă al prim-ministrului Philippe Pétain; cu siguranţă mişunau mulţi naziști prin zonă.

— Aurignon este un oraş mititel, ascuns printre dealurile de la poalele unor vulcani bătrâni, nu are nici o valoare strategică. Nu

prezintă nici un interes pentru germani, ceea ce îl face să fie ascunzătoarea perfectă. Acum pleacă, Eva, şi nu te uita înapoi. Mergi cu Dumnezeu. Eu am făcut tot ce-am putut.

S-a întors cu spatele la ea atât de repede, încât Eva a început să se întrebe dacă nu cumva îşi imaginase întreg dialogul.

— *Merci, monsieur* Goujon.

Cu capul plecat, a părăsit biroul şi s-a îndreptat cu o mină încrezătoare spre scări, dar toţi muşchii din corp îi erau tensionaţi, iar pe chip avea un zâmbet îngheţat. Tânărul ofiţer german era încă acolo, la capătul scărilor, iar când a trecut pe lângă el a mijit ochii în direcţia ei.

— Credeam că laşi sus maşina de scris, a zis el, făcând un pas şi oprindu-se în faţa ei.

— Aceasta este alta care are nevoie de reparaţii, a zis ea, fără ezitare. A fluturat din nou din gene. Acum chiar trebuie să plec.

— De ce te grăbeşti aşa?

Ochii i se opriseră din nou asupra sânilor ei, fără nici o ruşine, de parcă ea era un obiect pe care îl putea revendica, un obiect asupra căruia avea drepturi.

Eva a făcut tot posibilul să rămână calmă şi a zâmbit mai larg.

— Am mult de lucru, înţelegeţi. Prefectura este ocupată cu toate arestările din noaptea trecută, cred.

Neamţul a încuviinţat din cap, dar era încă încruntat.

— Au meritat-o, să ştii.

Deodată, Eva a simţit că i se face rău.

— Pardon?

— Evreii. Ştiu că arestările au părut nemiloase, dar oamenii aceia sunt primejdioşi.

— Ei bine, a zis Eva, îndepărtându-se deja, eu, una, am speranţa că plaga care poluează oraşul nostru minunat va primi în curând ceea ce merită.

Germanul a dat din cap plin de entuziasm.

— Chiar aşa, *mademoiselle*. Uite, dacă sunteţi interesată vreodată, suntem un grup care ne întâlnim aproape în fiecare zi la ora cinci într-o cafenea din Cartierul Latin, numită Le Petit Pont. V-aş putea oferi ceva de băut...

— Ce invitaţie generoasă! Poate o voi onora.

El i-a zâmbit fericit.

— Ar fi minunat.

Eva i-a făcut semn cu mâna, iar zâmbetul de pe chip era sincer, căci ştia că, dacă aveau puţin noroc, ea şi mama ei se vor afla deja în tren spre sud la ora când tânărul german se va aşeza în faţa primei halbe de bere.

Capitolul 4

Douăzeci de minute mai târziu, Eva a intrat din nou în apartamentul familiei. Trebuia să se mişte repede, înainte să vină vreun vecin în căutare de ceva de furat.

Pe scrin se aflau o fotografie înrămată cu părinţii ei la aniversarea a douăzeci şi cinci de ani de căsătorie, făcută în urmă cu trei ani, alta în care tatăl ei ţinea în mână două carcase de maşini de scris şi zâmbea fericit şi o alta care o înfăţişa pe mama ei, în vacanţă în Cabourg, la finalul anilor treizeci. Mai era una cu Eva, din aceeaşi vacanţă la Côte Fleurie, iar o alta făcută după ce absolvise liceul, acum patru ani. Le-a luat pe toate în grabă şi le-a scos din rame.

A găsit o pereche de foarfece în camera de zi, lângă una dintre maşinile de scris, şi a dus-o repede în bucătărie. Folosind fotografia de pe cartea de identitate a mamei sale pentru a măsura dimensiunea corectă, a tăiat cu grijă pe lângă chipul şi umerii mamei sale din fotografia de la aniversare şi apoi a făcut la fel cu imaginea ei, a mamei şi tatălui ei din celelalte fotografii.

Eva a îndesat cărţile de identitate şi cele şase fotografii improvizate în carcasa maşinii de scris şi a închis-o la loc.

A aruncat o ultimă privire spre rafturile din lemn care se înşiruiau pe pereţi, pe care erau aranjate din podea până la tavan cărţi frumoase, cu pagini pline de cunoştinţe pe care le

absorbise cu aviditate de-a lungul anilor. Mai toate aparţinuseră tatălui ei înainte de a deveni ale ei: cărţi despre tehnici de reparaţie a maşinilor de scris, tomuri de medicină, cărţi despre sistemul solar, chimie, ba chiar şi o primă ediţie a *Aventurilor lui Tom Sawyer* în limba engleză – unul dintre primele romane scrise la o maşină de scris şi unul dintre cele mai valoroase bunuri ale sale. Le devorase pe toate şi pusese bani deoparte să cumpere altele. Ele fuseseră refugiul ei, evadarea ei, iar acum numai ele mai rămăseseră în apartamentul în care probabil nu avea să se mai întoarcă niciodată.

— Rămas-bun, a şoptit ea, ştergându-şi o lacrimă.

Apoi, aruncând o ultimă privire către singurul cămin pe care îl cunoscuse vreodată, luă în mână valiza pregătită şi maşina de scris închisă în carcasa ei şi închise uşa în urma ei.

Câteva secunde mai târziu, când Eva a bătut la uşa familiei Fontain, Colette a fost cea care a răspuns şi a privit-o cu ochi mari.

— Unde este *maman*? a întrebat ea. Nu s-a întors încă, deşi mi-ai spus că o să vină, *mademoiselle* Traube.

— Va veni, Colette, a zis Eva cu fermitate când a trecut pe lângă copil şi a închis uşa în spatele ei. Nu îţi face griji.

La urma urmelor, *madame* Fontain era cât se poate de creştină. Dacă vreun ofiţer încerca să o ia pe sus laolaltă cu evreii, fără îndoială s-ar ruga atât de tare şi cu atâta indignare pentru sufletul lui, încât el ar fi convins de alianţa ei cu Iisus înainte de a-şi scoate actele. Problema era că pe Eva nu o lăsa conştiinţa să le lase singure pe fete. Va trebui ca ea şi mama ei să aştepte întoarcerea lui *madame* Fontain.

Mamusia se afla exact în acelaşi loc în care o lăsase Eva în urmă cu două ore, ghemuită pe canapea şi cu privirile pierdute undeva înaintea ei.

— Mamusia? a zis Eva, traversând camera spre mama ei şi punându-i o mână pe umăr. Tremura. Te simţi bine?

— Tot nu vrea să se joace de-a prinţesele, a informat-o Colette când Mamusia nu a răspuns.

— Ştii ceva, Colette, cred că se simte destul de rău. Draga mea, vrei să o iei pe sora ta şi să puneţi la loc lucrurile înainte să se întoarcă mama voastră? Să nu se supere.

— Da, *mademoiselle*.

Colette a adunat toate fundele şi rochiile pe care le întinsese pe jos şi i-a făcut un semn surorii sale, apoi au plecat în grabă din cameră.

Eva s-a lăsat repede pe vine, lângă mama ei.

— Am un plan, Mamusia, dar trebuie să îţi revii. Trebuie să plecăm din Paris cât mai repede. Trebuie să le ţii pe fete ocupate cât timp lucrez eu. Iar dacă se întoarce *madame* Fontain, ţine-o ocupată până termin eu.

Mamusia a clipit de câteva ori înspre Eva.

— Dar ce faci?

Eva s-a aplecat spre ea.

— Fac acte false pentru noi.

— Falsifici acte? Dar nici nu ştii cum să faci asemenea lucruri!

Eva a înghiţit în sec şi a încercat să se adune.

— Voi învăţa. Dar nu avem prea mult timp, aşa că trebuie să mă asculţi. Tu vei fi Sabine Fontain.

Mamusia a rămas fără suflare.

— Îmi dai numele lui *madame* Fontain?

Eva se gândise la asta de când plecase din biroul lui *monsieur* Goujon. Aveau nevoie de numele unor persoane reale, în caz că erau reţinute şi vreun poliţist se hotăra să le verifice identitatea în arhive.

— Cred că este mai sigur aşa, a zis Eva. Numele Sabine ar putea fi şi rusesc, iar asta este important. Ar explica de ce ai un accent. Dacă te întreabă cineva, spui că ai emigrat din Rusia după revoluţia din 1917. Desigur, te-ai măritat cu soţul lui *madame* Fontain, Jean-Louis Fontain, un patriot francez care este dat dispărut în acţiune pe front.

Mama ei a clipit înspre ea.

— Dar tu?

— Eu voi fi Colette Fontain.

— Dar adevărata Colette este numai un copil.

— Până se gândeşte cineva să verifice anul naşterii, vom fi de mult plecate.

— Dar cum vei face documentele? a insistat Mamusia.

Eva i-a explicat scurt despre vizita la *monsieur* Goujon şi despre documentele în alb pe care i le dăduse acesta.

— Voi face tot ce pot, a încheiat ea.
— Nu are cum să meargă, a zis Mamusia.
— Trebuie, Mamusia.

În bucătărie, Eva a deschis carcasa maşinii de scris, a scos maşina dinăuntru şi plicul primit de la *monsieur* Goujon, ascuns sub taste. În el se aflau trei cărţi de identitate, trei documente de călătorie, un certificat de naturalizare şi unul de naştere, toate în alb, şi, de asemenea, patru stilouri, bleumarin, albastru-deschis, roşu şi negru. Plicul a dat la iveală ultimul şi poate cel mai valoros premiu al său: timbre adezive, cu imagini de monede pe ele, singura parte a documentelor care ar fi fost imposibil de falsificat cu mijloacele limitate pe care le avea la dispoziţie. Nu ar fi putut nicidecum să cumpere timbre de la un magazin de tutun astăzi fără să trezească suspiciuni.

A închis ochii, a rostit un mulţumesc şoptit lui *monsieur* Goujon, care îi venise în ajutor măcar într-o mică măsură, şi a întins toate materialele pe masă, în faţa ei, lângă documentele de identitate adevărate care îi aparţineau ei şi mamei. A inspirat adânc. Auzea în minte vocea tatălui ei. Într-o *zi, vei aprecia darurile pe care ţi* le-a *făcut Dumnezeu.*

A început cu cartea de identitate a mamei sale. Mai întâi, Eva trebuia să imite într-un mod convingător scrisul unui funcţionar de la prefectură ocupat, dar eficient. A examinat cu atenţie documentul de identitate al mamei sale, şi-a reamintit că scrisul ei cursiv şi meticulos nu îşi găsea loc aici şi s-a apucat de treabă. Cu stiloul negru primit de la *monsieur* Goujon, a completat spaţiile libere cu majuscule egale, ordonate. *Nom: Fontain née Petrov. Prénoms: Sabine Irina. Née le: 7 août 1894. À: Moscou*[2]*.*

A continuat, completând spaţiile referitoare la culoarea părului, a ochilor, înălţime şi altele. A scrâşnit din dinţi văzând spaţiul pentru *Nez*, nas, adăugat pentru a le ajuta pe autorităţi să îi identifice pe evrei. A scris *moyen*, lungime medie, şi a trecut mai departe, notând o adresă falsă şi un număr de

[2] Numele: Fontain, născută Petrov. Prenume: Sabine Irina. Data naşterii: 7 august 1894. Locul naşterii: Moscova. (în limba franceză în original).

înregistrare inventat şi terminând cu semnătura importantă şi lăbărţată a cuiva care îşi petrece viaţa punându-şi semnătura pe vieţile altora.

S-a dat în spate o clipă şi şi-a studiat munca. Scrisul semăna cu cel de pe documentele reale ale mamei sale şi avea cu siguranţă aspectul oficial necesar pentru a-l convinge pe un străin. Eva a scos poza pe care o tăiase din fotografia făcută la aniversarea căsătoriei părinţilor săi şi a pus-o pe locul destinat fotografiei de pe cartea de identitate. Atentă, folosindu-se de capsatorul pe care i-l pusese *monsieur* Goujon lângă maşina de scris, a ataşat fotografia şi s-a dat înapoi, pentru a se asigura că documentul părea autentic.

Nu era perfect, dar mergea. Şi-a pus poza ei pe a doua carte de identitate, a adăugat timbrele adezive şi a completat în grabă spaţiile libere cu informaţii despre falsa Colette Fontain, născută la Paris în 1920, având păr castaniu, ochi căprui şi, desigur, un nas de lungime medie. Când a terminat de falsificat semnătura unui funcţionar imaginar, cerneala se uscase deja destul pentru a putea începe să falsifice timbrele oficiale ale documentelor, partea din întreg procesul care o îngrijora cel mai mult, deoarece necesita o mână sigură, dar uşoară, şi nu lăsa loc pentru greşeală. Semnele nu puteau părea făcute de mână şi trebuia să semene perfect cu cele produse în masă, pe care poliţiştii francezi şi soldaţii germani le vor fi văzut de mii de ori.

A început cu cartea ei de identitate, gândindu-se că, dacă făcea vreo greşeală, ea ar stârni mai puţine suspiciuni decât mama ei, născută în străinătate. Ştampila de pe documentul ei adevărat era neregulată şi neuniformă, dovadă a faptului că tuşiera fusese aproape uscată. Nu se putea imita acea atenuare a culorii, şi-a zis Eva, dar dacă putea copia liniile exacte ale ştampilei, ar trebui să pară reală, chiar dacă culoarea ar fi un pic prea aprinsă.

A început prin a trasa cu grijă cercuri albastre perfecte atât în partea de sus a cărţii sale de identitate, cât şi în partea de jos, asigurându-se că cel de sus se suprapunea puţin peste fotografia ei, iar apoi a completat atentă cercul cu logoul Poliţiei Naţionale. Cea mai dificilă parte a ştampilei erau literele, dar Eva şi-a domolit emoţiile şi a desenat cu grijă literele,

rezervându-şi doar câteva secunde pentru a-şi admira opera la final. A duplicat ştampilele pe documentul mamei sale, apoi a folosit stiloul cu cerneală de un albastru mai închis pentru a falsifica ştampila cu data. Pe ambele cărţi de identitate a tamponat cerneala cu unul din şervetele de bucătărie ale lui *madame* Fontain şi a oftat uşurată când liniile energice s-au estompat şi s-au întins numai un pic, ca şi cum ar fi fost aşternute pe documente cu ştampile adevărate.

Când s-a lăsat pe spate în scaun, pentru a se uita la actele obţinute, respira anevoie, dar groaza care îi apăsase pieptul din clipa în care privise cum tatăl ei era ridicat de poliţie fusese dată în lături de un sentiment optimist, un sentiment care semăna cu un minuscul balon de speranţă. O făcuse. Nu arătau perfect, dar documentele ar putea să treacă cu bine de inspecţie, cu condiţia să nu fie prea riguroasă.

Cu documentele de călătorie a fost mai uşor; tot ce avea de făcut Eva era să completeze spaţiile goale cu numele, data şi locul naşterii, profesia, adresa, naţionalitatea etc., folosind maşina de scris, aşa că s-a organizat repede şi s-a apucat de lucru. Singura tuşă artistică de care era nevoie pe aceste documente era să falsifice ştampila neagră a Reichsadler-ului, vulturul heraldic nazist. Eva a copiat cu grijă pasărea cu aripile întinse, cocoţată în vârful zvasticii, şi literele germane care formau un arc în partea superioară a imaginii rotunde. Deasupra corpului păsării a scris cu migală cuvintele *Dientstempel: Cachet*[3], cu litere care, spera ea, vor semăna cu cele tipărite. Ajunsă la *Lieu de Destination* – destinaţia – a ezitat, iar apoi a scris numele oraşului menţionat de *monsieur* Goujon: Aurignon. Dumnezeule mare, nici nu ar fi fost în stare să îl găsească pe o hartă dacă i s-ar fi cerut. Dar şi-a curmat îndoielile şi şi-a reamintit că *monsieur* Goujon nu ar fi riscat ajutând-o cu documentele numai pentru a o îndrepta la final într-o direcţie greşită.

Cu certificatele de naturalizare şi de naştere a fost cel mai simplu; nu a trebuit decât să îşi modifice scrisul, făcând literele înalte şi înguste şi să completeze spaţiile goale cu detalii

[3] Ştampilă oficială: Timbru (în limba germană în original).

inventate. Ştampilele necesare, una cu cerneală albastră şi alta neagră, au fost ca o joacă de copii, după cele mult mai complicate pe care le trasase pe celelalte documente. A terminat în scurt timp.

Era pe punctul de a începe să lucreze la documentele false ale tatălui ei – pe care le lăsase la urmă, în caz că nu mai avea timp – când a auzit cheia în broasca uşii de la intrare. A sărit în picioare, ascunzând toate instrumentele şi documentele în interiorul bluzei cu care era îmbrăcată şi pătându-se cu cerneală albastră.

— Fetelor? s-a auzit vocea lui *madame* Fontain la intrare, după ce s-a închis uşa.

— *Maman*!

Colette şi Simone au luat-o la goană de-a lungul holului şi s-au aruncat în braţele deschise ale mamei lor chiar în clipa în care Eva intra în salon.

Madame Fontain a privit-o pe Eva cu ochii mijiţi şi nu şi-a luat ochii de la ea cât timp a rămas în genunchi, îmbrăţişându-şi fetele.

— Eşti încă aici, *mademoiselle* Traube? a întrebat ea într-un sfârşit, când s-a ridicat, golindu-şi poala generoasă de prezenţa fetelor.

— Da, desigur, a replicat Eva.

Dar în loc să îi mulţumească, *madame* Fontain s-a încruntat.

— Şi mama dumitale?

— Şi eu sunt tot aici.

Mamusia a apărut în capătul holului, cu priviri sticloase şi năuce. Două şuviţe de păr îi atârnau împletite în cosiţe simple, pe care i le făcuseră fetele.

— Mama dumneavoastră se simte bine, *madame* Fontain?

Madame Fontain a pufnit.

— Mama mea nu te priveşte pe dumneata. Şi vă rog să ieşiţi imediat din apartamentul meu.

Mamusia a clipit de câteva ori, fără să înţeleagă.

— Nu era decât un semn de bunătate.

— Nu am nevoie de bunătatea unui evreu.

Simone dansa în cerc, bolborosind ceva în şoaptă, dar Colette privea cu ochi mari, ascultând schimbul de replici şi întorcând

capul de la una la alta, de parcă urmărea un meci de tenis la Roland Garros.

— Nu ai avut nici un fel de scrupule să apelezi la bunătatea noastră azi-noapte, a zis Mamusia, cu voce muşcătoare.

Îi dispăruse din ochi privirea fixă, înlocuită acum de una aprigă, de gheaţă.

— Ei, da, dar acum m-aţi pus în poziţia de a adăposti fugari, a pufnit *madame* Fontain.

Mamusia a deschis gura, pentru a-i da o replică, dar Eva s-a apropiat în grabă de ea şi i-a pus o mână fermă pe braţ.

— Noi tocmai plecam, nu-i aşa, Mamusia?

— Cum poate să se poarte aşa cu noi, după ce i-am dat ajutorul nostru? a strigat Mamusia. După ce l-am privit pe tatăl tău cum a fost ridicat de acasă de poliţie?

— Tot este bine, l-au arestat măcar pe unul dintre voi, a zis *madame* Fontain, cu o fluturare a mâinii în semn de desconsiderare.

— Cum îndrăzneşti... a început să spună Mamusia, dar Eva o trăgea deja spre uşă.

— *Madame* Traube? *Mademoiselle* Traube? a zis Colette, cu o voce firavă. Plecaţi?

— Mă tem că trebuie, draga mea, a zis Eva, aruncând o privire duşmănoasă spre *madame* Fontain. Nu mai suntem bine-venite, se pare.

— Vreţi să mai veniţi şi să ne jucăm altă dată? a întrebat fetiţa în timp ce Eva trecea pe lângă ea, trăgând-o încă pe mama ei.

A apucat valiza, lăsând în urmă maşina de scris. Era prea grea să o poată căra şi ar fi atras atenţia.

— Ah, nu prea cred, a răspuns *madame* Fontain, îndreptând spre Eva un zâmbet încrezut. De fapt, se pare că familia Traube va pleca pentru totdeauna de aici.

Iar apoi uşa s-a închis în spatele lor, lăsându-le pe Eva, pe mama ei şi toată averea lor lumească singure pe holul rece şi întunecat.

— Şi acum ce facem? a întrebat Mamusia.

— Mergem la gară.

— Dar...

— Actele noastre nu sunt perfecte, dar cel puţin ne vor ajuta să ieşim din Paris, cu voia Domnului.

— Şi dacă nu?

— Trebuie să credem, a zis Eva, îndreptându-se spre scări.

În acel moment, *madame* Fontain putea să fie deja la telefon cu poliţia, să raporteze două evreice care le scăpaseră printre degete.

— În clipa aceasta, nu mai avem decât speranţă.

Capitolul 5

— Unde mergem? a întrebat mama ei cu o voce pierită, zece minute mai târziu, în vreme ce înaintau grăbite, cu capetele plecate.

Eva ţinea în mână o valiză, iar cu cealaltă mână strângea braţul Mamusiei.

Ziua era toridă, căldura sufocantă, iar Eva simţea că începe să transpire.

— La Gare de Lyon, a zis Eva în timp ce treceau pe lângă Palaces des Vosges, unde Tatuś o învăţase odinioară să meargă pe bicicletă, unde o ridicase de nenumărate ori după ce îşi julise genunchii.

A simţit un junghi în inimă şi a îndepărtat gândul la el.

— Gare de Lyon? a repetat mama ei, respirând anevoie în timp ce se străduia să ţină pasul.

Îşi despletise cosiţele pe care i le făcuseră fetele, iar acum părul îi atârna în onduleuri care i se lipeau de ceafă.

În mod normal, Eva ar fi încetinit, ar fi fost mai înţelegătoare faţă de faptul că mamei ei nu îi făceau bine căldura şi umiditatea. Dar cu cât rămâneau mai mult timp pe străzi, cu

atât erau mai expuse la pericole. Parisul era pustiu astăzi, iar asta le făcea şi mai uşor de remarcat pe Eva şi pe mama ei.

— Mergem spre sud.

— Spre sud? a gâfâit mama ei.

Eva a dat din cap, în timp ce coteau brusc pe bulevardul Beaumarchais, flancat de copaci, o stradă care de obicei i se părea frumoasă. Însă astăzi, clădirile înalte de pe fiecare parte o făceau să îşi imagineze ziduri care le închideau, care le dirijau spre o soartă nesigură.

— Mergem într-un oraş numit Aurignon.

— Ce tot spui? Tatăl tău se află *aici*, Eva. Cum poţi să te gândeşti că vom merge într-un oraş de care nu am auzit niciodată?

— Pentru că el nu are de ales în acest moment, Mamusia! a zis Eva, grăbind frustrată pasul. Iar singura noastră şansă de a-l salva este să ne salvăm pe noi mai întâi.

— Fugind? Mamusia şi-a tras braţul din strânsoarea Evei şi s-a întors cu faţa spre ea. Ca nişte laşe?

Eva a aruncat priviri scurte în jur. A văzut un om care le privea de dincolo de vitrina unui magazin aflat peste drum.

— Mamusia, nu face asta aici. Se uită lumea la noi, părem suspecte.

— Din cauza *ta* părem suspecte! Mamusia a apucat-o pe Eva de încheietura mâinii, înfigându-şi unghiile în pielea ei. Tu, cu planurile tale sofisticate, de parcă am fi nişte spioni din cărţile tale. Nu se poate să îl abandonăm pe tatăl tău.

— Mamusia, tata nu mai este.

— Nu este adevărat, este...

— Nu mai este!

Eva a simţit cum i se ridică un hohot de plâns în gât, pe care l-a înăbuşit rapid, apoi s-a tras de lângă mama ei şi şi-a reluat drumul. După câteva secunde, mama ei a urmat-o.

— Promit că mă voi întoarce după el. Dar trebuie să plecăm *acum*.

— Eva...

— Ai încredere în mine, Mamusia. Te rog.

După aceea, mama ei a rămas tăcută, dar a ţinut pasul, iar Eva nu putea să îi ceară mai mult.

Cincisprezece minute mai târziu, gara s-a ivit în zare.

— Poartă-te cât poţi de firesc, a şoptit Eva către mama ei. Suntem cetăţeni francezi din clasa de mijloc, cărora nu le pasă nici cât negru sub unghie ce s-a întâmplat aici în noaptea trecută.

— Ce convenabil este să întorci spatele atât de uşor propriilor concetăţeni, a bodogănit mama ei.

Eva a încercat să îi ignore cuvintele, dar simţea că o înjunghiau drept în inimă.

— Suntem secretare, amândouă. Tu eşti emigrantă din Rusia, iar eu sunt fiica ta. Mândrul meu tată, cetăţean francez – soţul tău – nu s-a întors de pe front. Ne temem că este mort.

— Da, Eva, hai să ne prefacem că tatăl tău a fost omorât.

Mamusia părea furioasă.

— Ascultă-mă, Mamusia! De asta ar putea să depindă vieţile noastre. Vom cumpăra bilete de tren spre Clermont-Ferrand, via Vichy.

— *Vichy*?

— Am verificat. Este cel mai scurt drum spre Aurignon.

— Ce este locul acesta?

— Sora ta, Olga, locuieşte acolo, a zis Eva pe un ton ferm. Este bolnavă şi ne-a implorat să o ajutăm să aibă grijă de cei trei copii ai ei.

Auzind-o, Mamusia şi-a dat ochii peste cap.

— Mamusia, este un lucru serios. Trebuie să ţii minte tot ce am spus.

— Dar ce este cu acest Aurignon? Nu am auzit niciodată de el.

— Sunt acolo oameni care ajută evrei să fugă în Elveţia.

— În Elveţia? Este ridicol. Dacă se află lângă Vichy, trebuie să se afle la trei sute de kilometri de graniţa cu Elveţia.

Gândul acesta o măcinase şi pe Eva, dar îl alungase din minte. Poate că tocmai de aceea era ascunzătoarea perfectă.

— Este singura noastră şansă de a ne salva, Mamusia.

— Prin urmare, acum vrei să părăsim Franţa fără tatăl tău?

Tonul Mamusiei era ofensat, iar vocea îi urcase o octavă.

— Nu, a zis Eva. Vreau să găsim acolo oameni care să ne ajute să îl scoatem pe el din ţară.

Când trenul de 2.05 ieşea pufăind din Gare de Lyon, îndreptându-se spre sud-est şi traversând Marna chiar în locul unde se separă de Sena, Eva începuse să respire ceva mai liniştită. Fusese mai simplu decât îşi imaginase să cumpere biletele; agentul abia dacă aruncase o privire peste documentele ei, ba chiar căscase în timp ce i le înapoia. Eva presupunea că nu era responsabilitatea lui să îi prindă pe fugari. Dar şi tânărul soldat german care intrase în compartiment imediat ce Eva şi mama ei urcaseră în tren se uitase la acte cu aceeaşi lipsă de interes şi i le înapoiase fără nici un cuvânt. Eva s-a lăsat domolită de o urmă de speranţă – şi de o frântură de mândrie pentru munca depusă – în timp ce trenul prindea viteză, străbătând provincia aflată dincolo de suburbii.

Apoi a observat că mama ei plângea lângă ea şi că umerii îi erau scuturaţi de suspine mute, iar fruntea îi era lipită de geam. Astfel că tensiunea i-a revenit.

— Mamusia, a murmurat ea, fără să ridice vocea.

Vagonul nu era decât pe jumătate plin, iar mai toţi pasagerii erau absorbiţi de vreo carte sau un ziar, dar era numai o chestiune de timp până ce aveau să fie remarcate.

— Te rog, trebuie să te opreşti. Vei atrage atenţia asupra noastră.

— Ce contează? a şuierat Mamusia, răsucindu-se spre Eva, cu ochii scânteind. Ne păcălim singure, Eva. Nu vom scăpa.

— Am scăpat, Mamusia. Uită-te. Am ieşit deja din Paris.

— Ne vor găsi, oriunde ne-am duce. Nu putem dispărea. Cum vom mânca? Unde vom locui? Cum vom face rost de cartele pentru raţii? Este o nebunie. Ar fi trebuit să rămânem locului. Cel puţin, la Paris cunoaştem oameni.

— Dar şi oamenii de acolo ne cunosc, i-a amintit Eva. Şi este imposibil să îţi dai seama în cine să ai încredere.

Mamusia a scuturat din cap.

— Facem o greşeală. Ai profitat de suferinţa mea şi m-ai convins.

— Mamusia, nu am vrut să...

Evei i-a pierit glasul, înecată de un sentiment de vinovăţie. Fusese atât de grăbită să scape, să găsească o cale de a fugi,

încât nici nu îi trecuse prin cap că ar fi mai sigur să stea pe loc. Nu cumva mama ei avea dreptate?

În timp ce trenul îşi continua drumul spre sud, traversând poduri întinse peste râuri învolburate şi gonind pe lângă ferme părăsite, Mamusia a adormit într-un târziu alături de ea, sforăind uşor, dar Eva era prea agitată ca să se poată relaxa. Luase decizia pentru amândouă şi va fi vina ei dacă erau capturate. Oare ar fi trebuit să rămână în oraş, unde ar fi putut găsi prieteni care să le ajute? Dar cine ar fi riscat pentru ele? Erau fugare acum, indiferent dacă le plăcea sau nu. Chiar şi *monsieur* Goujon, care fusese întotdeauna un om cât se poate de bun, păruse grăbit să scape de ele.

Trenul a oprit în Moulins o jumătate de oră, timp în care au urcat în vagoane peste douăzeci de poliţişti germani pentru a inspecta documentele, dar aveau cu toţii o înfăţişare plictisită şi obosită. Un neamţ tânăr, rumen în obraji, a examinat timp de o clipă permisele de călătorie ale Evei şi mamei sale, cu privirile îndreptate deja spre locurile din spatele lor. Eva a respirat uşurată, fără să îşi dea seama că îşi ţinuse răsuflarea, dar nu s-a relaxat cu adevărat decât după ce nemţii au coborât şi trenul s-a pus din nou în mişcare.

— Prin urmare, aceasta este Franţa liberă, a murmurat Mamusia, o oră mai târziu, când trenul a încetinit în apropiere de Vichy, care, chiar şi în lumina serii, arăta minunat.

Florile se revărsau din ghivecele aflate în faţa ferestrelor, iar clădirile somptuoase din secolul al XIX-lea se întindeau spre cer. S-au oprit în mijlocul unui depou, iar Eva i-a căutat din ochi pe germani, dar dincolo de geam nu se vedeau decât ofiţeri francezi care patrulau. Pe de altă parte, cei care veniseră să îl ridice pe Tatuś în noaptea dinainte fuseseră chiar poliţiştii francezi; nu puteau avea încredere în nimeni.

Când trenul a pornit din nou, Eva a rămas cu privirile aţintite dincolo de fereastră, întrebându-se dacă va putea zări palatul în care îşi stabiliseră centrul de comandă Pétain şi miniştrii săi când abandonaseră Parisul, dar nu vedea decât parcuri, blocuri cu apartamente şi cafenele. Se lăsa înserarea când trenul a traversat râul Allier şi a pătruns în zona de podgorii şi era deja noapte de-a binelea când a făcut o scurtă oprire la Riom şi apoi

şi-a reluat drumul spre miazăzi. Se făcuse aproape nouă când trenul a trepidat şi s-a oprit în pătrăţoasa Gare de Clermont-Ferrand.

— Şi acum? a întrebat Mamusia după ce au coborât din tren, alături de alţi douăzeci de pasageri. Cu siguranţă nu mai sunt autobuze la această oră târzie.

Eva a inspirat adânc. Chiar dacă reuşiseră să ajungă în zona neocupată a Franţei, cu documente falsificate, abia aceasta i se părea a fi cea mai riscantă parte a călătoriei.

— Acum aşteptăm.

— Aşteptăm ce?

— Aşteptăm să vină dimineaţa.

Gara era cufundată în tăcere, dar Eva şi mama ei nu erau singurele persoane nevoite să îşi petreacă noaptea pe băncile tari, din lemn. Peste jumătate dintre pasagerii veniţi cu trenul îşi încropeau un locşor pe peron, lăsându-şi capul pe valize şi improvizând pături din sacouri, deşi aerul era cald.

— Încearcă să dormi, Mamusia. Eu voi sta de pază.

Eva şi mama ei nu au reuşit să se urce într-un autobuz spre Aurignon decât în după-amiaza zilei următoare. Călătoria a durat o oră şi jumătate, de-a lungul unor străzi pe care se înşiruiau case vechi, din piatră, care lăsau din când în când loc unor păduri şi câmpuri înverzite.

Aurignon se afla pe vârful unui deal, înconjurat de pini deşi, iar când autobuzul a intrat horcăind în oraş, cu motorul epuizat de urcuşul greu, Eva a zărit umbrele unui şir de munţi înalţi spre apus. Şi-a lipit fruntea de geam şi a rămas cu privirile aţintite spre versanţii înveşmântaţi în ceaţă, până ce autobuzul a cotit şi s-a oprit încet într-o piaţetă înconjurată de clădiri scunde, pătrăţoase, din piatră.

— Aurignon! i-a anunţat şoferul pe cei câţiva pasageri din autobuz. Capătul liniei!

Încet-încet, oamenii s-au ridicat, şi-au strâns bagajele şi au înaintat spre uşă, cu mersul târşâit. Eva şi mama ei au ieşit ultimele, dar, abia când autobuzul s-a retras, Eva s-a liniştit suficient încât să poată privi în jur şi să îşi dea seama unde se află. Reuşiseră.

Aurignon nu semăna deloc cu Parisul şi nici cu vreun alt loc pe care să îl fi vizitat Eva. Când era mică, părinţii ei o duseseră în câteva excursii în nord, pe coasta bretonă, unde aerul mării se năpustea spre faţadele clădirilor din lemn, albindu-le ca pe aripile unei porumbiţe. De câteva ori se aventuraseră chiar şi la o oră depărtare de Paris, unde căsuţele se împrăştiau pe păşuni nesfârşite, traversate de pârâuri, iar oraşele erau mici, pitoreşti şi bine îngrijite.

Orăşelul acesta era mai condensat, iar clădirile cu ferestre înguste se înghesuiau laolaltă într-un mod care părea aproape întâmplător, ca şi cum la început ar fi fost aliniate în şiruri drepte, dar pământul le zgâlţâise de pe umerii săi când se ridicase spre cer. Cărări pietruite şerpuiau la deal, iar unele dintre drumurile care porneau din piaţeta oraşului păreau atât de înguste, încât nici măcar un singur automobil nu ar fi încăput. Pe creasta colinei şedea o bisericuţă cu vitralii şi o cruce simplă, din lemn, deasupra intrării.

Lucrul care a surprins-o cel mai tare pe Eva a fost cât de viu părea oraşul, deşi doar câţiva oameni traversau piaţa centrală. În Paris, de la venirea germanilor, oamenii mergeau pe stradă îmbrăcaţi numai în negru şi cenuşiu, cu capetele plecate, încercând parcă să se contopească cu clădirile din jur. Culorile se scurseseră din peisaj; în multe locuri, plantele şi florile care înfloreau şi aduceau viaţă oraşului se ofiliseră şi dispăruseră.

Dar aici, din ghivecele de la ferestre se revărsau izma, asmăţuiul şi muşcatele roz, violacee şi albe, în vreme ce iedera se căţăra voioasă pe zidurile clădirilor din piatră, care păreau că se află acolo dinainte de Revoluţia franceză. Hainele se uscau pe sârmele întinse în balcoanele din lemn, şi până şi biserica ce se înălţa deasupra oraşului părea să sclipească, luminile din interior înviorând geamurile colorate. Piaţa din centru era ancorată în jurul unei fântâni din piatră, care înfăţişa un bărbat cu barbă, ţinând într-o mână o cruce şi o carafă cu apă în cealaltă. Apa gâlgâia veselă la picioarele statuii. Acesta era un oraş a cărui inimă încă nu fusese călcată în picioare şi, timp de câteva secunde, Eva nu a ştiut ce să creadă.

— Ce este locul acesta? a şoptit Mamusia, iar Eva a schimbat zâmbete nesigure cu mama sa, pentru prima dată de la arestarea tatălui ei.

Simţea lacrimi de recunoştinţă care îi furnicau pupilele, căci, pentru câteva clipe, totul păruse normal. Eva a înghiţit nodul care i se pusese în gât.

— Este frumos, nu-i aşa?

— Îmi aminteşte de satul în care am crescut, a zis Mamusia, inspirând adânc şi închizând ochii. Aerul curat de la ţară. Aproape că l-am uitat.

Eva a respirat şi ea, simţind mirosurile delicate de primule, ia-somie şi pin care pluteau în aer. Când a deschis ochii, a văzut două fetiţe care o priveau insistent, trecând pe lângă ea în grabă, agăţate de mâinile mamei lor. S-a adunat iute. Ieşiseră din Paris, dar nu scăpaseră de pericol; călătoreau cu documente false şi aveau nevoie să găsească un loc unde să poată sta înainte ca prezenţa lor să atragă mai multă atenţie.

— Vino, i-a zis mamei ei.

Şi-au croit drum pornind din piaţetă, hotărâte, ca şi cum ar fi ştiut încotro se îndreaptă. În realitate, Eva se simţea mai pierdută ca oricând şi, în timp ce se forţa să meargă firesc, cerceta aleile în căutarea unei pensiuni. Cu siguranţă se găseau camere libere în apropiere de centrul orăşelului.

Dar abia după alte patru schimbări de direcţie lipsite de rezultat au văzut înaintea lor o bucată de şindrilă aninată, care anunţa un *pension de famille*. Eva a oftat uşurată şi s-a repezit înainte, cu mama ei pe urme.

Uşile erau închise şi încuiate, iar draperiile erau trase bine în dreptul ferestrelor când au sosit în faţa clădirii înguste din piatră, aflată la depărtare de un cvartal şi jumătate de piaţa centrală, dar Eva a bătut totuşi la uşă. Cum nu a răspuns nimeni, a bătut din nou, mai insistent. A lovit în uşă a treia oară şi era pe punctul de a renunţa, când uşa s-a deschis larg, dând la iveală o femeie scundă, corpolentă, îmbrăcată într-o rochie de casă cu buline, care le-a aruncat priviri furioase. Părul ei scurt şi cărunt era ţepos şi neîmblânzit, iar obrajii îi erau rotunzi şi rumeni ca nişte tomate.

— Ei bine? a zis femeia în loc de salut, aruncând priviri scânteietoare de la Eva la Mamusia. Care dintre voi face zarva asta?

— Ă, *madame*, bună ziua, a zis Eva nesigură, forţându-se să zâmbească atunci când femeia s-a întors spre ea cu nările umflate. În clipa aceea arăta ca un mistreţ. Noi... noi căutăm o pensiune, vrem să închiriem o cameră.

Ceva din indignarea de mai înainte a părut să piară de pe chipul femeii, dar nu a dat înapoi.

— Şi aveţi impresia că puteţi să apăreţi la uşă, pretinzând o cameră?

Eva a privit spre firma pe care era scris *pension de famille* şi apoi înapoi la chipul femeii.

— Ei bine, este o pensiune, de aceea...

Pe buzele femeii s-a văzut un mic rictus, dar Eva nu era sigură dacă se lupta să îşi suprime un hohot de râs sau un mârâit.

— La ora asta? Ce fel de oameni sosesc atât de târziu? Aproape c-a venit noaptea!

— Abia am coborât din autobuz, după o călătorie foarte lungă.

— O călătorie? Dincotro?

— De la Paris.

Femeia a mijit ochii şi apoi şi-a încrucişat braţele peste piept.

— Şi ce treabă aveţi la Aurignon?

— Păi...

Evei i-a pierit vocea, zăpăcită de tirul rapid al întrebărilor. Nu se aşteptase la o anchetă.

— Suntem secretare, am venit în vizită la sora mea, care locuieşte în apropiere, a zis Mamusia calmă, de lângă ea. Dar are trei copii şi locuieşte într-un apartament foarte mic, aşa că nu are unde să ne găzduiască.

Eva a clipit de câteva ori şi a încercat să îşi ascundă uluirea. Era exact ceea ce Eva îi tot spusese să memoreze, dar ar fi jurat că mama ei nici nu o auzea.

— Acum, dacă nu aveţi o cameră disponibilă, suntem bucuroase să plecăm în altă parte.

Femeia a privit-o ţintă pe Mamusia, până când buzele i s-au strâns într-un zâmbet minuscul, dar privirile i-au rămas încărcate de suspiciune.

— Detectez un accent, *madame*. Nu sunteţi franţuzoaică.

Mama Evei nu a spus nimic timp de câteva secunde, iar în intervalul de tăcere Eva s-a rugat să nu greşească acest detaliu; o greşeală ar fi putut să o determine pe femeie să cheme autorităţile, iar atunci totul ar fi fost pierdut.

— Mama mea este... a dat ea să zică.

— Rusoaică, a zis mama ei pe un ton ferm, iar Eva a răsuflat uşurată. Am părăsit Rusia în 1917, după Revoluţia rusă, şi m-am măritat aici, în Franţa. Fiica mea, Ev..., a ezitat şi s-a corectat fără ezitare, Colette s-a născut aici, în Franţa, câţiva ani mai târziu.

— Rusoaică, a repetat femeia.

— O emigrantă albă, a clarificat Eva cu siguranţă în voce.

— Dumneata şi fiica dumitale Ev-Colette, a zis femeia cu un zâmbet atotcunoscător, dar furia îi pierise din ochi.

— Numai Colette, a zis Eva tulburată.

— Înţeleg, a zis femeia. Le-a privit ţintă, dar tot nu s-a mişcat din loc. *Prekrasnîi vecer, ne pravda li?*[4] a zis ea, zâmbind dulce către Mamusia.

Eva a îngheţat. Femeia vorbea limba rusă? Care erau şansele?

Dar Mamusia nici nu a clipit.

— *Da*, a zis ea în rusă, cu o voce plină de încredere.

Femeia a mijit ochii.

— *Vî priehali siuda so svoiei doceriu?*[5]

Eva s-a forţat să zâmbească politicos şi a privit înspre mama ei cu colţul ochilor.

— *Da*, a răspuns Mamusia ceva mai puţin sigură.

— Mmmm, a făcut femeia. *Vî na samom dele ne ruskaia, ne tak li? Vî moşeniţa?*[6]

De data aceasta, Mamusia părea complet pierdută.

— *Da*? a încercat ea din nou.

---

[4] „E o seară frumoasă, nu-i aşa?” (în limba rusă în original).

[5] „Aţi venit aici cu fiica dumneavoastră?” (în limba rusă în original).

[6] „De fapt, nu sunteţi rusoaică, nu-i aşa? Sunteţi o escroacă?” (în limba rusă în original).

Eva şi-a ţinut răsuflarea cât timp femeia a rămas cu privirile aţintite asupra Mamusiei.

— Prea bine, *madame*. Dumneata şi fiica dumitale, *numai Colette*, aţi face bine să intraţi înainte de a se întuneca de-a binelea. Om fi noi în Franţa liberă, dar aţi face o greşeală să presupuneţi că suntem cu adevărat liberi.

Şi cu asta, s-a rotit pe călcâie şi a intrat cu paşi grei în pensiune.

— Ce te-a întrebat? a şoptit Eva spre mama ei.

— Habar nu am, a răspuns Mamusia încet.

Au schimbat priviri mirate şi au urmat-o pe femeie înăuntru, închizând uşa în spatele lor.

În salon, femeia cotrobăia printr-un birou mic când au intrat. A scos de acolo un registru subţire, legat în piele roşie.

— Iat-o. Cartea de oaspeţi.

A deschis-o şi i-a făcut un semn Evei, cu palma în sus.

— Haide, arătaţi-mi documentele. Nu am toată ziua la dispoziţie.

Eva şi mama ei i-au înmânat cărţile de identitate şi au rămas tăcute cât timp femeia le-a examinat în tăcere cu ochii îngustaţi, a dat din cap ca pentru sine şi a completat informaţiile în cartea de oaspeţi. Eva nu dat drumul la aerul din plămâni până când femeia i-a înapoiat documentele.

— Foarte bine, a zis femeia, întinzându-le stiloul şi întorcând catastiful, ca să poată semna. *Madame* Fontain. *Mademoiselle* Fontain. Eu sunt *madame* Barbier, proprietăreasa. Nu este un hotel de lux, dar este un loc sigur, cât timp puteţi plăti. Apropo, bani aveţi?

Eva a încuviinţat din cap.

— Foarte bine. Aveţi camera doi, la capătul holului, dar mă tem că nu aveţi decât un singur pat. Cheia de la intrare este pe comodă. Cât timp veţi rămâne la noi?

— Încă nu ştim, a zis Eva, după o ezitare. Mai aveţi şi alţi chiriaşi?

Madame Barbier a ridicat ambele sprâncene.

— Sunteţi singurele persoane într-atât de nesăbuite încât să plece de la Paris, într-o vacanţă la munte, în mijlocul unui război.

Eva a scos un zâmbet forţat.

— Prea bine. Mulţumim, *madame* Barbier. Noapte bună.

— Noapte bună, a zis *madame* Barbier, apoi s-a întors spre Mamusia. *Spokoinoi noci*[7].

— *Spokoinoi noci,* a repetat Mamusia politicoasă, dar nu a mai pierdut timpul, ci s-a grăbit să traverseze holul spre camera doi.

Eva a urmat-o, simţind că privirile lui *madame* Barbier îi ard spinarea.

Odată rămase singure în camera lor, Eva şi-a schimbat hainele de călătorie cu o cămaşă de noapte şi s-a strecurat obosită în pat. Epuizarea a doborât-o şi a dormit dusă întreaga noapte, ghemuită lângă mama ei.

— Ce zici, ne-a crezut? a întrebat Mamusia când Eva s-a trezit a doua zi de dimineaţă, clipind des din cauza soarelui care inunda camera.

Lumina părea mai limpede aici, mai puternică decât la Paris.

— Cine, *madame* Barbier?

Eva a căscat şi s-a rostogolit spre marginea patului, dând în sfârşit drumul mâinii mamei sale. Se ţinuseră strâns de mână toată noaptea.

— Cu siguranţă. Doar ne-a luat datele şi ne-a lăsat să stăm aici.

Mamusia a dat din cap.

— I-ai spus că avem bani, Eva. Ce vom face când îşi va da seama că nu avem?

Eva a dat din umeri, cu un aer vinovat.

— Avem.

— Ce?

— Am... eliberat câţiva franci din sertarul mesei din bucătărie a lui *madame* Fontain.

— Ce *ai făcut*?

— Căutam ceva de scris. S-a întâmplat să dau peste bani.

— Eva Traube! Nu te-am crescut ca să devii hoaţă!

Mamusia privea cu atâta indignare, încât Eva a trebuit să îşi înăbuşe un hohot de râs.

---

[7] „Noapte bună!” (în limba rusă în original).

— Ştiu, Mamusia, şi în viaţa mea nu am furat nimic. Dar aveam nevoie de aceşti bani şi, să fim cinstite, ne-ar fi dat pe mâna autorităţilor într-o clipită dacă nu ar fi fost atât de preocupată de starea mamei ei.

Expresia de pe chipul Mamusiei s-a îmblânzit un pic.

— Eva, dacă sună la poliţie când o să descopere că am furat de la ea...

— Mamusia, am plecat de multă vreme. Şi poliţia ce crezi că va face, ne mai pune o dată pe listă?

Când au ieşit din cameră, o jumătate de oră mai târziu, *madame* Barbier le aştepta în salon, cu un bol de căpşuni grase, roşii, în faţă. Le-a făcut semn cu mâna spre scaunele din faţa ei şi, după ce au schimbat priviri îngrijorate, Eva şi Mamusia au luat loc. Dumnezeule, Eva nu mai văzuse căpşuni dinainte de război.

— Mâncaţi, le-a zis ea cu simplitate, iar stomacul Evei a chiorăit atât de violent, încât *madame* Barbier a ridicat din sprâncene.

— Nu putem accepta, a zis Eva. Nu avem cartele pentru raţii şi...

— Le cresc în grădina mea, a întrerupt-o *madame* Barbier. Iar voi două păreţi înfometate. Se şi aude. Aşa că mâncaţi. A doua oară nu vă mai invit.

Eva a ezitat, apoi a dat din cap în semn de mulţumire şi s-a întins după o căpşună. A muşcat şi a fost nevoită să îşi înăbuşe un suspin de plăcere când sucul dulce i-a umplut gura.

— Mulţumesc, a spus ea după ce a înghiţit.

A întins mâna după altă căpşună, întrebându-se deja care va fi preţul.

Totuşi, după ce Eva şi mama ei au terminat tot bolul, *madame* Barbier nu a făcut decât să dea din cap.

— Bine, a zis ea, ridicându-se în picioare. La şapte fix luăm cina. Avem supă de cartofi.

— Dar nu putem... a dat să zică Eva, dar *madame* Barbier a ridicat o mână şi a oprit-o.

— Nu vă pot lăsa flămânde. Cum ar da asta pentru afacerea mea?

Iar apoi a dispărut, călcând cu paşi hotărâţi pe podelele care îi tremurau sub picioare.

— Ce drăguţ din partea ei, a zis Mamusia după o pauză lungă.

Eva a încuviinţat din cap, dar era tulburată. *Madame* Barbier le privise ca pe nişte specimene dintr-un borcan cât timp mâncaseră şi avea senzaţia că încercarea mamei ei din ajun de a purta conversaţia în rusă eşuase lamentabil. Oare ce punea la cale gazda lor? Cu toate acestea, nu îşi permiteau să refuze mâncarea.

— Cred că ar trebui să rămâi în cameră astăzi, Mamusia, a zis Eva încet. Lasă-mă să ies singură un pic. Eu nu am accent, aşa că voi atrage mai puţine întrebări.

— Accentul meu nu este chiar atât de puternic, a zis Mamusia defensivă.

— Mamusia, parcă ai fi Władysław Sikorski.

Mamusia se strâmbă.

— *Gdy słoneczko wyżej, to Sikorski bliżej*.

Eva şi-a dat ochii peste cap auzind bine-cunoscutul proverb care îl slăvea pe prim-ministrul polonez aflat în exil: „Când soarele este pe cer, Sikorski este mai aproape”.

— Tu stai înăuntru, Mamusia. Şi ţine fereastra deschisă, în caz că trebuie să fugi.

— Acum vrei să sar pe fereastră?

— Sunt precaută, Mamusia, asta-i tot. Trebuie să gândeşti mereu cu doi paşi înainte.

— Vorbeşti de parcă aş fi vreo Mata Hari. Uite ce s-a întâmplat cu ea, a protestat Mamusia cu jumătate de glas, dar s-a ridicat totuşi de la masă şi s-a întors, târşâindu-şi picioarele, în camera lor.

Eva a aşteptat până ce a auzit ivărul, iar apoi s-a îndreptat spre intrarea în pensiune.

Capitolul 6

În lumina puternică a zilei, Aurignon avea un aspect şi mai încântător, soarele revărsa raze de miere peste clădiri şi peste aleile înguste şi scălda pietrele într-o dogoare caldă. Florile care colorau în după-amiaza dinainte ghivecele de la ferestre erau mai vii acum, la lumina dimineţii, şi îmbrăcau tot oraşul în nuanţe aprinse de roz, violet şi roşu. Aerul proaspăt de aici, la mai mult de o sută de kilometri la sud de zona ocupată, îi părea Evei că are gustul libertăţii.

Dar ea şi mama ei nu puteau părăsi Franţa fără Tatuś. El îi spusese să fugă, dar Eva nu putea, nu dacă exista o cale de a-l salva. Exista, era convinsă de acest lucru. Încă avea documentele de identitate în alb, pe care i le dăduse *monsieur* Goujon, cât şi fotografiile tatălui ei, toate cusute în grabă, în dimineaţa aceea, în interiorul căptuşelii jachetei pe care o pusese în bagaje. Avea aproape tot ce îi trebuia pentru a întocmi şi pentru tatăl ei acte noi de identitate, care să demonstreze autorităţilor că arestarea lui fusese o greşeală. Dar stilourile speciale le lăsase la Paris, acestea ar fi dat-o de gol, în ochii oricui i-ar fi inspectat bagajele, că ducea cu ea instrumente pentru falsificarea de documente. Nu putuse să rişte luându-le cu ea în tren.

Problema era că nu putea replica documentele pe care le făcuse pentru ea şi mama ei în lipsa cernelii potrivite, iar un stilou obişnuit nu i-ar fi fost de folos. Avea nevoie de stilouri pentru desen, cu cerneală roşie, albastră şi neagră. Dar *madame* Barbier avea deja suspiciuni în privinţa Evei şi a mamei sale; un bol cu căpşune nu o putea convinge pe Eva că nu era aşa. De aceea ar fi prea riscant să o întrebe unde putea găsi un magazin care vindea asemenea obiecte. Eva trebuia să găsească magazinul singură.

Mergând repede de-a lungul aleilor înguste care porneau din piaţa centrală ca spiţele unei roţi, s-a uitat în vitrinele tuturor magazinelor, sperând să dea peste unul care ţinea articole pentru desen. Oraşul era atât de liniştit, încât Eva aproape că putea să îşi imagineze că străzile îi aparţineau numai ei, un sentiment pe care nu l-ar fi putut simţi niciodată în aglomeraţia Parisului. Departe de piaţă, oraşul era şi mai frumos, iar clădirile din piatră lăsau loc, din când în când, unora construite pe

jumătate din cherestea, care îi aminteau Evei de imaginile din cărţile cu poveşti, citite pe când era copilă. Când a cotit pentru a patra oară, începuse deja să se relaxeze, ademenită de impresia de pace pe care o emana acest oraş idilic, care nu părea să ştie că se află în mijlocul unui război. Ba chiar se simţea atât de în largul ei, încât aproape că nici nu l-a observat pe bărbatul înalt şi zvelt de la capătul străduţei, îmbrăcat într-un trenci prea gros pentru ziua aceea de vară, cu reverele ridicate. Mergea cu un mic şchiopătat, iar piciorul drept îi părea ţeapăn.

Cum îl mai văzuse cu două străzi în urmă, Eva a cotit din nou, s-a ascuns în pragul unei case şi şi-a ţinut răsuflarea, întrebându-se dacă o va urma. Dacă ar fi urmat-o, era prea mult ca să fie o simplă coincidenţă, căci ce localnic din Aurignon ar fi şerpuit metodic în susul şi în jocul aleilor strâmte, urmând aceeaşi rută ca ea? Dacă nu o urma, era cazul ca Eva să pună frâu imaginaţiei sale năvalnice.

Secundele treceau. Nu apărea nici un bărbat purtător de trenci. „Nu îi mai transforma pe toţi în sperietori naziste, Eva”, s-a mustrat ea. Când a părăsit intrarea unde se ascunsese, dându-şi ochii peste cap, abia a evitat o coliziune cu omul care cotea rapid pe după clădire. Eva a icnit şi a făcut un pas nesigur înapoi.

— Ah, scuzaţi-mă, a zis el grăbit, cu o voce gravă şi înăbuşită, în timp ce îşi ascundea şi mai adânc faţa între reverele hainei.

Inima Evei bătea cu putere. Măcar nu avea accent german. Avea probabil vreo patruzeci şi cinci de ani, părul nisipos, un nas îngust, ascuţit şi sprâncene groase. Era oare un poliţist francez, care o urmărea pentru că *madame* Barbier dăduse alarma? Dar dacă era aşa, nu i-ar cere pur şi simplu să îi arate actele? În timp ce mintea îi trecea în revistă posibilităţile, Eva a decis că cel mai bine ar fi să îl înfrunte. Cu siguranţă, şchiopătatul l-ar încetini dacă ar fi nevoită să fugă de el.

— Mă urmăriţi? l-a înfruntat ea.

Sperase ca vocea să îi pară dură, dar îşi auzise tremurul din glas.

— Ce?

Omul a făcut un pas în spate. Reverele îi mascau jumătatea de jos a feţei.

— Nu, sigur că nu. Mă scuzaţi, domnişoară. O zi bună.

S-a grăbit să plece, şchiopătând de-a lungul străzii, iar Eva a rămas locului, privindu-l şi întrebându-se dacă se va uita înapoi. Nu s-a uitat, iar când a dispărut după un colţ, Eva s-a putut relaxa un pic. Poate greşise.

Totuşi, întâlnirea o tulburase, aşa că a mers mai repede, cercetând vitrinele magazinelor. Senzaţia de pace dispăruse, iar acum Aurignonul avea acelaşi aer sinistru ca oricare alt loc.

I-a mai luat cincisprezece minute până a găsit o mică librărie care avea lângă vitrină o cutie deschisă cu stilouri. A intrat, sperând că aveau în depozit şi articole pentru desen. Ajunsă înăuntru, a închis ochii timp de o clipă şi a inspirat adânc mirosurile de hârtie, de piele şi lipici, care au purtat-o înapoi spre iubita ei bibliotecă de la Sorbonne, din Paris. Va mai păşi vreodată printre cărţile sale, se va mai bucura de tăcerea sa, se va mai desfăta vreodată simţindu-se înconjurată de atât de multe cuvinte şi de atâta înţelepciune? Oare Parisul va mai fi al ei într-o bună zi?

— *Mademoiselle*? Vă pot ajuta cu ceva?

Când a deschis ochii, bătrâna din spatele tejghelei o privea cu un amestec de îngrijorare şi suspiciune.

— Mă iertaţi, a zis Eva, simţind cum căldura i se ridică spre obraji. Eu... mă gândeam cât de mult îmi place să fiu înconjurată de cărţi.

Cuvintele păruseră ciudate, iar îmbujorarea Evei s-a accentuat.

Dar femeia nu a părut stânjenită. Ba chiar a zâmbit, îndoielile topindu-i-se pe loc.

— Ah, ar fi trebuit să îmi dau seama. Eşti una dintre noi.

— Cum?

— Eşti una dintre cei care se regăsesc în paginile cărţilor, a lămurit-o femeia, arătând cu un gest rafturile din jur, pline până în tavan şi aparent la întâmplare, care îi aminteau Evei de configuraţia oraşului însuşi, haotic, şi totuşi frumos. Cineva care se regăseşte reflectat în cuvintele cărţilor.

— Da, presupun că aşa este, a zis Eva, şi deodată s-a simţit împăcată.

Ar fi vrut să rămână aici toată ziua, dar avea de lucru.

— Pot să te ajut să găseşti ceva? a întrebat femeia, urmărind privirile Evei care rătăceau peste rafturi. Dacă ai nevoie de ajutor, eu ştiu toate cărţile de aici.

— Eu... mi-ar plăcea să cumpăr una, a spus Eva. Dar nu am mulţi bani şi trebuie să cumpăr nişte stilouri.

— Stilouri?

Eva a dat din cap şi i-a explicat ce căuta şi, cu toate că femeia părea dezamăgită pentru că Eva nu voia să discute despre cărţi, s-a dus în partea din spate a magazinului şi s-a întors aducând trei stilouri caligrafice, unul negru, unul roşu şi altul albastru.

— Asta cauţi?

— Ah, da.

Eva a întins o mână spre ele, dar femeia s-a retras, cu o expresie ceva mai precaută acum.

— La ce îţi trebuie? Eşti artistă?

— Ăăă, da.

— Iar eu te etichetasem drept o iubitoare de cărţi.

— Am fost. Adică *sunt*. Eva a inhalat încă o dată mirosurile atât de cunoscute şi a oftat. Am... am lucrat o vreme într-o bibliotecă la Paris.

— La Paris?

De îndată ce a vorbit, Eva şi-a dat seama că a făcut o greşeală. De ce dezvăluia unei străine informaţii adevărate despre viaţa ei personală?

— Ei bine, eu... a dat Eva să zică, în timp ce femeia s-a întors să caute prin rafturile din spatele ei.

— Probabil îţi este dor de casă. Fiul meu a locuit şi el acolo, înainte de a fi ucis. Parisul era un loc de-a dreptul magic înainte de sosirea germanilor.

— Da, era, a zis Eva cu glas stins. Îmi pare rău pentru ce i s-a întâmplat fiului dumneavoastră.

— Mulţumesc. A fost un om bun.

Femeia s-a întors cu faţa la ea şi i-a întins o carte înainte ca Eva să mai întrebe altceva. După o clipă de ezitare, Eva a luat-o şi s-a uitat la copertă. Era *Bel Ami* de Guy de Maupassant.

— Acţiunea se petrece la Paris, a zis femeia.

— Da, am citit-o, a spus Eva uluită. Este vorba despre un bărbat care le seduce aproape pe toate femeile din oraş.

Femeia a râs.

— Chiar aşa. Când vine vorba despre cărţi, cu cât sunt mai neruşinate, cu atât mai bine, nu crezi? Ochii îi sclipeau. Oricum, m-am gândit că îţi este dor de casă.

— Nu prea are de ce să îmi fie dor de Paris zilele acestea.

Din nou, Eva şi-a făcut griji că a spus prea multe.

Femeia a dat din cap.

— Îmi imaginez că aşa trebuie să fie, dar cartea vorbeşte despre un Paris dintr-o perioadă cu mult înainte de a intra pe mâna germanilor. Te rog, ia-o. Consider-o un cadou pentru cumpărarea stilourilor.

— Dar...

Eva era nedumerită de bunătatea acestei străine.

— De ce?

— Deoarece cărţile ne duc în alt timp şi în alt loc, a zis femeia întinzându-i stilourile şi acceptând cei câţiva franci pe care i-a dat Eva. Iar mie mi se pare că de asta ai nevoie acum.

Eva a zâmbit.

— Nu ştiu cum să vă mulţumesc, *madame*.

— Îmi poţi mulţumi ferindu-te de primejdii.

A ieşit din magazin şi a luat-o înapoi spre pensiune. Eva a iscodit cu privirea străzile, în căutarea bărbatului în trenci care mergea şchiopătând, şi s-a tot întrebat de unde ştia femeia de la papetărie că Eva avea nevoie de toate urările de bine pe care le putea primi.

Eva a petrecut restul zilei şi al serii lucrând la documentele false pentru tatăl ei şi desenând ştampile pe paginile unui ziar pe care îl găsise în salonul pensiunii, pentru a exersa. Dimineaţa, urma să îl ardă. Când *madame* Barbier a bătut la uşă şi a anunţat cu vocea răstită ora cinei, în caz că Eva şi mama ei voiau ceva de mâncare, ea şi Mamusia au făcut o scurtă pauză pentru a mânca în tăcere o supă de cartofi servită în sufragerie. Eva a adormit la biroul din mica lor cameră cândva după miezul nopţii, ţinând încă în mână stiloul albastru.

Ceva a trezit-o pe Eva din somn la scurtă vreme după ivirea zorilor. A ridicat capul de pe birou tresărind şi clipind în camera întunecată, pe care frânturile de lumină abia începeau să o aducă la viaţă. În patul din spate, mama ei dormea dusă. Pe birou, unde lucrase, zăcea întins ziarul plin de ştampile falsificate, acum umed din cauza firicelului de salivă care i se scursese din gură.

Tocmai când se întreba ce anume o trezise, s-a auzit o bătaie slabă în uşă, iar Eva a îngheţat de frică. Cine putea să fie în faţa uşii lor atât de devreme? Oare *madame* Barbier venise să le ceară banii deja?

A îndesat în grabă ziarul în sertarul biroului şi a ascuns sub saltea stilourile şi documentele false ale tatălui ei. Mama ei nu s-a mişcat. Eva ştia că trebuie să deschidă uşa, căci dacă era *madame* Barbier, ar fi intrat la bănuieli dacă nu răspundea nimeni. Cine altcineva să fie însă? În definitiv, dacă veniseră autorităţile, nu ar bate la uşă politicos; ar lovi cu pumnul în uşă şi ar sparge-o dacă nu ar fi deschisă numaidecât. Liniştită la gândul că nu o pândea nici un pericol iminent de cealaltă parte, Eva a întredeschis uşa şi a aruncat o privire în holul cufundat în întuneric.

Ochii ei au avut nevoie de o jumătate de secundă pentru a se adapta la lumina foarte slabă şi de o alta pentru a-şi da seama, spre groaza ei, că în faţa uşii nu se afla *madame* Barbier. Era bărbatul care o urmărise prin oraş, omul cel înalt şi slab, cu trenci şi şchiop.

Eva a icnit, şi-a înăbuşit un ţipăt şi a încercat să îi trântească uşa în faţă, însă el a băgat piciorul în deschizătura uşii cu viteza luminii.

— Vă rog, *mademoiselle* Fontain, a zis el repede. Nu vă vreau răul.

În zadar a împins Eva în uşă. Inima îi bubuia în piept. Îi spusese *mademoiselle* Fontain, ceea ce însemna că *madame* Barbier o trădase, căci cine altcineva i-ar fi putut spune falsul ei nume?

— Ce doriţi? a întrebat ea. Omul a dat să zică ceva, dar Eva l-a întrerupt. Dacă mai faceţi un pas înainte, o să ţip.

Deodată i-a revenit în minte gândul alarmant că mama ei, care putea dormi indiferent ce s-ar fi petrecut în jurul ei, era încă în cameră, în spatele ei.

— *Mademoiselle*, te rog. Nu este nevoie să ţipi, jur. Sunt un prieten.

— Prietenii nu mă urmăresc prin oraş şi nu apar neanunţaţi înainte de venirea zorilor, a replicat Eva.

— De fapt, am aşteptat până *după* venirea zorilor, după cum observaţi.

Pe faţă i se citea un zâmbet, iar pe Eva a frapat-o faptul că părea un om bun, un lucru neaşteptat. Cum faţa nu îi mai era ascunsă în spatele reverelor ridicate, i-a putut observa restul trăsăturilor – obrazul proaspăt ras, gura largă, o gropiţă copilărească pe partea dreaptă. Parcă era mai tânăr decât îi păruse ieri şi nu mai arăta la fel de primejdios. O cruce aurie îi lucea la gât, chiar deasupra gulerului cămăşii.

— Cine sunteţi? a cerut ea să afle.

— Sunt *le père* Clément, a zis el. Sunt preot la *Église* Saint-Alban, biserica din vârful colinei.

— Preot? a repetat Eva, nevenindu-i să creadă. Ce treabă are un preot catolic să mă urmărească prin oraş?

— Vă cer iertare. Am crezut că sunt mai discret. Părea jenat. A fost, hmm, prima dată când am făcut aşa ceva.

— Când aţi făcut *ce*?

Omul s-a scărpinat la ceafă.

— Să vedeţi, *madame* Barbier mi-a zis despre actele dumneavoastră.

Eva a simţit cum i se încordează din nou tot corpul.

— Ce este cu actele noastre? Sunt în perfectă ordine.

— Da, de fapt asta a zis şi dumneaei. A ezitat. Mi-a mai spus că, potrivit documentelor, mama dumitale a imigrat din Rusia. Dar că rusoaică nu este, cu siguranţă.

— Cum să nu fie, a protestat Eva fără nici o ezitare, îmbujorându-se.

Père Clément părea jenat.

— Vezi dumneata, *madame* Barbier s-a născut în Rusia. Ea a fost cu adevărat o emigrantă albă după revoluţie. Este aproape

convinsă că mama dumitale este poloneză şi, de aceea, călătoreşte cu acte false.

— Greşiţi, desigur, a zis Eva, fără să îl poată privi însă în ochi. Şi acum? Aveţi de gând să ne raportaţi?

— Nu, nu, nici gând.

— Atunci?

— Speram să îmi puteţi spune de unde aţi obţinut documentele, deşi cred că am găsit răspunsul la întrebarea mea.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Mâinile dumitale, a zis el, cu o voce mai moale.

Eva a coborât privirile şi şi-a dat seama cu groază că vârfurile degetelor îi erau murdare de cerneală.

— Nu este ceea ce credeţi.

Omul a făcut un pas înapoi.

— Dacă vreţi să fiţi lăsate în pace, *mademoiselle*, voi respecta dorinţa dumitale, dar, vedeţi, şi eu am prieteni cu degetele mânjite de cerneală. *Madame* Barbier a fost tare impresionată de actele dumitale, iar eu... ei bine, eu cred că noi doi ne-am putea ajuta reciproc.

— Nu ştiu despre ce vorbiţi.

— Mă găsiţi astăzi la biserică, la orice oră. Eu vă pot oferi instrumente mai bune decât cele pe care le găsiţi la librărie.

— Dar eu...

— Germanii nu se uită numai la documentele de identitate, să ştiţi. Aveţi nevoie de mai mult decât de simple abilităţi de desenatoare dacă speraţi să plecaţi în siguranţă. Cum Eva nu a răspuns, omul a zâmbit uşor. Eu vă pot ajuta. Gândiţi-vă la propunerea mea, vă rog.

A salutat-o cu o mişcare din cap şi s-a întors grăbit cu spatele. Eva l-a privit cum se îndepărtează de-a lungul coridorului şi cum dispare după colţ. După o clipă, a auzit cum se deschide şi apoi se închide uşa de la intrarea în pensiune şi abia atunci şi-a dat seama că îşi ţinuse respiraţia şi a dat drumul aerului din plămâni. Trebuia să o mute pe mama ei de îndată. Indiferent dacă *père* Clément fusese sincer sau nu, rămânea faptul că fuseseră deconspirate, şi totul din vina Evei.

Capitolul 7

— Trezeşte-te!

Eva a înghiontit-o pe mama ei, iar când Mamusia a deschis scurt ochii, clipind somnoroasă, Eva a împuns-o din nou, de data aceasta aproape dărâmând-o din pat.

— Haide, Mamusia. Am fost descoperite. Nu avem timp de pierdut.

— Ce vrei să spui?

Mamusia s-a trezit imediat, căutându-şi pe dibuite fusta şi bluza pe care le purtase în ziua dinainte, care se aflau atent aranjate pe spătarul scaunului de lângă fereastră.

— Ce s-a întâmplat?

— *Madame* Barbier ştie că documentele noastre sunt false. A venit un om la uşă în dimineaţa asta, ca să întrebe de ele.

— Ce?

Mama ei se albise la faţă în timp ce îşi încheia bluza cu degete tremurătoare şi îşi aranja fusta peste şoldurile pline.

— Era de la poliţie? a întrebat ea, începând să adune lucrurile din cameră şi să le arunce în valiză.

— Nu, a zis Eva, ezitând. Era un preot.

Mama ei s-a oprit din ce făcea.

— Un *preot*?

— Aşa a spus.

— Dar... de ce a venit? Lucrează pentru autorităţi?

— Nu cred.

Eva cântărea în minte dacă omul era prieten sau duşman. Cu siguranţă, faptul că plecase după ce îi făcuse invitaţia aceea era un semn bun, nu-i aşa?

— Poate greşesc, dar cred că a zis că lucrează cu alţi falsificatori. Cred... cred că m-a invitat să lucrez cu el.

În clipa în care cuvintele i-au părăsit buzele, Eva s-a întrebat dacă nu cumva înţelesese greşit conversaţia. Un preot care să conducă o grupare de falsificatori de documente? Părea fantastic.

— Ce a spus?

— Mi-a spus că îmi poate oferi ajutorul lui. Nu ştiu exact la ce se referea.

Mama ei o privea cu ochii mari.

— Eva, poate că îţi va oferi cele necesare pentru a-l găsi pe tatăl tău şi a-i asigura eliberarea.

— Dar ar putea fi o capcană.

— O capcană întinsă de un preot?

— Nu spune nicăieri că toţi preoţii catolici sunt persoane decente.

— Nu ştiu eu multe despre catolicism, dar sunt destul de sigură că decenţa face parte din datoria lor.

Eva a ridicat din umeri. Mama ei avea dreptate într-o privinţă. Preotul putea deţine cheia scoaterii tatălui ei din arest. Iar minutele treceau. Atâta vreme cât o punea la adăpost pe mama ei, poate că merita riscul de a se duce la biserică, pentru a vedea dacă oferta bărbatului era onestă.

— Foarte bine, a zis ea într-un final. Mă duc să vorbesc cu el, dar nu înainte de a te duce în altă parte.

— Unde aş putea pleca?

— Nu ştiu, dar aici nu poţi sta. Nu atâta vreme cât nu ştim dacă *madame* Barbier este de partea noastră sau nu. Eva s-a gândit o clipă, căci în cap i se forma un plan. Cred că te voi duce la o librărie pe care o cunosc.

Alt loc nu îi venea în minte. Femeia de acolo îi arătase bunătate, iar Eva refuza să creadă că o persoană a cărei viaţă se învârtea în jurul cărţilor ar putea avea răul în suflet.

□

După ce a dus-o pe mama ei la librărie şi i-a turnat bătrânei de acolo o poveste neconvingătoare despre faptul că Mamusia pur şi simplu tânjea să petreacă ceva timp uitându-se la cărţi, Eva s-a grăbit spre biserică, liniştită de faptul că femeia părea să înţeleagă că Mamusia avea nevoie de un loc unde să stea ascunsă pentru scurtă vreme. „Îmi poţi mulţumi ferindu-te de primejdii”, îi spusese femeia ieri. Eva nu putea decât să se roage ca aceste urări să o includă şi pe mama ei.

Oraşul revenea la viaţă sub soarele de la mijlocul dimineţii, dar rămânea încă cel mai liniştit loc pe care Eva îl văzuse vreodată. Putea număra pe degete oamenii pe care îi întâlnise în drumul ei: măcelarul de pe rue Pascal, în faţa magazinului, îmbrăcat într-un şorţ pătat şi care spăla geamurile de la stradă; vreo cinci-şase femei care stăteau la coadă în faţă la *boulangerie* de pe rue Levant, cu cartelele de raţii în mână, unele bârfind cu capetele plecate, altele întinzându-şi gâtul pentru a vedea ce mai este de vânzare înăuntru. Eva a schimbat saluturi politicoase cu o *fleuriste* îndesată, de vârstă mijlocie, care aranja câţiva bujori de un roz aprins într-o găleată în faţa unui mic magazin pe lângă care a trecut, dar altfel, neliniştită şi cu ochii în patru, nu a vorbit cu nimeni.

Église Saint-Alban se afla la distanţă de numai două cvartale de librărie, în susul dealului, aşa că Eva a ajuns acolo înainte să fi avut timp să îşi adune gândurile sau să se răzgândească. A ezitat în faţa uşii mari, a pus palma pe mânerul din fier, dar nu a intrat, nu încă. „Haide, Eva, trebuie să rişti. Ai nevoie de ceva care să convingă autorităţile să îl elibereze pe Tatuś”, şi-a zis ea.

Luându-şi inima în dinţi, a tras de uşă şi a intrat. Înăuntru, biserica era mică şi slab luminată, cu o duzină de strane înguste, din lemn, care înaintau spre altar. Pe o platformă ridicată se înălţa un pupitru; în spatele lui, se afla o mică urnă aurie. Pe peretele din spate era suspendat un Iisus auriu, cu chipul contorsionat de agonie şi cu privirile îndreptate spre cer şi trupul bătut pe o cruce din lemn. Lumânările pâlpâiau în câteva sfeşnice aflate pe altar. *Père* Clément nu se vedea nicăieri.

Încercată de un frison, Eva s-a strecurat spre una dintre băncile din lemn. Nu fusese niciodată într-o biserică şi nu ştia ce avea de făcut. Pe măsură ce treceau minutele, iar *père* Clément tot nu apărea, a început să îşi facă griji pentru mama ei. Dacă fusese o capcană? Dacă *père* Clément o urmărise până la librărie şi după plecarea ei îi condusese pe poliţişti acolo? Dar de ce să facă aşa ceva, când ar fi putut aduce autorităţile la uşa ei în dimineaţa aceea?

Uşa bisericii s-a întredeschis, iar Eva a întors capul, aşteptându-se să îl vadă pe *père* Clément şchiopătând de-a lungul naosului, spre ea. În schimb, era un cuplu de tineri cam de aceeaşi vârstă cu ea, bărbatul cu pălăria lăsată peste ochi, iar femeia, cu capul înfăşurat într-o eşarfă subţire, părând extrem de speriată. Ochii femeii fugeau dintr-o parte în alta, iar după ce a zărit-o pe Eva, s-a grăbit să îşi facă cruce. Tânărul a tras-o de mânecă şi a condus-o către o uşă din spatele bisericii, deasupra căreia era o tăbliţă mică, pe care scria *Confesional*. Au dispărut amândoi înăuntru. Eva a întors capul pentru a se uita încă o dată la cruce, dar un gând nu îi dădea pace. Nu cumva catolicii intrau de obicei singuri în confesional? Aşa se întâmpla în cărţi. Şi mai era ceva. Ar fi putut jura că tânăra femeie îşi făcuse semnul crucii incorect. Odată îl văzuse pe Jean Gabin făcându-şi cruce într-unul din filmele lui – nu îşi amintea dacă era *La Grande Illusion*, *La Bête Humaine* sau *Le Quai des Brumes* – şi era sigură că îşi atinsese capul, pieptul, umărul stâng şi apoi pe cel drept. Însă femeia cu înfăţişare neliniştită îşi atinsese capul, apoi trecuse la umărul drept, la piept şi în final la umărul stâng, în formă de diamant, mai degrabă, nu de cruce.

Eva s-a prefăcut că se roagă, aşteptând ca cei doi tineri să iasă din confesional. Dacă nu erau catolici, ce căutau aici? În timp ce secundele se scurgeau, Eva privea la statuia lui Iisus, sculptată cu detalii minuţioase. Semăna cu un om adevărat, cu o expresie plină de durere şi compasiune, şi o făcea pe Eva să se gândească la persecuţiile pe care le îndurase. Nu meditase de multe ori la viaţa lui Iisus, dar chiar dacă nu credea că el este Mesia, credea totuşi că a fost un om bun, a cărui viaţă fusese luată pe nedrept. I se părea că uciderea celor care sunt diferiţi de ceilalţi este o poveste veche de când lumea. Chiar atunci, liniştea a fost tăiată de scârţâitul balamalelor, iar Eva a aruncat o privire furişă în spate şi i-a văzut pe cei doi grăbindu-se să plece. Bărbatul ducea o mână de hârtii, pe care le-a îndesat în interiorul cămăşii înainte de a deschide uşa. Lumina soarelui s-a revărsat înăuntru şi apoi a dispărut la fel de repede, împreună cu cei doi. Eva s-a încruntat şi s-a întors din nou spre Iisus.

— Pun pariu că vezi tot ce se petrece aici, a murmurat ea spre el, cu voce şoptită. Tu vezi totul, nu-i aşa?

— Să ştii că vede. Cel puţin aşa îmi place să cred.

Eva a tresărit şi s-a întors spre stânga, unde *père* Clément şedea liniştit la vreo doi metri de ea, pe aceeaşi bancă.

— De unde aţi apărut? a întrebat Eva, simţindu-şi bătăile accelerate ale inimii.

— Ah, m-am aşezat lângă dumneata în timp ce priveai cum plecau oaspeţii mei. Întotdeauna trebuie să fii vigilent. Aceasta va fi una dintre primele noastre lecţii.

— Lecţii?

— Deşi bănuiesc că şi tu ai avea ce să ne înveţi, a continuat el. Şi, ca să îţi răspund la întrebare, eu cred cu tărie că Domnul ne păzeşte de deasupra. Asta mă face să mă simt ceva mai apărat în mijlocul haosului şi nesiguranţei care ne înconjoară. Sper că şi tu vei găsi liniştea în convingerea aceasta.

Fără nici un alt cuvânt, s-a ridicat şi s-a îndepărtat. Eva se uita ţintă la el. Pleca? Asta fusese tot? Dar apoi bărbatul s-a întors şi i-a zâmbit.

— Ce zici, draga mea? Vii?

— Unde să vin?

— Vei vedea.

Nu a aşteptat răspunsul ei, ci a înaintat şchiopătând. Eva nu a ezitat mai mult de o secundă înainte de a porni după el. A descuiat o uşă aflată în dreapta altarului şi a intrat fără să se uite înapoi. După ce a aruncat o ultimă privire neliniştită către statuia lui Iisus, Eva a intrat pe urmele lui.

— Bine ai venit în biblioteca noastră, a zis el, închizând uşa în urma Evei, în vreme ce ea se uita cu ochii măriţi la spaţiul care i se deschidea înainte.

Locul părea desprins dintr-un vis, o încăpere căptuşită cu cărţi, un vitraliu înalt de un metru care acoperea peretele din fund deasupra rafturilor şi arunca raze colorate de lumină pe nenumăratele volume legate în piele care aglomerau în teancuri toate suprafeţele vizibile. În centrul camerei se afla o masă din lemn, cu două scaune din lemn de-o parte şi de alta.

Fascinată, Eva a întins o mână spre raftul din dreapta ei şi a scos o carte la întâmplare. Era legată în piele maronie care se

tocise la colţuri, iar pe cotor erau gravate flori aurii decolorate şi vârtejuri care se răsuceau sub cuvintele *Epitres et Evangiles*. Şi-a trecut degetele peste cotorul cărţii cu veneraţie. Cu siguranţă, avea peste două sute de ani.

— Aceea, cred, a fost publicată în 1732, a zis *père* Clément, citindu-i gândurile.

Eva a ridicat ochii, ţinând încă în mână cartea, iar el i-a zâmbit şi a făcut un gest în jurul încăperii.

— Majoritatea volumelor noastre precedă Revoluţia franceză. Biserica aceasta se află aici de multă vreme, iar biblioteca este unul dintre locurile cele mai preţioase pe care le avem. Este locul meu preferat din toată lumea, un loc unde vin atunci când am nevoie de îmbărbătare. M-am gândit că o să îţi placă şi ţie.

— Este de-a dreptul magnific, a murmurat ea, uitând pentru un moment că trebuia să fie precaută. Cărţile, oriunde s-ar fi aflat pe lumea aceasta, îi dădeau senzaţia că se află acasă. Puteţi veni aici oricând doriţi? a întrebat ea.

A pus cartea pe masă cu părere de rău, căci o mâncau degetele să exploreze celelalte volume de pe rafturi.

Père Clément a râs înfundat.

— Presupun că da.

Eva l-a privit, iar el i-a zâmbit. Expresia de pe chipul lui era deschisă, destinsă, iar Eva s-a întrebat dacă era la fel de fascinat de locul acesta ca ea.

— De ce m-aţi adus aici?

— M-am gândit că ne putem ajuta reciproc.

Eva simţea că redevine circumspectă.

— Să ne ajutăm reciproc?

Zâmbetul lui dispăruse şi, cu toate că în ochi i se citea bunătatea, Eva înţelegea că în ei se ascundea şi nesiguranţă. Părea să îşi cântărească cu atenţie cuvintele.

— Ai actele la dumneata? Aş vrea să le văd.

— Pentru ce?

Eva a făcut un pas în spate, spre uşa închisă. Această bibliotecă splendidă era până la urmă o capcană? O scurtă imagine a perfecţiunii înainte ca laţul să se închidă pentru totdeauna?

— Te rog, domnişoară, aşa cum am spus şi înainte, nu îţi vreau răul. S-a scărpinat la ceafă, părând să îşi caute cuvintele. Prea bine, o să vorbesc pe şleau. Avem nevoie de o persoană pricepută la îndeletniciri artistice.

— Îndeletniciri artistice?

— Îndeletniciri artistice care să poată păcăli până şi pe cel mai vigilent agent de poliţie. Îndeletniciri artistice care ar permite unor oameni care nu au făcut nimic rău să plece în căutarea unei vieţi libere.

— Nu sunt sigură că înţeleg ce spuneţi.

Preotul a părut foarte stânjenit.

— Ah. Vedeţi, eu şi prietenii mei am adunat nişte rezerve, dar se pare că cererea pentru serviciile noastre a crescut peste nivelul în care le putem îndeplini într-un mod adecvat. *Madame* Barbier îmi este asociată şi dumneaei este cea care mi-a sugerat că talentul dumitale ne-ar putea fi util.

Eva a inspirat adânc. Se simţea de parcă s-ar afla pe punctul de a sări de pe o stâncă; drum de întoarcere nu va mai avea.

— Vorbiţi despre falsificare de documente?

El a rămas nemişcat, privind-o în ochi.

— Da. Da, despre asta vorbesc, *mademoiselle*. Vă rog, vă întreb din nou: pot să arunc o privire peste actele dumitale?

Eva a ezitat înainte de a le scoate din buzunar şi a i le întinde, fără nici un cuvânt. În timp ce preotul le studia, cu fruntea încreţită, Eva se întreba dacă nu cumva făcuse o greşeală având încredere în el.

Într-un final, el a ridicat privirile.

— Sunt foarte bune. *Mademoiselle* Fontain, nu-i aşa?

— Sigur că da. Doar aşa scrie pe cartea de identitate.

— Adevărat, a zis el şi i-a zâmbit. Ei bine, *mademoiselle* Fontain, sunt foarte impresionat. Iar acum, trebuie să recunosc, sunt şi mai disperat să obţin ajutorul dumitale.

Ce ar fi dacă ar putea să îi ajute şi pe alţii să fugă, aşa cum făcuseră ea şi mama ei? Dar acum nici nu se putea gândi la acest lucru, cât timp viaţa tatălui ei era încă în pericol. Şi-a dres glasul.

— Ei bine, vedeţi, aş face-o, dar sunt ocupată cu altceva deocamdată. Tatăl meu a fost închis pe nedrept, a zis ea,

privindu-l în ochi. La Paris. A fost un raid în urmă cu câteva zile. Au arestat mulţi evrei.

— Da, a fost o tragedie adevărată. În jur de treisprezece mii de oameni.

Prin urmare, estimarea sumbră a lui Joseph nu fusese deloc fantastică.

— De unde ştiţi?

— După cum am spus, am prieteni. Aproape toţi cei arestaţi sunt deţinuţi acum la Drancy, la nord-est de Paris, într-un lagăr de prizonieri de mari dimensiuni. Zici că tatăl dumitale s-ar afla printre ei? Îmi pare rău să aud asta.

— Da.

Eva încă nu era convinsă că este bine să aibă încredere în preot. Era prima dată când auzea despre lagăre.

— Aş vrea să clarific eroarea, dar nu deţin actele corecte.

— Ah, înţeleg. Ei bine, *mademoiselle* Fontain, aş putea să te ajut în această privinţă.

— Da? a zis Eva, ţinându-şi respiraţia.

— Desigur, dacă ai merge la Drancy cu o scrisoare din partea consulului Argentinei, explicând că tatăl dumitale este cetăţean argentinian, autorităţile nu ar avea de ales şi ar trebui să îl elibereze, a zis *père* Clément nonşalant. Vedeţi, nemţii au un acord cu guvernul argentinian. Evită să le bage la închisoare cetăţenii, chiar dacă sunt evrei.

Eva a deschis şi apoi a închis gura. Nici nu îi trecuse prin cap că va avea nevoie de astfel de documente. Dar, desigur, nu ar fi de ajuns să meargă la porţile unei închisori şi să prezinte documentele de identitate, indiferent de cât de bine falsificate erau.

— Şi aveţi prieteni la Ambasada Argentinei? a întrebat ea prudentă.

— Nu, a zis *père* Clément privind-o în ochi. Dar ştiu cum arată documentele lor. Şi am toate materialele la dispoziţie. Aş vrea să vă ajut, *mademoiselle*. Dar am nevoie de ajutorul dumitale în schimb. Avem şi alte documente care trebuie să fie lucrate.

— Înţeleg.

— De ce nu reflectezi la propunerea mea?

A condus-o spre uşă, iar când a deschis-o, conducând-o înapoi în biserică, Eva se simţea în derivă. Timp de o clipă îşi imaginase că se află din nou în depozitul bibliotecii din Paris, fără altă grijă decât finalizarea lucrării sale de diplomă, dar acum lumea reală îşi impunea din nou prezenţa.

— Dacă eşti interesată, vino la biserică diseară, după lăsarea întunericului, dar trebuie să vii singură. Şi jur pe viaţa mea, Fontain, că tu şi mama dumitale puteţi avea încredere în *madame* Barbier.

— Chiar dacă ne-a trădat?

Père Clément a condus-o spre intrarea sculptată şi a întins mâna spre clanţa din fier forjat.

— Oare a fost o trădare? Nu cumva încerca să vă salveze pe amândouă?

În timp ce întrebarea plutea încă în aer, a deschis uşa. Lumina soarelui s-a revărsat înăuntru, orbind-o pe Eva pentru o clipă, iar până ce s-a întors să îşi ia rămas-bun de la preot, acesta dispăruse înapoi în adâncul bisericii, lăsând-o singură cu gândurile care îi alergau prin cap.

Capitolul 8

Mai 2005

Ben apare la uşa mea la treizeci şi cinci de minute după ce îl sun să îi spun că plec la Berlin în mai puţin de nouă ore şi că aş dori să mă conducă la aeroport.

— Mamă, ai înnebunit? întreabă el fără nici un preambul atunci când deschid uşa şi îl găsesc în prag, cu sudoarea sclipindu-i pe frunte din cauza căldurii din Florida. Tu sari pe nepusă masă într-un avion spre Berlin, iar eu trebuie să mă comport ca şi cum ar fi cât se poate de normal?

— Nu îmi pasă cum te comporţi, răspund eu ridicând din umeri. Nu vreau decât să mă duci la aeroport. Ai ajuns însă cam devreme, dragule.

— Mamă, te comporţi ridicol.

Păşeşte înăuntru, iar eu închid uşa în spatele lui, pregătindu-mă pentru o ceartă. Cu cât îmbătrâneşte – de fapt, cu cât îmbătrânesc *eu* – cu atât mai tare crede că ştie ce este mai bine pentru mine. Cea mai recentă bătălie a voinţelor care se dă între noi este încercarea lui de a mă convinge să mă mut într-un cămin de bătrâni, pentru binele meu. Dar de ce aş face-o? Sunt în deplinătatea facultăţilor mintale; vederea şi auzul îmi sunt aproape la fel de bune ca acum patruzeci de ani; merg la serviciu pe jos şi sunt perfect capabilă să merg cu maşina până la magazin sau la doctor. Desigur, am fost nevoită să renunţ la tunderea gazonului în urmă cu trei ani, când am suferit un jenant episod de insolaţie, dar acum vine un peisagist drăguţ care se ocupă de tot şi nu mă taxează decât cu şaizeci de dolari pe lună.

— Nu văd care este problema, îi zic eu, întorcându-i spatele şi îndreptându-mă spre dormitor, unde se află valiza mea, întinsă pe pat. Trebuie să fac bagajele, dragule.

Pereţii camerei mele sunt căptuşiţi cu cărţi, majoritatea stivuite în maldăre precar echilibrate pe rafturile arcuite sub greutatea lor, asamblate de Louis cu ani în urmă. Sunt pline cu poveştile altora, iar eu mi-am petrecut viaţa ascunzându-mă în interiorul lor. Uneori, când nopţile sunt întunecate şi tăcute, iar eu mă simt singură, mă întreb dacă aş fi supravieţuit fără evadarea din realitate pe care mi-au oferit-o paginile lor. Dar poate că mi-au oferit numai o scuză pentru a mă feri de propria-mi viaţă.

— Mamă, spune Ben, mergând spre dormitor pe urmele mele. Ajută-mă să înţeleg ce faci. De ce Germania? De ce acum? Doar nu ai vorbit niciodată până acum despre Germania!

Glasul lui pare înnebunit, dar şi nervos din cauza mea, supărat că i-am tulburat ziua.

Scot din sertarul de jos al biroului meu un pulover tricotat din lână, de un gri-porumbel. Oare se face rece la Berlin în acest timp al anului? Îl împăturesc cu grijă şi îl aşez în valiza mea.

— Sunt multe lucruri din trecutul meu despre care nu am vorbit până acum, Ben.

Ben, care are cincizeci şi doi de ani, s-a născut la multă vreme după ce am dat uitării viaţa pe care am avut-o odată. În felul acela în care copiii nu pot să îşi închipuie că părinţii lor sunt fiinţe independente, cu vise şi dorinţe proprii, Ben nu m-a cunoscut niciodată cu adevărat. A ştiut fragmentele pe care am ales să i le dau, trupul care l-a hrănit, vocea care l-a mustrat, mâinile care l-au alinat. Dar eu sunt mai mult, fragmente care nu au nimic de-a face cu rolul meu de mamă, fragmente pe care nu l-am lăsat niciodată să le vadă.

— Bine, spune Ben, trecându-şi degetele făcute greblă prin părul încă des şi negru, deloc ca al tatălui său.

Louis chelise aproape complet înainte de a împlini patruzeci şi cinci de ani, deşi încerca vitejeşte să îşi acopere cea mai mare parte a capului cu o şuviţă pieptănată dinspre ceafă. Nu m-a lăsat inima să îi spun cât de ridicol arăta.

— Să facem aşa, mamă: ce ar fi să aştepţi câteva săptămâni, iar atunci pot merge cu tine, da? Va trebui să fac câteva schimbări de program şi nu va fi uşor, dar dacă este atât de important pentru tine...

— Cred că am stabilit deja că eşti o persoană foarte ocupată şi importantă, zic eu cu blândeţe.

În această privinţă ştiu că nu mi-am făcut datoria faţă de el. Îl iubesc mai mult decât pe oricine altcineva, dar timpul mi-a arătat că am greşit lăsându-l să înveţe priorităţile în viaţă de la tatăl lui, în timp ce eu mă pierdeam între paginile cărţilor. Unde eram când trebuia să înveţe despre curaj, credinţă şi vitejie? Este un om bun – ştiu că este – dar îl interesează prea mult succesul şi prea puţin ceea ce se găseşte în inimi, iar eu nu am fost niciodată aşa.

— Mamă, nu începe din nou. Tonul lui este obosit. Ştiu bine că după părerea ta este o meteahnă să mă intereseze atât de mult slujba mea, dar mie munca îmi aduce plăcere. Nu este un păcat.

Îl ignor în timp ce împăturesc o rochie gri-cărbune în valiză, urmată de una liliachie. Sunt rochii pe care le-am cumpărat cu ani în urmă pentru că îmi aminteau de trecut, de aceea mi se

pare potrivit să le iau cu mine, căci într-acolo mă îndrept în seara aceasta.

— Ben, zic eu, ţi-am povestit vreodată despre mama mea?

Acum îşi trece ambele mâini prin păr, iar mie mi se pare că seamănă cu un om de ştiinţă nebun.

— Ce legătură are asta?

Când nu răspund, oftează, lăsându-şi braţele în jos, aparent înfrânt.

— Nu, mamă. Nu mi-ai povestit. Adică, ştiu că era din Franţa...

— Nu, era din Polonia. La fel şi tata.

Pare nedumerit o clipă.

— Corect. Sigur că da. Dar s-au mutat în Franţa când erau foarte tineri, nu-i aşa?

Încuviinţez din cap.

— Da, dar nu asta vreau să spun. Nu ţi-am povestit niciodată *despre* ea, nu-i aşa? Despre cum dansa în bucătărie când credea că nu o vede nimeni, despre sunetul râsului ei? Nu ţi-am povestit despre culoarea ochilor ei – Ben, aveau cea mai închisă nuanţă de căprui, ca ciocolata neagră – sau despre mirosul ei de vanilie şi trandafiri. Îl simt că se holbează la mine când mă opresc ca să-mi recapăt suflul. Se temea că va fi ştearsă, ca şi cum aceasta ar fi fost cea mai rea soartă din lume. Iar eu ce am făcut, nepovestindu-ţi despre ea? Eu sunt cea care a şters-o în toţi aceşti ani, nu-i aşa? Numele i-l ştii măcar?

— Mamă. Vocea lui Ben este lipsită de energie. Mă sperii. Ce rost are discuţia asta despre mama ta?

— Faiga. Numele ei era Faiga.

În mod evident, Ben crede că am luat-o razna. Mă uit ţintă la el timp de o clipă şi, pe lângă mila şi îngrijorarea din ochii lui, zăresc şi neatenţie. Se gândeşte la toate lucrurile pe care le are de făcut, la cât îl costă fiecare minut petrecut aici. Aşa înţeleg că singura şansă este să fiu cinstită cu el. Cât se poate.

— Ben, dragule, dacă aşa te vei simţi mai bine, o să îmi schimb rezervarea.

— Da, mamă, ar fi minunat. Putem vorbi mai mult în seara aceasta, bine? Îmi poţi spune de ce simţi deodată nevoia de a pleca într-o ţară cu care nu ai nici o legătură.

Şi-a recăpătat aerul de superioritate, ceea ce îmi mai îndulceşte sentimentul de vinovăţie.

— Cum zici tu, dragule, spun eu.

Fac un pas spre el şi îl trag spre mine, într-o îmbrăţişare strânsă. Mă şterge, aşa cum şi eu am şters-o pe mama, permiţându-şi să mă privească ca pe ceva ce nu sunt. Se uită la mine şi vede o persoană incapabilă să aibă grijă de ea însăşi. Dar eu nu sunt această persoană.

— Te iubesc, Ben, mai zic eu, în timp ce el se îndreaptă spre uşă.

— Şi eu te iubesc, mamă, îmi aruncă el un zâmbet. Nu face nici o nebunie cât timp sunt plecat, bine?

— Sigur, dragule, spun eu.

De îndată ce închid uşa în urma lui, întind mâna după telefon şi formez numărul principal de la Delta. Zece minute mai târziu, mi-a fost schimbată rezervarea pentru un zbor care pleacă astăzi la 15.11, cu şase ore mai devreme, şi care ajunge la Berlin mâine-dimineaţă, la ora 10.50, după o escală la New York. Nu l-am minţit pe Ben, îmi zic eu, liniştindu-mi conştiinţa. Am schimbat rezervarea, aşa cum am promis.

Aşa cum am învăţat cu multă vreme în urmă, adevărul se ascunde în nuanţe. Chem un taxi şi arunc câteva articole de toaletă în valiză, în timp ce aştept ca viitorul meu să înceapă.

Capitolul 9

Iulie 1942

— Trebuie să faci întocmai cum spune preotul acesta, spusese Mamusia după ce Eva o recuperase de la librărie şi îi redase povestea întâlnirii din biserică, în timp ce se aflau în camera lor de la pensiune. Pentru tatăl tău.

Mergând înapoi, soarele de la amiază făcea oraşul să sclipească, iar acoperişurile din ţiglă ceramică luceau în lumină ca şi cum ar fi luat foc.

— Nu ar fi vorba doar despre Tatuś, cred. *Père* Clément va aştepta ceva în schimb.

— Şi îl vei ajuta să falsifice câteva alte documente, a zis Mamusia după o pauză. Cât va dura? O zi? Două? După aceea, trebuie să plecăm. Vom pleca cu toţii în Elveţia.

Eva a încuviinţat printr-o mişcare a capului, dar nu era sigură că va fi atât de uşor.

La şapte şi jumătate s-a auzit o bătaie în uşă, iar când Eva a deschis precaută, a văzut-o pe *madame* Barbier stând în faţa ei.

— Am pregătit cina pentru dumneavoastră în sufragerie, a anunţat-o femeia.

— Ştiţi probabil că nu avem cartele de raţii, a replicat Eva.

— Aici, în Aurignon, avem grijă unii de alţii.

Eva a inspirat adânc.

— Asta aţi făcut şi când i-aţi spus preotului Clément despre noi?

Madame Barbier şi-a ferit privirea.

— V-am salvat viaţa, *mademoiselle*, şi pe a dumitale, şi pe a mamei dumitale. Documentele sunt bune, dar nu aţi planificat totul până la capăt. Nici acum nu aţi gândit totul.

I-a întors spatele înainte ca Eva să mai spună ceva.

Când Eva şi mama ei s-au aşezat pe scaune în sufrageria goală, câteva minute mai târziu, le aştepta un veritabil festin. În mijlocul mesei pregătite pentru trei persoane trona un pui la cuptor, pe un pat de ceapă verde, iar alături un bol de cartofi crocanţi, lucioşi, o sticlă de vin roşu şi o carafă de apă. Eva şi mama ei au schimbat priviri nesigure. Părea prea bun ca să fie adevărat. Eva nu mai văzuse un asemenea ospăţ dinainte de război. Aruncând priviri în jur, Mamusia a şoptit în grabă binecuvântarea evreiască pentru pâine, *hamotzi,* urmată de binecuvântarea pentru vin, chiar în clipa când *madame* Barbier intra în cameră.

— Sper că nu vă supăraţi dacă mă aşez alături de dumneavoastră, a zis *madame* Barbier, instalându-se într-un scaun fără să mai aştepte un răspuns. La marginea oraşului

locuieşte un fermier pe care l-am ajutat. În schimb, îmi aduce câte ceva de mâncare din când în când. Dar nu pot mânca totul singură.

— De ce ne ajutaţi? a întrebat Eva în timp ce *madame* Barbier tăia puiul.

Din pasăre s-au ridicat aburi, iar Eva a închis ochii o clipă, suspinând încântată de aromă.

— Pentru că aţi trecut prin multe clipe grele.

Madame Barbier a pus o bucată groasă de piept de pui pe farfuria Mamusiei şi o pulpă bine făcută pe cea a Evei.

— Şi pentru că sper că veţi decide să rămâneţi în Aurignon o vreme. Camera de aici vă aparţine cât timp veţi dori. Am înţeles că *père* Clément vă va putea oferi un mic salariu, care va fi mai mult decât necesar pentru a acoperi cheltuielile cu cazarea.

— Vă mulţumim, a zis Mamusia, netezind şervetul din poală, dar nu vom sta aici foarte mult timp.

— Înţeleg.

Madame Barbier nu s-a uitat la nici una dintre ele cât timp a umplut farfuriile cu cartofi şi legume. A turnat câte un păhărel de vin pentru fiecare.

— Aveam impresia că fiica dumitale a vorbit cu *père* Clément.

În inima Evei se dădea o luptă în timp ce *madame* Barbier a murmurat o rugăciune scurtă, s-a închinat şi apoi a tăiat pulpa de pui din farfuria sa.

— Nu am luat încă nici o decizie.

Mamusia i-a aruncat o privire dură.

— Sigur că am luat o decizie. Îl vei salva pe tatăl tău şi apoi plecăm.

Madame Barbier a întors capul spre Eva, cu ochi lucioşi.

— La fel simţi şi dumneata? Ne vei abandona după ce te vom ajuta?

Pofta de mâncare a Evei dispăruse subit.

— Eu... nu ştiu.

— Dar tatăl tău... a zis Mamusia, iar glasul luase o octavă mai sus.

De cealaltă parte a mesei, *madame* Barbier şi-a dres glasul.

— *Père* Clément este un om bun, *madame*. Puteţi avea încredere în el. Face mult bine.

Mamusia a aruncat o privire urâtă spre *madame* Barbier.

— Sunt sigură, dar omul acesta nu are nimic de-a face cu noi.

— *Au contraire*. Cred că are totul de-a face cu dumneata, dacă speri să îţi revezi soţul, a răspuns *madame* Barbier pe un ton neutru.

Mamusia a răsuflat zgomotos şi şi-a împins scaunul în spate. Timp de o clipă, Eva a crezut că mama ei intenţiona să iasă din încăpere furioasă şi convinsă de dreptatea ei, dar a părut să cumpănească mai bine, îmbiată poate de farfuria plină cu mâncare din faţa ei. Şi-a tras în schimb scaunul la loc, mormăind furioasă pentru sine, în timp ce *madame* Barbier îşi tăia puiul cu o expresie placidă pe chip.

— Ăăă, aşadar, locuiţi aici singură? a întrebat Eva, simţind că tăcerea devenea stânjenitoare.

— Da, drăguţă, a răspuns femeia. Eu şi soţul meu ne-am ocupat împreună de pensiune în timpuri mai fericite. Aurignon era o destinaţie de vacanţă la modă pentru locuitorii din Lyon, Dijon şi chiar Paris, oameni care voiau să evadeze la ţară pe timpul verii. Apoi, soţul meu a murit în treizeci şi nouă şi a venit şi războiul.

— Îmi pare rău pentru soţul dumitale, a zis Mamusia, ridicând în sfârşit privirea.

— Şi mie îmi pare rău pentru ceea ce i s-a întâmplat soţului dumitale, dar cel puţin aveţi speranţă. Dar dumneata o ai pe fiica dumitale, a zis *madame* Barbier, cu o mişcare a capului spre Eva. Fiul meu a plecat să lupte pentru Franţa imediat după moartea tatălui său. Nu s-a mai întors.

— Îmi pare tare rău să aud asta, a zis Mamusia, privind la Eva, care a adăugat condoleanţele ei şoptite.

Madame Barbier le-a acceptat cuvintele cu o mişcare energică din cap.

— Ei bine, după cum vă puteţi imagina, nu am mare afecţiune pentru nemţi, chiar dacă Pétain este dispus să le lingă cizmele, prostul bătrân. Franţa mea este cea pentru care a luptat soţul meu în Marele Război, cea pentru care şi-a dat viaţa fiul meu. Deodată, ochii ei s-au îndreptat spre Eva, plini de flăcări. Este Franţa pentru care sper că vei alege să lupţi şi tu,

mademoiselle. Iar acum, vă rog să mă iertaţi, cred că am terminat.

S-a ridicat brusc, împingându-şi scaunul în spate şi luându-şi farfuria, dar nu înainte ca Eva să vadă o lacrimă care i se prelingea pe obraz.

— Nu le datorăm nimic, a mormăit Mamusia o clipă mai târziu, rupând tăcerea lăsată de *madame* Barbier în urma ei.

Eva a oftat.

— Ba da. Mie nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap să falsific documente cu ştampila Ambasadei Argentinei. Şi, chiar dacă mi-ar fi trecut, nu aş fi ştiut cum.

— Prin urmare, preotul ţi-a oferit nişte informaţii. Iar *madame* Barbier ne-a făcut ceva de mâncare. Ce-i cu asta?

— Este cel mai bun lucru pe care l-am mâncat în ultimele două zile, Mamusia.

Mama ei şi-a ferit privirile.

— Dar asta nu înseamnă că eşti nevoită să faci ceva ce nu doreşti să faci.

— Şi dacă doresc să ajut?

— Nici nu ştii în ce s-a amestecat preotul acesta.

— Ştiu că s-a amestecat în ajutorarea oamenilor. Poate că şi eu ar trebui să fac la fel.

Eva a văzut că Mamusia şi-a încleştat falca.

— Ceea ce ar trebui să faci tu, *moje serduszko*, inima mea, este să ai grijă de familia ta. Nu uita că Franţa ne-a întors spatele nouă. *Ţie*.

S-a întors la mâncarea din faţa ei cu un geamăt, iar Eva a privit-o cum mănâncă, simţind că i se strânge stomacul de nesiguranţă.

Franţa îi întorsese spatele. Dar asta însemna că Eva putea să facă la fel, când erau în joc vieţile unor oameni?

După ce a ajutat-o pe mama ei să strângă masa şi să arunce resturile, Eva a spălat vasele în bucătăria goală şi a plecat să se întâlnească cu *père* Clément.

Uşa grea a bisericii nu era încuiată, dar spaţiul solemn dinăuntru era întunecat şi tăcut, luminat numai de câteva lumânări care arseseră până nu mai rămăsese mare lucru din ele. De deasupra altarului, statuia lui Iisus părea să o

urmărească din priviri pe Eva, care nu ştia dacă să se lase cuprinsă de pace sau de nelinişte. Ce credea, că *père* Clément o va aştepta aici vesel, cu covorul roşu întins înaintea ei? A ezitat o clipă înainte de a se îndrepta spre uşa din dreapta amvonului, cea care dădea în mica bibliotecă. Nu era încuiată.

Père Clément nu se afla nici acolo, dar încăperea părea pregătită pentru ea. Draperiile erau trase peste geamurile cu vitralii, făcând locul să semene cu o peşteră, iar în jurul camerei ardeau trei felinare, unul dintre ele fiind aşezat pe masa din centru. Eva a intrat cu grijă, închizând uşa în spatele ei, iar când şi-a dat seama ce se afla în mijlocul spaţiului de lucru, a făcut ochii mari. Părea să fie un formular oficial al consulatului argentinian, iar alături de el, câteva foi de hârtie groasă, nescrise şi stilouri caligrafice cu cerneală roşie, albastră şi violet. O maşină de scris veche, peste care tatăl ei s-ar fi aplecat cu bucurie ca să o examineze, o aştepta în stânga lămpii. Cartea legată în piele, cea cu cotorul gravat cu auriu, despre care *père* Clément spusese că fusese tipărită în 1732, stătea pe colţul mesei, acolo unde o lăsase în dimineaţa aceea.

— *Père* Clément? l-a strigat ea cu prudenţă, dar numai tăcerea i-a răspuns.

După câteva secunde, s-a aşezat cu grijă pe unul dintre cele două scaune îndreptate spre masă şi a ridicat scrisoarea autentică de la consulatul argentinian. Formatul era relativ simplu, iar ştampilele păreau destul uşor de imitat. A mai aşteptat un minut, apoi a apucat una dintre foile de hârtie goale şi a introdus-o în maşina de scris. Va alcătui mai întâi scrisoarea, modelând-o după documentul real, şi numai după aceea se va ocupa de antet şi de ştampile.

Fredona absentă în timp ce dactilografia cuvintele unei scrisori oficiale, care atesta că Leo Traube, domiciliat în Paris, pe rue Elzévir, era născut în Argentina şi, prin urmare, scutit de detenţia impusă de germani. Trebuia aşadar să fie pus în libertate fără întârziere. După ce a terminat de scris, a copiat semnătura cu înfloriturile diplomatului adevărat, iar apoi s-a apucat să lucreze la antetul consulatului, folosind stiloul negru.

Au venit la rând ştampilele, în roşu şi albastru, şi a mutat volumul legat în piele cu epistole şi evanghelii de-a lungul şi de-

a latul mesei, ca să ţină pe loc hârtia la care lucra. În timp ce reda ştampilele false, gândurile îi zburau aiurea, aşa cum se întâmpla de multe ori când îşi punea creativitatea la lucru. Îşi simţea ritmul respiraţiei cu fiecare linie a stiloului, iar în timp ce ştampilele se materializau încet pe pagină, speranţa îi creştea în inimă. Lucra bine şi se vedea.

Aproape terminase ultima ştampilă – un soare gravat cu albastru – când a trezit-o din reverie zgomotul unei uşi deschise. A tresărit cu un geamăt, strângând în mână documentul fals. Dintre umbrele rafturilor, a ieşit un bărbat tânăr, iar Eva s-a grăbit să pună mâna şi pe scrisoarea autentică de la consulat. Le-a îndesat pe amândouă la spate, sub talia rigidă a fustei.

Omul a pironit-o cu privirile, fără să zică nimic. Părul îi era negru, ochii păreau verzi, sau poate căprui, la lumina pâlpâitoare a felinarului. Era bronzat, avea o bărbie pătrăţoasă, umeri laţi şi o talie îngustă. Pe chip avea aşternută o expresie mută.

— Bună seara, *monsieur*.

Eva încerca să pară relaxată, inocentă, dar vocea i s-a frânt.

Expresia de pe chipul lui nu i s-a schimbat când şi-a încrucişat braţele şi a ţintuit-o cu privirea.

— Ce faci aici?

Eva i-a aruncat un zâmbet fals, nervos şi a căutat cu mâinile marginea mesei.

— Citeam puţin, a zis ea, ridicând cartea legată în piele.

— *Epitres et Evangiles*, a spus el, înclinând capul pentru a citi pe cotorul cărţii. Ah, da. Nimic nu aţâţă simţurile mai bine decât un ghid al liturghiei săptămânale, vechi de două sute de ani.

Eva simţea că obrajii îi luaseră foc.

— Vedeţi, eu sunt foarte credincioasă. *Père* Clément a spus că pot să vin aici.

Bărbatul nu se mişcase încă din loc.

— Da, îi sprijină pe învăţaţii într-ale religiei, aşa cum eşti dumneata. Foarte mult.

A privit-o ţintă timp îndelungat, iar Eva, deşi ar fi vrut să îşi ferească privirile, nu a putut.

— Presupun, în acest caz, a zis el într-un final, că dumneata eşti celebra Colette Fontain.

I-a stat inima în loc. Oare o trădase *père* Clément? Sau poate *madame* Barbier?

— Nu mai privi ca un iepure prins în lumina farurilor, *mademoiselle*, a zis omul fără să aştepte un răspuns. *Père* Clément mi-a spus totul despre dumneata.

Eva a clipit de câteva ori spre el, apoi şi-a coborât privirile.

— Nu ştiu despre ce vorbiţi.

Omul a făcut un pas spre ea, apoi încă unul. Era atât de aproape acum, încât îi simţea căldura răsuflării pe frunte în timp ce se uita în jos.

— Eu cred că ştii.

Apoi i-a pus un braţ în jurul umerilor, aproape ca o îmbrăţişare, iar ea a ţipat. Asta era? Venise să o aresteze? Apoi omul a făcut un pas în spate şi, timp de o fracţiune de secundă, Eva a simţit un val de uşurare, dar nu a durat mult. Întregul corp i-a îngheţat când şi-a dat seama că ţinea în mână documentele pe care voise să le îndese sub betelia fustei.

— Pot... pot să explic ce este cu astea, a zis ea.

— Nu ar trebui să ţipi aşa, a zis el nonşalant, începând să le cerceteze. Ar putea să ne audă cineva de afară. Vrei să dai de gol ascunzătoarea noastră?

— Să dau de gol... ce?

Omul a ridicat privirile.

— Ascunzătoarea noastră, a repetat el încet, ca şi cum ar fi vorbit cu un copil mic. Sunt sigur că înţelegi că avem nevoie de locul acesta retras. *Père* Clément a zis că pari o fată inteligentă, dar dacă nu înţelegi atâta lucru, poate că a exagerat cu laudele.

Cine *era* omul acesta? Să încerce să fugă? A început să se apropie pe nesimţite de uşă.

— Unde crezi că te duci?

Părea uluit. Eva a înghiţit în sec şi s-a retras spre locul unde stătuse.

— Nicăieri. Trebuia să fie o altă cale. Uite, eu am găsit foile acelea aici. Erau pe masă când am venit să citesc evangheliile.

— Vrei să spui epistolele.

— Da, da, chiar aşa.

Omul şi-a întors privirile la documente.

— Ei bine, ai ratat un accent deasupra e-ului din semnătura consulului. Altfel, este foarte bine. Sunt impresionat. A ridicat privirile şi i-a întins scrisorile, în timp ce Eva se uita la el cu gura căscată. Este o singură problemă. Documentele în care se spune că numele dumitale este Colette Fontain, înţeleg că sunt foarte bune şi te felicit pentru asta. Dar de unde ai luat numele?

— Este... este numele meu, desigur, *monsieur*.

El a fluturat o mână în direcţia ei neinteresat de răspuns.

— Este târziu, *mademoiselle*. Este evident că nu mă aflu aici pentru a-ţi face rău. Am venit să te ajut. O identitate inventată este numai bună în situaţii de urgenţă, când este necesară deplasarea. Dar dacă plănuieşti să faci ceva mai mult decât să te urci într-un tren – ca de pildă să te duci la poarta unui lagăr de concentrare şi să ceri eliberarea unui prizonier – vei avea nevoie de documente mai convingătoare.

— Nu ştiu ce vreţi să...

— Autorităţile verifică identitatea persoanelor în arhive oficiale, să ştii, a zis el, trecând peste obiecţiile ei, ca şi cum nici nu ar fi vorbit. Există mai multe feluri de a te folosi de o identitate reală. Documentele false de demobilizare sunt preferatele mele, pentru că sunt foarte uşor de falsificat, dar metoda nu se aplică decât bărbaţilor de vârstă militară, iar dumneata eşti femeie. Nu este destul timp să convingi pe cineva să îţi împrumute identitatea şi, în plus, orăşelul acesta este atât de mic, încât nu sunt sigur că am putea găsi pe cineva care să se potrivească. Iar mie, unuia, mi se pare dezgustător să bat cimitirele în căutare de nume şi date de naştere potrivite.

Părea să vorbească mai mult pentru sine, iar Eva rămăsese cu ochii aţintiţi asupra lui.

— Dar ia gândeşte-te la *Journal Officiel*. Acesta este biletul câştigător, *mademoiselle*. Ne-a salvat de mai multe ori.

— *Journal Officiel*?

Simţea că o ia cu ameţeală urmărind tirul rapid al înlănţuirii de idei. Evident că ştia ziarul, adesea numit numai *JO*, care publica toate legile oficiale, decretele şi declaraţiile pentru întreaga ţară, dar ce legătură avea cu ea?

— Pun pariu că treci peste paginile cu naşteri, decese, căsătorii, naturalizări şi altele de genul acesta. Am dreptate?

Sigur că am, a zis fără să aştepte răspunsul. Cine are vreme pentru asemenea plictiseli? Ei bine, credeţi-mă, domnişoară, eu am. Este un veritabil tezaur de identităţi care aşteaptă să fie împrumutate.

Eva a clipit de câteva ori când a înţeles, în fine, la ce se referea.

— Împrumutaţi nume reale din *JO* pentru documentele false.

— Chiar *eşti* inteligentă.

Eva i-a aruncat o privire urâtă.

— Aşadar, sunteţi plastograf.

Omul a rânjit.

— Vedeţi, eu prefer să mă consider un artist... iar câteodată un geniu. Dar este bine şi plastograf, dacă este mai uşor de înţeles. Mi s-a spus că dumneata eşti foarte bună. Hai să vedem.

S-a întors spre raftul aflat în stânga ei şi a scos câteva cărţi. În spatele raftului se afla un perete fals, care acoperea un compartiment de dimensiunea unei cutii de pâine. L-a urmărit neclintită, în timp ce el a scos câteva hârtii albe. Le-a aşezat pe masă, în faţa ei, după care a închis la loc lambriul din lemn şi a readus cărţile în poziţia iniţială, mascându-l.

— Documente nescrise, a anunţat el, făcând un semn din cap spre hârtii.

Eva a coborât privirile. Într-adevăr, erau câteva cărţi de identitate şi alte foi de hârtie.

— Dar ce...?

El a întrerupt-o din nou, pe un ton vesel.

— Mi-am luat libertatea de a alege o identitate pentru dumneata. Poate fi plictisitor să cauţi prin *Journal Officiel* şi sper că nu te vei simţi jignită dacă remarc că pari epuizată.

Eva a clătinat încet din cap.

— Marie Charpentier, a zis el simplu.

— Mă scuzaţi?

— Marie Charpentier. Ar trebui să notezi toate acestea.

A aşteptat răbdător în timp ce ea a ridicat un stilou ca prin vis şi a notat numele, ascultătoare.

— Numele mijlociu, Renée. Născută pe 11 februarie 1921, la Paris. Eşti secretară. Şi locuieşti la Paris, pe rue Visconti la

numărul optsprezece, în arondismentul şaisprezece. A, şi ai un autobuz care pleacă spre Clermont-Ferrand din centrul oraşului dimineaţa, la zece şi un pic. Ai priceput?

A ridicat ochii spre el.

— Dar...

— Bine. Nu cred că va fi greu să desfaci capsele în care este prinsă fotografia ta de acum şi, dacă eşti aşa de bună cum zice *père* Clément, ar trebui să lucrezi pe lângă porţiunea de ştampilă imprimată deja acolo. Ştampilele sunt dificile, desigur, sunt atât de multe în circulaţie, iar eu nu am reuşit să le gravez decât pe cele mai comune, dar dumneata te-ai descurcat bine. Impresionant. În orice caz, în scurtă vreme, o să îţi facem rost de documente mai bune când te vei întoarce de la Paris. Şi încă o întrebare, *mademoiselle* Charpentier – sper că nu te superi dacă îţi spun aşa –, ai o experienţă îndelungată ca falsificatoare?

— Eu... eu nu am făcut niciodată până acum aşa ceva.

Omul a încruntat din sprâncene.

— Interesant. Ai grijă, nu uita să stingi felinarele când pleci, da? Doar nu vrem să dăm foc bisericii.

— Eu, a dat ea să zică, dar el se îndrepta deja spre uşă.

— Spor la lectura epistolelor! a zis el voios, zâmbind într-un final.

Dar înainte ca Eva să poată răspunde, a dispărut, închizând uşa cu grijă şi lăsând-o singură cu gândurile care îi goneau prin cap. A rămas cu privirile întoarse după el, iar într-un târziu s-a întors la scrisoarea falsificată. Într-adevăr, lipsea un accent, aşa cum spusese el.

Capitolul 10

Eva nu a dormit deloc după ce a părăsit biserica cu noile ei documente de identitate false, care o prezentau drept Marie Charpentier. Înainte de ivirea zorilor, în timp ce mama ei dormea împăcată, a lucrat cu mare atenţie permise de călătorie pentru ea şi tatăl ei, ca să poată veni împreună spre Aurignon, după ce îl va elibera de la Drancy. Deşi stomacul i se strângea de îndoială, a plecat în căutarea lui *père* Clément înainte ca mama ei să se trezească. Dar biserica era pustie şi cufundată în linişte, iar preotul era de negăsit. Nici pe *madame* Barbier nu a găsit-o, pentru a o lua la întrebări. Deşi bărbatul cu părul negru menţionase un autobuz care pleca la ora zece, Eva văzuse pe orarul afişat în centrul oraşului un altul care pleca la opt. Dornică să ajungă la Paris cât mai curând posibil, Eva a plecat să îl prindă după ce a trezit-o pe mama ei şi i-a povestit cele întâmplate în biserică în seara dinainte.

— Asta tot nu înseamnă că le datorezi ceva acestor oameni, a murmurat mama ei.

— Mamusia, dacă mă ajută să îl salvez pe Tatuś, le voi datora totul.

Mamusia a oftat.

— Adu-l înapoi întreg, *moje serduszko*. Mă bazez pe tine.

După câteva ore, aflată în Clermont-Ferrand, cuvintele mamei ei îi răsunau încă în minte în timp ce prezenta documentele unui poliţist francez cu înfăţişare plictisită şi apoi se urca într-un tren cu direcţia Paris. „Adu-l înapoi întreg... Mă bazez pe tine.” I se părea că pe umerii ei apasă greutatea lumii întregi. În timp ce trenul pufăia alene, ducând-o spre nord, în inima teritoriului plin de nemţi, Eva a închis ochii şi şi-a lipit fruntea de geamul rece.

— Te rog, Doamne, a murmurat ea, ai grijă de mama mea.

Prima parte a călătoriei a fost lipsită de evenimente, iar Eva ar fi aţipit dacă nu ar fi fost adrenalina care îi gonea prin vene. Podgorii, mori de vânt şi sătuce treceau în grabă prin faţa geamului, iar Eva a făcut tot posibilul să îi ignore pe ceilalţi pasageri şi pe soldaţii germani care traversau din când în când coridoarele trenului.

Abia trecuseră de Saint-Germain-des-Fossés, la nord de Vichy, când a auzit un bărbat care şi-a dres zgomotos glasul lângă scaunul ei. Eva l-a ignorat, privind apa şerpuitoare a unui pârâu

care trecea pe lângă o mică fermă cu oi, dar când omul a zis cu un accent german inconfundabil „*Fräulein*? Documentele dumneavoastră?”, nu a mai avut de ales şi a ridicat privirile.

A dat de un bărbat blond – mai degrabă un băiat – îmbrăcat în uniformă germană, care o privea încruntat. Părea cu câţiva ani mai tânăr decât ea, dar stătea drept ca bradul, de parcă aşa ţeapăn ar fi părut mai ameninţător. Eva ar fi vrut să îi spună că insigna nazistă de pe pieptul lui îl făcea să pară destul de înspăimântător, că nu era nevoie de ajutorul posturii sale exagerate. În schimb, s-a luptat să îşi menţină expresia de pe chip cât mai neutră, în timp ce îi întindea cartea de identitate falsificată şi permisul de călătorie pe care îl fabricase chiar în dimineaţa aceea.

Soldatul le-a examinat pe amândouă, cu ochii mijiţi. Când a privit din nou la Eva, figura lui avea întipărită o expresie îngâmfată, dură.

— *Fräulein* Charpentier, a zis el pe un ton încărcat de dispreţ, care este destinaţia călătoriei dumneavoastră?

— Paris.

— Cu ce scop?

În piept inima îi bătea nebuneşte. De ce o alesese pe ea drept ţintă a hărţuielii lui? Cu siguranţă actele ei trecuseră cu bine de inspecţia anterioară. A aruncat o privire rapidă în vagon şi a văzut mai mulţi oameni care se holbau la ea, unii cu milă, alţii cu suspiciune. Şi-a reîntors atenţia la neamţ.

— Mă întorc acasă.

— Şi de unde veniţi?

Privirea soldatului era şi mai încărcată de suspiciune.

— De la Aurignon.

— Ce treburi aţi avut acolo?

— Am fost în vizită la o mătuşă.

— Trebuie să văd şi alte documente.

— Alte documente?

— Cu siguranţă aveţi şi alte acte? Unele care să dovedească că sunteţi cine ziceţi că sunteţi?

Eva a rămas cu ochii ţintuiţi asupra lui, simţind cum îi bubuie inima.

— Dar pentru a călători, legea nu cere să am asupra mea altceva decât permisul de călătorie şi cartea de identitate.

Ochii soldatului erau aprinşi acum, plini de surescitare, iar Eva se simţea ca un iepure rănit căruia îi dă târcoale un lup înfometat.

— Dar, cu toate astea, majoritatea cetăţenilor ar avea la ei un alt act, să dovedească cine sunt. Asta dacă nu călătoresc cu acte false, adăugă el ridicând din sprâncene.

— Care pare să fie problema?

O voce gravă cu accent franţuzesc a intervenit din spatele soldatului, iar când acesta s-a întors cu un rânjet pe chip, Eva a rămas cu gura deschisă. La distanţă de numai un şir de scaune, stătea tânărul cu părul negru din seara trecută, cel care o întrerupsese din lucru în biblioteca bisericii. A tras aer adânc în piept.

— Iar dumneata eşti...? a întrebat germanul.

— Soţul ei.

S-a strecurat cu uşurinţă pe locul de lângă Eva, a pus palma posesiv pe coapsa ei şi a sărutat-o pe obraz.

— Bună, draga mea. Îmi pare rău că a durat atât de mult. M-a fermecat peisajul şi am pierdut noţiunea timpului.

— B...bună, a reuşit Eva să bâiguie.

— Soţul? Să văd documentele, în acest caz.

Eva a rămas fără suflare. Cum va reuşi să iasă din încurcătură?

Dar el a zâmbit şi a scos actele din buzunar, înmânându-le neamţului.

— Rémy Charpentier, a citit soldatul, iar de data asta Eva a icnit cu zgomot, ceea ce i-a adus un ghiont scurt între coaste.

— Scuze, dragă, a zis el vesel, aruncându-i o privire severă printre zâmbete. Mi-a alunecat braţul.

În vreme ce Eva îl privea uluită, a mai scos câteva acte şi i le-a întins soldatului.

— Poftim. Documentele de student ale soţiei mele, permisul de bibliotecă şi o amendă primită săptămâna trecută pentru că a mers cu bicicleta fără far. Are tendinţa de a pierde lucruri, aşa că le ţin la mine. Ştii şi tu cum sunt femeile.

Soldatul a frunzărit documentele fără să se mai încrunte şi i le-a dat înapoi.

— Foarte bine. Dar nu ar mai trebui să o lăsaţi să călătorească singură. Are o înfăţişare de evreică.

— Da, desigur, mulţumesc pentru sfat.

Tânărul brunet a dat politicos din cap în direcţia soldatului care se îndepărta.

Eva a aşteptat până ce neamţul nu îi mai putea auzi, apoi s-a aplecat spre el şi i-a şuierat în ureche:

— Vrei să îţi iei mâna de pe piciorul meu?

— Aşa îmi mulţumeşti tu după ce te-am salvat?

Bărbatul i-a adresat un rânjet, dar, după câteva secunde, şi-a luat mâna. Însă ţinea încă actele Evei.

— Ce faci aici?

— Călătoresc cu tine, draga mea, ce altceva? a replicat el cu glas tare, arătând dincolo de geam. Uite, trecem pe lângă Varennes-sur-Allier? Cred că da. Nu este minunat cum şerpuieşte râul prin mijlocul satului? Uite acolo, dincolo de câmpul acesta.

— Vrei să discutăm despre peisaj?

— Nu. Vocea lui şoptită în urechea ei căpătase brusc un ton insistent. Vreau să te calmezi şi să te prefaci îndrăgostită de mine. Sau măcar că ne cunoaştem. Tocmai te-am salvat, iar tu cel puţin poţi să ai încredere în mine în următoarele câteva ore. Îţi explic totul cum ajungem la Paris. Sunt prea mulţi oameni aici care ne ascultă.

I-a aruncat un zâmbet şarmant unei bătrâne care se uita la ei de la depărtare de două locuri. Femeia a pufnit şi s-a întors la andrelele ei.

— Bine, a mormăit Eva. Acum, îmi dai actele înapoi?

I-a întins actele pe care le falsificase chiar ea, împreună cu cele care îl convinseseră pe soldatul neamţ că era cine spunea că este. Eva a aruncat o privire peste ele şi s-a încruntat.

— Dar sunt absolut îngrozitoare.

Tânărul părea jignit.

— Cred că voiai să spui „Mulţumesc foarte mult, chipeşule Rémy, pentru că mi-ai venit în ajutor”, de fapt.

— Eu...

— Eu, unul, cred că au ieşit foarte bine, pentru o treabă făcută în grabă.

Eva a rămas cu privirile aţintite asupra lui.

— Ah, pentru numele lui Dumnezeu, iar privirea aceea de iepure prins în lumina farurilor, a zis el dându-şi ochii peste cap. Acum, fii drăguţă şi ţine-mă de mână, vrei? Prietenul tău soldat se întoarce.

Eva a ridicat privirile şi l-a văzut pe neamţ venind spre ei cu paşi mari din celălalt capăt al vagonului, cu o privire ameninţătoare aţintită asupra ei. Dar, înainte ca soldatul să spună vreun cuvânt, Rémy s-a aplecat peste ea şi i-a acoperit gura cu a lui, sărutând-o cu buzele lui moi şi blânde. Eva a ezitat şi a mai privit o dată spre germanul care rânjea batjocoritor, înainte de a închide ochii şi a-i răspunde la sărut. I se părea că aerul dispare din jurul ei, făcând-o să se simtă uşoară şi ameţită. Când Rémy s-a retras din îmbrăţişare, cu o expresie amuzată pe chip, neamţul dispăruse, iar inima ei bătea mai să îi spargă pieptul. Ştia că sărutul nu fusese decât o diversiune, dar tandreţea lui o tulburase.

— Nu poţi să mă săruţi aşa, pe nepusă masă, i-a şoptit ea.

El a râs şi a clătinat din cap.

— Scuze, ce spuneai? A, da, ai zis cumva „Îţi mulţumesc foarte mult, chipeşule Rémy, pentru că mi-ai sărit în ajutor pentru a doua oară astăzi”?

— Numai despre asta era vorba? Mi-ai sărit în ajutor?

— Sigur că da, a zis Rémy, lăsându-se pe spate cu un oftat, în timp ce pe buzele lui flutura un zâmbet satisfăcut. Doar eşti soţia mea.

Se lăsa seara când trenul a oprit la Paris, după o mulţime de întârzieri. O dată au auzit chiar şi explozii în depărtare, iar în apropierea oraşului, împuşcături. Oare nu trecuseră de-abia patru zile de când Eva părăsise capitala? Deja situaţia părea mai întunecată, mai rău-prevestitoare.

Rémy a ţinut-o de mână şi i-a dus mica valiză în timp ce coborau din tren, salutându-l amândoi cu o mişcare politicoasă din cap pe soldatul care o necăjise mai devreme. Acesta le-a făcut semn de rămas-bun, dar Eva i-a simţit privirile sfredelindu-i spatele în timp ce se îndepărtau.

De cum au părăsit gara şi au luat-o spre nord, pe rue de Lyon, Eva şi-a tras mâna dintr-a lui.

— Bine, acum am rămas singuri. Spune-mi ce cauţi aici.

— Tot nu simt destulă apreciere din partea frumoasei mele soţii, a zis el zâmbind.

— Vorbesc serios. Mă urmăreai?

— Dacă vrei să ştii, am venit în dimineaţa aceasta să îţi aduc nişte documente la pensiune, dar plecaseşi deja. M-a dus poştaşul până la Clermont-Ferrand, căci speram să te găsesc în gară, dar tu urcaseşi deja în tren şi nu te-am găsit. Aşa că în ultima clipă am cumpărat un bilet. Te căutam când l-am văzut pe germanul care te necăjea.

— Ce făceai cu actele de identitate cu care ai dovedit că eşti soţul meu?

El a râs.

— Le-am făcut în timp ce îţi pregăteam adeverinţa de student.

— Dar *de ce*?

— În caz că aş fi avut nevoie de ele.

Eva a clătinat din cap cu frustrare, iar când au trecut pe lângă un mic grup de soldaţi nemţi care râdeau în faţa unui bar, el a luat-o din nou de mână şi a sărutat-o pe obraz fără să se oprească din mers.

— Că ai fi avut nevoie de ele pentru *ce*? a întrebat ea, trăgându-se de lângă el de îndată ce s-au îndepărtat de soldaţi.

— Exact pentru genul de situaţie pe care am întâlnit-o astăzi. Mi se pare că am ajuns taman la ţanc.

Se învârteau în cerc, iar Evei începea să i se pară că îi face plăcere să o tortureze.

— Bine, atunci îţi mulţumesc. Drum bun înapoi la Aurignon.

El s-a oprit brusc, iar după câţiva paşi, s-a oprit şi ea, fără tragere de inimă, şi s-a întors spre el. Avea pe chip o expresie de căţel pierdut.

— Ce este? a întrebat ea, oftând.

— Este o chestiune serioasă, Colette. Pericolul care te păştea a fost unul real.

— Nu aş fi păţit nimic.

— Nu puteam risca.

— De ce nu?

El a ezitat.

— Pentru că, oricât de puţină plăcere îmi face să o recunosc, eşti foarte pricepută la ce faci. Iar noi nu ne putem permite să pierdem pe cineva priceput.

— Noi? a repetat Eva.

El a privit în jur.

— *Père* Clément. Şi alţii ca el.

— Falsificatori?

— Şşşt, a zis el stăruitor.

— Uite, apreciez complimentul. Şi sunt înduioşată că ai bătut atât drum. Dar eu nu voi rămâne aici decât atât timp cât este necesar ca să îmi eliberez tatăl, apoi eu şi părinţii mei plecăm în Elveţia.

El a dat din cap.

— M-am gândit eu că vei spune ceva de genul acesta.

— În acest caz, îmi pare rău că ţi-am creat neplăceri. Presupun că ne vom vedea înapoi la Aurignon. Înţeleg, a zis ea după o ezitare, că îi sunt datoare lui *père* Clément pentru ajutorul lui. O să mai rămân o zi-două, ca să îl ajut, înainte de a o porni spre est, dar nu voi mai sta mult timp.

— Chiar vrei să te las singură aici, în Paris?

— Este oraşul meu.

El a privit-o încruntat.

— Mă tem că nu mai este.

Simţea că se enervează.

— Ba da. Am locuit aici toată viaţa.

El a făcut un semn către nemţii rămaşi în spate. Un steag cu svastică flutura în bătaia brizei de seară înaintea lor.

— Colette, Parisul nu mai este al tău. Nu mai aparţine francezilor. Cel puţin, deocamdată.

Eva a privit clipind către steag, apoi s-a uitat în jur, gânditoare. Rue de Lyon ar fi trebuit să freamăte în lumina frumoasă a serii, cafenelele şi pridvoarele caselor ar fi trebuit să dea pe-afară de oameni fericiţi, care să se bucure de aerul de vară, dar în schimb era pustie, iar aproape toate ferestrele din jurul lor aveau obloanele trase şi erau întunecate.

Eva a oftat, simţind că o părăseşte ultima fărâmă de semeţie.

— Eva.

— Poftim?

— Aşa mă cheamă. Nu Colette, ci Eva. Eva Traube.

În clipa în care cuvintele i-au zburat de pe buze, s-a întrebat dacă nu spusese prea multe. Era sigură că nu trebuia să îşi dezvăluie adevăratul nume, nu aici. Dar el o salvase în tren; îi era limpede că nu îi voia răul.

El a dat din cap şi a luat-o de mână când au pornit din nou. De data aceasta, Eva nu s-a mai opus.

— Ei bine, Eva, mă bucur să te cunosc.

— Şi presupun că nici pe tine nu te cheamă cu adevărat Rémy.

— Ba chiar aşa mă cheamă.

I-a aruncat o privire.

— Te aştepţi să te cred că, în mod cu totul întâmplător, ai acelaşi nume de familie ca în falsa mea identitate?

El a zâmbit.

— Nu. Numele meu de familie nu este Charpentier, desigur, dar prenumele meu este chiar Rémy.

— Ţi-ai folosit numele de botez în actele false?

El a ridicat din umeri.

— De ce ţi-ai dat osteneala să faci toate astea?

A strâns-o de mână.

— Pentru că sunt de părere că o prietenie nu ar trebui să înceapă cu o minciună.

— Dar întreaga zi te-ai prefăcut că eşti soţul meu.

— În acest caz, presupun că va trebui să te măriţi cu mine într-o bună zi.

Eva a râs şi şi-a lăsat repede capul în jos, ca să îi nu vadă roşeaţa care îi înflorea în obraji.

— Este o cerere?

— Nu. Nu vei avea nici o îndoială când voi face cererea. A privit-o lung, după care a zâmbit larg. Şi, pentru a fi corect, numele meu este Rémy Duchamp, asta ca să ştii ce nume vei lua după ce ne vom căsători.

I-a dat un ghiont şi a mai zâmbit o dată, apoi au pornit să înconjoare Place de la Bastille. Deasupra lor se ridica *Colonne de Juillet*, din vârful căreia statuia înaripată *Génie de la Liberté* privea oraşul dezamăgită.

— Acum unde mergem? Este aproape ora stingerii şi nu vrem să dăm de bănuit.

— Către apartamentul familiei mele.

S-a oprit brusc, silind-o să se oprească odată cu el şi strângând-o de mână.

— Eva, a zis el cu glas şoptit.

— Ce? Hai să mergem. Ai dreptate. Trebuie să ne grăbim.

— Eva, a zis el şi a aşteptat să se uite înspre el. În apartamentul vostru? Nu se poate.

— Este la numai cinci minute depărtare.

— Doar nu îţi închipui... A clătinat din cap. Eva, îmi pare rău, dar nu putem merge acolo.

Ea s-a tras din strânsoarea lui şi şi-a reluat drumul.

— Ştiu ce vrei să spui. Că apartamentul a fost probabil jefuit, că îmi va fi greu să îl văd în starea aceasta. Ştiu toate astea şi sunt pregătită.

— Nu asta mă îngrijorează, Eva.

— Atunci ce, că poliţia stă cu ochii pe apartament? Cu siguranţă au lucruri mai bune de făcut decât să păzească apartamentele tuturor evreilor deportaţi din Paris.

— Eva... Rémy părea să îşi caute cuvintele potrivite. Este posibil ca apartamentul să nu fie gol.

— Sigur că este gol.

— Eva, oamenii nu doar jefuiesc apartamentele. Se mută în ele. Toată lumea presupune că nu vă mai întoarceţi.

A rămas cu privirile la el, cu gura căscată.

— Crezi că în apartamentul meu *locuieşte* un străin? Deja?

— Sunt aproape convins.

— Dar nu am plecat decât de câteva zile.

— Păsările de pradă lucrează repede.

A strâns-o de mână, apoi i-a dat drumul.

— Uite ce zic, lasă-mă pe mine să intru. O să bat la uşă. Dacă apartamentul este ocupat, le spun celor dinăuntru că îl caut pe unchiul meu şi că mi s-a dat o adresă greşită. Dacă nu este, atunci vin după tine şi intrăm înăuntru.

Eva a dat din cap, deşi îşi simţea inima ca pe o piatră care se scufunda în marea din pieptul ei.

— Bine. Dar sunt sigură că greşeşti.

După cinci momente lipsite de alte vorbe, stăteau în umbra clădirii Evei, în timp ce ultimele raze ale apusului dansau la orizont. În curând urma să intre în vigoare interdicţia părăsirii locuinţei. Nu aveau mult timp.

— Etajul al doilea, apartamentul C? a întrebat Rémy, cu ochii plini de o înţelegere pe care nu i-o ceruse şi nu o dorea.

— Da, aşa este.

— Mă întorc în câteva minute, Eva. Rămâi ascunsă, să nu te recunoască cineva.

Eva l-a privit plecând cu inima grea, iar când s-a întors, trei minute mai târziu, ştia deja răspunsul.

— Cine era? l-a întrebat cu o voce neclară, în timp ce el o trăgea departe de locul care îi fusese casă toată viaţa. Cine locuia în apartament?

— O femeie cu faţa ca de prună, cu doi copii mici, două fete, a spus el în timp ce mergeau în grabă în direcţia nord, încercând să întreacă soarele pe cale să apună. Celei mici i-a zis Simone.

— *Madame* Fontain.

Eva nu simţea nici o urmă de surprindere.

— Ai împrumutat numele de la scorpia aia?

Eva a oftat.

— Doar este creştină, nu încape nici o îndoială, nu?

I-a luat lui Rémy câteva minute să îi răspundă.

— Dacă mă întrebi pe mine, asta nu este o faptă demnă de un creştin, nu crezi? Să intri în casa cuiva în felul acesta, de cum a plecat? Este ca şi cum ai dansa de fericire pe morminte. Deşi, judecând după faţa ei de acriturâ, pun pariu că *madame* Fontain nu a dansat nici măcar o dată în viaţa ei.

Eva nu şi-a putut stăpâni un zâmbet, gândindu-se cum ar încerca *madam* Fontain câţiva paşi de dans.

— Îmi pare rău că te-am făcut să pierzi timpul. Ar fi trebuit să te cred.

Rémy a ridicat din umeri.

— Să nu uiţi că eu am întotdeauna dreptate.

Eva i-a aruncat o privire, dar el zâmbea larg.

— Şi acum? a întrebat ea. Unde mergem?

— Ştiu eu un loc.

Urmându-l, Eva a simţit deodată că este prea obosită ca să se mai gândească la toate cele întâmplate. Nu voia decât un loc unde să petreacă noaptea, fără să se gândească la nemţii care doreau să o distrugă bucată cu bucată, până ce nu va mai rămâne nimic din ea.

Capitolul 11

— Un lupanar? Vorbeşti serios? a întrebat Eva după treizeci de minute, în timp ce se aflau pe o străduţă sordidă, lăturalnică, din cartierul Pigalle, privind în sus la o clădire din piatră şi la orarul afişat pe un geam din stânga, scris atât în germană, cât şi în franceză. Vrei să stau aici?

— Mai întâi de toate, se numeşte bordel, nu lupanar, i-a zis Rémy, zâmbindu-i mânzeşte, în mod evident bucurându-se de stânjeneala ei.

— Bordel, lupanar, casă de toleranţă, contează?

— Ei bine, având în vedere că oamenii drăguţi de aici ne vor găzdui în noaptea aceasta, aş recomanda să fim politicoşi.

— Ah, da, *oameni drăguţi*, prima sintagmă care îmi vine în minte când mă gândesc la doamnele nopţii.

Eva a ridicat privirea încruntată spre clădire. Chiar sub orar, era imprimată pe fereastră o propoziţie în germană, scrisă cu majuscule: *Jeder Soldat ist strengstens verpflichtet die frei gelieferten Praeservative zu benutzen.*

— Ce scrie acolo? Că soldaţii germani sunt primiţi aici cu braţele deschise? Sau cu picioarele deschise?

Rémy a râs.

— Vai, draga mea, văd că ai simţul umorului, a zis el dându-i un ghiont. De fapt, scrie – şi citez – „Toţi soldaţii sunt obligaţi să folosească prezervativele oferite gratuit”. La drept vorbind,

trebuie să respecţi un loc unde sunt menţinute standardele ridicate.

Eva s-a cutremurat.

— Hai să isprăvim odată, bine?

— Cum spui tu. Dar să intrăm mai bine pe uşa din spate. Nu vreau să îşi închipuie vreun neamţ că faci parte din meniu.

Eva s-a strâmbat în direcţia lui, dar l-a urmat pe aleea ce ducea în spatele clădirii. A bătut de trei ori într-o uşă care nu ieşea cu nimic în evidenţă şi a tras-o grabnic înăuntru când uşa s-a deschis. Eva s-a trezit într-o bucătărie întunecată, care mirosea a ţigări, usturoi şi sudoare, o combinaţie care îi întorcea stomacul pe dos.

— *Bonjour*, Rémy.

O femeie se afla acolo, învăluită în umbre, iar când s-a aplecat să îl sărute pe Rémy pe ambii obraji, Eva a remarcat că avea cel puţin cincizeci de ani, obrajii îi erau fardaţi din greu, pe buze se dăduse cu ruj de un roz aprins, iar părul încărunţit îi era pieptănat pe spate şi prins într-un coc sobru.

— Ai adus o prietenă.

A privit-o pe Eva cu interes, iar Eva şi-a ferit privirile.

— Avem nevoie de un loc unde să dormim în seara asta. Draga mea, aceasta este *madame* Grémillon. *Madame* Grémillon, aceasta este Marie Charpentier.

— Desigur, nu este numele ei real, a zis femeia, cântărind-o pe Eva din cap până în picioare.

— Pe cât eşti de frumoasă, pe atât de perspicace, *madame*, a replicat Rémy.

— Dacă are nevoie de un venit suplimentar... a dat să zică *madame* Grémillon.

— Ah, nu cred că avem nevoie decât de o cameră pentru noaptea aceasta, vă mulţumesc foarte mult.

Rémy părea că încearcă din răsputeri să nu râdă.

Madame Grémillon a oftat.

— Prea bine, cum vreţi. Eu nu vreau decât să ajut. Puteţi lua camera lui Odette, 3G. A fugit cu un neamţ săptămâna trecută, curvişţina proastă.

— Vă mulţumesc, *madame*. Vă rămân îndatorat.

Femeia a dat ochii peste cap şi, după o ultimă privire apreciativă spre Eva, a ieşit cu paşi mari din bucătărie, lăsându-l pe Rémy cu un zâmbet superior pe chip, îndreptat spre Eva.

A doua zi dimineaţă, când s-a trezit într-un pat necunoscut care mirosea a calvados stătut, Evei i-a luat câteva secunde să îşi amintească unde se află. Dar când întâmplările din noaptea trecută i-au revenit în minte de-a rostogolul, s-a ridicat iute în capul oaselor, privind la încăperea în care dormise. În seara trecută fusese prea întunecat ca să vadă ceva, dar acum, la lumina zilei, observă neglijeurile cu pene atârnate peste tot şi un sutien din dantelă agăţat de stâlpul patului.

Rémy îi zâmbea deja din scaunul rablagit de lângă pat, în care petrecuse noaptea.

— Bună dimineaţa, Frumoasa din Pădurea Adormită.

— Văd că *madame* Grémillon nu a făcut curat de când a fugit ocupanta dinainte a camerei.

O cupă de şampanie cu un imprimeu de ruj roşu pe buză se afla pe măsuţa de toaletă, iar lângă ea, o bucată de pâine mucegăită, pe jumătate mâncată.

— *Madame* Grémillon are multe calităţi, a replicat Rémy vesel, dar recunosc că nu este o bună gospodină.

— Presupun că îţi este prietenă veche, în acest caz. Şi nu o deranjează câtuşi de puţin să îi servească pe nemţi, nu-i aşa?

Rémy a ridicat din umeri.

— Eu o văd ca pe un fel de Robin Hood modern. Îi taxează pe nemţi de două ori cât le cere francezilor, iar diferenţa o donează cauzei.

— Cauzei?

— Oamenilor ca noi, Eva. Bordelurile sunt un loc bun de aflat secrete. S-a întâmplat de multe ori ca unui neamţ să îi scape anumite lucruri atunci când s-a aflat într-un moment vulnerabil.

— Prin urmare, vrei să spui că femeile de aici sunt spioni francezi? Patrioate care se întind pe spate pentru Dumnezeu şi pentru ţară?

Rémy a izbucnit în râs.

— Poate că da. Sunt mulţi oameni care au propria formă de rezistenţă. Fii atentă să nu îi subestimezi pe ceilalţi. Iar acum, mergem să luăm micul dejun?

— Ah, acest stabiliment şarmant serveşte şi masa?

— Doar nu crezi că femeile de aici muncesc pe stomacul gol, nu? Haide, să mâncăm.

În timp ce Eva se pregătea în grabă, aruncându-şi un pic de apă pe faţă şi dându-se cu ruj din ciotul ros pe care îl avea în geantă, Rémy a frunzărit actele pe care le adusese cu ea pentru a-şi elibera tatăl. Când Eva s-a întors dinspre chiuveta aflată în colţul camerei, el nu mai rânjea ca un nebun. Ba chiar părea tulburat.

— Ce este? a întrebat ea. E ceva în neregulă cu actele?

— Nu, Eva, sunt perfecte.

— Atunci, ce s-a întâmplat?

El nu a răspuns imediat.

— Vreau să fii pregătită pentru eventualitatea în care tatăl tău nu se mai află acolo.

Eva a simţit cum i se usucă gâtul. Şi-a ferit privirile.

— Dar sigur că este acolo. Unde ar putea să fie?

— Deportat, deja. Sau...

Rémy nu şi-a dus gândul până la capăt.

Eva a ridicat ambele mâini, cu palmele întinse, ca pentru a respinge cuvintele.

— Este ridicol. O să îl găsim astăzi şi îl luăm cu noi la Aurignon.

Rémy a încuviinţat printr-o mişcare a capului.

— Voi fi alături de tine orice ar fi.

A întins o mână spre ea, iar ea a luat-o după ce a împachetat cu grijă în geantă hârtiile care trebuiau să îi aducă tatălui ei eliberarea.

Jos, vreo douăzeci de femei îmbrăcate în halate din mătase leneveau la o masă mare din camera în care germanii intraseră şi ieşiseră toată noaptea.

— ’Neaţa, doamnelor, a zis Rémy nonşalant, în timp ce o conducea pe Eva înăuntru, trăgând-o după el de parcă ea făcea tot ce putea ca să întârzie.

Unele dintre femei au ridicat ochii şi l-au privit plictisite; altele nici nu s-au oprit din vorbă. *Madame* Grémillon a intrat şontâcăind dinspre bucătărie, ducând în mâini un platou imens

şi salutându-i cu o mişcare din cap. În lumina puternică a dimineţii şi fără stratul gros de machiaj, părea şi mai bătrână.

— Aţi ajuns la ţanc, a zis ea către Eva. Poate că fetele mele se regulează ca iepurii, drăguţo, dar de mâncat, mănâncă ca lupii. Luaţi ceva de mâncare înainte să dispară toată.

Eva ar fi vrut să se abţină din principiu, dar pe tava care a trecut plutind prin faţa ei se afla pâine proaspătă, portocale cu coajă lucioasă, cârnaţi şi triunghiuri generoase de brânză. A rămas cu gura căscată la ele.

— Dar cum...? a dat ea să zică.

— Germanii vor ca fetele să fie fericite, a chicotit *madame* Grémillon, răspunzând la întrebarea care se aflase pe buzele Evei. Un stomac fericit înseamnă o...

— Ah, nu sunt sigur că avem timp pentru una dintre lecţiile dumitale de anatomie astăzi, a întrerupt-o Rémy. Ne iertaţi, *Madame* Grémillon, dar nu putem sta. Luăm ceva pentru drum şi plecăm.

Femeia a mormăit.

— Întotdeauna te crezi prea bun ca să iei masa cu noi.

— Ba deloc, *madame* Grémillon, doar că mereu am de ajuns undeva.

A luat câteva felii de pâine, un triunghi de brânză şi un cârnat gros.

— Vă mulţumim pentru ospitalitate.

Madame Grémillon l-a fixat cu o căutătură aspră timp de câteva secunde, apoi s-a întors spre Eva.

— Cum de se poate îndrăgosti o fată frumoasă ca tine de un bărbat cu asemenea maniere, asta îmi este peste putinţă să înţeleg.

Eva simţea că i se aprind obrajii.

— Dar eu nu sunt... nu este...

Rémy a apucat-o de mână şi a depus un sărut pe obrazul ei.

— Vrea să spună că este deja prea târziu. M-a luat deja de bărbat.

Câteva dintre fetele de la masă au ridicat privirile.

— Nu, eu... a protestat Eva.

— Haide, draga mea. Avem de prins un tren. Ne vedem data viitoare, doamnelor!

Şi, cu o mână plină de mâncare strânsă la piept, în timp ce cu cealaltă o ţinea strâns pe Eva, Rémy a tras-o afară din cameră şi dincolo de intrarea din spate a bordelului, fără să mai arunce nici o privire în spate.

— Pun pariu că te crezi amuzant, a zis Eva printre muşcături uriaşe din felia de pâine, câteva minute mai târziu, când se grăbeau spre bulevardul Jean Jaures din al nouăsprezecelea arondisment, unde Rémy aranjase să se întâlnească cu un bărbat care avea maşină şi fusese de acord să îi ducă până la Drancy.

— Mai toţi oamenii mă declară fermecător în cele din urmă. Ei, ce faci, încerci să laşi firimituri în urma noastră prin tot Parisul? Cine suntem noi, Hansel şi Gretel?

Eva s-a uitat în urma ei şi şi-a dat seama că Rémy are dreptate. În timp ce îşi îndesa pâine în gură, flămândă, lăsase firimituri pe toată lungimea bulevardului Hausmann[8]. A zâmbit uşor.

— Cred că manierele mele lasă de dorit. Dar îmi este atât de foame.

Rémy a încetinit ca să îşi potrivească pasul cu al ei şi i-a întins o bucată mare de brânză, fermă şi cu aspect de ceară.

— Nu suntem la masă, aşa că nu te judec.

Ar fi vrut să îi spună că nici ea nu îl judecă pe el, dar, desigur, chiar asta făcea. O făcuse din clipa în care se întâlniseră. Şi poate nu era drept.

Le-a luat peste o oră să străbată cei treisprezece kilometri până la Drancy, o suburbie mohorâtă de la marginea dinspre nord-est a oraşului. Drumurile devastate de război erau pline de poliţişti francezi care se odihneau sprijiniţi de maşini, fumând, şi de tineri soldaţi germani care râdeau când treceau pe lângă ei, în camioane. Şoferul lor, un bărbat pe care Rémy i-l prezentase drept Thibault Brun, îi salutase cu un mormăit când se urcaseră în camionul lui vechi. Eva şi Rémy şi-au făcut cu greu loc pe scaunul pasagerului, cu şoldurile lipite unul de altul, iar Brun nu a rostit nici un cuvânt tot drumul. Dar părea să îi cunoască

[8] Unul dintre marile bulevarde ale Parisului, care traversează arondismentele al optulea şi al nouălea.

aproape pe toţi ofiţerii pe lângă care treceau, căci unora le făcea semne cu mâna, iar pe alţii îi saluta cu o mişcare a capului.

— Am ajuns, a bombănit el, trăgând pe dreapta într-un cartier de locuinţe cu nimic aparte. Vă aştept, dar să vă întoarceţi într-o oră. Daţi-mi jumătate din bani acum.

Fără nici un cuvânt, Rémy i-a întins şoferului un teanc de bancnote şi a împins-o pe Eva afară din vehicul fără ceremonie. Brun a numărat banii în timp ce ei se îndepărtau în grabă. Camionul scotea gaze de eşapament cu miros de ouă stricate.

— Interesanţi prieteni ai, a murmurat Eva în vreme ce înaintau pe strada umbroasă, ciudat de tăcută în miezul zilei.

— Brun nu îmi este prieten. Este un contact, a zis Rémy, fără altă explicaţie.

— De unde ai banii?

— Contează?

Eva a avut o ezitare.

— Nu. Şi îţi mulţumesc.

Rémy a dat din cap şi a prins-o de cot.

— Ar fi bine să îţi ţii respiraţia.

— Ce vrei să...

Eva nu şi-a dus la capăt propoziţia, căci a simţit că o loveşte ca un pumn în plină figură. Mirosul neîndoielnic de excremente umane i-a învăluit deodată, plutind pe fondul unui iz greţos de transpiraţie şi nămol. S-a sufocat şi i-a venit să vomite, împiedicându-se, dar Rémy a prins-o înainte de a se prăbuşi.

— Ai păţit ceva? Dar, fără să aştepte un răspuns, a adăugat pe şoptite: nu te opri. O să pari suspectă dacă reacţionezi în vreun fel.

— Dumnezeule, a reuşit să spună Eva, simţind cum îi lăcrimează ochii când au ajuns la capătul unei clădiri şi au cotit după colţ. Ce este asta?

— Mă tem că acesta este Drancy.

Eva a privit în sus şi era pe punctul de a se opri din nou, când i-a apărut în faţa ochilor imensul lagăr de concentrare. Muştele bâzâiau la marginea lui, tot pătrunzând şi ieşind prin încâlceala de sârmă ghimpată. Clădirile în sine erau blocuri moderne, trei dreptunghiuri lungi, cu linii drepte, în forma literei U. Înalte de

şase etaje, păreau proiectate să găzduiască câteva sute de familii, dar, în schimb, în enorma curte din mijloc mişunau mii de oameni, înghesuiţi ca vitele într-un tren, unii plângând, alţii strigând. Cei mai mulţi dintre ei aveau înfrângerea gravată în ochii larg deschişi. Se vedeau copii murdari, bebeluşi care ţipau, bătrâne cu chipuri trase, vârstnici care plângeau cu suspine. Deasupra mulţimii se înălţau turnurile de pază, iar poliţiştii francezi patrulau perimetrul cu chipuri lipsite de expresie.

— Nu poate fi corect, a murmurat Eva, în timp ce se apropiau de poarta principală.

— Sigur că nu este corect.

— Vreau să spun că nu poate fi acesta locul unde îi ţin pe prizonieri. Este.... nu este potrivit nici măcar pentru animale.

Eva abia mai putea respira, dar deja nu o mai deranja mirosul. Avea senzaţia că fusese deodată smulsă de tot ce i se părea familiar. Cu siguranţă, arestările de săptămâna trecută fuseseră oribile, dar fuseseră executate cu un oarecare grad de bună-cuviinţă. Dar asta, această înţărcuire a oamenilor scăldaţi în propriile dejecţii, era o barbarie. Eva a simţit din nou că îi vine să vomite, imaginându-şi-l pe Tatuś în mijlocul mulţimii.

— Rémy, trebuie să îl scoatem pe tata de aici fără întârziere.

Rémy nu a făcut decât să dea din cap.

— Scoate actele, a zis el în şoaptă. Şi poartă-te cu calm, nu fi indignată. Viaţa noastră ar putea depinde de ceea ce faci.

Eva nu îşi putea imagina cum va reuşi să se prefacă în faţa poliţiştilor francezi că totul e în regulă. Pe de altă parte, cum puteau gardienii de aici să se prefacă faţă de ei înşişi? Erau zeci de ofiţeri care se plimbau de colo-colo, alţii care se mişcau în turnurile de deasupra, dar nici unul dintre ei nu părea oripilat sau măcar deranjat de atrocitatea din faţa lor. Să fie cu toţii atât de infami? Sau descoperiseră un întrerupător înăuntrul lor, care le permitea să îşi anuleze orice sentiment de omenie? Seara se întorceau acasă la nevestele lor şi învârteau la loc acelaşi întrerupător, redevenind umani?

Rémy a schimbat câteva vorbe cu ofiţerul de la poartă, care a frunzărit prin documentele lor şi i-a lăsat să intre, arătând în direcţia unui birou. În timp ce mergeau într-acolo, câţiva dintre

prizonierii închişi într-un alt ţarc din sârmă ghimpată au început să strige spre ei.

— Vă rog, trebuie să îl anunţaţi pe fiul meu Pierre, la Nisa! Pierre Denis, de pe rue Cluvier!

— Vă rog, puteţi să daţi de soţul meu, Marc? Marc Wiśniewski? Am fost separaţi în Vel d'Hiv[9]!

— Bebeluşul meu este mort! Este mort? Bebeluşul meu este mort!"

În ochii Evei se adunau lacrimi, dar Rémy i-a strâns mâna atât de tare, încât a simţit că îi zdrobeşte oasele. Şi-a amintit de cuvintele lui. „Fii calmă", şi-a zis, tremurând şi inspirând adânc.

Un ofiţer francez brunet, corpolent, pe la patruzeci de ani, a ieşit din birou cu mâna întinsă, privirile reci, zâmbetul subţire şi i-a invitat înăuntru fără nici o vorbă.

— Prin urmare? a întrebat el, odată ce uşa s-a închis în urma lui, înăbuşind vaietele jalnice de afară.

Aerul din încăpere era încremenit, fierbinte, searbăd. În miezul verii, ferestrele ar fi trebuit deschise ca să pătrundă o adiere de vânt, dar geamurile deschise ar fi lăsat să pătrundă vocile celor care sufereau afară.

— Ce vă aduce în fermecătorul nostru aşezământ?

Faptul că putea face o glumă despre condiţiile de aici a înfuriat-o şi mai tare pe Eva, dar şi-a simţit din nou degetele strânse ferm în mâna lui Rémy, care îi strivea împotrivirea. S-a forţat să schiţeze un zâmbet detaşat în timp ce Rémy vorbea.

— Mă numesc Rémy Charpentier, iar aceasta este soţia mea, Marie, care îmi este şi secretară. Mă tem că s-a produs o greşeală, iar unul dintre cei mai buni lucrători ai noştri a fost închis aici. Am venit să îl scoatem.

Tonul îi era uşor, jovial, relaxat, iar Eva s-a mirat de încrederea lui nonşalantă.

— O greşeală, ziceţi? a clătinat din cap ofiţerul. Mă îndoiesc.

— Desigur, înţelegem încurcătura, a continuat Rémy liniştit, de parcă omul nici nu ar fi vorbit. Muncitorul nostru este, într-adevăr, evreu. Dar, vedeţi, este argentinian.

---

[9] La Velodromul de iarnă din Paris a avut loc cea mai mare razie şi arestare în masă de evrei din Franţa, în ziua de 16 iulie 1942.

Ceva s-a schimbat în privirea ofiţerului.

— Continuaţi.

— Cunoaşteţi, cu siguranţă, acordul diplomatic dintre Germania şi Argentina. Consulul Argentinei a fost foarte tulburat să audă că unul dintre cetăţenii săi a fost arestat. Şi pentru că nu a dorit să fie nevoit să ridice problema în faţa omologului său german...

Rémy i-a întins scrisoarea falsificată, iar ofiţerul i-a smuls-o din mână, bodogănind nervos în barbă în timp ce o citea grăbit.

— Ei bine, nu eu sunt cel care a făcut greşeala, a hămăit el, ridicând privirile spre ei. Leo Traube? Mie nu îmi sună a nume argentinian.

— Cine mai ştie, în zilele astea? a ridicat din umeri Rémy, cu un gest dramatic. Probabil vreun polonez ai cărui părinţi au urcat pe vapor în urmă cu o generaţie. Totuşi, argentinienii nu sunt deloc fericiţi...

— Să văd ce pot face.

Omul a ieşit trântind uşa în urma lui şi lăsându-i pe Rémy şi Eva singuri în căldura înăbuşitoare.

— Chiar crezi că... a dat să întrebe Eva, dar Rémy a oprit-o ridicând o mână.

— Şşşt. Pereţii au urechi.

Eva a tăcut şi a întors capul ca să privească pe fereastră, la mulţimea de oameni care viermuiau afară, jalnici şi asudaţi sub loviturile soarelui de iulie. Oare tatăl ei se afla printre ei, tratat ca un animal? Nu şi-a dat seama că îi curgeau lacrimi pe obraz, până când l-a auzit pe Rémy şoptindu-i cu glas şuierat:

— Adună-te. Eşti o simplă secretară.

Dar când şi-a ridicat privirile spre el, nu a văzut enervare în ochii lui, ci numai milă. I-a şters repede lacrimile cu degetul mare.

Ofiţerul s-a întors atunci, ducând în braţe un catastif legat în piele şi având pe chip o expresie impenetrabilă când a trântit uşa în urma lui. Nu i-a privit în faţă cât timp a frunzărit paginile. S-a oprit în cele din urmă pe la mijloc, punând un deget pe o pagină.

— Leo Traube, a zis el, ridicând în sfârşit ochii.

— Da, el este, a zis Eva prea energică, iar Rémy i-a dat un ghiont uşor între coaste.

— Vedeţi, mă tem că încurcătura nu mă mai priveşte pe mine, a zis bărbatul, întorcând catastiful pe masă ca Eva şi Rémy să poată vedea. A împuns cu un deget cărnos spre rândul cu numărul treizeci şi cinci, pe care era notat cu un scris îngrijit numele *Leo Traube*, împreună cu vârsta, cincizeci şi doi de ani, şi adresa de pe rue Elzévir, unde locuise Eva toată viaţa ei. A fost relocat.

— Relocat? a zis Eva.

A remarcat ochii goi ai bărbatului, care a dat din cap şi a mişcat degetul. Eva s-a aplecat. Lângă data arestării tatălui ei – 16 iulie 1942 – era consemnată clar o altă informaţie: *Convoiul 7, 19 iulie*.

Eva a ridicat capul, năucă, şi l-a văzut pe ofiţerul care o privea drept în ochi.

— Asta a fost acum două zile. Nouăsprezece iulie. Ce înseamnă?

— Că s-a aflat în convoiul numărul şapte, care a plecat de la Drancy, a zis ofiţerul cu o voce neutră.

Rémy a înaintat câţiva centimetri spre ea, iar dosul mâinii lui a atins uşor mâna Evei, dar tot corpul ei era rece, prea rece ca să poată fi alinat.

— Şi care este destinaţia convoiului? a şoptit Eva.

— Auschwitz.

Eva a rămas cu privirile ţintuite asupra lui, iar lumea întreagă se învârtea în jurul ei. Îl auzea pe Rémy care spunea ceva lângă ea, pe un ton calm, dar bâzâitul din urechi îi îneca vorbele.

— Auschwitz? a întrebat în şoaptă.

Auzise de locul acesta, auzise zvonuri că nemţii îi trimiteau pe evrei acolo şi îi munceau până la moarte, dar nu le crezuse. Acum, într-o clipă, a început să creadă.

Ofiţerul i-a aruncat o privire.

— Este un lagăr de muncă la vest de Cracovia. Dacă părinţii angajatului dumneavoastră au emigrat din Polonia, ar trebui să se simtă ca acasă acolo, nu credeţi? a zâmbit omul într-un final.

— Vă mulţumim pentru timpul acordat, a spus Rémy, trăgând-o pe Eva spre uşă. Ea îşi simţea picioarele de plumb. Vino, a zis

Rémy către Eva pe un ton coborât, în timp ce ofiţerul se îndrepta spre uşă să le-o deschidă. Nu aici.

Iar apoi, braţul lui a înconjurat-o şi a tras-o spre ieşire, prin terifianta imagine de suferinţă, de putrefacţie şi moarte care îi înconjura, trecând pe lângă agonia şi deznădejdea oamenilor încă prizonieri dincolo de gardul din sârmă ghimpată.

Abia la adăpostul camionului lui Brun, care hurducăia pe străzile sfărâmate ale Parisului, Eva a început să plângă, mai întâi uşor, dar apoi plânsul a crescut într-un vaiet care părea inuman chiar şi pentru urechile ei.

— Nu vrei să o faci să tacă? a întrebat Brun.

— Nu, a spus Rémy, lipind-o de el, oferindu-i umărul drept alinare. Nu vreau.

Într-un final, când a putut să vorbească din nou, depăşind durerea care îi ferecase vocea, Eva a şoptit:

— Ce facem? Cum îl scoatem de la Auschwitz?

Buzele lui Rémy i-au atins fruntea.

— Mă tem că este imposibil.

Eva a închis ochii.

— Şi ce facem acum?

— Acum, a murmurat Rémy, ne rugăm.

În timp ce îşi croiau drum înapoi spre Paris, s-a instalat groaza şi, odată cu ea, hotărârea. Poate era prea târziu să îşi mai salveze tatăl, dar tocmai văzuse de aproape ce se întâmpla cu mii de alţi evrei. Dacă putea face orice ca să ajute, nu avea de ales.

Capitolul 12

— Ce o să se întâmple cu el?

Erau primele cuvinte spuse de Eva în ultimele două ore, primele pe care le putuse rosti şi ştia că trebuie să le spună cu voce tare, deşi nu îşi dorea să audă răspunsul. Erau într-un tren care se îndrepta la sud de Paris, iar Eva fusese atât de tulburată de propria-i durere, încât abia îl remarcase pe soldatul german care petrecuse un minut tensionat examinându-i actul de identitate şi permisul de călătorie fals la îmbarcare.

— Este imposibil să ghiceşti, a zis Rémy, fără să o privească.

— Încearcă.

Ştia că vocea îi suna ca de gheaţă, dar răceala nu era îndreptată împotriva lui. Numai că pe interior se simţea îngheţată.

Rémy a oftat. Trenul era aproape gol, dar ochii lui rătăceau permanent în jur, în căutare de persoane care trag cu urechea sau soldaţi care se apropie.

— Vârsta pe care o aveau scrisă este corectă? Cincizeci şi doi de ani?

— Da.

— Şi este sănătos?

— Pentru vârsta lui, este în formă.

— Atunci, să ne rugăm lui Dumnezeu să fie selectat pentru muncă.

— Să ne rugăm lui Dumnezeu?

Rémy şi-a dres glasul.

— Am auzit că alternativa este mai rea.

Eva şi-a studiat mâinile. Ochii îi erau roşii şi umflaţi, dar lacrimi nu mai avea.

— Îţi mulţumesc, a zis ea după o clipă.

— Pentru ce? Te-am... dezamăgit.

Eva a scuturat din cap.

— Eşti sincer cu mine. Îmi place asta. Şi nu m-ai dezamăgit, Rémy. De una singură nu aş fi putut face toate astea.

Rémy a dat să răspundă, cu un colţ al gurii uşor ridicat, dar apoi a părut să se răzgândească. În schimb, a privit afară pe geam o clipă, înainte de a răspunde.

— Ştii, şi eu am un tată. A ezitat. A murit pe front, acum doi ani.

— Îmi pare rău, Rémy.

El a dat aprobator din cap.

— Iar mama ta? a întrebat ea, văzând că el nu mai zice nimic.

— A murit când eram copil. Aşa că am rămas singur.

Eva şi-a lăsat mâna peste a lui timp de câteva clipe, apoi a retras-o.

— Cel puţin, a zis Rémy, întorcându-se ca să o privească, tu o ai încă pe mama ta.

— Mama. Eva a închis ochii. Dumnezeule. Cum o să îi dau vestea?

Tatuś era întreaga lume a Mamusiei, iar Eva se întreba dacă dezvăluirea aceasta o va distruge.

— Încearcă să te odihneşti, a murmurat Rémy după o vreme. O să fiu eu cu băgare de seamă.

Eva era prea obosită să mai protesteze, aşa că nu a făcut decât să încuviinţeze din cap şi şi-a lăsat capul pe umărul lui Rémy. Într-un final, a adormit şi a visat că tatăl ei e într-un tren care se îndreaptă spre est, spre o soartă necunoscută.

Au trecut de punctul de control de lângă Moulins cu uşurinţă, verificaţi de un soldat care a aruncat o privire superficială peste documentele lor, iar apoi a făcut un semn spre partea opusă, cu un căscat, iar restul călătoriei spre Clermont-Ferrand a fost lipsit de evenimente. Soarele apusese de mult când ea şi Rémy au coborât din autobuz în Aurignon şi s-au apropiat de pensiunea veche, din piatră.

— Vino la biserică mâine. Vom găsi o cale, a zis Rémy, luându-i mâna şi strângând-o între ale lui.

— Ce vrei să spui?

— O modalitate de a ajuta. O modalitate de a lupta împotriva germanilor. De a-i ajuta pe alţii care se află în aceeaşi situaţie cu tatăl tău. Cât despre mama ta, totul va fi bine. Şi cu tine la fel, adăugă Rémy, înainte ca ea să răspundă.

I-a strâns mâna încă o dată înainte de a pleca.

Eva a înclinat din cap, mută. După ce Rémy i-a dat drumul şi s-a îndepărtat, l-a privit cum a dispărut după colţ, iar apoi, inspirând adânc, s-a întors şi a intrat în clădire. *Madame* Barbier era în salon şi a înălţat privirea când a intrat Eva. Avea sprâncenele ridicate, iar ochii mari priveau întrebători la Eva. Eva a clătinat uşor din cap, iar chipul femeii s-a lăsat în jos.

— Îmi pare foarte rău, draga mea.

Când Eva a deschis uşa camerei, câteva momente mai târziu, mama ei era deja în picioare, cu mâinile încleştate în faţă, ca în rugăciune. Pleoapele i-au tremurat când a privit mai întâi spre Eva, iar apoi spre locul gol din spatele ei. Eva a văzut o umbră care i-a traversat chipul.

— Şi tatăl tău...? a întrebat Mamusia.

— Nu... nu mai era acolo. Îmi pare rău.

Cuvintele au plutit în valul de tăcere. Nici una dintre ele nu s-a mişcat. Mamusia a continuat să fixeze locul din spatele Evei, ca şi cum Tatuś ar fi urmat să intre din clipă în clipă, luându-le prin surprindere pe amândouă.

— Mamusia? M-ai auzit?

Când privirile Mamusiei s-au întors într-un sfârşit asupra chipului Evei, părea ameţită.

— Unde? Unde a plecat?

— Spre est, a zis Eva şi a inspirat adânc. Spre un lagăr de muncă numit Auschwitz. În Polonia.

— Dar este imposibil. A fost arestat abia acum o săptămână. Iar noi trăim în Franţa, Eva. În Franţa nu se petrec asemenea lucruri.

— Mi-e teamă că se petrec.

De fiecare dată când închidea ochii, Eva vedea mulţimea de oameni îngrămădiţi în ţarcul de la Drancy.

— Dar am părăsit Polonia. Acum... suntem francezi.

— Suntem evrei.

Vocea Evei era atât de firavă, încât şi ea abia se mai auzea.

Mama ei s-a întors şi s-a apropiat de fereastră. Draperia de camuflaj fusese trasă în faţa geamurilor la apropierea serii, dar Mamusia a tras-o într-o parte şi s-a holbat la umbrele lunguieţe care pictau străzile din Aurignon. În câteva minute, orăşelul va fi cufundat în întuneric, invizibil, iar lumina care se revărsa dinspre camera lor va fi uşor de remarcat. Eva ar fi vrut să o tragă pe mama ei de la fereastră, să ascundă geamul cu draperia, dar nu se putea mişca.

— Încotro este estul? a întrebat Mamusia în şoaptă, iar Eva a privit şi ea afară.

Se uitau în direcţia opusă faţă de locul unde scăpăta soarele, iar cerul dinaintea lor se preschimbase deja într-o melasă groasă.

— Încolo, a zis Eva cu o mişcare a capului, privind peste turla Bisericii Saint-Alban, care se prefigura deasupra clădirilor de peste drum.

— Nu se mai întoarce, a zis Mamusia privind lumina care pierea. Va muri acolo.

— Nu. Eva şi-a amintit cuvintele lui Rémy şi s-a întrebat dacă o minţise. Oare bărbaţii în vârstă de cincizeci şi doi de ani erau aleşi pentru muncă sau asta cădea în sarcina generaţiilor mai tinere şi mai puternice? Să îi fi spus Rémy ceea ce voia să audă? Nu, a zis ea din nou, fără să îşi creadă propriile cuvinte. Tatuś este puternic. Se va întoarce.

Mamusia a clătinat din cap, iar când s-a întors într-un final dinspre fereastră, din obraji i se scursese toată culoarea, iar buzele formau o linie atât de subţire, încât aproape nu se mai vedea.

— Ai promis că mi-l aduci înapoi.

O săgeată ascuţită de vinovăţie a străpuns inima Evei.

— Am încercat.

— Ai ajuns prea târziu.

Eva a lăsat capul în jos.

— Îmi pare foarte rău.

— L-ai părăsit.

Timp de câteva secunde, nu s-a auzit decât tăcere, iar apoi un geamăt surd, tânguitor, a fărâmiţat liniştea. Era sunetul unui animal disperat, rănit, dar venea dinspre mama ei, al cărei chip se schimonosise într-o mască de durere.

— Mamusia! a zis Eva, întinzându-se spre ea, dar mâinile mamei sale s-au ridicat ca nişte gheare, iar femeia a mârâit, dându-se înapoi din calea fiicei sale.

Vaietul a crescut tot mai mult, până ce Eva şi-a acoperit urechile, iar Mamusia s-a lăsat în genunchi, cu ochii închişi, bocind acum cu o voce ca un cântec primitiv de suferinţă, care o despica pe Eva ca un cuţit.

— Mamusia! a încercat Eva din nou, dar mama ei era în propria-i lume.

Eva nu a auzit-o intrând, dar deodată *madame* Barbier se afla acolo, cu mâinile ei puternice lăsate pe umerii Evei.

— Ridică-te. Du-te să dormi în salon, a zis ea cu o voce calmă şi fermă. Am eu grijă de mama ta.

— Dar nu o pot lăsa!

Vaietul continua, un urlet asurzitor, sfâşietor.

— Trebuie. Dă-i timp.

Madame Barbier se îndrepta deja spre Mamusia şi o înconjura cu braţele ei puternice. Trupul Mamusiei s-a lăsat moale, lipit de pieptul generos al lui *madame* Barbier. Dar ţipetele nu au încetat.

— Ai făcut tot ce ai putut, draga mea, a zis *madame* Barbier pe deasupra zarvei. Acum du-te şi te odihneşte. Îi dau eu ceva mamei tale să o ajute să se calmeze.

Într-un final, Eva a ieşit din cameră. Ştia că nu va dormi, dar s-a ghemuit pe canapea şi a închis ochii totuşi, lăsând fantomele de la Drancy să o tortureze în întuneric.

Eva s-a trezit devreme în dimineaţa următoare simţind aroma cafelei adevărate, iar când a întredeschis ochii i-a trecut prin cap că probabil visează. Nu mai simţise un asemenea miros dinainte de ocupaţie. Boabele de cafea erau doar unul dintre multele lucruri care dispăruseră din viaţa de zi cu zi. Nu îşi amintea când adormise în seara dinainte, dar se simţea ceva mai odihnită când s-a ridicat de pe canapea şi s-a lăsat condusă de mirosuri către bucătărie, unde *madame* Barbier fredona un cântec în timp ce turna cafea în ceşti albe, din porţelan.

— Bună dimineaţa, a zis *madame* Barbier fără să se întoarcă. Mi-e teamă că nu am lapte, dar am un strop de zahăr, dacă obişnuieşti.

— Bine, dar... de unde Dumnezeu ai făcut rost de cafea?

— Păstrez nişte cafea în pivniţă de ceva vreme, pentru o ocazie specială.

Într-un final, s-a întors cu faţa spre Eva şi i-a oferit o ceaşcă din băutura neagră şi fierbinte. Eva a inhalat adânc.

— M-am gândit că tu şi mama ta aveţi nevoie de un stimulent în dimineaţa aceasta.

— Mulţumesc.

Cuvintele păreau insuficiente, iar Eva a rămas locului, ţinând ceaşca în mână cu stângăcie.

— Bea, copila mea, a zis *madame* Barbier. Bea, înainte să se răcească.

A ridicat ceaşca în semn de toast şi a întâlnit privirile Evei pe deasupra buzei ceştii, în timp ce sorbeau.

— Îmi pare rău, a zis Eva lăsând în jos ceaşca şi simţind căldura care i se răspândea în piept şi cafeina care îi curgea deja prin vene. Pentru ce s-a întâmplat aseară.

— Of, draga mea, nu ai de ce să te scuzi.

— Dar nu am ştiut cum să o ajut.

— Nimeni nu ar fi putut să o ajute, în starea în care se afla.

— Dar dumneavoastră...

— I-am dat o pastilă. Uneori omul are nevoie doar de somn. Mi-au rămas câteva de când a murit soţul meu.

Eva vedea mila din ochii femeii şi i s-a strecurat în inimă odată cu cafeina, când *madame* Barbier a mângâiat-o pe umăr şi i-a pus în mână a doua ceaşcă de cafea.

— Poftim. Du asta mamei tale. Trebuie să se fi trezit deja.

Într-adevăr, Mamusia stătea în pat ridicată în capul oaselor când a intrat Eva. Părul îi era răvăşit, iar cearcănele de sub ochi erau semiluni de suferinţă, de un purpuriu intens.

— Mamusia, a chemat-o Eva, şovăielnică.

— Eva.

Tonul Mamusiei era inexpresiv, dar ochii prinseseră din nou viaţă. Părea redevenită ea însăşi.

— *Madame* Barbier a făcut nişte cafea.

Eva a făcut câţiva paşi mai aproape şi i-a întins mamei sale una dintre ceşti. Mamusia a luat-o, i-a inhalat îndelung aroma şi apoi a aşezat-o măsuţa de toaletă. Eva s-a dat mai aproape de pat şi s-a aşezat pe marginea lui. A întins o mână să atingă braţul mamei sale şi s-a simţit rănită când Mamusia a tresărit.

— Îmi pare rău, Mamusia. Aş fi vrut să pot face mai mult.

— Ai făcut ce ai putut. Nu ar fi trebuit să te învinuiesc. Mamusia s-a uitat spre geam. Dar nu mi-l pot imagina atât de departe. Într-un loc atât de îngrozitor, a zis cu voce tremurândă şi ştergându-şi o lacrimă. Ce vom face?

— Vom supravieţui, a zis Eva. Şi-l vom aştepta să se întoarcă acasă.

Mamusia a oftat.

— Optimismul tău. Eşti la fel ca tatăl tău. Dar uite unde l-a dus pe el încrederea.

— Mamusia...

— Nu, *moje serduszko*, nu vreau să îţi aud vorbele de încurajare acum. Nu poţi spune nimic care să mă facă să mă simt mai bine.

Eva a coborât ochii. Cafeaua i se răcea. Îşi simţea stomacul ca pe un puţ turbulent de vinovăţie, regret şi vitriol.

— Ştiu.

— Ei ne şterg de pe faţa pământului, iar noi îi ajutăm. Vocea Mamusiei era încă ternă, prea ternă. Le-a deschis uşa, nu-i aşa? Tatăl tău s-a lăsat dus fără să se opună. Şi uită-te la noi. Nici numele tatălui tău nu îl mai avem. A dispărut de mai puţin de o săptămână şi deja ne lepădăm de el?

— Dar, Mamusia, eu...

— Ce o să se întâmple când vor veni şi după noi? Când ne vor duce spre est? Cine îşi va aminti de noi? Cui îi va păsa? Mulţumită ţie, nici măcar numele nu va mai rămâne în urma noastră.

Eva nu putea decât să clatine din cap. Avea dreptate mama ei? Vor dispărea ca praful în vânt, suflate de pe faţa pământului? Cum putea să oprească tăvălugul?

Dar apoi i-a răsunat în cap vocea lui Rémy*. Vino mâine la biserică. Vom găsi o cale.* Oare ei doi puteau face ceva ca să ajute? Va însemna să rămână aici, în Aurignon, în loc să încerce să treacă în Elveţia.

Pe de altă parte, cum putea sta fără să facă nimic? Nu asta făceau oamenii în Franţa? Nu asta făceau oamenii din toată lumea în timp ce evreii Europei erau aruncaţi la groapa de gunoi?

— Mamusia, a zis Eva moale, iar ochii mamei sale s-au oprit în fine asupra ei. Eu... trebuie să plec.

— Să pleci? Mamusia a clipit de câteva ori. Unde să pleci?

S-a ridicat în picioare.

— Să ajut la salvarea noastră.

— Nu vreau să rămân aici, Eva. Şi nici tu nu rămâi. Plecăm de îndată ce va fi posibil, a zis Mamusia şi i-a aruncat o privire urâtă, dar nu a încercat să o oprească. Aşa că, du-te la catolicii aceştia, dar la finalul zilei, ia-ţi rămas-bun. Eşti o proastă dacă ai impresia că poţi schimba ceva.

În timp ce ieşea din pensiune, Eva se întreba dacă mama ei ştia ceva ce ea nu ştia. Poate că era prea târziu să mai salveze pe cineva. Poate că Eva nu mai putea face nimic. Dar cum ar fi putut să şi-o ierte dacă nu încerca, măcar?

Era cald în mica bibliotecă din spatele altarului bisericii când a intrat, iar primul lucru care a izbit-o a fost mirosul copleşitor – un iz lăptos, sărat, ascuţit, care a făcut-o să dea înapoi un pas. Rémy stătea la masă în mijlocul camerei, aplecat peste câteva hârtii răspândite în faţa lui.

— Ce este mirosul acesta înfiorător? a întrebat Eva, ducând o mână la gură.

El s-a întors spre ea. Pe obrazul drept avea o urmă de cerneală, iar Eva a trebuit să se lupte cu impulsul de a se apropia de el să i-o şteargă.

— O zi bună şi ţie.

A întins mâna după o cârpă aflată lângă el, şi-a şters mâinile şi s-a ridicat.

— Este acid lactic.

— Acid lactic?

El i-a ignorat întrebarea.

— Cum te simţi, Eva? Cum a primit mama ta vestea?

Eva a inspirat adânc, ca să se liniştească, dar mirosul i-a făcut şi mai rău. A tuşit, acoperindu-şi gura.

— Ei, te obişnuieşti în cele din urmă. Dar zi-mi, ce s-a întâmplat cu mama ta?

— Nimic nu o poate consola. Mi-a zis că este o greşeală să vin aici în dimineaţa asta.

— Dar tu ce crezi?

— Eu... nu ştiu ce să cred.

— Dar eşti aici.

Eva a dat din cap.

— Sunt aici. Deocamdată. A inhalat din nou şi a strâmbat din nas. Ai de gând să îmi explici de ce te joci cu acid lactic în bibliotecă?

El a zâmbit.

— După ce a murit mama, a trebuit să plec din Paris o vreme, la ferma unchiului meu din Bretania. Am lucrat ca ucenic o zi pe săptămână la o fabrică de produse lactate de pe aceeaşi stradă. Fermierii care ne vindeau smântână uneori se lăcomeau şi încercau să îndoaie cu apă produsul. Ştii ce făcea chimistul de la fabrică pentru a verifica conţinutul de grăsime?

— Mmm, nu.

Eva nu înţelegea ce legătură aveau untul şi conţinutul de grăsime.

— Luam câte un pic de smântână de la fiecare fermier şi dizolvam în ea albastru de metilen. Apoi calculam în cât timp dispărea culoarea. Vezi tu, acidul lactic din smântână şterge albastrul de metilen.

— Bine.

Eva se simţea de-a dreptul pierdută.

— Majoritatea documentelor reale de la prefecturi sunt semnate şi ştampilate cu cerneală albastră Waterman. Cerneala Waterman este compusă din albastru de metilen, care este de obicei imposibil de şters. Îmi imaginez că de asta o folosesc.

În sfârşit, Eva înţelegea. A făcut ochii mari şi a privit la masa din spatele lui care, acum îşi dădea seama, era plină de documente de identitate ce păreau îmbibate cu apă.

— Prin urmare, foloseşti acid lactic pentru a şterge cerneala? De pe documente adevărate?

— Facem asta de luni întregi. O idee isteaţă, nu?

— Este genial, Rémy. Dar cu siguranţă durează mult timp.

— Nu am avut mereu acces la documente necompletate. În sfârşit, acum avem un oficial înţelegător la prefectura locală, iar el poate să ne furnizeze unele materiale. Dar, în cazul multora, este mai simplu să modificăm documentele originale.

Privirile Evei au alunecat din nou către masă.

— Cu asta vreţi să ajut?

— Nu. Ce vreau să spun este că, după ce ţi-ai dat seama de reacţia chimică, aproape oricine poate şterge datele. Presupun

că *père* Clément spera să mă ajuţi cu refacerea documentelor care s-au uscat deja, din moment ce eşti înzestrată cu talent, după cât se spune. A făcut un gest spre masă, unde erau stivuite vreo zece documente cu aspect uzat. Cele de colo au nevoie de nume şi date noi.

— Pot face asta.

— Bine. Mi-ar prinde bine o mână de ajutor. Am rămas în urmă cu sute de documente.

— *Sute?*

Rémy a privit-o încruntat.

— Sunt singur aici, Eva.

— Poate că voi găsi o cale de a face lucrurile să meargă mai repede.

De când falsificase cu atâta trudă documentele pentru membrii familiei sale, se tot gândise că trebuie să existe o modalitate mai eficientă de a produce mai multe documente simultan, întrucât ştampilele oricum trebuiau să fie identice. Avea o idee, dar trebuia să mai facă o vizită la librărie, să verifice dacă era fezabilă.

— Eva, îmi place entuziasmul tău, dar eu produc documentele cât de repede se poate.

— Nu sunt atât de sigură.

Părea jignit.

— Ştii asta datorită vastei tale experienţe de falsificatoare? Ai spus-o chiar tu: eşti nouă în branşa aceasta. Eva, nu mă înţelege greşit, apreciez calităţile tale artistice, dar aici nu suntem la şcoala de arte. Sunt chestiuni de viaţă şi de moarte.

— Şi ai impresia că nu înţeleg?

— Cred că ai înregistrat un succes sub o presiune enormă, iar acum ai impresia că ştii ce faci. Dar uite ce era să ţi se întâmple în tren, când mergeai spre Paris. Sunt multe complexităţi pe care nu le înţelegi încă.

Eva l-a privit cu intensitate.

— Atunci, învaţă-mă.

Expresia de pe chipul lui s-a înmuiat. Părea aproape amuzat.

— Să te învăţ? Asta înseamnă că ai de gând să mai rămâi o vreme?

Eva s-a întrebat dacă nu cumva îi căzuse în plasă.

— Nu ştiu încă.

Nu a aşteptat un răspuns, ci s-a grăbit să se întoarcă în biserică, în căutarea preotului, cu Rémy pe urme. Îi va spune lui *père* Clément că ştia cum să accelereze întreg procesul, dar că nu putea rămâne să îi ajute la nesfârşit. Era tot ce putea face şi i se părea corect.

— Între timp, nu avem nici o clipă de pierdut, nu crezi?

Capitolul 13

Zece minute mai târziu, *père* Clément îi privea cu o expresie amuzată pe Rémy şi Eva, care se ciondăneau în legătură cu cine avea cele mai bune idei în materie de falsificare a documentelor. Eva îl găsise într-un confesional gol, iar el coborâse ecranul separator şi o rugase să îl invite pe Rémy înăuntru, pentru o scurtă discuţie.

— Colette, a zis el când Rémy s-a oprit să respire, după ce le-a amintit cât de revoluţionară fusese ideea lui cu acidul lactic. Zici că ai o idee cum să producem documentele mai repede?

— Da. Deşi nu ştiu dacă va funcţiona.

Rémy a bodogănit neinteligibil.

Eva i-a aruncat o privire, apoi a întors capul spre preot.

— Iar numele meu adevărat este Eva, *père* Clément. Rémy îl cunoaşte deja, nu văd nici un motiv să nu îl ştiţi şi dumneavoastră.

Preotul a zâmbit.

— Este o plăcere să te cunosc, Eva, apoi, întorcându-se spre Rémy: Eva este pricepută. Foarte pricepută. O înţelegi şi tu, sunt sigur. Ai fi alergat după ea la Paris fără ştirea mea dacă nu ai fi înţeles cât de pricepută este?

Privirile lui Rémy au zburat spre Eva.

— Ei bine, eu sunt mai priceput decât ea la ştergerea informaţiilor, a bombănit Rémy într-un final. Nu puteţi nega.

— Să vedem, aşadar, dacă Eva se pricepe mai bine la crearea lor, şi încă rapid, a zis *père* Clément. Avem nevoie de ea.

Rémy a mai aruncat o privire spre Eva

— Aş fi foarte fericit să o iau pe lângă mine ca asistentă.

Colţurile buzelor lui *père* Clément au zvâcnit într-un rictus.

— Eu mă gândeam mai degrabă să îi fii tu asistent.

Rémy şi-a umflat nările, şi de data aceasta, când a mormăit pe un glas scăzut, cuvintele s-au auzit clar, şi deloc frumoase. S-a întors şi a plecat, trântind uşa confesionalului.

— Aşteaptă, Rémy! s-a ridicat Eva, pornind după el.

— Lasă-l să se ducă, a zis *père* Clément pe un ton calm.

Eva s-a oprit şi a oftat.

— Îmi pare rău, a zis ea. Probabil ar fi trebuit să...

A întrerupt-o.

— Fără scuze. În organizaţia noastră vanitatea nu îşi are locul, iar Rémy ştie asta. Şi el se pricepe la ce face, dar oamenii au abilităţi diferite şi suntem mai puternici când ne unim forţele. Vom lucra alături ca egali, Eva, dacă eşti şi tu de acord.

— Da, desigur.

— Bine. Vrei să mergem în bibliotecă şi să ne apucăm de treabă? Nu avem timp de pierdut.

A ieşit din confesional pe partea sa, iar Eva l-a urmat. Se aştepta să îl găsească pe Rémy în bibliotecă când au intrat, o clipă mai târziu, dar nu se afla acolo, ceea ce a făcut-o să se simtă un pic vinovată. L-a privit pe *père* Clément, care a mutat un teanc de cărţi, dând la iveală acelaşi dulăpior ascuns pe care îl deschisese şi Rémy cu câteva seri înainte. După ce a scos câteva hârtii, a închis uşiţa, a pus la loc cărţile şi s-a întors spre Eva.

— Uite, a zis el.

Eva s-a uitat la ce îi întindea. Erau câteva cărţi de identitate necompletate, patru sau cinci duzini de foi albe din hârtia aceea groasă şi rigidă folosită pentru certificatele de naştere, şi o listă cu nume şi date de naştere. A privit-o în fugă.

— Dar sunt aproape toţi copii, a zis ea, ridicând privirile. Copii mici.

— Da.

Père Clément o privea cu atenţie.

— Cine sunt?

— Trebuie să fugă cât mai repede. Mulţi dintre ei sunt destul de mici ca să nu aibă nevoie de acte de identitate – numai de certificate de naştere şi de botez, cartele pentru raţii care să poată fi dovedit că sunt cine pretind că sunt, permise de călătorie, lucruri de genul acesta.

Eva îşi simţea sufletul la gură.

— Dar părinţii lor?

— Au plecat deja. Spre est.

Spre est. Părinţii lor fuseseră transportaţi, ca şi tatăl ei, la Auschwitz sau într-un loc asemănător.

— Unde se află copiii acum?

Eva a parcurs din nou lista. Majoritatea copiilor păreau să aibă sub zece ani, unii dintre ei nu împliniseră nici doi ani. Îşi pierduseră toţi părinţii? Era aproape inimaginabil.

— Cine are grijă de ei?

Père Clément i-a cercetat chipul timp de câteva clipe prelungi.

— Pot să am încredere în tine, Eva?

— Cui aş putea să spun? Sunt evreică, mă aflu într-un loc necunoscut şi călătoresc cu acte false.

Când preotul nu a făcut decât să ridice din sprâncene, Eva şi-a dres vocea şi a bâiguit.

— Ce vreau să spun este că puteţi avea încredere în mine, desigur.

El a încuviinţat din cap.

— Vezi tu, Eva, aşa cum ţi-ai dat deja seama, fără îndoială, biserica face parte dintr-o rută de evadare care îi ajută pe oameni să ajungă în Elveţia, la adăpost. Lucrăm în strânsă legătură cu grupuri ale rezistenţei din zona ocupată şi, în ultimele câteva luni, pe măsură ce arestările s-au intensificat, au tot trimis refugiaţi aici şi în alte orăşele ca al nostru din toată zona liberă. A inspirat adânc. Săptămâna trecută, la Paris, aşa cum ştii, s-au făcut raiduri şi arestări. Reţeaua noastră a ajutat la evacuarea unor copii înainte de a fi ridicaţi odată cu părinţii lor, iar acum, mulţi dintre ei se află aici, ascunşi în case particulare, toţi fără documente, toţi fără părinţi.

— Toţi evrei, a zis Eva pe un ton blând, cu durere în suflet.

— Toţi evrei, a repetat *père* Clément, ca un ecou. Toţi aflaţi într-un pericol care creşte pe zi ce trece.

— Cum îi scoateţi de aici?

Ar atrage atenţia ca un grup atât de mare să fie trecut peste graniţă.

— Aici intervii tu. Copiii vor fi duşi în Elveţia, în grupuri de trei-patru-cinci, dându-se drept fraţi care călătoresc împreună cu o mamă sau un tată, dar pentru a face acest lucru, avem nevoie de documente convingătoare. Şi avem nevoie de ele repede, a zis el, după care a avut o ezitare. Vezi tu, se zice că nemţii plănuiesc să preia controlul şi asupra zonei libere.

Eva a făcut ochii mari.

— Asupra zonei libere? Dar au făcut o înţelegere cu Pétain.

— Şi crezi că îşi vor respecta cuvântul? Promisiunile lor nu au nici o valoare. Şi de îndată ce vor pune în acţiune planul, va fi mult mai dificil să părăseşti Franţa.

Ochii lui o sfredeleau, iar ea avea senzaţia că preotul îi citea gândurile. Dacă trecerea peste graniţă urma să devină şi mai dificilă, trebuia să o scoată şi pe mama ei din ţară.

— Mai este timp, a zis el, răspunzându-i la întrebarea pe care nu o pusese. Trebuie să te implor să rămâi, Eva. Volumul de refugiaţi creşte cu fiecare oră.

Eva a înghiţit cu greu.

— Prea bine.

— Ai zis că ai o idee despre cum să fabricăm documentele mai repede?

— Da, deşi nu sunt sigură că va funcţiona. Este o idee care mi-a venit azi-noapte. Cunoaşteţi tiparniţele de mână care se folosesc în şcoli? Cele care copiază fişele de lucru pentru elevi?

— Cred că le ştiu. Au o rolă de fetru cu un fel de gel în jurul ei, da? Iar apoi, profesorul poate scrie pe stratul de gel? Cum ne-ar ajuta? Documentele trebuie să pară scrise de mână.

— Vor fi scrise de mână, în afară de ştampile. Ştampilele sunt partea cel mai dificil de creat şi care durează cel mai mult. Dacă le-aş putea trasa pe rola de fetru şi dacă folosim cerneala de culoare potrivită, putem printa cincizeci dintr-odată. Pot lucra la asta în timp ce Rémy completează documentele de mână.

Père Clément o privea atent.

— Crezi că poţi trasa ştampilele cu destulă precizie încât să fie convingătoare?

Eva a dat din cap precaută.

— Cred că da. *Sper* că da.

— Eva, este genial. Vrei să mă însoţeşti la magazin, să cumpărăm tiparniţa?

A ezitat.

— Nu vom da naştere la suspiciuni?

— Nu dacă proprietăreasa magazinului este una dintre noi, a zis el clipind din ochi. *Madame* Noirot a avut numai lucruri bune de spus despre tine.

— *Madame* Noirot?

— De la librărie. Doar nu crezi că te-am abordat fără să verific prin oraş mai întâi?

— Femeia care mi-a dat exemplarul din *Bel Ami*?

Eva era uimită.

— Dar cum a putut să garanteze pentru mine? Nu am vorbit decât câteva clipe.

— Da, dar a văzut în tine un spirit înrudit şi a bănuit – corect, se vede – pentru ce aveai nevoie de stilourile acelea. Când a venit la mine, a zis că un om care vede magia din cărţi trebuie să fie un om bun.

— Aşadar, toată lumea din oraş face parte din organizaţia de falsificatori?

El a zâmbit.

— Nu. Dar suntem un oraş de oameni cuviincioşi. Mulţi dintre noi lucrează pentru cauză, dar mulţi alţii sunt fericiţi să închidă ochii. Prin urmare, cu toate că eşti în siguranţă aici, să nu faci greşeala de a lăsa garda jos. Iar acum, mergem la *madame* Noirot?

Eva a dat din cap a încuviinţare, dar în timp ce îl urma spre ieşire, a cuprins-o o senzaţie de nelinişte.

□

Zece minute mai târziu, după ce au traversat un şir de alei şerpuite care păreau părăsite, flancate de balcoane din lemn şi console elaborat cioplite, Eva a rămas în urma lui *père* Clément

la intrarea în librărie. Nu era nimeni altcineva în magazin în afară de *madame* Noirot, care aranja caietele expuse într-o vitrină de la intrare. A ridicat privirile şi a zâmbit auzind clopoţelul de deasupra uşii.

— Ah, *père* Clément. Speram să te întorci. Şi văd că ai adus o prietenă, a zis ea zâmbind către Eva. Ai început să citeşti *Bel Ami*, draga mea?

— Mă tem că nu, *madame*.

Deodată, Eva şi-a dat seama că era cea mai lungă perioadă în care nu citise, un gând care a întristat-o peste măsură. Era un alt lucru pe care nemţii reuşiseră să i-l ia.

— Am fost... ocupată.

— Ah, da, am auzit.

Eva s-a uitat la *père* Clément, dar el părea să o ignore în mod deliberat.

— Ce vă aduce astăzi aici? a întrebat *madame* Noirot? O altă carte, poate?

— Nu, *madame*, vă mulţumesc. Speram să aveţi de vânzare o tiparniţă de mână. De genul celor folosite de profesori pentru a face copii după fişele de lucru pentru elevi.

Madame Noirot şi-a încreţit fruntea.

— Aveţi nevoie să faceţi copii după ceva?

— De fapt, Eva a avut o idee foarte deşteaptă.

Père Clément şi-a mutat atenţia de la stilouri şi a rămas lângă Eva.

— Ce mod mai bun să reproduci ştampile oficiale? a adăugat el în şoaptă.

Madame Noirot a deschis şi a închis gura.

— Dar credeam că l-ai pus pe Rémy să copieze ştampile după cele din cauciuc.

Père Clément a dat din cap.

— Dar ştii la fel de bine ca mine cât timp durează şi câte ştampile diferite avem de duplicat. S-a întâmplat să îi spună lucrul acesta Evei în prima seară în care s-au întâlnit şi, tot gândindu-se, ei i-a venit o idee: pentru a reproduce o ştampilă folosind o rolă ca aceasta, nu ar fi nevoie decât ca cineva să deseneze ştampila cu o mână sigură.

Madame Noirot a dat din cap încetişor.

— Şi să aibă cerneală de culoare potrivită.

— Cu care speram să ne poţi ajuta tot dumneata, a conchis *père* Clément.

Madame Noirot a întors capul şi a studiat timp de câteva secunde chipul Evei, pe care se vedea întipărită o privire de veneraţie.

— Dacă nu aş şti mai bine, Eva, aş crede că Dumnezeu însuşi ni te-a trimis.

Eva a simţit că roşeşte când *madame* Noirot s-a dus în spatele magazinului, spunând că este sigură că are câteva tiparniţe de mână ascunse pe acolo şi că putea să mai comande gel, dacă era nevoie.

— De ce i-aţi spus numele meu adevărat? i-a şoptit lui *Père* Clément.

El a părut surprins.

— Mai întâi de toate, i-am spus prenumele, nu numele de familie. Şi apoi, nu ţi-a zis Rémy? A găsit identităţi noi pentru dumneata şi mama dumitale în *Journal Officiel*, iar al dumitale îţi permite să îţi păstrezi numele Eva.

— Dar mi-a dat deja o nouă identitate. Marie Charpentier.

— Aceea a fost temporară. Şi, cum ai folosit-o la Drancy şi cu siguranţă se găseşte deja într-un raport oficial, este mai bine să renunţi la ea. În plus, ai nevoie de o identitate care să aibă o legătură cu mama dumitale, căci locuiţi împreună. Rémy a găsit familia perfectă – o rusoaică albă naturalizată, venită prin Turcia, care s-a măritat cu un francez şi a avut o fiică pe nume Eva în 1920. Faptul că familia este de origine rusă îi va permite lui *madame* Barbier să pretindă cu uşurinţă că mama dumitale îi este verişoară, ceea ce va explica prezenţa voastră la pensiune. Dumneata vei fi Eva Moreau, iar mama dumitale va fi Yelena Moreau.

Eva a rămas cu privirile aţintite asupra lui.

— Cred că i-a luat o grămadă de timp să găsească o asemenea familie.

— Bănuiesc că nu a dormit deloc noaptea trecută. Ştia că eşti supărată pentru ce s-a întâmplat cu tatăl tău şi a vrut să te ajute să te simţi în largul tău aici. S-a gândit că te-ar ajuta să îţi poţi folosi numele adevărat.

Eva a clipit pentru a-şi reţine lacrimile pe care le simţea în ochi. Îl judecase greşit, dar nu putea fi acuzată pe de-a-ntregul pentru părerea proastă pe care şi-o făcuse despre un om care se avea atât de bine cu matroana unui bordel frecventat de naziști.

— Este un om bun, nu-i aşa?

— Chiar este, Eva. Chiar este.

În momentul acela s-a întors *madame* Noirot, ţinând cu mândrie în mâini două prese de mână învelite în hârtie.

— Le-am găsit. Vin mai târziu să vă mai aduc gel, dar acestea vă vor fi de ajutor deocamdată. Am şi nişte cerneală colorată specială în spatele tejghelei şi mai comand.

— Dar nu prea multă, să nu pară suspect, i-a atras atenţia *père* Clément, luând presele şi cerneala pe care *madame* Noirot le pusese într-o sacoşă.

I-a întins câţiva franci, pe care femeia i-a luat fără să se uite la ei.

Madame Noirot a dus o mână la inimă.

— *Père* Clément, te porţi de parcă aş face lucruri de genul acesta pentru prima oară. A făcut cu ochiul spre Eva. Nu îţi face griji. Ştiu foarte bine cum să joc rolul unei babe ţăcănite care nu iese dintre cărţi. Este cea mai bună deghizare.

Eva i-a zâmbit, iar când ea şi *père* Clément s-au întors să plece, *madame* Noirot i-a mai strigat o dată.

— Aşteptaţi. Eva?

— Da?

— Îţi mulţumesc. Îţi mulţumesc pentru că te afli aici. Vei salva multe vieţi.

Eva a zâmbit şi a murmurat un *merci*, dar, în timp ce ieşea din magazin alături de *père* Clément, nu îşi putea suprima sentimentul că este o impostoare. În definitiv, nu era o salvatoare care lupta pentru cauza lor, nu avea de gând să rămână decât atât timp cât era necesar ca să îl ajute pe Rémy să rezolve documentele cu care rămăsese în urmă. Apoi, va pleca împreună cu mama ei în Elveţia, ca să îl aştepte pe Tatuś acolo.

— *Père* Clément? a zis ea în timp ce se întorceau spre biserică, cu pas grăbit. Pot să vă întreb ceva?

— Desigur, Eva, a spus *père* Clément după o pauză în care l-a salutat, cu o mişcare din cap, pe măcelarul cu mustaţă, care închidea prăvălia, şi i-a făcut un semn cu mâna florarului corpolent cu care Eva se salutase când se îndrepta spre biserică pentru prima dată.

— De unde ai banii cu care plăteşti pentru tot ce cumperi?

El a zâmbit.

— Nu lucrăm singuri aici. Pe lângă aprovizionarea cu materiale, organizaţia clandestină ne mai ajută şi cu fonduri din când în când. Şi, apropo, dacă te hotărăşti să rămâi mai multă vreme, vei primi şi tu nişte bani. Vei munci, iar cinstit este să fii plătită.

— Dar nu este nevoie să...

— Îţi vei putea achita chiria, vei putea cumpăra mâncare, a zis el, făcându-i un semn cu ochiul. Dacă tot veni vorba, o să îţi fac rost de nişte cartele de alimente necompletate, pentru tine şi mama dumitale.

Eva a înghiţit în sec, simţindu-se vinovată. Acum îi va fi şi mai greu să plece.

— Pot să vă mai întreb ceva? Aţi spus că micuţii cărora le voi fabrica documente se află aici fără părinţi. Eva a inspirat adânc. Cine ţine evidenţa numelor lor adevărate?

El nu părea să înţeleagă.

— A numelor lor adevărate?

— Ca să poată fi găsiţi de părinţi, după război.

— Ah, Eva, trebuie să înţelegi că părinţii lor s-ar putea să nu supravieţuiască războiului.

— Ştiu.

A alungat gândul la tatăl ei, dar în minte îi răsunau vorbele mamei. *Cine îşi va aminti de noi? Cui îi va păsa?*

— Dar trebuie să fie o cale, *père* Clément. Dacă până se termină războiul cei mai mici dintre ei nici nu îşi vor mai aminti de unde vin?

— Este prea periculos să îi trimitem peste graniţă cu o dovadă a adevăratei lor identităţi, Eva. În ochi i se citea mila. Îmi pare rău.

— Aţi putea... aţi putea totuşi să le aflaţi numele adevărate?

— Ce rost ar avea, Eva? a zis *père* Clément, pe un ton blând.

— Aş şti eu cine sunt, a zis ea încetişor. Vă rog. Este... este foarte important pentru mine să nu fie uitaţi.

El a studiat-o o clipă.

— O să văd ce pot face. Şi... Eva?

— Da, *père* Clément?

— Îţi mulţumesc. Poate că *madame* Noirot avea dreptate să creadă că Dumnezeu te-a trimis aici.

În seara aceea, în timp ce lumina care venea dinspre vitraliile de deasupra rafturilor din micuţa bibliotecă se atenua, Eva termina de ştampilat un teanc de documente când a reapărut Rémy. Îi înţepeniseră umerii de cât stătuse aplecată deasupra biroului, iar degetele o dureau din cauza meticulozităţii cu care desenase ştampilele, completase spaţiile libere şi semnase documentele. Ochii îi erau uscaţi, gâtul o ustura. Nu făcuse pauză nici cât să bea o gură de apă de când se întorsese împreună cu *père* Clément la biserică, în dimineaţa aceea.

Îi luase o oră să studieze şi să încerce aparatul rudimentar, pe care nu îl mai folosise niciodată, şi o altă oră ca să schiţeze prima ştampilă de care avea nevoie. Dar odată ştanţată în gel, putuse imprima ştampila falsificată pe douăzeci şi unu de certificate necompletate, într-o succesiune rapidă. A doua ştampilă durase mai puţin timp, iar apoi nu mai fusese nevoie decât să le dea copiilor nume şi date de naştere noi şi să aplice pe documente o semnătură greu de descifrat. În timp ce lucra, gândurile i se îndreptau către soarta părinţilor acestor copii şi către tatăl ei. Câţi dintre ei erau deja pierduţi? Fusese nevoită să se oprească de câteva ori pentru a-şi şterge lacrimile înainte ca ele să mânjească cerneala de pe noile documente.

— Cum merge? a întrebat Rémy când a intrat în bibliotecă, ducând în mână un ghemotoc care mirosea delicios. Ţi-am adus un pic de brânză şi un cartof. Ai terminat vreun document?

A lăsat din mână ghemotocul, iar Eva a auzit cum îi chiorăie stomacul.

Eva şi-a înăbuşit un zâmbet.

— Da, câteva.

— Zi-mi, câte?

Eva a ridicat teancul de documente.

— Douăzeci şi unu şi nu am terminat încă.

Rémy a făcut ochii mari la ea, apoi s-a uitat spre documentele din mâna ei.

— După numai o zi de muncă? Dar este imposibil.

— Uită-te singur.

Eva i-a întins teancul şi s-a repezit la mâncare. A gemut uşor când a luat o muşcătură din cartoful fierbinte, abia scos din cuptor.

Rémy nici nu s-a uitat spre ea, ocupat să verifice documentele, examinând uluit detaliile de pe primele, iar apoi frunzărindu-le grăbit pe celelalte.

— Dar... a ridicat privirile, iar vocea i s-a stins. Sunt perfecte. Cum le-ai făcut atât de repede?

Eva punea deja deoparte restul de brânză şi jumătate din cartof. I le va duce mamei ei.

— Nu ştiu ce să spun. Eu nu sunt decât umila ta asistentă, nu?

De data aceasta, nu şi-a mai putut ascunde zâmbetul când s-a ridicat, şi-a luat puloverul şi s-a îndreptat spre uşă. Ajunsese la mijlocul bisericii întunecate când a auzit paşi în urma ei. Rémy a apărut lângă ea şi i-a pus o mână pe braţ.

— Aşteaptă, a zis el.

Ea s-a întors.

— Îmi... îmi pare rău că am spus asta. Tu... este evident că eşti foarte pricepută la treaba asta, mai ales având în vedere lipsa ta de calificare.

— Tu ai venit până la Paris după mine, nu-i aşa? Poate aşa m-am achitat de datorie.

— Vrei să îmi arăţi cum se face? a zis el, coborând tonul vocii. Dacă am putea lucra împreună...

— Desigur, a zis ea şi s-a oprit, ezitând. Cu o condiţie.

— Bine...

— Vreau să ţin o listă a copiilor cărora le facem documente false. Fiecare dintre ei aparţine unei familii.

— Cu siguranţă, *père* Clément ţi-a spus cât de periculos ar fi să ţinem o evidenţă a numelor adevărate.

— Atunci, ajută-mă să găsesc o cale de a face astfel încât să nu mai fie periculos, a zis ea, surprinzându-i privirile şi înfruntându-i-le. Le-o datorăm lor. Le-o datorăm părinţilor. Te rog.

— De ce contează atât de mult pentru tine?

Eva şi-a ferit privirea, iar în minte i-a revenit disperarea mamei sale. *Ei ne şterg de pe faţa pământului, iar noi îi ajutăm.*

— Pentru că cineva ar trebui să îşi amintească. Cum altfel să îşi găsească drumul spre casă?

Rémy a deschis gura, apoi a închis-o la loc.

— Nu îţi pot promite nimic. Dar o să mă gândesc.

— Îţi mulţumesc, i-a zis ea, zâmbindu-i. Şi îţi mulţumesc pentru mâncare. Ai tu grijă ca *père* Clément să primească documentele?

În timp ce se îndepărta, a simţit că privirile lui au urmărit-o până ce s-a pierdut în amurgul paşnic.

— Unde ai fost?

Când Eva a intrat în cameră, Mamusia, roşie în obraji, măsura camera cu pasul. Avea paltonul pe ea, iar ambele valize erau pregătite şi aşezate una lângă cealaltă la uşă.

— Mamusia, ce faci? a zis Eva, oprindu-se în prag şi uitându-se la ea cu ochii măriţi.

— Am decis să plecăm înapoi la Paris, a zis Mamusia cu fermitate. Dar acum va trebui să aşteptăm până mâine, evident. Deja am amânat prea mult.

Eva a privit de la mama ei la geamantane, iar apoi a închis uşa fără zgomot în urma ei.

— Mamusia, nu putem pleca la Paris.

— Sigur că putem! a pufăit mama ei. M-am gândit mult. Trebuie să fim acasă când se va întoarce tatăl tău. Altfel, cum ne va găsi? Dacă suntem în Elveţia, el nu va şti de unde să ne ia. Nu, întoarcerea la Paris este singura noastră cale.

— Dar, Mamusia, a zis Eva cu glas blând. Tatuś nu se mai întoarce.

— Cum îndrăzneşti să spui asemenea grozăvie? a zis Mamusia, ţipând. Desigur ca va veni! Deportarea lui a fost o greşeală şi de cum îşi vor da seama de eroarea făcută...

— Mamusia, a repetat Eva, pe un ton mai ferm de data aceasta. Nu a fost o greşeală.

— Tatăl tău va găsi o cale de a...

— Nu, a întrerupt-o Eva. Nu va găsi. S-a dus.

— Doar nu vrei să spui că este mort? a scrâşnit mama ei.

— Nu, a zis Eva repede, deşi în adâncul sufletului ştia că putea fi adevărat.

Gândul acesta o seca la inimă şi îi murmura în ureche ziua întreagă, în timp ce scria cu sârg nume şi date de naştere care vor salva poate câteva vieţi.

— Nu, nu asta spun, Mamusia. Doar că deocamdată nu se întoarce.

— Nu ai de unde să ştii! Nu, Eva, ne întoarcem la Paris, fără nici o discuţie.

— Mamusia, Parisul nu mai este oraşul pe care l-am lăsat în urmă. Nici în apartamentul nostru nu ne putem întoarce.

— Vorbeşti în dodii. De ce să nu ne putem întoarce? Doar este al nostru!

Eva a inspirat adânc. Încă nu îi spusese nimic despre foştii lor vecini, sperase să o scutească de suferinţă.

— Pentru că s-au mutat deja în el soţii Fontain.

Mamusia a privit-o cu ochi lipsiţi de expresie.

— Eva, vorbeşti prostii. Soţii Fontain au apartamentul lor, pe acelaşi palier.

— Al nostru este mai mare şi mai frumos. Fără îndoială că *madame* Fontain a pus ochii pe el încă de la începutul războiului. Ce crezi că s-ar întâmpla dacă ne-am întoarce şi i-am cere să plece? Nu crezi că ar suna imediat la poliţie, să fim arestate?

— Locuieşte în *apartamentul nostru*? Ceva s-a schimbat pe chipul Mamusiei. Şi crezi că ar trebui să îi permitem femeii aceleia înfiorătoare să pună gheara pe el? În ciuda faptului că am muncit din greu şi l-am plătit cu bani câştigaţi cinstit, timp de zeci de ani? Să ne dăm din drum ca nişte javre, aşa cum ne crede ea?

— Nici mie nu îmi place, dar nu avem de ales.

Mamusia şi-a strâns buzele până ce pielea din jurul lor s-a albit de furie.

— Întotdeauna avem de ales. Iar mie mi se pare că *tu* eşti cea care alege să renunţe la ce este al nostru şi... îl abandonezi pe tatăl tău.

— Mamusia, nu îl abandonăm. Încercăm să supravieţuim. Asta ne-ar spune şi el să facem.

— De unde ştii? şi-a reprimat mama ei un hohot de plâns. L-am lăsat de izbelişte, Eva! Nu vezi? I-am lăsat să îl ia! *Tu* i-ai lăsat să îl ia! Ştiai că vin şi totuşi ai stat cu mâinile în sân şi nu ai făcut nimic.

Eva a plecat capul, acceptând învinovăţirile. Ar fi trebuit să încerce din răsputeri să îl convingă pe tatăl ei să fugă. Nu va scăpa niciodată de această greutate care îi apăsa conştiinţa.

— Iar acum? i-a cerut socoteală mama ei, reluându-şi mersul încoace şi-ncolo prin cameră, punctându-şi vorbele cu mişcări bruşte din mână. Acum vrei să o luăm de la capăt, să uităm că Parisul este casa noastră? Pe mine nici nu m-ai întrebat ce doresc!

Cuvintele i s-au topit într-un plâns.

Eva a clipit repede, pentru a-şi stăvili lacrimile.

— Mamusia, viaţa noastră dinainte s-a dus.

Mama ei a scrutat-o încruntată, în tăcere.

— Bine. Atunci, plecăm în Elveţia. Asta ţi-a zis tatăl tău să faci, nu-i aşa? Ne vom reîntâlni acolo, după ce îşi rezolvă situaţia.

Eva şi-a ferit privirile, ca mama ei să nu vadă durerea din ei. Oare Mamusia îşi închipuia că Tatuś va putea negocia eliberarea sa dintr-un lagăr nazist şi va putea traversa întreg continentul înapoi, spre casă?

— Da, vom pleca, Mamusia. Dar mai întâi am de făcut unele lucruri aici.

Mama ei a străpuns-o cu privirile, nevenindu-i să creadă.

— Unele *lucruri*? Falsificare de acte, vrei să spui, la fel ca minciunile care ne-au scos din Paris fără tatăl tău.

— Mamusia...

— Minciuni, Eva, sunt minciuni!

Eva a simţit cum o împroaşcă picăturile de salivă.

— Te minţi singură! Cum poţi fi atât de egoistă? De ce este mai important pentru tine să rămâi aici şi să munceşti cu nişte străini, în loc să faci ceea ce este corect pentru tatăl tău?

— Pentru că pe ei îi pot ajuta, a replicat Eva. Pentru că ei nu sunt o cauză pierdută!

A regretat cuvintele de îndată ce le-a rostit, dar era deja prea târziu. Chipul Mamusiei era roşu, ochii îi ardeau, buzele îi erau

strânse într-o dungă subţire, albă. A trecut în goană pe lângă Eva, împingând-o într-o parte în drumul ei spre uşă.

— Unde te duci? a întrebat Eva, în timp ce mama ei se repezea spre holul de la intrare.

Mamusia nu a răspuns; a ieşit ca o furtună, aproape lovindu-se de *madame* Barbier, care probabil venise să vadă ce este cu strigătele acelea.

— Îmi pare foarte rău, a murmurat Eva către *madame* Barbier, pornind după mama ei.

Madame Barbier i s-a pus în faţă, oprindu-i calea.

— Las-o, a zis ea. Tu, draga mea, încerci să îţi croieşti drumul înainte, dar mama ta nu poate privi decât înapoi în acest moment. Suferă mult şi de aceea nu mai vede altceva decât ceea ce a pierdut.

— Dar...

— Acordă-i timp, a zis *madame* Barbier pe un ton liniştitor, ca un cântec de leagăn. Eu voi face tot ce pot ca să vă ajut. Dar până atunci ai nevoie de somn.

În cele din urmă, Eva a dat din cap şi s-a întors în cameră. O durea tot corpul, iar capul îi zvâcnea de oboseală, dar ştia că nu va putea adormi înainte de întoarcerea mamei sale.

Capitolul 14

Mamusia s-a reîntors în cameră la patru dimineaţa şi s-a strecurat în pat, iar Eva abia atunci a adormit, alinată de căldura corpului mamei ei.

Când s-a trezit Eva, după câteva ore, soarele îşi întindea degetele ca nişte filamente în cameră, de-a lungul marginilor perdelei de camuflaj. Eva s-a întors spre mama ei, care dormea liniştită lângă ea, şi a simţit că o copleşeşte un val de tristeţe.

Încleştarea o părăsise pe Mamusia şi, fără ea, semăna cu o fetiţă. Dar poate că într-un fel era încă o fetiţă. Mamusia avea numai optsprezece ani când se căsătorise cu Tatuś. Fără soţul ei alături, nu ştia cine este ca adult. Eva s-a îmbrăcat în linişte şi a plecat fără să o trezească.

— Puteţi să aveţi grijă de ea astăzi? a rugat-o pe *madame* Barbier când a întâlnit-o în holul de la intrare.

— Depinde. Te duci să te întâlneşti cu *père* Clément?

Eva a ezitat, dar apoi a încuviinţat din cap.

— Bine. O să am grijă de ea, a promis. Aşteaptă o clipă.

Când s-a întors, ducea în mână un măr şi o bucată de brânză. Eva a ridicat mâinile în semn de refuz, dar chiorăiturile stomacului au dat-o de gol, iar *madame* Barbier a insistat cu un zâmbet.

— Am să păstrez câte ceva şi pentru mama ta. Amândouă aveţi nevoie să vă întremaţi.

□

Străzile din Aurignon erau cufundate în tăcere, în timp ce Eva se îndrepta grăbită spre *Église* Saint-Alban, câteva clipe mai târziu, strângând la piept mâncarea. Dar liniştea nu avea nimic paşnic. Aerul curat era nemişcat, de parcă cerul îşi ţinea respiraţia, şi nu se auzea nici un cântec de păsări. În spatele bisericii, munţii îndesaţi din depărtare păreau ameninţători astăzi, iar umbra lor învăluia întreg orăşelul.

Père Clément, care mătura podeaua naosului, a ridicat privirile când a intrat Eva.

— Se simte bine mama ta, Eva? Am văzut-o în centrul oraşului azi-noapte. Ar trebui să îi aminteşti că este periculos să iasă după lăsarea întunericului. Este un oraş mic, iar în oraşele mici, oamenii vorbesc.

— O să îi spun. Şi cred că se simte bine. Ştiu că este îndurerată, a adăugat după o clipă de ezitare.

— Ca noi toţi, i-a zâmbit el, trist. Eva, Rémy mi-a adus documentele aseară. Ai lucrat într-un mod incredibil.

Ea şi-a lăsat capul în jos, ca să nu o vadă roşind.

— Mulţumesc. Vor fi de ajutor?

— Au fost deja. Ţi-am adus rechizite. Şi oricât timp vei decide să rămâi, îţi vom fi recunoscători pentru ajutorul tău. I-a întins o cheie. Poftim. Cu asta vei putea intra în bibliotecă. În afară de mine, tu şi Rémy sunteţi singurii care aveţi aceste chei.

S-a îndepărtat, înainte ca ea să poată răspunde, aşa că Eva a schiţat un zâmbet şi s-a întors în micuţa bibliotecă.

Când a intrat, a constatat cu surprindere că Rémy era deja aşezat la masă, aplecat peste ceva. A ridicat capul, zâmbind, când Eva a închis uşa în spatele ei.

— Am adus un măr şi nişte brânză, dacă vrei să mâncăm împreună, a zis ea, scoţând mâncarea din buzunarul fustei şi întinzând palmele înainte, ca o ofertă de pace.

El a privit către gustarea ei sărăcăcioasă.

— Nu trebuie să îmi dai nimic.

— Ştiu că nu trebuie, a zis ea, dar i-a întins totuşi brânza şi a aşteptat până ce a luat o mică îmbucătură.

— Mulţumesc, a zis el dându-i înapoi bucata de brânză şi refuzând mărul cu o mişcare a mâinii. Şi eu am ceva pentru tine.

I-a întins cartea pe care pusese mâna, panicată, în prima seară în care îl întâlnise, *Epitres et Evangiles*, ghidul gros, cu pagini îngălbenite, al liturghiei săptămânale, de pe la 1700.

Eva a luat încruntată cartea.

— Faci glume pe seama mea?

El a râs.

— Dimpotrivă. Te rog, deschide la prima pagină.

Ea l-a privit nesigură, dar el a râs din nou şi a arătat către carte.

— Haide.

Încetişor, Eva a deschis-o şi a căutat prima pagină, pe care nu se afla decât titlul cărţii, un subtitlu, editura şi anul publicării. I-a aruncat o privire.

— Dar ce...

— Nu, nu te opri. Pagina numerotată cu unu.

Hârtia veche a foşnit a protest cât timp a frunzărit primele optzeci de pagini, marcate cu cifre romane, până a găsit pagina numerotată cu unu. Deasupra e-ului din *Le* era desenată o

steluţă neagră, urmată de un punct deasupra v-ului din *l'Avent*, pe acelaşi rând.

Eva a ridicat privirile, neînţelegând.

— Te-ai apucat să deteriorezi cărţi vechi acum?

Rémy a izbucnit în râs.

— Da, dar cred că o fac pentru o cauză bună. Nu te opri. Pagina doi.

Pe a doua pagină era un punct deasupra a-ului din *car*, iar pe a treia, un punct deasupra t-ului din *perfécuteurs*, dar pe pagina a patra nu era adăugat nimic. Pe a cincea pagină era un punct peste r-ul din *alors*, dar pe a şasea pagină nu era nici un alt semn.

— Nu înţeleg, a zis ea, lăsând cartea din mână.

— Ai auzit despre şirul lui Fibonacci? a întrebat Rémy.

— Nu cred.

— Mie mi-a plăcut întotdeauna matematica. Vezi tu, şirul lui Fibonacci începe cu numărul unu, apoi din nou numărul unu. Aduni aceste numere şi obţii doi. Apoi aduni unu şi doi şi obţii trei. Doi cu trei fac cinci. Trei cu cinci fac opt. Iar şirul continuă tot aşa, adunând ultimele două numere pentru a obţine un nou număr. Înţelegi?

Eva l-a privit chiorâş.

— Înţeleg partea matematică, dar nu înţeleg ce legătură are cu o carte veche.

El a zâmbit mânzeşte.

— Nu renunţa, Eva. Continuă şirul, te rog.

— Rémy...

— Ai încredere în mine.

Eva a oftat, simţindu-se din nou ca în şcoala primară, surprinsă de un test fulger la matematică.

— Foarte bine. Unu, unu, doi, trei, cinci, opt, treisprezece, douăzeci şi unu, treizeci şi patru...

Vocea i-a pierit.

Rémy nota numerele pe care le spusese ea, apoi i-a întins foaia cu numerele.

— Acum du-te la fiecare dintre aceste pagini şi găseşte punctul. Scrie pe foaia asta litera de sub el.

Eva a încruntat din sprâncene, dar a făcut cum a zis el. La pagina opt, era un punct deasupra literei *a* din *apôtre*. La pagina treisprezece, era un punct deasupra lui *u* din *suite*.

Abia la punctul de deasupra b-ului din *considérable* de la pagina douăzeci şi unu şi-a dat seama ce scrie.

— Este numele *meu*?

— Foarte bine. Este un mod de a-ţi înregistra identitatea, ca să nu fii ştearsă din istorie.

Eva îl privea uimită.

— Rémy...

— Nu este o metodă perfectă, presupun. Dar cine ar căuta numele unor copii evrei dispăruţi într-o carte veche, de religie catolică? Şi cui i-ar trece prin minte să decodeze steluţele şi punctele în acest fel? Nu ar trebui să fie greu. Fiecare nume va începe la o altă pagină şi nu vom face decât să adunăm respectivul număr la fiecare număr din serie. De pildă, al doilea nume va începe la pagina doi, iar apoi trecem la pagina trei în loc de doi, pagina patru în loc de trei, pagina şase în loc de cinci, pagina nouă în loc de opt şi aşa mai departe. Dacă este deja un punct desenat pe pagină, vom mai marca un punct, iar asta va face codul cu atât mai greu de descifrat dacă va încerca cineva vreodată.

Eva simţea că îi vâjâie capul.

— Dar numele false pe care le dăm copiilor? Cum le vom ţine evidenţa, fără să îi punem pe copii în pericol de a fi descoperiţi?

— Simplu. Începem la finalul seriei unei persoane şi înscriem numele false în ordine inversă. De pildă tu. Cartea merge până la pagina şase sute optzeci şi opt, aşa că ultimul număr din seria ta care ar începea în carte ar fi şase sute zece. Vom începe de acolo cu un triunghi deasupra primului *e*, apoi altul deasupra v-ului de la pagina trei sute şaptezeci şi şapte, a lui *a* de la două sute treizeci şi trei, iar numele fals de familie, *Moreau*, îl vom începe la pagina o sută patruzeci şi patru. Şi tot aşa până ce scriem tot numele, invers, pe aceleaşi pagini pe care am notat numele tău real. Dacă rămânem fără spaţiu în oricare direcţie – dacă sunt mai multe litere decât paginile – nu-i nimic. Începutul numelor ar trebui să fie de ajuns ca să ne amintim restul. Vezi, Eva? Este un sistem aproape perfect.

El i-a zâmbit larg, iar Eva a simţit că rămâne fără aer. S-a uitat la carte, apoi înapoi la el.

— Ai inventat tot sistemul acesta?

— Am stat treaz toată noaptea. Aveai dreptate, Eva. Nu putem şterge identitatea unor copii care nu ar putea să şi-o apere singuri. Vom ţine evidenţa tuturor.

— Nu... nu ştiu ce să spun.

— Ai putea spune: „Rémy, eşti un geniu” sau „Rémy, eşti tulburător de chipeş”.

Eva a râs, surprinsă de lacrimile care îi umpluseră ochii.

— Da, ambele lucruri. Dar şi, Rémy, eşti un erou. Remarcabil. Dar dacă *père* Clément are dreptate când vorbeşte despre pericolul ţinerii unei evidenţe?

Rémy a ridicat din umeri.

— Are dreptate. Tocmai de aceea va funcţiona sistemul meu. Sunt sigur. Nimeni nu va descoperi cartea, dar chiar dacă o va face, stelele, punctele şi triunghiurile nu vor avea nici un sens. În plus, o vom păstra la vedere, pe raft. Cine s-ar gândi să caute ceva suspect în cartea aceasta? Paginile se vor umple repede, a adăugat după o pauză, şi dacă ajungem la final, o luăm de la capăt cu cerneală albastră.

A deschis cartea din nou la prima pagină şi a împins-o uşurel spre Eva.

— Dar nu vom începe un alt nume pe pagina unu. Aceasta îţi este rezervată ţie.

Când Eva a ridicat privirile spre el, expresia de pe chipul lui era sumbră.

Ea l-a privit în ochi, apoi şi-a coborât privirile la carte, simţind căldură în obraji.

— Nu ştiu cum să îţi mulţumesc, Rémy.

— Aşa este, îmi vei fi datoare în veci, a zis el, iar zâmbetul relaxat îi revenise pe chip.

Eva a zâmbit şi a ridicat stiloul pe care el îl lăsase pe masă. Fără să spună nici un cuvânt, a deschis la pagina doi şi a desenat o steluţă deasupra r-ului din *feront* şi un punct peste é-ul din *étoit*. Pe pagina a treia a schiţat un alt punct deasupra m-ului din *Romains*, iar la pagina patru, un punct deasupra y-ului din *il y a*. Când a ridicat ochii, Rémy o privea ţintă.

— Scrii numele meu, a zis el în şoaptă.

— Da, a zis ea. Pagina a doua îţi este rezervată ţie.

Le-a luat două zile să îl convingă pe *père* Clément că sistemul lor de a ţine evidenţa numelor va funcţiona, dar acesta s-a declarat de acord numai după ce Eva a ameninţat că nu va mai crea documente, iar Rémy l-a provocat să ia cartea şi să încerce să descifreze codul. Preotul a petrecut o zi şi jumătate cufundat în *Epitres et Evangiles*, iar la final, când i-a înapoiat-o, tot mai ezita.

— Să ştiţi că nu toţi copiii care ajung la noi au nume, i-a avertizat el.

— Atunci trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă să descoperim cine sunt înainte de a le şterge identitatea, a replicat Rémy fără ezitare. Este important.

Eva i-a aruncat o privire uluită, fericită că îl are de partea ei.

Père Clément i-a privit cu fruntea încreţită.

— Dumnezeu va şti întotdeauna cine sunt.

— Sigur, a zis Rémy, ridicând din umeri. Dar Dumnezeu este ocupat cu multe probleme acum. Greşim dacă îi dăm o mână de ajutor?

— Dar dacă află cineva numele acestea...

— Nu le va afla nimeni, a zis Rémy categoric. Cui i-ar trece prin minte să le caute prin textele acestea religioase vechi şi plicticoase?

Colţurile gurii lui *père* Clément au tresărit.

— Le consideri plicticoase? a întrebat el, ridicând cartea.

— Dumneata, nu? a replicat Rémy, rânjind.

Père Clément a râs.

— Nu cred că ar fi înţelept să răspund la această întrebare.

Rémy a plecat după câteva minute, lăsând-o pe Eva singură cu *père* Clément în micuţa bibliotecă secretă.

— Ştii, Eva, a zis preotul în timp ce a aşezat *Epitres et Evangiles* pe masa dintre ei, eu nu am încercat niciodată să şterg amintirea acestor copii. Tot ce vreau este să îi salvez.

— Ştiu, a zis ea cu glas moale. Şi eu la fel. Dar cineva trebuie să aibă grijă să nu se piardă.

El a pus din nou mâna pe cotorul cărţii.

— Mă bucur că ni te-ai alăturat, Eva.

Eva s-a gândit la mama ei.

— Nu ştiu cât timp mai pot sta.

— Să nu uiţi că ceea ce are Dumnezeu pregătit pentru tine poate fi diferit de planurile tale.

Eva a încuviinţat din cap. Voia să creadă că viitorul îi rezervă ceva, că există un plan măreţ, dar cum se putea ca tot ceea ce se întâmplă să facă parte din planul lui Dumnezeu? Şi totuşi, oare nu mâna Domnului fusese cea care o condusese pe Eva aici, la Aurignon, către o biserică unde a găsit un cămin şi un mod de a se face utilă? Voia să îl întrebe pe *père* Clément dacă şi el se temea, la fel ca ea, că Dumnezeu le întorsese spatele, dar nu era sigură că putea să suporte răspunsul.

— Cum aţi ajuns să îi ajutaţi pe cei ca mine? a întrebat ea, în schimb.

El a zâmbit.

— Sunt din Paris, la fel ca tine. Eram aici deja de cinci ani când a început războiul şi am aflat deîndată, de la contactele mele din zona ocupată, că situaţia devine foarte serioasă. Aurignon nu are nici o importanţă strategică, suntem în zona de deal, iar drumul nu duce nicăieri, şi de aceea le-am sugerat câtorva vechi prieteni să se ascundă aici.

— Să se ascundă?

A ridicat din umeri şi i-a zâmbit slab.

— Unul dintre ei făcuse greşeala de a lovi un soldat nazist la Métro, iar germanii erau pe urmele lui. Urma să fie executat, împreună cu fratele lui, care fusese de faţă, dar nu făcuse nimic ca să îl ajute.

— Prietenul dumitale a lovit un nazist? Este tot preot?

Père Clément a râs.

— Nu. Un vechi coleg de şcoală. Nu este un om rău, dar când el şi fratele lui au ajuns aici, i-am amintit că cea mai bună metodă de a înfrunta un duşman nu este să îi tragi un pumn în faţă, ci mai degrabă să i te strecori pe sub nas. În orice caz, trebuia să fugă din Franţa înainte ca germanii să pună mâna pe ei, a continuat preotul, în timp ce Eva zâmbea. A venit înarmat cu propriile acte false, aşa că tot ce îmi rămânea de făcut era să îi pun în contact cu un *passeur*, care să îi treacă graniţa în Elveţia, o sarcină destul de simplă. Dar în seara dinaintea

plecării lui şi a fratelui său, am rămas până târziu la o sticlă de vin, iar când s-a dus la culcare, m-a întrebat dacă m-ar interesa să îi ajut şi pe alţi prieteni de-ai lui. A zis că garantase deja pentru mine şi că, dacă sunt dispus, o reţea secretă pe care o cunoştea el ar putea începe să trimită oameni spre sud, la Aurignon, la nevoie. Mi-am imaginat că mă voi întâlni cu unu-doi *résistants* pe lună şi am fost de acord, recunoscător să pot ajuta cumva. Dar când a ajuns la Paris vestea că am acceptat să le acord ajutorul, parcă s-au deschis zăgazurile. În săptămâna următoare, a venit un domn cu accent britanic şi mi-a pus o mulţime de întrebări, apoi au început să sosească refugiaţii. La început, oameni din Rezistenţă, apoi evrei. Chiar şi câţiva piloţi care fuseseră doborâţi deasupra nordului Franţei şi care încercau să se întoarcă acasă. Alţii au fost trimişi să înfiinţeze o reţea aici, să hotărască cine este de încredere şi cine poate fi implicat. Iar când volumul de muncă s-a mărit, mi l-au trimis pe Rémy.

— Pe Rémy?

Père Clément a dat din cap.

— Făcea parte dintr-un grup de la Paris şi începuse să se facă remarcat ca falsificator, dar erau alţii mai rapizi şi mai buni decât el şi, după cum ai văzut şi tu, Rémy are o mică problemă cu orgoliul. Cred că şi-a dat drumul de prea multe ori la gură faţă de anumite persoane. Dar reţeaua nu îşi putea permite să piardă un falsificator atât de bun, aşa că l-au repartizat la Aurignon.

— Ca pedeapsă, adică? a întrebat Eva.

— Prefer să o consider o oportunitate, a zis *père* Clément şi a zâmbit. Aşa cum sper că o consideră şi Rémy. Orice s-ar fi întâmplat, pierderea lor este câştigul nostru. Oricât mi-ar plăcea uneori să îl tachinez, este talentat şi dedicat cauzei. Şi, cu toate că aici s-a dezvoltat o întreagă reţea, Rémy rămâne singura persoană în mâinile căreia mi-aş încredinţa viaţa.

Eva a deschis gura să întrebe de ce, dar şi-a dat seama că ştia răspunsul. Nu îl cunoştea pe Rémy de multă vreme, dar îi venise deja în ajutor şi se dovedise un aliat de nădejde. Era impulsiv, dar Eva simţea că dacă se poziţiona de partea ta, îţi era loial până la capăt.

— După cum ai spus, Rémy este unul dintre cei buni, a zis *père* Clément. Iar eu, Eva, cred că şi tu eşti una dintre cei buni. Este periculos să ai principii în mijlocul unui război, dar este şi mai periculos să nu le ai.

— Ce vreţi să spuneţi?

Părea să îşi caute cuvintele.

— Vreau să spun că aş prefera să mor ştiind că am încercat să fac bine, decât să trăiesc ştiind că le-am întors spatele celorlalţi. Înţelegi?

Pe Eva a trecut-o un fior. Deşi nu o spunea explicit, avea sentimentul că o întreba dacă şi ea simţea la fel. Dar oare aşa simţea? Oare aceasta era o cauză pentru care merita să îşi pună viaţa în primejdie? Şi chiar dacă era, nu va regreta într-o zi alegerile făcute dacă se va trezi cu o puşcă nemţească îndreptată spre ea? Făcea o greşeală aliindu-se cu un om aproape necunoscut, sau destinul ei era să ajungă aici? În definitiv, care erau şansele să dea de o reţea clandestină, care să aibă mare nevoie de un falsificator talentat?

Şi aşa, a inspirat adânc şi a aruncat o privire spre cartea legată în piele decolorată care stătea în faţa lor, cea care va închide între coperţile sale secrete, şi care poate, într-o bună zi, le va reda vieţile acestor copii.

— Înţeleg, a zis ea într-un târziu. Înţeleg şi cred că probabil mă aflu exact acolo unde trebuie să fiu.

Capitolul 15

Mai 2005

Mă aflu exact acolo unde trebuie să fiu. Îi spusesem aceste cuvinte lui *père* Clément în urmă cu peste şase decenii şi ele încă mă bântuie, revenindu-mi în minte, în limba mea maternă,

de fiecare dată când cred, chiar şi pentru o clipă, că pot lăsa în urmă trecutul.

În urmă cu şaizeci şi trei de ani, în mijlocul unui război, am luat decizia de a rămâne la Aurignon, o decizie care urma să îmi schimbe viaţa. Iar acum, iată-mă din nou în acelaşi loc, la poarta Aeroportului Internaţional Orlando, aşteptând ca lumea mea să se schimbe încă o dată într-un mod irevocabil. Viaţa se întoarce împotriva deciziilor pe care le luăm, acele momente unice care transformă totul.

De data aceasta nu este prea târziu să mă răzgândesc. Aş putea să fac cale întoarsă, să mă duc acasă. Aş putea să las trecutul în pace, să las fantomele să doarmă, să îl sun pe Ben, să îi spun că nu mă mai duc la Berlin. Acesta ar fi cel mai simplu lucru de făcut, iar Dumnezeu ştie că am ales calea uşoară de multe ori în anii de când am părăsit Franţa.

Când am ales un viitor alături de Louis şi m-am îmbarcat pe un vapor cu destinaţia America, muncind din răsputeri să îmi pierd accentul franţuzesc, să mă integrez, am crezut că va fi destul de simplu să las trecutul în urmă. În definitiv, nu devenisem eu oare o maestră a schimbării de identitate? În plus, Aurignon se afla dincolo de ocean, iar timpul care se scursese de la moartea lui Rémy îl puteam socoti în luni, apoi în ani, iar în cele din urmă în decenii. Trebuia ca totul să fie din ce în ce mai simplu, să dispară într-un final în urma mea.

Dar nu s-a întâmplat aşa. Niciodată nu a dispărut. Iar acum a venit timpul să recuperez măcar o parte din ceea ce am pierdut.

În timp ce îmi şterg lacrimile apărute pe neaşteptate, privirile mi se opresc la un băieţel de vreo trei-patru anişori, care stă întins pe jos şi mâzgăleşte într-o carte de colorat, la picioarele unei femei aflate la depărtare de trei locuri de mine. Are părul creţ şi castaniu, la fel ca Ben când era mic, iar când ridică ochii la mine şi îmi zâmbeşte, inima îmi stă pe loc pentru că, timp de o clipă, anii s-au şters şi îl văd pe fiul meu aşa cum arăta în urmă cu mulţi ani. Probabil mă holbasem la el lung, pentru că ochii copilului se măresc a neînţelegere, apoi se încruntă şi imediat izbucneşte în lacrimi.

Mama lui ridică privirile din revista ei.

— Jay, scumpule, ce este?

— Doamna aceea, zice el şi arată spre mine. Se uita ciudat la mine.

O privesc pe mamă consternată.

— Îmi pare foarte rău. Nu am vrut...

— Nu, nu, este supărat pentru că nu i-am cumpărat bomboane, spune mama lui prompt. Jay, iubitule, fii politicos.

Îmi zâmbeşte în semn de scuze şi îmi dau seama că este epuizată. Îmi amintesc că şi eu mă simţeam la fel în primii ani ai lui Ben şi mă întrebam dacă mă voi mai simţi vreodată eu însămi. Dar iată-ne aici, câteva decenii mai târziu, iar eu încă nu ştiu cum ar trebui să mă simt. Cine sunt eu, în definitiv? Studenta? Falsificatoarea? Soţia supusă, lipsită de trecut? Bătrâna bibliotecară care ar trebui să accepte realitatea şi să iasă la pensie? Poate că nu sunt nici una dintre aceste persoane sau poate că sunt toate la un loc.

Mă scutur de întrebările lipsite de răspuns şi schiţez un zâmbet forţat.

— Îmi aminteşte de fiul meu. Sigur, Ben al meu are cincizeci şi doi de ani acum, dar cu multă vreme în urmă arăta la fel cum arată fiul tău acum, adaug eu când femeia încreţeşte fruntea.

— Ah.

Femeia dă din cap şi zburleşte părul copilului. Băiatul s-a întors deja la cartea de colorat, renunţând la creionul turcoaz pentru unul roşu, cu care colorează o vacă ce îmi aminteşte de unul dintre personajele din Pui-pui, mac-mac, *muu*, o carte cu desene pe care o recomand de mulţi ani celor care vin la bibliotecă. Este de-a dreptul miraculos să vezi cum se luminează ochii unui copil când îi pui în mână o carte care îl face curios. Întotdeauna mi-am spus că aceşti copii – cei care văd magia din cărţi – sunt cei care vor trăi cele mai luminoase vieţi.

— Îi plac cărţile fiului tău, întreb eu subit?

Mă trezesc sperând din tot sufletul că îi plac.

Femeia se uită din nou la mine, dar expresia de pe chipul ei este mai prudentă.

— Îi citesc aproape în fiecare seară, zice ea alene. Este prea mic să citească singur, adaugă, de parcă eu nu mi-aş da seama

că un preşcolar, probabil, nu poate citi de unul singur capitole întregi.

— Desigur. Vedeţi, eu sunt bibliotecară, îi spun eu, iar expresia de pe chip i se înmoaie un pic. Voiam să zic că este foarte frumos când copiii iubesc cărţile. Cărţile schimbă lumea, aşa cred eu.

Femeia dă din cap şi întoarce capul spre revista ei, punând astfel capăt conversaţiei noastre. Mă uit la ceas – mai avem cinci minute până la îmbarcare – apoi privesc afară, pe geam, unde avionul nostru luceşte pe pista de decolare, în lumina soarelui de după-amiază. Bat din picior, îmi scutur umerii, încerc să scap de emoţii. Mă simt ca un peşte pe uscat, un peşte care nu ştie cum să înoate spre locul unde vrea să se afle.

Privirile mi se opresc din nou asupra micului Jay. Am făcut atât de multe greşeli cu Ben când era mic, greşeli care nu mai pot fi reparate, pentru că au format esenţa persoanei care este astăzi. Îi doresc un viitor mai bun lui Jay, dar adevărul este că părinţii comit tot felul de erori, pentru că abilitatea noastră de a creşte copii este întotdeauna nuanţată de viaţa pe care am trăit-o până la apariţia lor.

Simt un val de vinovăţie. Nu pot pleca fără să îi spun fiului meu, chiar dacă nu m-a văzut niciodată aşa cum sunt în realitate. Este vina mea, nu a lui. Caut telefonul mobil în geantă şi formez numărul lui. Inspir adânc, aşteptând în timp ce telefonul lui sună de două ori, apoi se aude un ţăcănit şi vocea lui dintr-o înregistrare. Mă încrunt. M-a trimis în căsuţa vocală.

Stau pe gânduri, înainte de a închide într-un final. Mai bine aşa. Dacă mă convingea să mă întorc din drum? Dacă insista să vin acasă? Aş fi făcut-o? Aş fi renunţat din nou la trecutul meu, ignorând cântecul de sirenă care vine dinspre Aurignon? Poate că da, apoi aş fi regretat tot restul vieţii.

O voce plăpândă se aude la difuzor.

— A început îmbarcarea pentru zborul Delta 2634 către New York, aeroportul JFK, la poarta 76.

Inima îmi bate cu putere când mă ridic în picioare. Pasagerii din jurul meu încep să avanseze către coadă, îmbulzindu-se spre capătul şirului, dar eu ezit. Este clipa definitorie. Dacă mă urc în acest avion, nu mai este cale de întoarcere. La New York,

timpul va fi scurt, iar eu voi fi prea grăbită să ajung la poarta de îmbarcare spre Berlin ca să mă mai răzgândesc.

— Doamnă, aveţi nevoie de ajutor la îmbarcare? mă întreabă îndatoritoare o angajată a companiei Delta, apărută lângă umărul meu şi care mă priveşte cu ochii larg deschişi ai unei tinere de douăzeci de ani. Poate un scaun cu rotile, ca să puteţi traversa mai uşor terminalul?

— Nu, mulţumesc, pot să îmi port singură de grijă, drăguţo, zic eu cu o dulceaţă artificială în glas, deşi ştiu că sunt enervată pe Ben şi pe tinerii din toată lumea, nu doar pe ea. Nu am băgat piciorul în groapă încă.

Telefonul începe să îmi vibreze chiar în clipa în care fata ridică din umeri şi se îndepărtează. Îl scot din geantă şi văd numele lui Ben luminat pe ecran. Ezit, cu degetul mare suspendat deasupra ecranului. Apoi, resping apelul înainte de a mă răzgândi şi opresc telefonul.

Nu mai pot întoarce spatele trecutului. Aşa că pun un picior în faţa celuilalt şi mă aşez la coada care şerpuieşte spre avion. A venit timpul.

Capitolul 16

Noiembrie 1942

Înainte ca toate frunzele să cadă în acel noiembrie, germanii şi italienii invadaseră zona liberă, iar toată Franţa se afla sub controlul puterilor Axei. Acum, refugiaţii nu mai puteau spera să găsească un adăpost în sud, fugind dinspre Paris, ceea ce însemna că cei sosiţi la Aurignon aveau şi mai puţin timp de pierdut. Erau nevoiţi să treacă în mare grabă graniţa în Elveţia, iar cei care încercau să facă această călătorie erau acum mai mulţi ca oricând, ceea ce crea o problemă tot mai gravă.

În august, elveţienii închiseseră graniţele, apoi le redeschiseseră, iar în cele din urmă le-au închis de tot – cel puţin oficial – pe douăzeci şi şase septembrie. Acum, Elveţia nu mai accepta decât refugiaţi în vârstă, femei însărcinate sau bolnavi, cât şi copii neînsoţiţi şi familii cu copii mai mici de şaisprezece ani. Controlul la graniţă se înăsprise, iar pentru a intra în Elveţia, cei care fugeau erau nevoiţi să traverseze o zonă a Franţei care devenea tot mai periculoasă.

În ciuda faptului că Mamusia o implorase să îşi schimbe hotărârea, Eva decisese să rămână la Aurignon cel puţin câteva luni, pentru a-l ajuta pe *père* Clément, iar Mamusia rămăsese cu ea, deşi bombănind – o decizie care devenise permanentă neintenţionat, odată cu închiderea graniţei elveţiene. Acum, chiar şi cu documente falsificate ireproşabil, o femeie de douăzeci de ani şi una de patruzeci ar fi avut mult de furcă înainte de a putea intra în Elveţia, ceea ce însemna că Eva şi Mamusia erau prinse ca într-o capcană.

— Cum îl vom mai elibera pe tatăl tău acum? gemea Mamusia uneori noaptea, după ce îşi rostea în şoaptă rugăciunile, în timp ce stăteau întinse una lângă alta, în micul pat din casa de oaspeţi. Ce ai făcut, Eva?

Vorbele ei o ţineau pe Eva trează, păşind peste apele negre şi adânci ale vinovăţiei. Dar nu putea întoarce spatele muncii sale, care devenea tot mai importantă pe zi ce trecea.

Eva şi Rémy petreceau aproape fiecare zi împreună, lucrând cât puteau de repede, dar nu puteau ţine pasul cu cererea tot mai mare. Acum nu doar evreii aveau nevoie de documente. Cel puţin o dată pe lună, reţeaua lor primea un pilot rănit, de obicei din Marea Britanie, uneori din Canada sau Statele Unite, care abia îndruga câteva vorbe în franceză, iar tot mai mulţi tineri din Rezistenţă aveau nevoie disperată de identităţi false şi de documente care să le permită să evite *service du travail obligatoire*, aşa-numitul STO, care permitea ca bărbaţii între optsprezece şi cincizeci de ani şi femeile sub treizeci şi cinci de ani să poată fi trimişi la muncă forţată în Germania. Pentru un bărbat sub douăzeci şi cinci de ani era relativ simplu să cumpere un an-doi cu acte falsificate, prin care vârsta i se reducea sub optsprezece ani, dar pentru bărbaţii cu o înfăţişare

matură, era mai dificil. Erau nevoiţi să îşi procure o serie de documente care să dovedească că sunt fermieri, studenţi, ba chiar şi doctori, ceea ce îi scutea de detaşarea spre est. Cu femeile era mai uşor, de obicei nu erau recrutate, dar dacă se întâmpla, totuşi, nu aveau nevoie decât de un soţ inventat, ale cărui documente să treacă de verificări. Însă documentele falsificate care aveau cea mai mare căutare erau cele pe care le produceau cu mare grijă pentru copii. Cartea lor cu nume creştea de la o zi la alta.

— Îţi mulţumesc, i-a zis Eva lui Rémy într-o zi, în timp ce lucrau umăr la umăr pentru un nou grup de orfani sosiţi în săptămâna aceea la Aurignon, de la Paris, unde fuseseră arestaţi cincisprezece mii de evrei.

Eva se ocupa de un certificat de naştere pentru o fetiţă de trei ani, născută la scurtă vreme după ce Germania invadase Polonia. Fetiţa nu cunoscuse o lume fără război.

Stătea atât de aproape de ea, încât li se atingeau coatele, deşi era destul loc la masă. În ultima vreme, simţea că trebuie să se opună dorinţei de a sta cât mai aproape de el, iar el părea să facă la fel. Deveniseră aproape inseparabili. Spre el se îndreptau gândurile ei în fiecare dimineaţă şi tot spre el seara, înainte de a adormi. Mamusia o avertizase în legătură cu el: „Nu ar trebui să petreci atât de mult timp cu un tânăr, şi mai ales cu unul care nu este evreu”, dar Eva ajunsese să aibă mai multă încredere în el decât avusese vreodată în oricine altcineva.

— Îmi mulţumeşti pentru ce? a întrebat Rémy, ridicând ochii dinspre teancul de cartele de raţii pe care le ştergea sistematic cu acid lactic.

Mirosul înţepător plutea în cameră, dar Eva nici nu îl mai remarca.

— Pentru că ai încredere în mine.

S-a simţit ridicolă de cum i-au ieşit cuvintele din gură.

El a întors capul spre ea şi era atât de aproape, încât îi vedea liniile verzi, fine, din irişii ochilor săi căprui.

— Sigur că am încredere în tine, a zis el, părând a nu înţelege.

— Mă refer la Cartea copiilor pierduţi. La motivul pentru care trebuie să consemnăm cine sunt copiii, înainte de a le schimba identitatea.

El a încruntat din sprâncene şi s-a uitat spre certificatul de naştere din mâna ei. Abia atunci şi-a dat seama Eva că tremura.

— Cartea copiilor pierduţi? a întrebat Rémy, punându-şi mâinile, delicat, peste a ei şi ţinându-le aşa până ce hârtia s-a oprit din tremurat. Eva, faptul că este atât de important pentru tine... vocea i-a pierit când şi-a ridicat privirile spre ochii ei. Spune multe despre tine. Şi sunt fericit să îţi fiu partener în aventura aceasta.

Şi-a retras mâinile, iar Eva a răsuflat în sfârşit, dar inima îi bătea încă foarte tare. Simţea că dispăruse tot oxigenul din cameră. A tras aer adânc în piept, dar odată cu el a inhalat chimicalele din aer, ceea ce a făcut-o să tuşească atât de tare, încât s-a îndoit de spate. Rémy a bătut-o pe spate şi într-un final, când s-a oprit şi s-a îndreptat, el a rămas cu mâna pe spatele ei, mişcându-şi degetul mare în cercuri mici şi duioase de-a lungul coloanei ei. Eva a simţit că i se furnică pielea când li s-au întâlnit ochii.

— Eva, a dat el să spună, cu o voce gravă şi răguşită.

Deodată, încăperea părea prea mică, prea caldă, iar ea s-a tras înapoi. Însă nu putea să îşi smulgă privirea de la el, iar el o ţintuia cu ochii.

— Ce... ce este? s-a bâlbâit ea, simţind bubuiturile inimii.

El a continuat să se uite fix la ea, cu o privire care o făcea să simtă că îi privea în suflet.

— Este important să înţelegi că nu le furăm identităţile copiilor. Naziştii sunt cei care fac asta. Noi le dăm o şansă la viaţă. Să nu uiţi niciodată.

Ea a clipit de câteva ori.

— Dar schimbându-le numele...

— Nu schimbăm adevărul despre ei.

I-a atins din nou mâna, iar când i-a dat drumul, Eva a trebuit să îşi reprime gestul grabnic de a se întinde după mâna lui.

— Tu şi cu mine ne-am schimbat numele, dar asta nu schimbă cine suntem cu adevărat. A atins-o delicat sub osul pieptului şi deasupra inimii, iar pulsul i s-a accelerat. Nu schimbă ceea ce simţim.

— Dar eu nu mai sunt aceeaşi persoană, a zis Eva. Nu am plecat de la Paris decât de patru luni, iar uneori mă întreb dacă

aş mai recunoaşte-o pe fata care eram înainte. Dacă tatăl meu se întoarce, a adăugat ea după o clipă de ezitare, nu va crede că m-am schimbat prea mult?

— Eva, a zis Rémy, privind-o în ochi, eşti tot tu. Doar că ai găsit în tine o putere care se afla acolo de la început. A avut o ezitare şi apoi a făcut un pas spre ea, venind atât de aproape, încât Eva îi simţea căldura corpului. Eu cred că eşti extraordinară.

S-a aplecat şi, timp de o secundă, ea nu s-a mai putut gândi decât la sărutul din tren, la cât de sublim îi păruse, cu toate că nu fusese decât o amăgire. Apoi, deodată, el s-a tras în spate şi a tuşit.

— Eu, hmm, am nevoie de aer.

A ieşit pe uşă înainte ca ea să îşi poată linişti bătăile inimii, iar când s-a întors, după o jumătate de oră, au lucrat în tăcere la capete opuse ale mesei.

În seara aceea, mama ei o ţintuia cu privirea peste tocăniţa din măruntaie de vită cu cartofi, aşezate la masa din casa de oaspeţi. *Madame* Barbier plecase, lăsându-le singure pentru prima dată după săptămâni întregi.

— Înţeleg că participi la slujbă la biserică, a zis Mamusia, rupând într-un sfârşit tăcerea dintre ele. La biserica *catolică*.

Eva a ridicat privirile, invadată de un val de vinovăţie.

— Păi, da. A fost ideea lui *père* Clément.

În ultimele două luni, participase la slujbă în fiecare duminică, ca să se poată integra. *Madame* Barbier susţinuse faţă de oricine dispus să o asculte că verişoara ei din Rusia era în doliu după moartea soţului, iar fiica verişoarei ei se angajase să mătură biserica zilnic, în schimbul unui salariu infim. Oamenii ar începe să îşi pună întrebări dacă nu o vedeau la slujbă.

— Încearcă să te convertească, Eva, iar tu îl urmezi orbeşte.

Eva a clătinat din cap.

— Mamusia, nu este adevărat. Este o acoperire. Dacă oamenii din oraş au cea mai mică bănuială că sunt evreică, am putea avea o mulţime de necazuri şi eu, şi tu.

Mama ei a pufnit.

— Preotul acesta ţi-a spălat creierii, aşa cum le speli şi tu creierii acelor copii pe care pretinzi că îi ajuţi.

— Despre ce vorbeşti?

— Le dai nume creştine, nu-i aşa, şi îi trimiţi în case de creştini, unde li se va spune să uite cine sunt? Iar apoi cazi în genunchi în faţa unei cruci în fiecare duminică şi te rogi. Nu ştiu în cine te transformi, Eva, dar cu siguranţă nu mai eşti fata pe care am crescut-o.

Eva a deschis gura să spună ceva, apoi a închis-o.

— Mamusia, nu este aşa.

— Nu este? Nici măcar nu mai spui Şema[10] împreună cu mine.

— Dar... nu ajung la timp acasă.

Adevărul era că, în copilăria ei, părinţii o învăţaseră să spună rugăciunea în fiecare seară, înainte de culcare, ca să o apere de demonii care ieşeau din întuneric. Dar tatăl ei spusese rugăciunea şoptită în fiecare seară din viaţa lui, iar într-o seară liniştită de iulie, demonii veniseră oricum.

— Îţi cauţi scuze, Eva. Eşti evreică, la fel ca mine. La fel ca tatăl tău. Şi lepădându-te de asta, mergând la *biserică*, îmi arăţi limpede că eşti dispusă să uiţi cine eşti.

Eva a simţit înţepătura lacrimilor în ochi şi nu a răspuns imediat. Voia să protesteze, dar dacă mama ei avea dreptate? Nu fusese niciodată la fel de credincioasă ca părinţii ei, totuşi, nu cumva era adevărat că ar fi fost gata să îşi şteargă identitatea, aşa cum făcea cu numele copiilor pentru care plângea în fiecare dimineaţă, înainte de sosirea lui Rémy?

— Nu voi uita niciodată, Mamusia, a şoptit ea.

Dar dacă începuse deja să uite?

La începutul lui decembrie, Aurignon se acoperise cu o pătură de omăt, mâncarea abia se mai găsea, iar Mamusia se retrăsese şi mai mult în ea însăşi. Hanuka[11] începuse pe trei

---

[10] Şema Israel e rugăciunea zilnică şi crezul central în credinţa iudaică, prin care se afirmă unicitatea lui Dumnezeu, căruia singur i se cuvin adorarea şi închinarea. Tradiţia cere ca părinţii să îi înveţe pe copii să rostească rugăciunea seara, înainte de a merge la culcare.

[11] Sărbătoarea luminilor durează opt zile şi marchează resfinţirea Templului din Ierusalim, în urma victoriei revoltei conduse de fraţii Macabei asupra monarhiei seleucide, care încerca să distrugă religia

decembrie, dar Mamusia refuzase generoasa ofertă a lui *madame* Barbier, care voia să le dea preţioasele ei lumânări, zicând băţoasă că nu va sărbători anul acesta fără soţul ei.

— Este o sărbătoare când se aduc laude şi mulţumiri, a zis ea în prima seară, în timp ce ea şi Eva stăteau întinse în pat în întuneric, sub un maldăr de pături care să le apere de frig. Pentru ce să fim recunoscătoare? În plus, menora se aşază la geam, pentru a arăta lumii că nu ne este ruşine. Dar uită-te la noi cum ne ascundem aici de toate lucrurile care ne fac să fim noi înşine. Nu, Eva, nu vom aprinde lumânări în întuneric pentru a sărbători un miracol, nu anul acesta.

□

Amărăciunea crescândă a mamei ei o speria pe Eva, căci simţea că femeia pe care o ştia altădată dispărea. În timp ce Eva înflorea, Mamusia părea că se transformă într-o stană de piatră.

— Ei bine, eu, una, sunt recunoscătoare că noi suntem vii şi sănătoase, a zis Eva. Sunt recunoscătoare că ne avem una pe cealaltă.

— Dar eu nu te mai am pe tine, nu-i aşa? a zis Mamusia după o tăcere îndelungată. Toate gândurile tale se îndreaptă spre băiatul acela catolic în ultima vreme.

Eva a tuşit.

— Cine?

— Ştii prea bine despre cine vorbesc. Rémy acela. Cel care te face să roşeşti de câte ori îi rosteşti numele. Cel pe care îl aminteşti atât de des la cină, încât încep să mă întreb dacă nu cumva *el* este adevăratul motiv pentru care te ascunzi în biserica aia toată ziua.

Cuvintele o usturau, mai ales pentru că Eva încercase să îşi ascundă sentimentele de ea însăşi. I-a fost jenă când şi-a dat seama că aducea vorba atât de des despre Rémy.

— Mamusia, nu este decât o persoană cu care lucrez.

— Crezi că nu văd, Eva? Nu văd cum mergi, de parcă ai în grijă un secret de preţ? Crezi că nu ştiu cum este să fii

---

evreiască.

îndrăgostit? Ruşine să îţi fie. Tatăl tău este în închisoare, iar tu te porţi ca o fetişcană bolnavă de dragoste.

— Mamusia, nu este nimic între Rémy şi mine.

În realitate, cu cât petreceau mai mult timp împreună, cu atât se îndrăgostea mai mult de el. Era bun, prietenos şi cuviincios şi îşi risca viaţa pentru cei ca ea. Cum ar putea să fie o greşeală? Nu fusese niciodată îndrăgostită, dar se întreba dacă aşa simţea oricine la început – o dorinţă de a absorbi cât mai mult din cealaltă persoană, chiar dacă asta însemna să arunci pe apa sâmbetei orice sens. Poate că mama ei avea, totuşi, dreptate.

— Îmi... îmi pare rău, a adăugat ea, cu un glas plăpând. Mamusia?

Nu a primit însă nici un răspuns. Mamusia întorsese spatele, depărtându-se de Eva, care a rămas cu ochii ţintă în tavan, încercând să nu plângă, până ce a fost, în cele din urmă, răpusă de epuizare.

În dimineaţa de după ultima zi de Hanuka ningea când Eva a ajuns la biserică, ascunzându-se înăuntru şi făcându-şi cruce la intrare, aşa cum făcea mereu, în caz că o privea cineva. Se obişnuise să rămână îngenuncheată într-o strană timp un minut-două înainte de a porni spre bibliotecă, pentru a se asigura că nu se află nimeni în jur. Uneori se mai afla cineva acolo, strângând între mâini un rozariu sau ridicând ochii în timp ce stătea îngenuncheat la picioarele crucii, iar atunci Eva se prefăcea că se roagă până ce omul pleca. În ultima vreme însă, Eva descoperise că era locul perfect de unde să poată vorbi în tăcere cu Dumnezeu. Era o trădare ca un evreu să îl găsească pe Dumnezeu într-o biserică catolică? Se întreba dacă, undeva, departe, tatăl ei mai vorbea cu El din spatele unui gard de sârmă, într-un ţinut pustiu.

Astăzi, biserica era pustie, iar când Eva a îngenuncheat să se roage, gândurile i-au fugit la vorbele spuse de mama ei în seara dinainte. *Toate gândurile tale se îndreaptă spre băiatul acela catolic în ultima vreme*. Avea dreptate Mamusia? Oare Eva o abandonase treptat, pe măsură ce atracţia exercitată de Rémy devenea tot mai puternică?

— Te rog, Doamne, ajută-mă să fac ce este drept, a murmurat Eva înainte de a se ridica şi a porni spre bibliotecă.

În timp ce se îndrepta spre altar, *père* Clément a apărut şi a salutat-o cu o mişcare din cap, cu o expresie gravă pe chip. L-a salutat şi ea, simţind cum i se naşte un presentiment rău în capul pieptului, în timp ce o conducea în cămăruţa secretă.

— Avem o problemă, a zis el de cum s-a închis uşa în spatele lor.

— Este vorba despre Rémy? a întrebat ea imediat. A păţit ceva?

— Rémy? A, nu, din câte ştiu eu, totul este bine în privinţa lui. Nu, Eva, este vorba despre unele documente.

Eva a simţit că i se taie răsuflarea.

— Unele documente?

— Îţi aminteşti că ai făcut acte pentru un bărbat pe nume Jacques Lacroix? La cererea lui, i-ai păstrat numele, dar i-ai schimbat data naşterii şi ocupaţia.

— Da, desigur.

Eva lucrase documentele pentru el în săptămâna care abia trecuse. Avea aproape douăzeci şi patru de ani, dar ea şi Rémy deciseseră să îi reducă vârsta la şaptesprezece ani, pentru a evita cât mai mult riscul de a fi mobilizat pentru serviciul obligatoriu, pentru că în fotografia pe care o făcuse, proaspăt ras, părea că poate trece drept mai tânăr. Nu i se spusese care era rolul lui în mişcarea clandestină, dar Rémy îl cunoştea, iar Eva simţise că era vorba despre cineva important, cineva care trebuia apărat cu orice preţ. Simţea că o strânge ceva de gât.

— *Père* Clément, ce am greşit?

— Nu tu ai greşit, a zis el fără ezitare. Documentele făcute de tine ar trece de orice control, dar foile pe care le folosim – cele pe care nu le obţinem de la prefectură – ei bine, se pare că germanii au metode noi de a recunoaşte documentele de identitate şi permisele de călătorie făcute din hârtie de alt tip.

Eva a înghiţit în sec.

— Ah, nu. *Monsieur* Lacroix...

— Nu a păţit nimic. Un gardian de la închisoare a acceptat mita, iar Lacroix a dispărut de mult. Dar, Eva, autorităţile încep să înţeleagă că există cineva în zonă care falsifică documente şi le falsifică bine. Acest lucru te pune pe tine în primejdie, dar şi pe membrii reţelei noastre. *Père* Clément s-a oprit. Se pare că

unul dintre superiorii reţelei din zonă – un om căruia i se spune Gérard Faucon – are o modalitate de a ne ajuta, dar mai întâi vrea să se asigure că poate avea încredere în tine.

— Sigur că poate. Nu puteţi garanta pentru mine?

— Am făcut-o deja, dar nici pe mine nu mă cunoaşte. Vine de la Paris şi încearcă să introducă şi la noi unele dintre aspectele care au funcţionat acolo. Ar vrea să te întâlnească personal în această dimineaţă.

A privit-o aşteptând un răspuns.

— Da, sigur. Vine şi Rémy?

— Nu, el este... *Père* Clément s-a oprit brusc. Nu.

Un firicel de îngrijorare i s-a strecurat în suflet Evei.

— Dar nu i s-a întâmplat nimic rău, nu?

— Te asigur. Mergem? Cred că documentele de astăzi pot aştepta până după-amiază.

Eva s-a uitat în jur, iar privirile i-au căzut pe *Epitres et Evangiles*, Cartea copiilor pierduţi, care aştepta pe un raft, făcută sendviş între alte texte religioase, ca să se piardă. Cu cât adăuga mai multe nume în paginile sale, cu atât mai greu îi venea să o lase în urmă, dar aici se afla în siguranţă, mai mult decât în oricare alt loc.

— Da, a zis ea, reîntorcându-şi atenţia spre preot. Să mergem.

Père Clément a condus-o pe Eva, printr-un labirint de alei acoperite de zăpadă bătătorită, spre o şcoală pe care nu o remarcase până atunci, înăuntrul căreia stăteau câţiva copii, înfofoliţi în pulovere şi paltoane decolorate, privind la profesoara lor care scria ceva pe tablă.

— Nu uita, i-a murmurat *père* Clément în vreme ce se îndreptau spre spatele clădirii, strivind zăpada sub tălpi, Faucon te ştie ca Eva Moreau. Nimic bun nu iese dacă ne dezvăluim adevărata identitate unul altuia.

În capătul îndepărtat al clădirii şcolii se vedea o uşă roşie, la care *père* Clément a bătut de două ori, s-a oprit, iar apoi a mai bătut o dată şi a băgat mâna în buzunar, de unde a scos o cheie. Fără să o privească pe Eva, a descuiat uşa şi a intrat, făcându-i semn să îl urmeze.

Au pătruns într-o încăpere ce părea o sală de clasă mare şi abandonată, aflată în dosul clădirii. Era întunecată, dar

ferestrele murdare lăsau să intre un strop de lumină, iar când ochii Evei s-au obişnuit cu întunericul, a văzut bănci şi scaune goale, în dezordine. Părea că elevii care studiaseră aici fugiseră cu toţii în grabă, lăsând în spatele lor urmele învălmăşelii. Imaginea aceasta i-a provocat Evei un sentiment neplăcut, dar nu la fel de neplăcut ca acela care a învăluit-o când *père* Clément i-a spus, pe un ton blajin, că plănuia să plece înainte de a sosi Faucon.

— Vrea să se întâlnească cu tine singur, a zis el, aruncând o privire spre uşă.

— Dar de ce?

— Cred că unele dintre lucrurile pe care vrea să le discute ar fi bine să rămână cunoscute de cât mai puţini oameni.

Vocea lui *père* Clément devenise deodată rigidă, iar Eva şi-a dat seama că, pentru cine ştie ce motiv, Faucon îl excludea pe preot.

— Îmi pare rău.

Nu părea a fi un lucru potrivit de spus în acel moment, dar l-a făcut să surâdă.

— Draga mea, nu are de ce să îţi pară rău.

— Eşti sigur că omul acesta este de încredere?

— Fără nici o îndoială, a zis *père* Clément fără să ezite. S-a dovedit a fi foarte talentat şi util. Să nu îţi faci griji, Eva. Nu voi fi departe. Rămân afară, în caz că ai nevoie de mine. Bine?

Ea a încuviinţat din cap, liniştită întru câtva de vorbele lui, dar *père* Clément s-a furişat înapoi în lumina dimineţii îngheţate, lăsând-o în întuneric, singură şi tulburată. Au trecut zece minute şi începea să se întrebe dacă nu cumva ar trebui să plece. De ce nu se afla Rémy aici? Era la fel de implicat în activitatea de falsificare de acte ca şi ea.

Încă se gândea la el, simţind cum îi sporesc îndoielile, când s-a deschis uşa şi a intrat un bărbat învăluit într-o lucire de lumină rece, cu gulerul paltonului din lână ridicat şi o beretă lăsată mult peste ochi. Când a închis uşa în urma lui, umbrele s-au încolăcit în jurul lui, iar el a făcut câţiva paşi spre ea.

— *Bonjour*, a zis el, cu vocea înăbuşită de fular.

— *Bonjour*.

Avea ceva familiar, ceva care o neliniştea şi o făcea să simtă că nu reuşeşte să pună lucrurile cap la cap.

Dar când şi-a desfăcut fularul, şi-a scos bereta şi i-a zâmbit, Eva a rămas cu gura căscată.

— Joseph Pelletier? a răsuflat ea.

— Măi să fie, este micul meu *rat de bibliothèque*. Cum de s-a întâmplat aşa ceva?

Când a mai făcut un pas înainte şi a tras-o la piept, într-o îmbrăţişare strânsă, gândurile Evei îi goneau prin minte. Nu îşi imaginase că drumurile i se vor mai încrucişa vreodată cu cele ale curtenitorului student de la Sorbonne, cu siguranţă nu aici, nu în această nouă viaţă în care devenise o persoană pe care Eva dinainte nu ar fi recunoscut-o.

— *Tu* eşti Gérard Faucon?

— Chiar aşa. Iar tu eşti Eva Moreau, falsificatoarea?

Eva a dat din cap, deşi cuvintele lui o făceau să se simtă prost.

— Ce Dumnezeului cauţi aici, Joseph?

— Mă lupt cu nemernicii de nemţi, desigur, a zis el voios, dându-i în cele din urmă drumul din îmbrăţişare, punând o mână rece pe obrazul ei şi privind-o cu capul puţin înclinat, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că este ea, şi nu altcineva. Dar cine şi-ar fi închipuit că falsificatoarea tânără şi foarte talentată, despre care am auzit atâtea, eşti chiar tu?

Capitolul 17

A durat două minute până ce surpriza revederii lui Joseph s-a atenuat destul de tare încât Eva să poată face şi altceva decât să se holbeze la el cu gura căscată. Arăta mai chipeş ca oricând, cu chipul împietrit de foame, umerii mai laţi şi o buclă răzleaţă

care îi cădea neglijent peste frunte, într-un fel ce îi dădea ghes să întindă mâna şi să o îndepărteze. Eva a clătinat din cap către ea însăşi. Amândoi luptau pentru Franţa, iar ea se lăsa pradă unor sentimente demne de o fetiţă.

— Dar... cum de te afli aici?

— Aş putea să îţi pun aceeaşi întrebare, Eva. Cum ai ajuns să fii implicată? Trebuie să îţi spun că nu mă aşteptam să te găsesc aici.

Nici nu ştia de unde să înceapă, aşa că a pornit de la momentul în care totul s-a schimbat.

— L-au arestat pe tatăl meu.

— Am auzit. Îmi pare foarte rău.

Eva a ridicat din umeri, încercând să dea de înţeles că totul era în regulă, că acceptase cele întâmplate, dar, spre groaza ei, a început să plângă. Joseph a strâns-o din nou la pieptul lui, murmurând în părul ei, în timp ce ea încerca să se stăpânească. Într-un final, stânjenită, s-a tras de lângă el.

— Nu... nu ştiu ce mi-a venit. Nu am mai plâns de luni întregi din cauza a ceea ce i s-a întâmplat. Doar că te-am revăzut pe tine şi...

— Şi eu simt că trecutul a renăscut văzându-te acum, Eva.

Vocea lui era şi mai gravă decât şi-o amintea, aproape ca şi cum timpul îl oţelise, transformându-l în altceva. Oare şi el gândea acelaşi lucru despre ea?

— Cum ai ajuns aici? a întrebat ea.

— Sigur, nu ar trebui să îţi spun – aşa sunt regulile reţelei – dar tu eşti Eva Traube, pentru numele lui Dumnezeu. A chicotit, de parcă nici acum nu îi venea să creadă. Vezi tu, Eva, lucram pentru o reţea similară la Paris. Îţi aminteşti când ţi-am spus despre descinderile din iulie şi te-am îndemnat să îi avertizezi pe părinţii tăi?

În ciuda tonului blând, Eva a simţit acuzaţia din întrebarea lui. El îi oferise informaţia care l-ar fi putut salva pe tatăl ei, dar ea o irosise. Şi-a ferit privirile.

— Am încercat, Joseph, dar nu m-au crezut.

— Au fost mulţi care nu au crezut că se poate întâmpla aşa ceva, a zis el fără ezitare. Dar acum ştim că se poate. Oricum, s-a dovedit că mă pricep să fiu cu un pas înaintea duşmanului.

I-a zâmbit din nou, iar Eva şi-a amintit că, în ciuda farmecului său, modestia nu fusese niciodată unul dintre punctele lui tari.

— Când a apărut necesitatea de a extinde reţeaua în această parte a Franţei, astfel încât să poată colabora cu mişcarea clandestină din Paris, am fost rugat să vin aici.

— De cât timp eşti aici?

— De la sfârşitul lui august. Dar mama ta, Eva? a întrebat el după o pauză. A fost arestată şi ea, împreună cu tatăl tău?

Eva a simţit un junghi de durere.

— Nu, slavă Domnului. Este aici, cu mine.

Joseph a părut surprins.

— Atunci, aţi avut noroc. Cum se simte?

O clipă, Evei i-a trecut prin gând să îi spună totul despre amărăciunea crescândă a mamei sale şi despre faptul că simţea că o învinovăţeşte pentru arestarea tatălui ei. Dar Joseph nu venise aici ca să îi asculte văicărelile, iar Eva ştia că problemele ei păleau în comparaţie cu lucrurile pe care el le ducea probabil pe umeri, ca membru activ al mişcării ilegaliste.

— Aş zice că este bine, date fiind împrejurările.

— Transmite-i respectele mele.

— I-ar plăcea să te vadă. Ar trebui să vii la cină în seara asta.

Eva s-a simţit ca o neghioabă de îndată ce a rostit invitaţia. Doar nu îi puteau oferi o cină adevărată. Chiar şi cu micul salariu oferit de *père* Clément şi multitudinea de false cartele de raţii care îi stăteau la dispoziţie, era aproape imposibil să găsească ceva decent de mâncare în miezul iernii. În seara trecută, de pildă, *madame* Barbier servise o tocană de măzăriche, pe care o ţinuse la fiert toată ziua. Boabele tari erau de obicei folosite numai ca hrană pentru animale, iar după ce a încercat să înghită câteva linguri, Eva a înţeles de ce: aveau gust de şosete murdare. În plus, chiar dacă Joseph se dovedea un împătimit al şosetelor fierte, cu siguranţă avea lucruri mai bune de făcut decât să ia cina cu Eva şi Mamusia, avea oameni mai de seamă cu care să îşi petreacă timpul. De aceea, a fost surprinsă când Joseph a zâmbit, după o foarte mică ezitare.

— Ştii ce? Mi-ar plăcea foarte mult. Voi aduce materialele cu mine.

— Materialele?

— Lucrurile pe care voiam să le discut cu falsificatoarea Eva Moreau. Încă nu îmi vine să cred că tu eşti aceea. A mângâiat-o pe cap, aşa cum se obişnuieşte cu un copil mic. Dă-mi adresa, voi veni.

— Stăm la pensiunea ţinută de *madame* Barbier. O ştii?

— Da. Şi nu uita, Eva, nu poţi dezvălui nimănui adevărata mea identitate.

A clătinat din cap şi s-a mai întins o dată să o atingă, iar mâna lui a zăbovit pe obrazul ei, rece ca gheaţa.

— Cine ar fi ghicit că mica Eva Traube se luptă cu nemţii? Minunile nu încetează niciodată.

Apoi, punându-şi bereta înapoi pe cap şi înfăşurându-şi fularul încă o dată în jurul gâtului, a plecat, dispărând în lumina dimineţii.

Pe scurtul drum înapoi spre biserică, Eva nu i-a spus lui *père* Clément că Joseph era o figură cunoscută din trecut. Nu i-a spus decât că întâlnirea a decurs bine, iar apoi a primit recunoscătoare tăcerea tihnită care s-a lăsat între ei. Preotul şi-a luat rămas-bun de la ea la uşa bisericii, dându-i un sărut patern pe frunte, iar Eva a intrat în mica bibliotecă cu un milion de gânduri care îi vuiau prin minte.

— Aşadar? Te-ai întâlnit cu Faucon? Vocea lui Rémy a speriat-o atât de tare, încât a scos un mic ţipăt. Stătea ascuns în umbră, lângă rafturile din spate, când a sosit ea, iar Eva era atât de preocupată, încât nici nu l-a remarcat. A ieşit din umbră cu fruntea încruntată. Presupun că a vrut să îţi vorbească despre tot ce greşim aici?

— De fapt, a fost de-a dreptul simpatic.

— Nu acesta ar fi cuvântul pe care l-aş folosi eu.

Eva a clipit surprinsă.

— L-ai întâlnit?

— De două ori până acum. Dacă ar petrece la fel de mult timp ajutând mişcarea, pe cât petrece coafându-se în faţa oglinzii, poate am fi reuşit să îi învingem deja pe germani.

— Rémy, nu este un om rău.

Voia să îi explice că ea şi bărbatul pe care îl cunoşteau drept Gérard Faucon fuseseră colegi de şcoală de când erau copii, că o cunoştea pe mama ei, că ea îi cunoştea pe părinţii lui, că ştia

că este un om la locul lui, chiar dacă era un pic cam egoist. Dar asta ar fi însemnat să dea informaţii pe care nu era treaba ei să le dezvăluie.

— Da, cred că este un tip în regulă. Doar că mă irită. Haide, spune. Ce voia să critice?

— Încă nu ştiu. A zis că o să îmi explice diseară.

Rémy a ridicat o sprânceană.

— Diseară?

— Da. Păi... vine la cină.

Pe chipul lui Rémy a scânteiat un fulger de suferinţă înainte de a se întoarce cu spatele.

— Înţeleg. Aşadar, aveţi o întâlnire?

— Nu, nu. Sigur că nu.

Dar Eva nu putea explica mai multe. A înghiţit în sec şi a schimbat subiectul.

— Zici că l-ai întâlnit de două ori? Cum aşa?

Când s-a întors spre ea, privirea lui Rémy era tristă.

— Voiam să găsesc o modalitate de a mă implica mai mult, Eva. Mi-am închipuit că el m-ar putea ajuta.

— Dar faci deja foarte multe. Uite câţi copii am reuşit să ajutăm împreună.

— Tu nu îţi doreşti să poţi face mai mult? Uneori mă simt atât de neputincios aici, mai ales de luna trecută, de când nemţii au înaintat încoace. A oftat. În urmă cu câteva săptămâni, am solicitat o întâlnire cu Claude Gaudibert. Ai auzit de el?

Eva a încuviinţat cu o mişcare a capului. Era pseudonimul celui responsabil cu mişcarea de rezistenţă din zona lor. Îi auzise pe *père* Clément şi pe *madame* Noirot menţionându-i numele.

— Ei bine, l-a trimis pe Faucon în locul lui, dar se pare că el nu a fost foarte impresionat de mine. Mi-a pus multe întrebări despre munca noastră aici şi mi-a promis că revine cu câteva idei despre ce aş mai putea face. Dar nu am mai primit nici o veste de la el până la începutul acestei săptămâni. A zis că Gaudibert vrea să ştie dacă sunt dispus să preiau şi alte operaţiuni.

— Ce fel de operaţiuni?

Rémy şi-a întors privirea spre ea.

— Are nevoie de mai mulţi curieri care să escorteze copiii peste graniţa cu Elveţia. Se pare că nevoia este urgentă, pentru că unul dintre cei care se ocupau de ruta aceasta a fost arestat.

— Dar, Rémy, cu siguranţă este foarte periculos. Doar nu iei în calcul să zici da!

Eva simţea că o podidesc lacrimile şi ştia că Rémy le vedea, pentru că într-un final s-a înduplecat, a făcut un pas spre ea şi a mângâiat-o pe obraz.

— Trebuie, Eva. Trebuie să ajut mai mult. Asta am venit să îţi spun. Lui *père* Clément i-am spus deja.

— Ce i-ai spus?

— Că plec în seara aceasta, cu primul grup de copii.

Eva a simţit că îngheaţă din cap până în picioare.

— În seara aceasta? Dar este mijlocul iernii. Sunt sigură că traversarea graniţei este periculoasă acum.

El a clătinat din cap.

— Mi s-a spus că trimitem copiii undeva lângă Geneva, fără să traversăm Alpii, aşa că vremea nu pune o mare problemă. Ba chiar limitează mişcările trupelor, ceea ce este în favoarea noastră.

— Dar, Rémy, dacă ţi se întâmplă ceva?

— O să fiu cu băgare de seamă.

A mai făcut un pas în faţă, iar Eva îi simţea răsuflarea caldă pe obraz şi, timp de o clipă, a crezut să o va sărute. Dar nu a făcut decât să îşi atingă buzele de fruntea ei, iar apoi a făcut un pas înapoi, ca ars.

— Oricum, distracţie plăcută la cina cu Faucon.

— Rémy, eu...

Dar el îi întorsese deja spatele, iar după câteva secunde plecase, lăsând în urmă numai ţăcănitul clanţei. Eva s-a gândit să se ducă după el, să îl implore să încredinţeze altcuiva sarcina de curier, dar de ce ar asculta-o pe ea? Doar nu îi era dator cu nimic.

Cum putea Gaudibert să îi pună viaţa în primejdie cu atâta uşurinţă? Dacă era capturat, cum putea reţeaua să depăşească pierderea unui falsificator atât de abil? A încercat să îşi alunge gândurile acestea din minte, să se întoarcă la zecile de acte pe care trebuia să le lucreze în ziua aceea, dar ştia că nu era în

stare să se concentreze. De fiecare dată când clipea, îl vedea în faţa ochilor pe Rémy, înfrigurat şi singur într-o furtună de zăpadă, cu o puşcă nazistă la cap.

— Joseph Pelletier?

Ochii Mamusiei s-au aprins când Eva a sosit acasă devreme în ziua aceea, spunându-i că vor avea un musafir neaşteptat la cină – dar că nu îi puteau rosti numele adevărat de faţă cu *madame* Barbier. Eva nu o mai văzuse pe mama ei atât de veselă de luni întregi.

— Vai, ce miracol! Ştii cumva ce îi place să mănânce, *moje serduszko*? O să îi pregătim ceva special.

— Mamusia, sunt sigură că înţelege la fel de bine ca noi sistemul de raţii şi va fi mulţumit cu orice îi vom servi.

— Dar este Joseph Pelletier! Era cel mai frumuşel băiat din şcoală şi face parte dintr-o familie bună. Sunt sigură că putem apela la *madame* Barbier şi la prietenul ei, fermierul, să ne ajute.

Eva şi-a muşcat buzele, abţinându-se de la a mai răspunde.

Când Joseph a sosit, după lăsarea întunericului, era îmbrăcat într-un pulover gri-închis din lână şi pantaloni largi, negri, călcaţi la dungă, ceea ce îi dădea un aer sofisticat, de parcă tocmai ieşise dintr-o cafenea pariziană de lux. Mamusia s-a agitat în jurul lui, revărsând complimente, spunându-i cât de minunat era să îl revadă şi ce onorată era să îl aibă invitat la cină. *Madame* Barbier – care reuşise să facă rost de un pui şi câţiva cartofi pentru această ocazie – părea şi ea extrem de impresionată. Implicarea ei în mişcarea clandestină îi adusese la urechi numele Gérard Faucon şi îşi dădea seama că era o figură importantă în cadrul Rezistenţei.

— Jo… *Gérard*, a şoptit Mamusia, aplecându-se înainte nerăbdătoare, în timp ce *madame* Barbier a destupat o sticlă de vin pentru ei şi apoi a dispărut, cu părere de rău, pentru a-i lăsa în pace. Nu este extraordinar că tu şi Eva v-aţi reîntâlnit aici, atât de departe de casă?

— Mamusia, a avertizat-o Eva în şoaptă.

Joseph a zâmbit, mai întâi spre Mamusia, iar apoi spre Eva, iar privirile i-au zăbovit asupra ei.

— Ce pot spune este că Eva e o fată extraordinară.

Mamusia s-a înroşit şi şi-a făcut vânt cu mâna într-un gest dramatic, de parcă ea fusese ţinta complimentului lui Joseph.

— Ah, eşti foarte amabil, Joseph. Este o partidă bună, nu crezi?

— Mamusia, te rog!

Joseph i-a zâmbit din nou Evei, iar ochii li s-au întâlnit.

— Da, sunt convins că este!

— Am putea schimba subiectul? a zis Eva printre dinţi.

— Prea bine.

Mama ei a oftat şi s-a lansat într-o poveste despre o petrecere la care participase la invitaţia părinţilor lui Joseph în vara lui 1937, în spaţiosul lor apartament de pe rue du Renard, şi despre cum ea îi spusese soţului ei că locul acela era culmea eleganţei şi a bunului-gust. Dar la pomenirea numelui lui Tatuś, zâmbetul ei a şovăit oarecum, vocea i s-a stins şi a rămas cu ochii spre uşă, ca şi cum aştepta să îl vadă intrând din moment în moment.

— Mi-a părut foarte rău să aflu despre deportarea soţului dumneavoastră, a zis Joseph pe un ton grav, întinzându-se să mângâie mâna Mamusiei.

— Îţi mulţumesc, Joseph, a zis Mamusia vorbind pe nas. Abia aştept să ne reîntâlnim când se va sfârşi războiul. Dar acum îi simt foarte tare lipsa.

Eva a înghiţit în sec şi a rămas cu ochii ţintă în farfuria ei. Mamusia părea tot mai incapabilă să accepte posibilitatea că destinul nu pregătea o reîntâlnire veselă cu Tatuś.

— Mamusia, a zis ea încetişor, dar Joseph i-a luat mâna pe sub masă, a strâns-o blând şi nu i-a dat drumul.

— *Madame* Traube, mă voi interesa de soarta lui, poate vă voi fi de ajutor, a zis Joseph, iar Eva a văzut cum mama ei a ridicat brusc capul.

— O să te interesezi de Leo al meu? a întrebat Mamusia, cu o voce ascuţită şi susurată. Ai putea?

Joseph a ridicat din umeri, de parcă nu era mare lucru să obţină informaţii dintr-un lagăr de muncă german, de parcă exista un secretar de corespondenţă care nu aştepta decât scrisoarea lui în tărâmul acela al morţii şi disperării.

— Am multe cunoştinţe, a zis el. Voi căuta cu plăcere printre ei pe cineva care poate afla unde se află soţul dumneavoastră acum. Sunt sigur că şi el se gândeşte la dumneavoastră tot timpul, *madame* Traube.

— Joseph, nu cred că... a dat să spună Eva.

— Vai, Joseph, a întrerupt-o Mamusia, iar în ochi îi sclipeau lacrimile când i-a surâs fericită. Am ştiut dintotdeauna că eşti un băiat minunat. Mereu i-am spus Evei, nu-i aşa draga mea? Ar trebui să te măriţi cu un evreu bun, ca Joseph, aşa i-am spus mereu.

Eva şi-a acoperit ochii cu mâna dreaptă, umilită, dar Joseph nu a râs şi nici nu i-a dat drumul mâinii. A strâns-o mai tare, iar apoi degetul lui mare a început să îi mângâie palma, cu o mişcare de alinare, de intimitate.

— *Madame* Traube, şi eu aş fi foarte fericit să găsesc o femeie ca Eva. Dumneata şi soţul dumitale aţi crescut o fiică de toată frumuseţea.

Mamusia şi-a făcut din nou vânt cu palma şi s-a hlizit ca o fetişcană, înainte de a se scuza pentru a merge la bucătărie, să se ocupe de felul principal. De cum a ieşit, Eva a scos un geamăt.

— Îţi cer scuze pentru mama. Pare să creadă că aceasta este o întâlnire amoroasă.

— Şi ar fi atât de rău? a întrebat Joseph, aşteptând până ce Eva a ridicat privirea spre el, surprinsă. Trebuie să recunoşti, Eva, am face o pereche bună.

Eva şi-a tras mâna dintr-a lui, brusc ruşinată.

— Joseph, eu...

— A, nu face figura asta îngrijorată, Eva, a zis Joseph râzând. Munca nu îmi lasă timp pentru amor. Nu am făcut decât să remarc cât de încântătoare şi cât de diferită eşti faţă de ultima dată când ne-am văzut. A aşteptat până ce Eva l-a privit din nou în ochi. Este atât de rău să o spun?

— Îţi mulţumesc. Se simţea din nou ca o şcolăriţă şi, disperată să schimbe subiectul, a întrebat: ştii cumva cât de periculos este ca membri ai mişcării să escorteze copii evrei peste graniţa elveţiană?

Joseph a izbucnit în râs.

— Eu credeam că avem un moment romantic, iar tu mă întrebi despre siguranţa curierilor? Nu te pricepi deloc.

Ea simţea că roşeaţa din obraji i se adânceşte.

— Îmi fac griji pentru cineva.

Zâmbetul lui a pierit.

— Ah. Partenerul tău falsificator. Rémy, aşa-i?

— Da, aşa este.

— Nu va păţi nimic, Eva. Ştie cum să aibă grijă de el.

Ea i-a căutat privirea.

— Nu îl placi. De ce?

— În asemenea momente, mi se pare mai liniştitor să fiu lângă oameni previzibili, oameni ca tine.

Eva s-a întrebat dacă era doar o părere jignirea conţinută în acest comentariu. Oare Joseph se afla aici pentru că presupunea că este aceeaşi Eva dinainte, docila studentă la engleză care nu ridica niciodată tonul, fetiţa protejată şi lipsită de experienţă, care era prea timidă să flirteze cu el?

— Nu ştiu ce să zic. Cred că abilitatea de a te schimba la nevoie are meritele sale. Altfel, nu am creşte niciodată.

Joseph a ridicat din sprâncene.

— Eva, ai perfectă dreptate. Ceea ce am vrut să spun este că îţi admir caracterul, stabilitatea. Este plăcut să constat că voi şti întotdeauna cum stau în privinţa ta.

A îndreptat spre ea un alt surâs fermecător.

— Aşadar, crezi că Rémy nu va păţi nimic? a insistat ea.

— Ce să spun, călătoreşte cu acte pe care le-aţi făcut voi doi şi, de aceea, cred că avem toate motivele să presupunem că totul va fi bine. Ceea ce mă aduce la subiectul pe care voiam să îl discut cu tine.

Şi-a lungit gâtul ca să privească spre hol şi, mulţumit că mama ei părea să încerce să îi lase singuri un pic, s-a întors din nou spre Eva.

— Vezi tu, documentele de identitate pe care le faci sunt bune. Iar cu ştampilele te-ai descurcat într-un mod genial. Dar hârtia de suport nu a trecut de verificări în ultimul timp.

Eva a făcut ochii mari. Fuseseră şi alte probleme, în afară de cea cu Lacroix, luptătorul din mişcarea de rezistenţă?

— Joseph, îmi pare foarte rău. A fost cineva prins din cauza actelor făcute de noi?

— Nu contează. Problema este că hârtia pe care sunt imprimate documentele trebuie să fie mai convingătoare.

Eva simţea că roşeşte.

— Am... am încercat să facem o hârtie mai bună, dar nu este specialitatea noastră.

Ştiuse mereu că acesta era punctul lor slab. Diferitele documente erau tipărite pe hârtie de tipuri complet distincte – hârtie cu ţesătură deasă sau fină, texturată sau netexturată – şi crezuse că ea şi Rémy se descurcaseră destul de bine să găsească varietăţile potrivite. Rémy cochetase chiar şi cu ideea de a-şi fabrica el singur hârtie, din pulpă de lemn şi apă, dar nu avusese timpul necesar pentru a obţine rezultate bune, cu atâtea documente care îşi aşteptau rândul. Ei nu erau decât doi, iar orele unei zile nu erau niciodată de ajuns.

— Nu este vina ta, este vina reţelei pentru că nu te-a aprovizionat cu cele necesare. Dar situaţia este pe cale să se schimbe.

Joseph s-a ridicat şi s-a îndreptat spre cuierul din hol, unde atârna paltonul lui. A scos un pachet gros cât un dicţionar, iar când s-a întors în sufragerie, Eva s-a mirat că reuşise să îl ascundă atât de bine.

— Poftim, a zis el, întinzându-i-l.

— Ce este?

El a mai aruncat o privire în lungul holului. Mama ei şi *madame* Barbier încă nu se vedeau.

— Deschide-l. Iute.

Eva a dezlegat sfoara din jurul pachetului şi a desfăcut hârtia de ambalat maronie. Înăuntru se afla un teanc de hârtii diverse, unele mai groase, altele subţiri cât hârtia de sugativă, totul, începând cu cartele pentru raţii şi sfârşind cu ordine de demobilizare în alb. Eva le-a frunzărit, apoi s-a uitat la Joseph plină de admiraţie.

— Sunt diferite faţă de tot ceea ce am reuşit să obţinem până acum. Cum...?

— Sunt fabricate în Algeria liberă şi apoi paraşutate aici.

— Paraşutate?

Eva auzise zvonuri despre arme lansate cu paraşutele de către aliaţi, dar documente în alb?

— De către cine?

Joseph a zâmbit, dar nu a răspuns.

— Cu cât ştii mai puţine, cu atât mai bine. Dar acestea ar trebui să îţi ajungă o vreme. Acum, du-te şi ascunde-le undeva în seara asta. O să pun câţiva oameni să te păzească mâine pe drum spre biserică, dar nu ar trebui să fie nici o problemă câtă vreme ascunzi pachetul sub palton. Nemţii ştiu că funcţionează chiar sub nasul lor un loc unde sunt falsificate documente, dar nu caută o fată. Şi, cu siguranţă, nu una atât de frumuşică ca tine.

Simţea că roşeşte.

— Mulţumesc. Le ascund în camera mea, a zis Eva, ridicându-se în picioare.

— Foarte bine. Joseph s-a bătut pe burtă. Mor de foame. Unde crezi că este mama ta cu toată mâncarea promisă?

□

Joseph a plecat o oră mai târziu – cu burta plină de pui, vin şi cafea din înlocuitor, cu un strop de frişcă adevărată – şi, în timp ce se îndrepta spre ieşire, a asigurat-o pe mama Evei că nu va uita să întrebe de Tatuś.

— Aşadar, chiar crezi că este bine, sănătos, aşa cum cred şi eu? a întrebat Mamusia, strângându-i mâna între mâinile sale.

— Da, cred, *madame* Traube, a zis Joseph, sărutând-o pe ambii obraji. Avem toate motivele să fim optimişti.

Eva şi-a tras paltonul pe ea, ca să îl conducă pe Joseph. Ningea, iar străzile de afară erau întunecate, goale şi bătute de vânt.

— Chiar crezi că poţi obţine veşti despre tatăl meu?

Joseph nu a răspuns imediat.

— Îţi dai seama că este posibil să fie deja mort, Eva.

Eva şi-a curmat un suspin. Desigur, ştia că este cât se poate de probabil, dar să audă cuvintele rostite atât de prozaic a fost ca o palmă peste faţă. Mila din ochii lui Joseph nu făcea decât să îi înrăutăţească starea.

— Atunci, de ce i-ai spus mamei mele că eşti încredinţat că este în viaţă?

— Am vrut să îi aduc un strop de mângâiere. Şi cred că am reuşit.

Când a trecut pe lângă ei o pală de vânt ce purta în zbor fulgii de zăpadă, Joseph şi-a ridicat gulerul paltonului.

— Falsa speranţă nu aduce mângâiere, Joseph, a protestat Eva.

Joseph s-a apropiat de ea şi a mângâiat-o duios pe obraz, cu un deget aspru şi rece.

— Nu sunt de acord, a zis el moale. Doar ne prefacem toţi că suntem alţii, nu-i aşa? S-a aplecat şi a sărutat-o uşor pe buze, rămânând nemişcat câteva clipe. În astfel de vremuri, cred, nu există mod mai bun de a trăi în propria piele.

Capitolul 18

În următoarele patru zile, Eva a lucrat cu febrilitate, producând permise de bibliotecă, adeverinţe de sindicalist, cartele de raţii, certificate de demobilizare – tot felul de acte pe care nu reuşise să le reproducă cu exactitate înainte de a primi hârtiile din Algeria liberă. Cărţile de identitate fuseseră uşor de făcut, pentru că la magazine se găseau cu destulă uşurinţă documente în alb, iar certificatele de naştere şi de botez erau relativ simple, odată ce căpătai deprinderea de a produce diferitele ştampile şi sigilii, cât şi diferenţele de natură regională. Dar celelalte erau mult mai grele, şi de aceea deveniseră documente de sprijin pentru germani, aceştia examinându-le cu mai mare atenţie dacă aveau motive să suspecteze ceva.

Rémy nu se întorsese încă, dar el şi Eva petrecuseră ultimele câteva luni transformând mica bibliotecă din biserică într-un atelier, dotat cu ghilotină manuală pentru tăierea precisă a hârtiei, o maşină de scris Underwood, două capsatoare, o duzină de sticluţe cu substanţe chimice, lichid corector pentru ştergerea cartelelor de raţii şi o colecţie de cerneluri meticulos amestecate de Rémy, care încercase să obţină nuanţele cel mai frecvent folosite în documentele oficiale. Aveau ştampile obişnuite din cauciuc, pe care Eva le gravase cu atenţie, alături de o duzină de rulouri goale, pentru ştampilele mai rar întâlnite, pe care aveau nevoie să le reproducă rapid, cât şi un aparat simplu, cu manivelă, fabricat de Rémy, care folosea praf şi mină de la creioane vechi pentru a da un aspect învechit documentelor. Aveau chiar şi o maşină de cusut veche, de tip Singer, donată de un enoriaş cu multă vreme în urmă, pe care Eva îşi dăduse seama luna trecută că o putea folosi pentru a tăia timbre fiscale, dacă înlocuia acul subţire cu unul mai mare.

În fiecare seară, toate rezervele şi echipamentele lor – cu excepţia maşinii de scris şi a maşinii de cusut – erau ascunse în sertare cu compartimente secrete sau între cărţile de pe rafturi, făcând încăperea să pară complet inofensivă, deşi în aer persista un miros de chimicale.

Joseph a trecut pe la biserică joi dimineaţă, cu un nou teanc de documente în alb, sosite din nord cu un curier. *Père* Clément l-a condus în mica bibliotecă, făcând-o să tresară pe Eva, care era obişnuită să îi vadă numai pe Rémy şi pe preot în spaţiul acela intim. Când preotul s-a retras, lăsându-i singuri, Eva nu şi-a putut stăpâni sentimentul că într-un fel îi violase încrederea. Dar nu putea pretinde ca *père* Clément să păstreze secretul camerei faţă de un om în care mişcarea de rezistenţă avea atât de multă încredere, nu-i aşa?

— Faci o muncă extraordinară aici, Eva, a zis Joseph, privind în jur cu uimire la toate maşinăriile, cernelurile şi chimicalele, înainte de a se aşeza lângă ea şi a pune o mână, tandru, pe spatele ei.

Părea un gest intim, iar Eva a reacţionat instinctiv depărtându-se de el. Nu că ar fi deranjat-o atingerea lui. Dumnezeu ştie că, nu cu mult timp în urmă, visa la această

atingere. Nu, era faptul că stătea pe un scaun care aparţinea altcuiva.

— Mulţumesc, dar a fost destul de dificil săptămâna aceasta, de una singură. Ai primit vreo veste de la Rémy?

— Nu, dar am fi auzit deja dacă s-ar fi întâmplat ceva rău. Lucrurile acestea durează. Se va întoarce. S-a ridicat şi a sărutat-o pe ambii obraji. Transmite-i mamei tale salutările mele.

A plecat, închizând cu grijă uşa în spatele lui.

Eva era aplecată peste masă, completând cartele de raţii, când s-a deschis din nou uşa, douăzeci de minute mai târziu. A întors capul, aşteptându-se să îl vadă pe Joseph revenind cu ceva ce uitase să îi lase mai devreme, dar când în locul lui a intrat Rémy, a sărit în picioare şi s-a aruncat în braţele lui.

— Ah, Rémy, te-ai întors! a strigat ea, iar el a avut o mică ezitare înainte de a o strivi la piept şi de a-şi îngropa faţa în părul ei.

Nu a scos nici un cuvânt, dar Eva îi simţea bătăile nebuneşti ale inimii, iar asta îi era de ajuns. Era viu, era aici şi era în braţele ei. Se agăţa de ea la fel de strâns cum se agăţa şi ea de el, iar lucrul acesta trebuia să însemne ceva.

Într-un final, când s-a desprins din îmbrăţişare, Eva l-a privit fix, băgând de seamă zgârieturile proaspete de pe faţă, tăietura de la gât, vânătaia îngălbenită de sub ochiul stâng.

— Eşti rănit.

El şi-a atins vânătaia, surprins parcă să o găsească acolo.

— Nu este grav.

— Şi copiii?

El a zâmbit slab.

— Erau patru, toţi din Polonia. Cei ale căror documente le-am lucrat săptămâna trecută.

— Arlette, Jeanine, Jean-Pierre şi Roland.

Prefera să îşi amintească numele lor adevărate, decât pe cele false, pe care le aleseseră pentru ei. Aveau vârste cuprinse între doi şi şapte ani – mult prea mici ca să fie puşi în situaţia de a fugi pentru a-şi salva viaţa.

El a dat din cap.

— Paginile de la o sută şapte la o sută zece în cartea ta. Sunt bine, la adăpost, în Geneva.

— Ah, slavă Domnului. Dar tu? Rèmy, cine ţi-a făcut asta?

— Eva, m-am întors şi sunt în viaţă. Restul nu contează. Mi-am făcut griji pentru tine, a zis el, iar privirile i-au alunecat într-o parte.

— Dar tu erai cel care se afla în primejdie.

— Şi totuşi, numai la tine m-am gândit.

A tuşit şi s-a întors cu spatele, iar ea s-a bucurat că nu îi vede obrajii care îi luaseră foc.

— Prin urmare, a zis el fără să o privească, cum a decurs cina cu Faucon?

Tăişul din vocea lui a înlocuit căldura pe care o simţise cu numai câteva secunde mai înainte, iar schimbarea bruscă a tulburat-o.

— A fost bine, Rémy. Va lucra mai îndeaproape cu noi de-acum încolo, ne va aproviziona cu cele necesare.

Rémy a ridicat brusc sprâncenele.

— Cu ce ne va aproviziona?

Eva a făcut un semn către masă.

— Hârtie mult mai bună decât cea de care am făcut rost singuri. Avem nevoie de el.

Rémy şi-a coborât privirile spre documentele de pe masă. A scrâşnit din fălci.

— Corect. Faucon, salvatorul nostru.

— Rémy...

— Îmi pare rău. A clipit spre ea de câteva ori, apoi a oftat, cu umerii lăsaţi în jos. Au fost... au fost zile lungi şi grele. Distrugerile din afara marilor oraşe... S-a oprit, clătinând din cap. Eva, simt că nu fac destul.

Ea a simţit că o traversează un fior.

— Sigur că faci. Munca pe care o facem aici este inestimabilă. Iar acum, că te-ai întors, putem face mult mai mult cu aceste documente în alb...

— Eva, într-o lume perfectă, nu mi-aş dori nimic mai mult decât să rămân aici, cu tine. Dar ce am simţit acolo, călătorind împreună cu copiii aceia... Sunt multe de făcut. Iar eu nu le pot face de aici.

Eva a simţit cum i se pune un nod în stomac. Înţelegea ce spunea, ce însemnau vorbele lui, dar trebuia să priceapă că greşeşte.

— Am nevoie de tine, Rémy, a zis ea. Adică, avem atâtea de făcut.

A făcut un gest întârziat spre hârtiile de pe masa aflată în faţa ei, dar ştia că el a intuit adevărata semnificaţie a vorbelor ei. Rémy şi-a ferit privirile, iar când s-a uitat din nou la ea, în ochii lui era atâta suferinţă, încât o durea să îl privească.

— Vreau să îţi făuresc o Franţă mai bună, Eva, a zis el cu blândeţe în glas. O Franţă în care să ai un cămin. Nu pot face asta dacă stau aici.

— Promite-mi că vei mai aştepta până ce iei o hotărâre, a zis Eva şi şi-a ţinut răsuflarea.

El a privit-o lung în ochi.

— Promit.

În seara aceea, la cina alcătuită din supă de vită apoasă, cu tăiţei subţiri, Mamusia o ţintuia pe Eva cu ochii îngustaţi, în vreme ce Eva flecărea cu *madame* Barbier şi încerca să nu îşi facă prea multe griji în privinţa lui Rémy şi a deciziilor pe care le lua fără ea. După ce au strâns masa, iar *madame* Barbier a urcat în cameră, Eva a rămas umăr lângă umăr cu mama ei la chiuvetă, uscând vasele pe care le spăla Mamusia.

— Arunci pe apa sâmbetei o ocazie trimisă de Dumnezeu, *moje serduszko*, a izbucnit Mamusia, rupând tăcerea.

— Ce ocazie?

— Joseph Pelletier, desigur.

— Mamusia...

— Este limpede că tânărul are sentimente pentru tine. A zis-o chiar el: eşti o partidă bună. Eşti atât de subjugată de mica ta operaţiune de falsificare, încât să nu vezi? Este perfect pentru tine, Eva. Cu siguranţă, soarta l-a adus aici.

— Cred că a fost mai degrabă vorba de Rezistenţă.

— Glumeşte tu cât vrei, dar nu poţi fugi de voia Domnului. El ţi l-a trimis pe Joseph la uşă. Ce dovadă mai mare vrei? Îţi imaginezi cât de fericit ar fi tatăl tău dacă s-ar întoarce din Polonia şi te-ar găsi măritată cu un evreu ai cărui părinţi ne sunt cunoscuţi?

— Cred că Tatuś ar fi fericit dacă s-ar întoarce şi ne-ar găsi în viaţă, nimic mai mult.

— Nu poţi să mă asculţi măcar o dată, Eva? Simt că tu ai impresia că nu ştiu despre ce vorbesc, că sunt o bătrână proastă. Dar tradiţia are însemnătate. Este important să strângem rândurile în vreme de restrişte. *Credinţa* noastră înseamnă ceva, chiar dacă tu pari hotărâtă să o abandonezi.

Eva a aruncat din mână prosopul de bucătărie, clipind repede, pentru a-şi potoli lacrimile.

— Nu îmi abandonez credinţa, Mamusia!

— Te porţi de parcă aş fi oarbă, dar eu văd, Eva, văd cum vorbeşti încă despre băiatul acela catolic. Te-am avertizat, iar tu nu m-ai ascultat.

Cuvintele, rostite rece şi cu ruşine, le-a simţit ca o palmă peste obraz. Obrajii îi ardeau, iar prin vene îi galopau sentimente de vinovăţie şi confuzie.

— Mamusia, nici măcar nu îl cunoşti. Rémy este un om bun.

— Este lumea plină de oameni buni, Eva, dar tu vrei să îţi pierzi vremea cu un papistaş? Te crezi mai bună decât noi, dar nu poţi fugi de cine eşti cu adevărat.

— Dar nu încerc să fug.

— Ah, Eva, de când am ajuns aici nu faci decât să fugi.

Când s-a întors să o privească, Eva a fost surprinsă să vadă cât de mult slăbise mama ei. Cum de nu observase până acum? Omoplaţii îi semănau cu aripile unei păsări, iar clavicula i se vedea ca un punct ascuţit sub decolteul bluzei. Eva a fost năpădită de un val de îngrijorare care i-a acoperit furia şi durerea.

— Mamusia, nu fug. Doar că... am sentimente la care nu mă aşteptam. Dar nu s-a întâmplat nimic.

Mamusia s-a aprins la faţă.

— Aşadar, recunoşti? Îl iubeşti?

— Nu spus am asta.

— Nu uita ce îţi spun. Tatăl tău şi cu mine am părăsit Polonia când eram foarte tineri, în căutarea unei vieţi mai bune, pentru noi şi pentru copilul pe care speram să îl avem într-o bună zi. Tu, Eva, ai fost copilul acela, născut în libertate datorită

sacrificiilor pe care le-am făcut noi. Dacă întorci spatele acestui lucru, ne trădezi, iar asta nu se poate şterge niciodată.

— Mamusia...

Dar mama ei se îndrepta deja spre uşă.

— Sunt dezamăgită de tine, Eva, mai dezamăgită decât am fost vreodată.

Eva a rămas ţintuită locului, privind pierdută în urma ei mult după ce dispăruse, în vreme ce în minte gândurile i se învolburau, iar ea se lupta cu impresia că toţi cei pe care îi iubea păreau hotărâţi să îi frângă inima.

Eva lucra singură în după-amiaza următoare, când în pragul bibliotecii a apărut *père* Clément.

— Cum merge treaba? a întrebat el.

— Îmi sunt de mare ajutor hârtiile cele noi, a zis Eva, gesticulând cu un oftat spre teancul de documente pe care le terminase deja. Ştiţi... nu aş putea face toate astea fără Rémy.

— Şi eu aş vrea să nu plece, a zis *père* Clément. Dar s-ar putea ca mişcarea să aibă nevoie de el în altă parte. S-a dovedit un curier isteţ şi le-ar putea fi de folos şi în alte moduri.

— Dar este de folos aici. Nu pot face totul singură.

Père Clément a oftat.

— Probabil vor trimite pe altcineva în locul lui să te ajute.

Eva a clipit de câteva ori, nevenindu-i să creadă. Cum îşi închipuia că ar putea cineva să îi ia locul lui Rémy?

— *Père* Clément... a dat ea să zică.

— Munca pe care o faci aici este foarte importantă, Eva. Doar ştii asta, nu-i aşa?

Ea a lăsat capul în jos.

— Da, dar eu...

— Eva, a întrerupt-o el, poţi să lipseşti o oră-două? Aş vrea să îţi arăt ceva.

Ea a şovăit o clipă, apoi a încuviinţat din cap. Fără nici o altă vorbă, preotul a condus-o spre uşa micuţei biblioteci, iar apoi afară, în lumina soarelui de după-amiază.

În tăcere, au traversat centrul oraşului. De streşini atârnau ţurţuri care sclipeau în lumina limpede, iar zăpada imaculată acoperea acoperişurile făcute din argilă. *Père* Clément i-a salutat politicos pe cei doi soldaţi nazişti care stăteau rezemaţi

de zidul unei clădiri, iar Eva şi-a ferit privirile. Erau tot mai mulţi în ultima vreme, cu uniforme băţoase şi căutături ameninţătoare. Ieşeau în evidenţă în micul orăşel, unde nou-veniţii – chiar şi cei care nu erau îmbrăcaţi în uniforme germane – atrăgeau toate privirile.

— Pot să vă întreb ceva? a zis Eva, în timp ce se îndepărtau de piaţetă, pe paşnica rue Girault.

— Orice, Eva.

— Credeţi că îmi... Vocea i-a pierit şi a inspirat adânc. Credeţi că îmi trădez religia? Că îmi trădez părinţii?

El a privit-o surprins şi au tăcut amândoi pentru a-i face semn cu mâna lui *monsieur* Deniaud, aflat în faţa măcelăriei sale, adâncit în conversaţie cu un jandarm în uniformă pe care Eva îl remarcase prin oraş. *Monsieur* Deniaud părea distras când le-a răspuns la salut, iar jandarmul nu le-a aruncat nici o privire.

— Eva, să fii sigură că nu cred aşa ceva, a zis *père* Clément în timp ce coteau pe o alee îngustă şi întunecată, dintre două clădiri din piatră. De ce întrebi?

Eva s-a ruşinat de lacrimile pe care le avea în ochi.

— Mama mea, a fost tot ce a reuşit să zică.

— Ah, Eva.

În ochii i se citea tristeţe când a privit-o din nou. O pisică păduchioasă, cu coastele ieşite în relief pe sub blana soioasă, a ieşit furişându-se din dreptul unei uşi şi s-a repezit în spatele unei biciclete acoperite de zăpadă, sprijinită de un zid, iar Eva a simţit cum o potopeşte un sentiment de milă faţă de sărmanul animal. Va muri de foame sau de frig dacă nu o prinde cineva.

— Poate că are dreptate, a murmurat Eva. Nu mă rog la fel de mult ca ea şi ştiu că ar trebui să o fac. Întotdeauna tradiţiile au însemnat mai mult pentru părinţii mei decât pentru mine şi cred că ar trebui să îmi fie ruşine din cauza aceasta, mai ales acum. Mai ales acum, când germanii şi-au pus în gând să ne şteargă de pe faţa pământului.

Père Clément a oftat.

— Eva, este important să urmezi cu fidelitate regulile religiei. Dumnezeu ştie că regulile de genul acesta alcătuiesc o mare parte a vieţii de preot. Dar dacă am învăţat un lucru de la începutul războiului, este acela că atâta vreme cât avem

credinţă, o purtăm în inimile noastre, orice am face, oriunde am merge, dacă motivele noastre sunt pure.

Au cotit pe rue Flandin, o străduţă frumoasă, de unde se vedeau coamele dealurilor troienite de omăt.

— Cred că ceea ce contează cel mai mult se află în inima ta. Mai crezi în Dumnezeu?

— Sigur că da.

Întrebarea a luat-o prin surprindere, deoarece chiar şi în mijlocul acestui întuneric, chiar şi atunci când se întreba dacă El o aude, nu s-a îndoit niciodată de El.

— Şi ai devenit catolică pentru că ai lucrat în interiorul bisericii?

Eva i-a aruncat o privire pătrunzătoare.

— Sigur că nu!

Père Clément a zâmbit.

— Asta o îngrijorează pe mama ta, nu-i aşa? Că vei deveni brusc una dintre noi?

Eva a şovăit.

— Da. Vorbeşte... despre catolicism ca şi cum ar fi una dintre cele mai rele năpaste care se pot abate asupra cuiva. Îmi pare rău, a adăugat ea în grabă.

Père Clément a clătinat din cap.

— Eva, este speriată. Şi nu o învinovăţesc deloc. Tu ai găsit o cale de a ajuta, de a face ceva bun, dar gândeşte-te cât de neputincioasă se simte ea, mai ales că tatăl tău nu îi este alături. Nu o poţi acuza pentru că îşi face griji că te va pierde şi pe tine. Iar dacă asta o va linişti, ai putea să încerci să te rogi mai des împreună cu ea. Poate îţi va face şi ţie bine. Dar mai presus de orice, nu uita să îţi asculţi inima. Nu trebuie să te laşi convinsă de vorbele ei, nici de ale mele. Numai tu ştii care este relaţia ta cu Dumnezeu şi să nu laşi pe nimeni să îţi răpească acest lucru.

Pe Eva a cuprins-o o senzaţie de uşurare când între ei s-a aşternut o linişte odihnitoare.

— Îţi mulţumesc, *père* Clément.

— Poţi veni la mine oricând, Eva. Şi la Dumnezeu poţi veni oricând. Cărarea vieţii este întunecată când alegem să o străbatem singuri.

O clipă mai târziu, *père* Clément a luat-o brusc la dreapta, cotind pe o străduţă laterală, rue Nicolas Tury, şi a tras-o pe Eva după el. S-a oprit pe neaşteptate în faţa unei case din piatră, înaltă de trei etaje, cu un singur balcon care ieşea în afară, deasupra străzii. A bătut o dată în uşa neagră, plină de aşchii, a făcut o pauză, apoi a bătut din nou, de trei ori, în succesiune rapidă. A trecut mult până ce uşa a fost deschisă de o persoană pe care Eva o văzuse la biserică, dar cu care nu vorbise niciodată, o femeie cu aspect respectabil, cu ochi înguşti şi păr argintiu prins într-un coc, şi care a zâmbit larg de îndată ce l-a recunoscut pe preot.

— *Père* Clément!

A făcut un pas în faţă şi l-a sărutat pe obraji, apoi ochii i-au zburat spre Eva şi i s-au îngustat din nou.

— Cărui fapt îi datorez plăcerea?

— *Madame* Travere, aş vrea să v-o prezint pe *mademoiselle* Moreau, a zis *père* Clément, cu un gest formal spre Eva.

Madame Travere a salutat-o pe Eva cu o înclinare a capului, dar era încă suspicioasă.

— Şi ce o aduce astăzi aici pe *mademoiselle* Moreau? a întrebat ea, reîntorcându-şi privirile la *père* Clément.

— Este una dintre noi, a zis *père* Clément. Şi aş dori să îi cunoască pe copii.

Madame Travere a rămas nemişcată preţ de o clipă.

— *Père* Clément, cu tot respectul, încercăm să le limităm interacţiunile cu străinii.

Când a întors capul spre Eva, zâmbetul ei era ca de gheaţă.

— Sunt sigură că înţelegeţi.

— *Madame* Travere, a zis *père* Clément. Sunt convins că vă sunt cunoscute documentele false şi permisele de călătorie pe care le folosim pentru a transporta copiii.

— Nu sunt sigură ce vreţi să...

— *Mademoiselle* Moreau este cea care le fabrică, a zis *père* Clément, curmând protestele lui *madame* Travere.

O parte din atitudinea glacială a femeii s-a topit când a reexaminat-o pe Eva.

— Nu mai spune!

— Este greu pentru ea, cred, să stea închisă în biserică toată ziua, fără nici o legătură cu cei pe care îi salvează. I-ar fi de folos să i se reamintească pentru ce îşi asumă un risc atât de mare.

Femeia a deschis gura şi apoi a închis-o şi, cu toate că expresia de pe chip i-a rămas neîncrezătoare, într-un final s-a retras şi le-a făcut semn preotului şi Evei să intre. Eva a murmurat un *merci*, iar *madame* Travere a dat uşor din cap.

Au mers în spatele femeii, urcând cele două scări până la ultimul etaj, şi au ajuns într-un salon gol. Eva a privit în jur, fără să înţeleagă. Nu era nici un copil în preajmă. Dar apoi, cu buzele strânse, *madame* Travere a apucat o mătură şi a lovit tare cu ea în tavan de trei ori. S-a oprit, a mai bătut de două ori, s-a oprit din nou şi apoi a lovit în tavan o ultimă dată.

— Ce face? i-a şoptit Eva lui *père* Clément, care nu a făcut decât să îi zâmbească.

După câteva secunde, s-a deschis o trapă ascunsă în tavan, iar din bezna de deasupra a coborât o scară pliantă. În timp ce Eva privea cuprinsă de uimire, a coborât un băiat de vreo zece ani, urmat de un alt băiat, ceva mai mic, o fetiţă de vreo treisprezece ani şi o alta cu codiţe lungi, care nu părea a avea mai mult de şapte ani.

— Tocmai ce terminau orele de şcoală când aţi bătut la uşă, a zis *madame* Travere. Ne-a luat mai mult decât de obicei să îi urcăm pe toţi în pod.

Eva a rămas cu privirile aţintite asupra ei.

— Se ascund de cele mai multe ori când este cineva la uşă, a explicat *père* Clément. Ca măsură de precauţie.

— Şi... merg la şcoală?

— Ei, da, desigur, a răspuns scurt *madame* Travere. Doar nu vă închipuiţi că aceasta este o vacanţă pentru ei. Sper că nu vă aşteptaţi să îi las să stea degeaba şi să se *joace*. Creierul lor s-ar transforma în ciorbă.

— Ceea ce încearcă *madame* Travere să spună, a intervenit *père* Clément cu un zâmbet, este că ne străduim să le oferim o viaţă cât se poate de normală cât timp se află aici. Iar asta înseamnă să ne asigurăm că îşi continuă studiile. *Madame* Travere îi meditează aici.

— Războiul se va sfârşi într-o zi, a zis *madame* Travere, şi dacă nu au o educaţie, ce se va alege de ei?

Copiii o priviseră pe Eva cu un interes temperat când coborâseră din pod, dar acum erau prinşi de propriile activităţi şi nu se mai sinchiseau de ea. Cei doi băieţi jucau şah într-un colţ, adolescenta scria cu frenezie într-un caiet, iar fetiţa mai mică se cuibărise într-un colţ al canapelei pentru a citi o carte.

Asupra ei s-a oprit privirea Evei.

— Sunt refugiaţi evrei cu toţii?

Madame Travere şi-a ferit privirile, dar *père* Clément a încuviinţat din cap.

— Da. Veniţi din nord.

— Şi ce se va întâmpla cu ei când vor ajunge în Elveţia?

— Vor fi adoptaţi, a zis *madame* Travere, pe un ton tăios. Temporar. Până ce le vom putea găsi părinţii.

Eva s-a gândit la tatăl ei şi şi-a înghiţit lacrimile.

— Iar dacă nu pot fi găsiţi?

— Sunt soluţii şi pentru cazul acesta, a zis *père* Clément. Unii se vor întoarce în Franţa, alţii vor rămâne cu noile lor familii. Dar ne vom asigura că toţi vor fi îngrijiţi. Este cel mai important lucru pe care îl facem. Iar tu, draga mea, ai o mare contribuţie în această strădanie, a mai adăugat după o scurtă pauză.

— Acum, a zis *madame* Travere, bătând din palme o dată, aţi văzut tot ce este de văzut. Mergem?

S-a îndepărtat câţiva paşi, dar fetiţa cu codiţe ridicase capul şi privea în ochii Evei, care era fermecată de fetiţă. A traversat camera, ignorând-o pe *madame* Travere, care mormăia ceva despre neobişnuitul acestei interacţiuni cu copiii.

— Cum te cheamă, draga mea? a întrebat Eva, aplecându-se lângă fetiţa care ţinea cartea deschisă în poală.

Fata a clipit de câteva ori.

— Anne.

Din felul în care îşi spusese numele, cu privirile alunecându-i într-o parte, Eva şi-a dat seama că nu era numele cu care se născuse, ci o identitate nouă, pe care i-o dăduse cineva pentru a o putea aduce aici în siguranţă.

— Mă bucur să te cunosc, Anne. Eu sunt *mademoiselle* Moreau.

Anne a studiat-o.

— Dar nu este numele tău adevărat, nu-i aşa, *mademoiselle*?

Eva a clătinat din cap, copleşită de un val de vinovăţie. Cum putea să o mintă pe copilă? Dar era mai periculos să spună adevărul.

— Nu, nu este.

Într-o zi, când va trebui să producă documentele false pentru fetiţă, Eva va afla numele ei adevărat. Oare de unde venea şi încotro va pleca de aici? Părea mult prea tânără ca întreaga viaţă să îi fie răpită.

— Câţi ani ai, Anne? a întrebat-o.

— Şase şi jumătate. Aproape şapte.

— Şi ce citeşti?

Fata şi-a coborât privirile spre cartea pe care o ţinea în mână.

— *Vrăjitorul din Oz.* O ştii? Este despre o fetiţă pe nume Dorothée, care ajunge într-o ţară ciudată, care se cheamă Oz, unde întâlneşte o sperietoare, un om de tinichea şi un leu fricos.

Eva a zâmbit.

— Am citit-o. Dar nu este o carte dificilă pentru o fetiţă atât de mică?

Fata a ridicat din umeri.

— Ştiu aproape toate cuvintele, iar *madame* Travere mi-a dat un dicţionar să le caut pe cele pe care nu le ştiu. În plus, cred că nu contează, atât timp cât înţelegi personajele.

— Este distractiv să citeşti despre personaje fantastice.

— Da, dar nu asta am vrut să spun. Am vrut să spun că, într-un fel, şi eu sunt ca Dorothée, nu-i aşa? Am plecat într-o mare aventură, iar într-o zi îmi voi găsi drumul spre casă.

Eva a trebuit să îşi înghită nodul din gât înainte de a putea răspunde.

— Cred că este o observaţie foarte bună.

Fetiţa i-a căutat privirile.

— Ştii cum se termină? Dorothée ajunge înapoi acasă, da?

— Da. Da, ajunge înapoi acasă.

— Iar familia ei o aşteaptă acolo?

Eva nu a reuşit decât să încuviinţeze din cap.

— Asta-i bine, a zis Anne. Într-o zi, cărarea din cărămizi galbene mă va duce şi pe mine acasă, ştiu sigur.

În clipa aceea, *père* Clément a apărut lângă Eva şi i-a pus un braţ pe umeri.

— Eva, trebuie să plecăm. Dar văd că ai făcut cunoştinţă cu cititoarea noastră.

Anne i-a zâmbit preotului.

— *Mademoiselle* Moreau a citit *Vrăjitorul din Oz, père* Clément!

— Îţi vine să crezi, Anne, că *madamoiselle* Moreau lucra altădată într-o bibliotecă foarte mare, plină de cărţi? Cred că îi place să citească la fel de mult cât îţi place ţie.

Anne s-a uitat din nou spre Eva, cu ochii mari.

— Într-o bună zi, sper să lucrez şi eu într-o bibliotecă. Crezi că este posibil?

— Desigur, a replicat Eva, cu o voce gâtuită. Bibliotecile sunt locuri magice.

Anne a încuviinţat solemnă din cap şi apoi şi-a întors atenţia spre paginile cărţii, pierdută deja în ţara lui Oz. Eva a mai privit-o câteva clipe, apoi *père* Clément a condus-o afară.

Se făcuse deja noapte când *madame* Travere a închis bine uşa în urma lor, iar Eva şi *père* Clément au pornit înapoi spre biserică, îndepărtându-se de casa copiilor. Fulgii de nea cădeau în linişte, agăţându-se de streşini.

— Îţi mulţumesc, *père* Clément, a zis Eva încetişor, în timp ce coteau după un colţ.

— Mai sunt încă şaisprezece astfel de case în oraş şi şapte ferme în regiunea din jur unde sunt adăpostiţi copii. *Madame* Travere le oferă adăpost de cel mai mult timp. A fost prima care s-a oferit să o facă atunci când au început să ajungă copiii veniţi dinspre Paris.

Cei patru copii pe care îi văzuse Eva astăzi erau doar o mână din numărul orfanilor ai căror părinţi fuseseră răpiţi. Ce se va alege de ei? Vor reveni vreodată la normalitate vieţile lor? Mai era posibilă reconstrucţia, după ce îţi fusese răpit totul?

— Cum vom reuşi să îi salvăm pe toţi? a întrebat ea într-un sfârşit, în şoaptă.

— Cu mult curaj, a venit fără ezitare răspunsul lui *père* Clément. Şi cu un strop de credinţă.

Capitolul 19

La începutul anului 1943, puţini îşi mai aminteau cum era vremea caldă. Iarna îşi înfipsese colţii de gheaţă în Aurignon şi îl ţinea strâns, aruncând cu promoroacă şi zăpadă, îngheţând străzile, măturând aleile cu vârtejuri glaciale de vânt amarnic.

Singurul lucru bun adus de vremea rea era acela că îi ţinea pe germanii speriaţi înăuntru. În loc să îşi ocupe posturile pe la colţuri, stăteau ascunşi în singura cafenea din oraş, lângă focul care trosnea, sorbind din cafeaua adusă de ei din Germania. Uneori plutea până în stradă mirosul de ciocolată caldă şi îi provoca Evei o reacţie de furie animalică, ce o lua pe nepregătite. Cine erau ei, încât să se bucure de toate privilegiile iernii franceze, în vreme ce copiii ascunşi prin casele din jur sufereau de foame şi de frig? Deşi locuitorilor din Aurignon nu le erau străine pregătirile pentru iarna lungă şi friguroasă, populaţia se mărise peste măsură odată cu venirea refugiaţilor în ultimul an şi nu era destulă hrană pentru toată lumea.

În ciuda bodogănelilor lui *madame* Travere, Eva începuse să îi viziteze pe copii o dată pe săptămână, având mare grijă să se furişeze în casă numai când nu mai era nimeni altcineva pe stradă, ca să nu vadă nimeni unde dispărea. Aurignon era o localitate mică, cu numai o mie de locuitori, ceea ce însemna că toată lumea avea o oarecare idee despre ce fac ceilalţi. Cu cât era văzută mai puţin în afară de slujba de duminică, cu atât mai bine, mai ales că uneori simţea în ceafă privirile sfredelitoare ale unora dintre jandarmi când îngenunchea să se roage. Ar fi fost periculos să se lase văzută – de ei sau de oricine altcineva – apropiindu-se de casa lui *madame* Travere în fiecare săptămână.

Nu mai sosiseră alţi refugiaţi pe vremea aceasta friguroasă. De aceea, copiii pe care Eva îi cunoscuse imediat după Hanuka erau încă aici şi se obişnuiseră cu noua lor casă. Aveau lecţii în fiecare dimineaţă cu *madame* Travere, iar în restul zilei se distrau singuri în salon.

— Crezi că părinţii mei mai sunt în viaţă? a întrebat-o deodată Anne pe Eva, într-o zi din februarie.

Stăteau alături pe canapea, iar Anne ţinea deschis în poală un exemplar jerpelit din *Copiii căpitanului Grant*. În faţa lor, cei doi băieţi mai mari şi adolescenta erau ghemuiţi laolaltă, în jurul unui pick-up pe care Rémy reuşise să îl procure, şi ascultau muzică de jazz la volum mic, şuşotind. *Madame* Travere declarase că existenţa unui pick-up în casa ei era un lucru de-a dreptul scandalos, dar *père* Clément o convinsese că le va ridica moralul copiilor. „Prea bine”, bombănise ea. „Dar să nu danseze.”

— Cred că avem toate motivele să sperăm că sunt în viaţă, a răspuns Eva precaută, după o pauză lungă.

Ştia foarte puţine lucruri despre viaţa lui Anne dinainte de venirea ei la Aurignon, căci copiilor li se interzisese să vorbească despre trecut, dar înţelesese de la *père* Clément că Anne venea dintr-un orăşel de lângă Paris şi că părinţii ei fuseseră arestaţi la finalul lunii octombrie.

— Ştii, a zis Anne după un moment de tăcere, când Dorothée este în oraşul Oz, nu ştie dacă locuinţa lor din Kansas a fost distrusă de tornadă. Încearcă din răsputeri să se întoarcă la unchiul şi la mătuşa ei, dar nu are de unde şti dacă se mai află acolo sau nu.

— Da, a zis Eva prudentă.

Anne terminase cartea la scurtă vreme după Anul Nou, iar de atunci numai despre ea vorbise, agăţându-se de magia plăsmuită a cărţii, care îi arătase unei fetiţe dintr-un loc numit Kansas drumul înapoi spre viaţă.

— Dar ei se aflau acolo, *mademoiselle* Moreau. Erau acolo tot timpul şi îşi făceau griji pentru ea. Iar când Dorothée s-a întors acasă, au format din nou o familie.

— Da, a încuviinţat Eva din nou şi a inspirat adânc. Dar Anne, draga mea, noi nu ne aflăm în Oz.

— Ştiu asta, *mademoiselle* Moreau, a zis Anne numaidecât. Dar ne putem imagina, nu?

Eva nu a spus nimic, pentru că fetiţa avea dreptate, desigur. În definitiv, la asta servesc cărţile. Sunt culoare către alte lumi,

alte realităţi, alte vieţi pe care îţi poţi închipui că le trăieşti. Dar în timpuri ca acestea, nu era periculos să ai visuri nerealiste?

— *Mademoiselle* Moreau, a zis Anne din nou, căci Eva rămăsese tăcută prea mult timp, ştiu că uneori este greu să speri la mai bine. Dar nu este mai bine decât să crezi că totul se va termina rău?

Eva a privit-o clipind. Fetiţa avea numai şase ani, de unde îi venise un asemenea gând?

— Ai perfectă dreptate, Anne.

— Eu prefer să am speranţă, orice ar fi, a concluzionat copila, bătând-o pe Eva pe mână, aşa cum ar face un adult unui copil. Cred că şi dumneata ar trebui să faci la fel. Altfel, realitatea ar deveni prea înfricoşătoare şi ar fi greu să mergi mai departe. Şi acum, cartea aceasta ai citit-o, *Copiii căpitanului Grant*?

Eva a zâmbit.

— De Jules Verne? Da, am citit-o când eram de vârsta ta.

— Bine. Atunci ştii că există speranţă chiar şi atunci când lucrurile par lipsite de orice speranţă.

Eva îşi amintea vag de copiii din titlul cărţii, care şi-au reîntâlnit într-un final tatăl după o călătorie înfiorătoare în jurul lumii.

— Cred că ai dreptate, Anne. Există speranţă.

În după-amiaza aceea, Eva lucra singură în biblioteca bisericii, la lumina unei singure lumânări, când a intrat *père* Clément cu o expresie gravă pe chip.

— Este nevoie urgentă de lotul acesta de documente, a zis el, întinzându-i o listă. Până mâine-dimineaţă dacă poţi.

Eva a coborât privirea la ele. Erau patru nume, care îi deveniseră foarte apropiate în ultimele câteva luni. Când a ajuns la ultimul, s-a oprit tremurând: mica Anne.

— Credeam că se aşteaptă vreme mai bună, a zis ea încet, ridicând capul.

— Am primit de veste că germanii sunt pe cale să facă o razie la casa lui *madame* Travere, poate chiar mâine. O bănuiesc că ascunde copii evrei.

Eva a simţit că îi îngheaţă sângele în vene.

— Dar cum? Cine ar fi putut să le spună?

În locul gurii lui *père* Clément se vedea o dungă subţire.

— Ar putea fi oricine: un vecin invidios, un trecător curios, un poliţist care încearcă să intre în graţiile cuiva. Deşi majoritatea oamenilor de aici urăsc ocupaţia germană, există câţiva oameni care o văd ca pe o ocazie de care pot să profite.

— Dar cum pot să trădeze nişte *copii*? Eva simţea că îşi pierde controlul. Şi, în definitiv, ce vor germanii de la ei? Ce rău le-ar putea face?

Père Clément a oftat.

— Asta nu are nici o importanţă acum.

— Măcar pot să îmi iau la revedere?

— Mă tem că nu. Dacă nemţii pândesc casa, nu ne putem permite să ai vreo legătură cu povestea asta. În plus, cred că ai mult de muncă în seara asta, dacă este ca documentele să fie gata până în zori. Vrei să îi transmit mamei tale să nu te aştepte acasă diseară?

Eva a încuviinţat cu o mişcare molcomă a capului şi şi-a trecut degetul peste falsul nume al lui Anne, devenit atât de cunoscut, şi peste data de naştere falsă, care îi dădea vârsta de cinci ani, în loc de şase.

— Cine este ea cu adevărat?

Père Clément a căutat în buzunar şi a scos o a doua listă, pe care i-a întins-o. Devenise o regulă între ei: înregistra numele copiilor, numele lor adevărate, iar apoi ardea bucăţile de hârtie. Numele adevărate erau ţinute separat de cele false, în caz că descoperea cineva hârtiile înainte de a putea fi distruse.

— Este prima.

Eva a privit la hârtie.

— Frania Kor, a citit ea cu voce tare. A ridicat ochii spre *père* Clément, înceţoşaţi de lacrimi. Numele este polonez. Ştiţi ce înseamnă?

— Nu.

— *Frania* înseamnă *din Franţa* sau *liberă*. Eva şi-a înghiţit nodul din gât. Probabil s-a născut în Franţa, la fel ca mine, iar părinţii ei şi-au închipuit că faptul acesta o va apăra, îi va da şansa la o viaţă mai bună.

— Dar asta facem noi, Eva, a zis *père* Clément. Putem să o facem noi în locul părinţilor ei, să o protejăm, să ne asigurăm că

are un viitor. Nu ar fi trebuit să te las să te ataşezi de ea, a zis el după o ezitare.

Eva şi-a şters o lacrimă.

— Ba nu, mă bucur că m-aţi lăsat. Mi-a amintit pentru cine muncesc.

Pe lângă asta, *père* Clément nu ar fi putut face nimic să o împiedice. Din clipa în care privirile Evei au căzut asupra fetiţei, recunoscuse în ea un suflet înrudit, o altă visătoare care se pierdea şi se regăsea în cărţi.

— Dar nu aduce nimic bun să dăruieşti bucăţi din inima ta în mijlocul unui război.

Père Clément a aşteptat până ce Eva a ridicat capul şi l-a privit în ochi.

— Este periculos, Eva.

Eva şi-a dat seama că nu se referea numai la copii. S-a gândit la Rémy, pe care îl văzuse din ce în ce mai rar, deoarece făcea tot mai multe treburi pentru Rezistenţă.

— Este şi mai periculos dacă nu o faci, aşa cred.

Cu un oftat, s-a întors la raftul din spatele ei şi a întins mâna după Cartea copiilor pierduţi.

— Trimit după Rémy, a zis *père* Clément. Ai nevoie de ajutorul lui ca să poţi termina toate documentele la timp.

— Vă mulţumesc, a zis Eva.

Când *père* Clément a plecat, încuind uşa în spatele lui, ea s-a întors la carte şi a deschis-o la pagina 147. A desenat o steluţă neagră deasupra F-ului din *Fils*, de pe al doilea rând, şi un punct deasupra r-ului din *parconséquent*. Aici, cel puţin, fetiţa pe nume Frania Kor va continua să existe, în ciuda încercării lumii de a o uita. Dacă reuşea să ajungă în lumea lui Oz, într-o bună zi va avea nevoie să îşi găsească drumul înapoi spre casă.

Eva reuşise deja să termine primele două seturi de documente când Rémy a intrat grăbit, o oră mai târziu, cu paltonul lui negru pudrat cu zăpadă şi o geantă aruncată peste umăr. A pus jos geanta într-un colţ şi şi-a scos căciula, frământând-o neliniştit între mâini.

— Cum merge cu documentele?

Eva a oftat.

— Va fi o noapte lungă.

— Bine. Eu cu ce te pot ajuta?

Eva a arătat spre numele băiatului pe care îl privise de zeci de ori jucând dame, un copil de zece ani pe care îl ştia drept Octave. Numele lui, o ştia acum, era de fapt Johann, ceea ce o făcea să creadă că părinţii lui erau originari din Germania sau din Austria, dar era imposibil de ştiut. Era unul dintre cei mai mari şi avea şansa de a duce cu el secretele trecutului său, dar Eva l-a adăugat totuşi în carte, aşa cum făcea cu toţi copiii. Dacă era capturat sau ucis în timp ce încerca să scape, cel puţin numele lui va rămâne înregistrat. Dacă venea vreodată o rudă să îl caute, i-ar putea spune cel puţin o parte din ceea ce se întâmplase cu el, că pentru o vreme fusese primit în sânul unei mici comunităţi de la munte.

— Ai fost plecat mult timp în ultima vreme, a zis Eva cu glas blând, în timp ce Rémy începea să completeze cu atenţie informaţiile false într-unul din certificatele aduse de Joseph în noiembrie.

Terminaseră aproape toată rezerva de certificate în alb, iar Eva ştia că în scurtă vreme va fi nevoită să îl caute şi să ceară altele.

Rémy şi-a ferit privirile.

— Se adună oameni în pădure, a zis el încet. Se antrenează. Se pregătesc.

— Pentru ce?

— Pentru lupta care va veni.

— Dar credeam că nu faci decât o muncă de curier.

S-a întors spre ea şi a privit-o, iar în ochii lui citea durere, dar şi o hotărâre de fier.

— Ştiu că *père* Clément crede că singura cale de a câştiga acest război este printr-o rezistenţă paşnică, dar mă tem că eu nu mai sunt de aceeaşi părere.

— Ce vrei să spui?

Eva ştia deja răspunsul, iar în clipa următoare îşi înghiţea lacrimile pe care ştia că le va vărsa mai târziu, odată rămasă singură.

— Că cineva trebuie să ducă lupta împotriva germanilor, Eva. Nu vine nimeni să ne salveze. Britanicii ne ajută, sigur, dar ei nu sunt aici, aşa-i? Şi nici americanii. Suntem pe cont propriu, iar

nemţii sunt din ce în ce mai puternici, în vreme ce noi ne mulţumim să stăm de pomană şi să ne plimbăm de colo-colo pe sub nasul lor cu actele noastre false. Trebuie să îi oprim înainte de a fi prea târziu, altfel numai noi vom fi vinovaţi pentru pierderea Franţei.

— Rémy, eu...

El s-a uitat la ea, dar Eva nu ştia ce ar mai putea zice. Cum să îl implore să nu o facă, când în adâncul sufletului era de acord cu el? Şi cum să îi explice că tot ciorovăindu-se cu el cât au lucrat unul lângă celălalt timp de şapte luni o făcuse să devină extrem de protectoare faţă de el? Învăţase să îi aprecieze simţul umorului, abilităţile de care era atât de sigur, dar şi incertitudinile pe care nesăbuinţa lui ocazională încerca să le mascheze. Însă nu avea dreptul să nutrească aceste sentimente, nu-i aşa? Nu îşi făcuseră promisiuni, nu îşi juraseră nimic. Aşa că nu au mai zis nimic nici ea, nici el timp de câteva minute.

— Eva, nu voi păţi nimic, a zis el într-un târziu. Niciodată nu am păţit nimic rău. Întotdeauna găsesc o cale de a ieşi din încurcături, îţi aminteşti?

— Rémy, îmi este teamă că asta s-ar putea să nu mai conteze până la urmă.

El nu a răspuns, ci au lucrat în tăcere următoarele câteva ore, Eva gravând cu atenţie ştampilele necesare pe rulou, iar Rémy completând spaţiile goale cu precizia unui funcţionar îndemânatic. A lăsat-o pe micuţa Anna – Frania Kor – la urmă, iar când a luat documentele din mâna lui Rémy şi a întrebat dacă ar putea să completeze ea spaţiile goale, a simţit că îi scapă o lacrimă pe obrazul stâng. Şi-a ferit privirile, dar era prea târziu. Rémy o văzuse şi încet, cu o blândeţe care a surprins-o, a întins o mână şi i-a şters-o tandru, cu degetul mare.

S-a oprit cu degetul arătător sub bărbia ei, iar când ea a ridicat privirile, faţa lui se afla la numai câţiva centimetri. Primele raze ale răsăritului străpungeau întunericul din faţa ferestrelor, iar în scurtă vreme *père* Clément urma să vină după documente, iar copiii vor pleca spre est. Dar deocamdată timpul îngheţase la fel ca ţurţurii atârnaţi de streşini afară, iar când Rémy s-a aplecat să o sărute, i s-a părut ca o întoarcere acasă.

Când a tras-o spre el, ea s-a potrivit perfect în arcul format de corpul lui, moliciunea curbelor ei şi soliditatea pieptului său musculos formând piesele unui mozaic de a cărui existenţă nu fusese conştientă până atunci. Felul în care a sărutat-o a făcut-o să simtă, într-un mod improbabil, că o cunoştea de când lumea, poate mai bine decât se cunoştea ea singură. Mâinile lui i s-au prins în păr şi apoi au rătăcit peste corpul ei, timid la început, sfios, iar apoi cu tot mai multă siguranţă.

Nimeni nu o sărutase pe Eva aşa până atunci, ca şi cum ar fi cunoscut-o pe dinăuntru şi pe dinafară. Întreaga ei viaţă fusese rezervată şi la locul ei, hotărâtă să îşi facă părinţii mândri de ea, simţindu-se vinovată în cele câteva ocazii în care se sărutase cu băieţi buni, evrei, de la şcoală, deşi nu lăsase niciodată lucrurile să meargă mai departe de atât. Acum, când Rémy i-a prins în palme şoldurile şi a ridicat-o pe masa unde lucrau, nu îşi dorea nimic altceva decât să îi simtă pielea pe pielea ei, să fie cât se poate de aproape de el.

Apoi, deodată, s-a oprit, retrăgându-se în grabă şi lăsând-o acolo, încă îmbrăcată, cu obrajii aprinşi, cu tot trupul arzând.

— Nu pot... nu putem, a zis el, ferindu-şi privirile în timp ce îşi băga cămaşa în pantaloni.

— Dar... a şoptit ea, neînţelegând.

Greşise cu ceva? Poate că fusese evidentă lipsa ei de experienţă.

— Nu este vina ta, a zis el, răspunzând la întrebarea pe care Eva nu o pusese.

Se ferea să privească spre ea, dar când ea s-a ridicat şi şi-a îndreptat părul sălbăticit, a avut senzaţia că el ştie că se abţine să nu plângă.

— Atunci ce...?

— Nu pot.... nu pot să dezamăgesc încă o persoană, a bâiguit el, privind spre podea.

— Dar Rémy, nu mă vei...

— Ba da, o voi face, a oprit-o el, iar ea a auzit în vocea lui un vag tremur. Aşa se va întâmpla, Eva, nu îţi dai seama? Te voi dezamăgi, iar apoi nu voi mai putea trăi cu gândul acesta. Îmi... îmi pare rău. Trebuie să plec.

A plecat în grabă, ieşind în goană pe uşa micii biblioteci secrete, de parcă ar fi luat foc clădirea. Singura mângâiere pe care a avut-o Eva a fost aceea că, înainte ca uşa să se închidă în urma lui, a întors capul şi a privit spre ea o singură dată, iar ochii li s-au întâlnit. Iar în clipa aceea, a citit pe chipul lui suferinţă şi tristeţe. Spunea adevărul, Eva o ştia; fugea deoarece credea că o va face să sufere.

Probabil că o va bântui pentru tot restul vieţii gândul că, în loc să se ducă după el, ruşinea şi loialitatea faţă de mama ei o ţintuiseră locului. Până când şi-a venit în fire şi a reuşit să ajungă la uşa cea mare a bisericii, el dispăruse de mult. Urmele lăsate în zăpadă, care mergeau în direcţia casei copiilor, erau singurul semn că fusese acolo.

Eva nu s-a dus acasă în dimineaţa aceea; voia să fie acolo pentru a-i înmâna personal noile documente lui *père* Clément, iar în sinea ei spera că Rémy se va răzgândi şi se va întoarce.

Nu putea nici să dea ochii cu mama ei, cu toată furtuna de emoţii izbucnită în sufletul ei. Când o sărutase Rémy, i se păruse cel mai plăcut lucru pe care îl făcuse vreodată, cel mai natural gest din lume. Dar cum putea să simtă astfel, dacă el nu era evreu? Mama ei nu ar ierta-o niciodată, şi ce s-ar alege de ea dacă nici Tatuś nu ar ierta-o? Cum putea să îi trădeze în acest moment? Cu cât stătea mai mult pe treptele bisericii, cu atât mai mult se adâncea în confuzie. Ar fi mai curajos din partea ei să îşi urmeze chemarea inimii, riscând să îşi dezamăgească părinţii? Sau să întoarcă spatele unui bărbat pe care îi era interzis să îl iubească, pentru a apăra istoria pe care alţii voiau să o răpească poporului ei? Nici una dintre alegeri nu părea cea corectă.

Până când a sosit *père* Clément, o oră mai târziu, şi a găsit-o stând în frig, urmele lui Rémy dispăruseră sub un strat proaspăt de zăpadă.

— Ce faci aici? a întrebat *père* Clément, urcând scările în grabă, cu obrajii roşii de frig. S-a întâmplat ceva?

— Nu... Cum să îi explice fără să pară o neghioabă? Voiam să iau un pic de aer.

Nu părea convins, dar a dat din cap şi a ajutat-o să se ridice.

— Intră, Eva, să nu răceşti. Tu şi Rémy aţi terminat ce aveaţi de făcut?

Şi-a ferit capul, ca *père* Clément să nu vadă că roşise.

— Da, *mon père*.

Era cald înăuntrul bisericii, dar în timp ce îl conducea pe *père* Clément spre mica bibliotecă, Eva încă se simţea ca sculptată în gheaţă, cu o inimă aproape la fel de rece ca obrajii roşii care o usturau.

— Dumnezeule mare, Eva, a zis *père* Clément, uitându-se la ea cu îngrijorare de îndată ce au intrat în camera secretă. Cât timp ai stat afară? Pari pe jumătate degerată.

— Nu mult, a răspuns ea vag.

Pierduse şirul minutelor. Ştia doar că trecuse destul timp ca ultimele urme lăsate de Rémy în zăpadă să se şteargă.

— Rémy a plecat.

— Da, a zis *père* Clément, iar ea şi-a dat seama că preotul ştia deja.

— Ştiţi unde îl pot găsi? a întrebat Eva, şovăind. Cred că sunt unele lucruri pe care ar trebui să i le spun, lucruri pe care ar fi trebuit să i le spun aseară.

Père Clément s-a încruntat.

— Nu ţi-a spus?

— Ce să îmi spună?

— Eva, îi va escorta pe câţiva dintre copii astăzi.

— Ce va face?

— A zis că ştie cât de mult te-ai ataşat în ultimele luni de protejaţii lui *madame* Travere, mai ales de Anne, şi că vrea să îi treacă graniţa în siguranţă.

Eva şi-a înghiţit nodul din gât.

— A plecat din cauza mea?

Zâmbetul lui *père* Clément era blând, iar Eva a simţit, pentru a nu ştiu câta oară, că poate citi ce se află în sufletul ei.

— A plecat pentru că este un om bun şi pentru că încearcă să facă ceea ce trebuie.

— Dar nu mi-a spus.

— Poate că nu a vrut să îţi faci griji.

Sau poate pentru că ştia că va încerca să îl oprească. Poate că sărutul fusese felul lui de a-şi lua rămas-bun. Oare asta voia să

spună când zisese că nu putea să o dezamăgească? Se temea că nu se va întoarce? A cuprins-o un tremur mai rece decât orice simţise afară, în frig.

— Traversarea va fi periculoasă pe vremea aceasta, a zis ea cu o voce moale.

— Da.

— Cât timp credeţi că îi va lua să se întoarcă la Aurignon?

— Eva, nu sunt sigur dacă se va întoarce, a zis el după un moment. Mi s-a spus că Rezistenţa are nevoie de expertiza lui.

— Expertiza lui?

În ochii lui *père* Clément se citea îngrijorarea.

— Înainte de a ajunge la Aurignon, se pare că lucrat o vreme cu explozibili.

— *Explozibili*? Rémy?

— Are pregătire de chimist.

— Desigur, a murmurat Eva. Acidul lactic.

Père Clément a încuviinţat din cap.

— După câte înţeleg eu, fabricarea materialelor explozive necesită ceva experienţă în domeniu.

Prin urmare, Rémy va fi departe de ea, va arunca lucruri în aer, îşi va pune viaţa în primejdie. Oare îl va mai vedea vreodată? Deodată a avut senzaţia că se scufundă.

— Dar eu am nevoie de el, a zis ea cu o voce pierită.

Nu era sigură că *père* Clément înţelesese greşit sensul vorbelor ei sau preferase să o scutească de stingherealа unui răspuns sincer.

— Totul va fi bine, Eva. De fapt, mişcarea trimite un alt falsificator în locul lui, să te ajute o vreme.

— Un alt falsificator?

Eva a privit în jur uluită. Acesta fusese spaţiul pe care îl împărţise cu Rémy. Nu îşi putea imagina o altă persoană aici, respirând aerul care ar fi trebuit să fie al lui, ocupând spaţiul care nu îi era destinat decât lui.

— Am auzit că fata este de aceeaşi vârstă cu tine.

— Este o femeie?

Eva nu se aşteptase la asta, dar, la urma urmei, de ce nu?

Père Clément a dat din cap în semn că da.

— Ar trebui să ajungă până într-o lună.

Fără să se grăbească, Eva a întins o mână spre documentele pe care le plăsmuiseră ea şi Rémy în noaptea trecută, cele care vor permite copiilor acces liber în Elveţia, dacă totul va merge conform planului. Întinzându-i-le lui *père* Clément, şi-a luat inima în dinţi şi a zis:

— Pot merge cu dumneavoastră, să îmi iau bun-rămas de la el?

După felul în care o privea în ochi, Eva simţea că putea citi ce era în inima ei.

— Nu, Eva, mă tem că nu poţi. De fapt, copiii şi curierii au părăsit deja oraşul. Trimit pe cineva cu documentele acestea de îndată. Este prea periculos altfel.

— Deci, nici dumneata nu îl vei mai vedea pe Rémy.

Preotul i-a luat mâinile într-ale lui.

— Sunt convins că îl vom revedea amândoi în curând. Eva, nu uita că trebuie să avem credinţă.

Vorbele lui nu au avut puterea de a o alina, căci ştia despre credinţa catolicilor de a se reîntâlni pe lumea cealaltă, după moarte. Iar *père* Clément nu îi promisese că Rémy se va întoarce viu. Poate că tot ce voia să spună era că într-o zi, dacă vor duce o viaţă bună, se vor regăsi undeva, departe de aici. Dar atunci va fi prea târziu.

Capitolul 20

Noua falsificatoare trimisă de mişcarea de Rezistenţă două săptămâni mai târziu era o femeie de douăzeci şi şase de ani, pe nume Geneviève Marchand. Părul ei negru, ondulat, tuns scurt, i-a amintit Evei pe dată de actriţa Marie Bell, şi mai avea şi o pereche de picioare lungi şi o înfăţişare frumoasă care, în alt timp şi în alt loc, ar fi făcut-o vedetă. Dar aici, aspectul ei

izbitor o făcea uşor de remarcat, iar Eva se întreba cum se face că o femeie care arăta aşa lucrează pentru Rezistenţă, care se baza mai tot timpul pe oameni capabili să se piardă în mulţime, oameni ca Eva.

Venea dintr-o zonă numită Platoul, aflată la 150 de kilometri sud-est de Aurignon. Acolo, locuise într-un sat unde falsificarea de acte era o afacere mare şi unde erau ascunşi peste o mie de evrei, sub protecţia pastorului protestant de acolo, care lucra şi el pentru Rezistenţă. Păruse o exagerare când lucrul acesta fusese menţionat prima dată de Geneviève, dar *père* Clément îi explicase că povestea era adevărată.

— Acum, că reţelele încep să fie mai bine organizate, menţinem legătura cu ele, a zis el. Aşa au ajuns să o trimită pe Geneviève aici. Omul care a pregătit-o, un oarecare Plunne, a contrafăcut mii de documente.

S-a dovedit că metodele lui Plunne nu erau foarte diferite de cele ale Evei, cu toate că lucra la o scară mult mai mare. Părea să fi ajuns la aceleaşi idei despre falsificarea de acte pe scară mare, printre care şi utilizarea de mici copiatoare cu rulouri din gel pentru a duplica ştampile. De aceea, Geneviève s-a acomodat imediat şi, cu toate că Eva nu ar fi recunoscut-o nicicând cu voce tare, era mai bună decât Rémy, mai meticuloasă, mai atentă. Uneori surprindea mici erori – greşeli de scriere sau mărunte discrepanţe – înaintea Evei, şi numai pentru lucrul acesta Eva simţea că merită să suporte compania ei. Dacă privirea ei ageră salva chiar şi o singură persoană de examinarea la fel de meticuloasă a unui neamţ, aici era locul ei.

Când, în cele din urmă, a început dezgheţul, Geneviève lucra de mai bine de o lună pe locul care fusese odată al lui Rémy, iar Rémy nu se întorsese nici acum. Eva îşi făcea griji că va începe să îl uite, dar în fiecare dimineaţă, în acele câteva secunde dintre somn şi trezie, simţea încă pe buze gustul lui dulce, simţea încă năluca trupului său lipit de al ei. Dar apoi se trezea de-a binelea, iar acele senzaţii dispăreau şi îşi reamintea cât de singură este.

Dar cu cât rămânea plecat mai mult timp, cu atât mai des se întreba dacă nu cumva se păcălise singură spunându-şi că sentimentele ei pentru el puteau duce undeva. Chiar şi într-o

lume perfectă – o lume în care nu se aflau în război cu un inamic care voia să îi omoare pe cei asemenea ei – el rămânea un catolic, iar ea, fiica unor părinţi evrei care nu ar fi niciodată de acord cu relaţia lor. Dacă ultimele nouă luni o învăţaseră ceva, era cât de mult trebuie apreciată şi respectată familia. Poate că mama ei avea dreptate, iar Eva trebuia să îl uite, să încerce să îşi deschidă mintea faţă de cineva mai potrivit, ca Joseph. Singura problemă era că, oricât încerca să îşi bage în cap că aşa trebuie să facă, nu îşi putea convinge inima că Rémy nu merita iubirea ei.

Dar era adevărat că o părăsise, nu-i aşa? Ştia că este departe, că luptă, că îşi face datoria – dacă mai era în viaţă – dar în nopţile cele mai întunecate, Eva se trezea spunându-şi că nu ar fi plecat dacă ar fi iubit-o îndeajuns.

Geneviève nu vorbea mult, ceea ce îi convenea de minune Evei. Şi, cu toate că a ajuns să aibă încredere în ea, Eva nu i-a povestit niciodată despre Cartea copiilor pierduţi. La început, i-a trecut prin minte de mai multe ori să o facă, căci lucrau cot la cot în fiecare zi şi nu încăpea nici o îndoială că Geneviève era la fel de dedicată cauzei lor ca Eva. Dar secretul ei era în siguranţă dacă îl ştiau numai Rémy şi *père* Clément, aşa că preotul a fost de acord să nu rostească nici o vorbă de faţă cu Geneviève, iar Eva înscria nume în carte numai în lipsa ei.

În prima zi cu adevărat caldă a lui ١٩٤٣, abia către sfârşitul lui aprilie, la mult timp după ce se topiseră zăpada şi gheaţa, Eva a părăsit ceva mai devreme biblioteca secretă şi a întrebat-o pe mama ei dacă voia să meargă la o plimbare. La Paris, ea şi mama ei fuseseră *comme les deux doigts de la main*, ca două degete ale aceleiaşi mâini, ca două picături de apă. Îşi mărturiseau totul, iar Eva îşi dorea cu disperare să o facă mândră de ea. Dar aici, totul se schimbase. Mama ei nu era de acord cu ceea ce făcea Eva, iar pentru a suporta oprobriul ei, Eva se prefăcea că nu îi pasă. Dar îi păsa şi, cu toate că ştia că munca ei era importantă, distanţa tot mai mare dintre ele o măcina. Acum, cu Rémy plecat, Eva vedea mai desluşit golul din viaţa ei, în locul unde altădată era loialitate şi afecţiune.

— *Tu* vrei să mergi la plimbare cu *mine*? întrebase mama ei, oprindu-se din împăturirea unei cuverturi pentru a îndrepta o privire uluită spre Eva.

Pentru că Eva se cufundase tot mai mult în activitatea de contrafacere de documente, mama ei se ocupa de curăţenie şi gătit pentru *madame* Barbier. La vară, spusese *madame* Barbier, ar putea avea clienţi, dar deocamdată Mamusia îi făcea un serviciu întreţinând locuinţa în schimbul unei mici sume de bani. Eva se întreba dacă mama ei bănuia, la fel ca ea, că lui *madame* Barbier îi fusese milă de ea şi încerca să îi ocupe timpul.

— Este chiar atât de neobişnuit, Mamusia?

Eva nu intenţionase ca vocea să îi fie tăioasă, dar aşa a fost.

Mamusia a reluat împăturirea cuverturii.

— Eram sigură că ai uitat de mine, aşa cum se pare că ai uitat că nu eşti catolică.

— Nu vorbi aşa.

— Cum să nu vorbesc? Ca o mamă care a renunţat la tot pentru ca tu să ai o viaţă bună, iar apoi a fost dată la o parte?

Eva a inspirat adânc.

— Mamusia, nu s-a întâmplat asta.

Mamusia a pufnit, dar în cele din urmă a lăsat cuvertura jos şi s-a întors spre Eva.

— Bine. Cred că putem merge la o plimbare. Dar i-am promis lui *madame* Barbier că voi găti eu tocana în seara aceasta, aşa că trebuie să ne întoarcem într-o oră.

Cinci minute mai târziu, se îndepărtau de centrul oraşului, în direcţia opusă bisericii şi casei lui *madame* Travere, iar pentru prima dată de săptămâni bune, Eva simţea că poate să respire. Muşcatele începeau să înmugurească în jardinierele de la balcoane, scăldate de razele soarelui, ba chiar şi soldaţii germani răsfiraţi pe străzi păreau neinteresaţi de ele. I-a făcut un semn cu mâna lui *madame* Noirot, care aranja cele câteva cărţi expuse în vitrina librăriei sale, şi lui *monsieur* Deniaud, care astăzi nu purta şorţul de măcelar, dar a evitat privirile jandarmului vigilent, al cărui nume aflase că este Besnard. Ochii lui au părut să le urmărească pe ea şi pe Mamusia până ce au cotit pe altă stradă.

— *Madame* Barbier a fost bună cu noi, a zis Eva, numai pentru a sparge liniştea aşternută între ele.

Mamusia i-a aruncat o privire.

— Muncesc pentru ea. Îi ţin casa imaculată. Nu insinua că ne ţine de milă.

— Nu asta am vrut să spun.

— Bine, pentru că *madame* Barbier este norocoasă că sunt aici. Şi în orice caz, nu mă plăteşte destul. Este mult prea puţin pentru munca pe care o depun. Ei nu ne apreciază, să ştii.

Eva a oftat. Adevărul era că *père* Clément se oferise să îi acorde Evei o sumă mai mare, bani care veneau dinspre mişcarea de Rezistenţă, dar Eva ceruse ca banii să meargă în schimb către casele care adăposteau copii. Era deja un nou grup de refugiaţi în Aurignon care aştepta să traverseze în Elveţia, iar nişte bani în plus ar ajuta.

— Nu avem nevoie de mai mult decât avem, i-a amintit Eva mamei sale.

— Ba sigur că avem nevoie. Pun bani deoparte pentru viitor. Vom avea nevoie de ei când ne vom reîntâlni cu tatăl tău la Paris.

Mama ei încă era convinsă, în ciuda oricăror evidenţe, că Tatuś se va întoarce acasă.

— Mamusia, a dat să zică Eva.

— Eşti fiica tatălui tău, Eva, a oprit-o Mamusia. Dar, cu toate acestea, pari decisă să îţi construieşti o viaţă în care nu este loc pentru el.

— Nu este adevărat. Eu... eu voi avea întotdeauna un loc pentru el. Pentru voi amândoi.

Mama ei a pufnit şi a rămas tăcută. Eva simţea în spatele pleoapelor lacrimi de frustrare.

— Rémy a plecat, Mamusia. Voiam să ştii asta.

Mama ei nu a zis nimic.

— Dar încă te gândeşti la el.

— Încerc să nu mă gândesc.

Şi de data aceasta a durat mult timp până ce mama ei a vorbit din nou, iar când a făcut-o, în glasul ei era o căldură pe care Eva nu o mai auzise de ceva vreme.

— Atunci, poate că totuşi nu ai uitat cine eşti.

A doua zi, Eva şi Geneviève lucrau cot la cot la masa din mica bibliotecă, în linişte, în timp ce mânjeau cu grijă liniile fine ale literelor pe care abia ce le scriseseră pe un nou lot de cartele de raţii, pentru a face cerneala să pară mai veche, mai ştearsă. Când au terminat, au început să îndoaie şi apoi să împăturească documentele, un proces mecanic, ce nu necesita nici un strop de gândire, dar era necesar pentru a părea că documentele au fost păstrate de cineva în buzunar o vreme.

— Ce făceai înainte de a veni aici? a întrebat deodată Geneviève, iar ruperea tăcerii a făcut-o să tresară atât de tare pe Eva, încât mâna i-a alunecat şi a lăsat o dungă de cerneală peste cartelă, care acum trebuia aruncată. Îmi pare rău, a zis Geneviève, zâmbind vinovată spre Eva.

— Nu este nimic, a oftat Eva, întinzând mâna după o cartelă nouă. Şi aşa nu o lucrasem cum trebuie.

Geneviève a dat din cap, dar nu a mai spus altceva. Eva ştia că aşteaptă un răspuns la întrebarea ei.

— Vrei să mă întrebi cu ce mă ocupam? a presupus Eva.

Geneviève a încuviinţat din nou din cap.

— Te pricepi atât de bine, a zis ea, după care a şovăit. Vezi tu, Plunne voia să devină doctor, dar legea nu i-a permis să studieze medicina, de aceea s-a apucat să repare maşini de scris la Nisa, până ce el şi mama lui au fost forţaţi să fugă. Dar cred că lucra cu precizia unui chirurg.

Eva a ridicat din sprâncene. Respectul lui Geneviève pentru fostul ei mentor era cumva deranjant şi la fel era şi uşurinţa cu care dezvăluia informaţii personale despre el. Desigur, se stabilise deja că Eva este o persoană de încredere, dar nici aşa nu era cazul să facă cu atâta lejeritate schimb de date care îi puteau identifica. Să presupunem că Eva era arestată şi torturată pentru a dezvălui informaţii; acum ştia de unde vine şi ce meserie avusese unul dintre cei mai prolifici plastografi – un om pe care naziştii, cu siguranţă, doreau să pună mâna.

— Ar trebui să fii precaută, a zis Eva cu blândeţe. Nu ar trebui să ştiu aceste lucruri despre Plunne, care se pare că este un om minunat.

Geneviève s-a făcut trandafirie.

— Nu acesta este numele lui adevărat, Eva, ci doar numele de cod. Îmi pare rău. Nu voiam decât să fac conversaţie.

— Ştiu. Sunt prea circumspectă.

În ochii de un căprui intens ai lui Geneviève sclipeau lacrimi, aşa că Eva a adăugat:

— Iar pentru a răspunde la întrebarea ta, studiam literatură engleză.

Geneviève şi-a şters lacrimile şi a surâs. Părea să înţeleagă că vorbele Evei fuseseră o concesie. Adevărul este că Eva îi dezvăluise probabil prea mult, dar erau foarte multe şcoli la Paris, ceea ce o făcea greu de identificat, chiar pentru cineva care deţinea acea informaţie.

— Dar tu? a întrebat Eva după o clipă. Nu ştiu decât că vii din sud.

— Eu... a dat să zică Geneviève, dar au fost întrerupte de uşa bibliotecii, care s-a deschis cu un scârţâit în spatele lor. S-au repezit amândouă să ascundă cartelele de raţii sub cărţile împrăştiate pe masă; aşa reacţiona Eva de fiecare dată când se deschidea uşa şi intra un vizitator neaşteptat. Ea şi Geneviève erau expuse ca nişte peşti într-un acvariu.

Dar pericolul nu sosise astăzi. În schimb, în prag se afla Joseph.

— Îmi pare foarte rău că v-am speriat, doamnelor, a zis intrând şi trăgând uşa după el. *Père* Clément mi-a dat cheia lui.

Geneviève a îndreptat o privire întrebătoare spre Eva, în timp ce Joseph o cântărea din ochi pe tânăra brunetă. Eva şi-a dat seama că nu făcuseră cunoştinţă, cu toate că Geneviève făcea de-acum parte din viaţa ei de zi cu zi.

— Geneviève, acesta este... Gérard Faucon.

Era încă straniu să îi spună pe numele lui de cod, care nu se potrivea lui Joseph, cel pe care îl cunoştea la Paris.

— Iar, hmm, Gérard, aceasta este Geneviève Marchand, noua mea parteneră.

— Ah.

Joseph a traversat camera, a apucat mâna lui Geneviève şi a sărutat-o uşor, galant. A zâmbit mai întâi către Eva, apoi către Geneviève, iar Eva abia s-a stăpânit să nu dea ochii peste cap

văzând reacţia lui Geneviève. Se făcuse roşie, se hlizea emoţionată şi bătea din genele lungi.

— Habar nu aveam că partenera Evei este atât de frumoasă, a adăugat Joseph rânjind. Aş fi putut veni în vizită mai devreme.

Geneviève a chicotit.

— Mă bucur să vă cunosc, *monsieur* Faucon.

— Şi eu mă bucur să te cunosc, *mademoiselle*. Te rog, zi-mi Gérard.

— Prea bine. Dar numai dacă şi dumneata îmi vei spune Geneviève.

— Voi fi onorat. Iar acum, Geneviève, sper că nu te superi dacă o împrumut pe Eva o clipă.

— Sigur că nu.

Geneviève era încă roşie ca racul.

— Foarte bine, o aduc înapoi într-o clipită.

Joseph a condus-o pe Eva în biserică şi i-a făcut un semn spre o stranã.

— Nu vom da de bănuit dacă intră cineva, a zis el. Părem doi îndrăgostiţi veniţi să se roage pentru pace.

Vorbele lui o iritau; nu exista nici un alt motiv pentru care un bărbat şi o femeie s-ar afla împreună într-o biserică? Dar ochii lui Joseph erau întunecaţi, expresia serioasă, iar Eva a înţeles că s-a întâmplat ceva grav.

— Ce este, Joseph?

El a aşteptat până ce au îngenuncheat unul lângă altul, prefăcându-se că se roagă.

— Au fost câteva arestări în Annecy acum câteva zile. Partenerul tău de aici, Rémy, s-a aflat printre cei ridicaţi de poliţie.

Deodată, Eva a simţit că nu mai poate respira.

— Ce?

— Escorta un grup de copii spre Elveţia. Hârtiile lui nu au trecut de inspecţie când a fost interogat.

— Joseph, este...

Nu a putut să o spună.

El o privea cu o expresie goală.

— ...mort? s-a forţat ea să rostească cuvântul. L-au executat?

— Nu, nu. Acum îl interoghează, la fel şi pe femeia cu care era.

Femeia cu care era. Cu siguranţă, era numai una dintre acei *passeuri*, dar cuvintele lui i-au răsucit stomacul de gelozie. S-a întrebat în treacăt dacă nu cumva aceasta fusese intenţia lui Joseph.

— Dar copiii? a reuşit ea să întrebe.

— Copiii sunt în siguranţă. A fost arestat pe drumul înapoi, când a trecut graniţa, după ce i-a pus la adăpost.

— Dar... am crezut că lucrează cu explozibili, în misiuni ale Rezistenţei.

Joseph a ridicat din umeri.

— Lucra. Dar a mai trecut graniţa şi aveam nevoie de cineva care ştie ce face. Pur şi simplu, nu ne aşteptam ca tocmai documentele lui să îi pună beţe în roate.

A ridicat din nou din umeri, iar chipul Evei ardea de ruşine.

— Dar cum? a întrebat ea. Cum să nu treacă de inspecţie actele lui?

— Naziştii au început să deschidă ochii bine, Eva.

— Da, sigur. De asta folosim de atâta vreme *Journal Officiel*.

Păruse o măsură sigură, luni întregi creaseră identităţi imposibil de pătruns.

— Din păcate, folosea identitatea unui om pe care îl cunoştea jandarmul din localitate. De aceea jandarmul ştia că tânărul fusese ucis într-un accident la fermă anul trecut.

— Oh, Doamne, a murmurat ea, strivită sub greutatea înţelegerii situaţiei.

— Uite, Eva, ştiu că este un mare pas înapoi, a zis Joseph, punându-şi braţul peste umerii ei. Dar trebuie să ne gândim la viitor. Voi vorbi şi cu *père* Clément, dar voi două, tu şi Geneviève ar trebui să vă daţi la fund în următoarele câteva zile.

Ea a clipit, fără să înţeleagă.

— Dar de ce?

— În caz că te trădează Rémy.

Lacrimi de furie au izbucnit în ochii Evei.

— Nu ar face asta.

— Eva, fără îndoială este torturat. Nu se ştie niciodată ce va face cineva care este supus unei asemenea suferinţe.

I se făcea rău.

— Dar eu îl *cunosc* pe el.

— Eva.

A aşteptat până ce s-a uitat la el.

— Este imposibil să cunoşti pe cineva cu adevărat. Poţi spune măcar că pe tine însăţi te cunoşti?

Eva i-a înfruntat privirile.

— Desigur.

Joseph a zâmbit trist.

— Chiar poţi? În definitiv, nu mai eşti aceeaşi fată care erai la Paris, aşa-i? Oamenii se schimbă, Eva. S-a ridicat în picioare. Sunt sigur că ai dreptate în privinţa lui Rémy, dar este mai bine să sufli şi în iaurt.

A plecat înainte ca ea să mai protesteze, iar după plecarea lui s-a simţit ca o trădătoare pentru că nu îl apărase pe Rémy mai hotărâtă. O jumătate de oră mai târziu stătea încă în strană, simţindu-şi tot corpul amorţit, când a intrat *père* Clément pe uşa din spate a bisericii şi s-a aşezat lângă ea.

— Ai vorbit cu Faucon?

Eva a dat din cap în semn că da, iar când a întors capul spre preot, a simţit cu surprindere că din nou îi curgeau lacrimi.

— Rémy nu ne-ar trăda niciodată, *père* Clément.

— Cred că ai dreptate, Eva, dar şi Faucon are dreptate. Tu şi Geneviève trebuie să plecaţi imediat şi să staţi ascunse câteva zile, pentru orice eventualitate.

În ochii lui se citea milă.

— Nu pot, a zis ea după o tăcere îndelungată, iar el a dat din cap, de parcă îi ştia deja răspunsul. Trebuie să găsesc o cale de a-l salva. Dacă actele pe care le-am făcut împreună sunt cele care l-au băgat în bucluc, îi sunt datoare să îl scot de acolo.

— Eva, nu este vina ta.

— Ştiu.

Era conştientă de lucrul acesta. Dar dacă exista o cale de a-l scăpa pe Rémy din mâinile naziştilor, o va găsi.

— Mă duc să vorbesc cu Geneviève, să îi spun să plece o vreme. Pleacă şi tu, părinte. Trebuie să fii precaut.

Père Clément a clătinat din cap.

— Aceasta este casa mea, Eva, a zis, cu un gest spre Iisus cel tăcut de pe cruce şi cu un zâmbet pe chip. Eu rămân cu El, orice s-ar întâmpla.

Eva a încuviinţat din cap. Înţelegea. Când iubeşti pe cineva, nu îl abandonezi. Acum, lucrul acesta însemna mai mult pentru ea decât însemnase înainte.

Capitolul 21

Când s-a întors în biblioteca secretă, Geneviève era aplecată peste masă şi lucra la un act de identitate pentru un tânăr luptător din Rezistenţă.

— Geneviève, a zis Eva cu un glas blând, iar cealaltă femeie a ridicat capul cu un zâmbet care a pierit de cum a văzut expresia gravă a Evei.

— Ce este?

— Trebuie să pleci.

— Cum?

— Există... există posibilitatea de a fi descoperite. Faucon vrea să stăm departe de locul acesta timp de câteva zile, până ce ne asigurăm că suntem în siguranţă.

Geneviève părea să nu înţeleagă.

— Dar este multă muncă de făcut şi un alt lot de copii este programat să plece la începutul săptămânii următoare.

— Mă ocup eu singură. Nu vreau să fii în pericol.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat ea, iar tonul i s-a înmuiat cercetând chipul Evei.

Eva a lăsat capul în jos.

— Rémy, bărbatul care era aici înaintea ta, a fost arestat.

Geneviève nu a zis nimic, iar Eva nu a auzit-o când s-a ridicat, dar deodată, braţele ei au înconjurat-o pe Eva şi au strâns-o la pieptul ei, într-o îmbrăţişare viguroasă. Surprinsă, Eva a rămas nemişcată mai întâi, apoi a răspuns îmbrăţişării ei, iar după aceea s-a tras înapoi şi şi-a şters lacrimile.

— Omul acesta înseamnă mult pentru tine, a zis Geneviève.

— Da.

Eva nu putea spune mai mult.

— Cum de a fost...?

În timp ce Eva îi povestea pe scurt că actele lui Rémy nu s-au potrivit cu datele oficiale, ceva s-a schimbat pe chipul lui Geneviève.

— Ce este? a întrebat Eva, oprindu-se în mijlocul unei propoziţii. Crezi că l-au ucis deja?

— Nu, nu este asta, a zis Geneviève şi abia atunci a observat Eva că în ochii celeilalte femei lucea ceva ce aducea a speranţă. Spui că identitatea lui a fost împrumutată din *Journal Officiel*? Iar voi doi aţi ales un fermier pe care jandarmul îl cunoştea, întâmplător?

Eva a încuviinţat din cap, nefericită.

— Dar dacă găsim o poveste care să explice de ce împrumutase identitatea acelui tânăr? Dacă îl facem cetăţean naturalizat, dintr-o ţară care este aliată cu Germania, şi ar explica şi el, cu teamă şi sfioşenie, că avea la el acte de identitate falsificate pentru că îi era teamă că vecinii lui francezi l-ar hărţui dacă ar şti adevărul? În cel mai rău caz, ar fi nevoit să stea o săptămână-două în închisoare pentru că folosea acte false, dar l-ar eticheta drept un idiot, în loc să îl execute ca pe un trădător, mai ales dacă este aliat al Germaniei. Nu am avea nevoie decât de informaţii despre un bărbat naturalizat în urmă cu mulţi ani, pe când era copil, ca să justificăm lipsa accentului.

Inima Evei a început să bată cu putere.

— Ar cere să afle de unde a făcut rost de actele false.

— Şi noi le vom da numele unui falsificator din Paris care a fost deja executat. Laurent Boulanger, de pildă, sau Marius Augustin.

Eva a rămas cu privirile la chipul ei.

— Chiar crezi că ar merge?

— Da, dacă găsim identitatea corectă, care să se potrivească mănuşă cu întreaga poveste. Geneviève se îndrepta deja spre uşă. Uite, ce ar fi să mă laşi pe mine să caut numele potrivit, iar tu apucă-te de documentele care aşteaptă la rând. Mă întorc cât pot de repede.

— De ce mă ajuţi, Geneviève? nu s-a putut abţine Eva să întrebe. Ar putea fi periculos.

— Eu nu fug de pericol, Eva, altfel nu m-aş afla aici.

— Îţi mulţumesc, a şoptit Eva.

Geneviève i-a primit cuvintele cu o simplă ridicare din umeri, după care a dispărut, lăsând-o pe Eva în tăcerea unei biblioteci pustii, care nu îi va mai părea casă până la întoarcerea lui Rémy. Dar şi Geneviève îi era aliată acum, iar Eva înţelegea că totuşi poţi găsi oameni de încredere în întuneric.

Neputând să închidă ochii fără a-şi închipui toate torturile la care naziştii l-ar putea supune pe Rémy, Eva a lucrat toată după-amiaza şi toată noaptea. Dimineaţă, când Geneviève a apărut ducând o sacoşă din pânză, Eva terminase toate actele de identitate şi documentele suport pentru următorul lot de copii care vor pleca şi deja îi înscrisese în Cartea copiilor pierduţi.

— Ai rămas aici toată noaptea? a întrebat Geneviève, lăsând sacoşa pe masă şi privind la teancurile frumos ordonate din jur.

— Nu am avut somn.

— Bravo, a spus Geneviève şi a scos câteva ziare din sacoşă. Sper că mai ai putere să lucrezi la un alt set de acte. Am găsit pe cineva care se potriveşte perfect cu Rémy al tău – un tânăr de douăzeci şi şapte de ani, naturalizat în urmă cu douăzeci de ani, după ce a sosit din Austria, şi care reapare într-un certificat de căsătorie din august 1942, ceea ce înseamnă că vei avea de produs două lucruri care să stea în picioare la o verificare în arhivele oficiale. Am cercetat cu atenţie toate numerele din *Journal Officiel* aflate în biroul lui *père* Clément ulterioare acestei date şi nu am găsit nici un anunţ mortuar, aşa că putem presupune că este în viaţă. Uite cele două ziare în care apare.

Eva a luat gazetele, dintre care una era uşor îngălbenită, şi a clătinat din cap, uluită.

— Nici nu ştiu ce să spun.

— Nu este nevoie să spui nimic, Eva. Suntem împreună în povestea asta. Ei, cum te pot ajuta?

În grabă, dar cu multă migală, Eva s-a apucat să producă documentele false care să îl identifice pe Rémy drept Andras Konig, născut pe 12 mai 1915, care a emigrat în Franţa, venind din prima Republică Austriacă împreună cu părinţii săi, şi a primit cetăţenia în octombrie 1922. Era fermier, ceea ce explica de ce nu fusese convocat pentru serviciul militar obligatoriu şi, potrivit unui număr din *Journal Officiel* din august, se căsătorise în departamentul Ain cu o franţuzoiacă pe nume Marie Travers, născută în 1920. Mai avea câteva dintre fotografiile lui Rémy, ascunse împreună cu câteva de-ale ei, pregătite pentru cazul în care ar avea nevoie urgentă de acte de identitate, aşa că i-a fost uşor să o lipească pe una dintre ele pe noul document şi să o acopere cu ştampilele necesare. O amendă pentru că a mers cu bicicleta fără far în Servas şi un abonament la biblioteca din Bourg-en-Bresse completau travestiul.

La prânz, când a venit *père* Clément să vadă ce fac, Eva aproape terminase.

— Cât de aproape eşti de final? a întrebat el, trăgând uşa grea după el şi închizând-o.

— Aproape am terminat.

— Excelent. Când termini, le iau eu.

Evei i-a pierit zâmbetul de pe faţă.

— Cum?

— Am de gând să îl scot eu însumi pe Rémy din mâinile lor.

— *Père* Clément...

A ridicat o mână, să o oprească.

— M-am rugat toată noaptea, Eva. Aşa este corect. Mă voi duce fără nici o deghizare – ca preot îngrijorat de soarta unuia dintre membrii congregaţiei sale – şi voi putea să îi conving că este pur şi simplu ruşinat de originea sa austriacă şi, pe deasupra, un pic cam netot. Voi cere iertare în numele lui pentru utilizarea de acte false şi le voi da cuvântul meu că nu se va mai întâmpla.

— Dar dacă l-au silit deja să facă o confesiune...

Eva abia a reuşit să pronunţe cuvintele.

— Sunt de acord cu ceea ce ai zis mai devreme, Eva, şi sunt convins că nu s-a întâmplat asta. Există un risc? Da. Dar până acum, tot războiul acesta am stat ascuns în biserică, la adăpost, în timp ce alţi bărbaţi, ca Rémy şi Faucon, sunt afară şi îşi riscă viaţa zi de zi. Este timpul să o fac şi eu.

— Vin cu dumneata, a zis Eva.

El a clătinat din cap cu fermitate.

— Nu ai face decât să complici lucrurile şi ar fi chiar mai periculos. Pe lângă asta, dacă ceva merge rău, nu ne putem permite să te pierdem şi pe tine.

Nu îi plăcea, dar ştia că are dreptate.

— Nici... nu ştiu cum să îţi mulţumesc.

— Eu îţi sunt dator ţie, Eva, a zis *père* Clément.

I-a cuprins mâinile în mâinile lui şi le-a strâns o dată, cu un gest mângâietor, apoi i-a dat drumul.

Trei zile mai târziu, Eva lucra singură în bibliotecă atunci când a văzut uşa deschizându-se.

— Rémy? a strigat ea, sărind în picioare.

Dar nu era decât *père* Clément, purtând pe chip o expresie sumbră, şi deodată Eva a simţit că îi sare inima din piept.

— *Père* Clément, a...?

— Nu a păţit nimic, a răspuns *père* Clément în grabă. Rémy s-a priceput de minune să intre în rol. Ba chiar, printr-un miracol, ştia câteva cuvinte în austro-bavareză, destule cât să îi păcălească pe jandarmi. Slavă Domnului că nu se afla încă în custodia germanilor.

Eva a fost cuprinsă de uşurare, care era încă temperată de frică. A mai aruncat o privire în spatele lui *père* Clément.

— Atunci, unde este?

Père Clement a traversat camera şi a apucat mâinile Evei.

— Nu se întoarce deocamdată.

— Dar...

— Totul este în regulă, Eva, dar este nevoie de el în nord. Nu înţeleg de ce Gaudibert şi Faucon rearanjaseră lucrurile astfel ca Rémy să traverseze atât de des graniţa, dar Rezistenţa are nevoie de cunoştinţele lui despre explozivi. Însă nu va mai face drumuri în calitate de curier, acum, că a intrat în radarul autorităţilor. Este, aşa cum se spune, *grillé*.

— L-au... rănit?

— L-au scuturat puţintel, dar asta-i tot. Se pare că şi-au închipuit că face contrabandă cu ţigări pe piaţa neagră. Nici nu le-a trecut prin cap că lucrează împotriva lor. Această neînţelegere probabil i-a salvat viaţa.

Eva a răsuflat uşurată.

— Iar acum este dincolo de orice primejdie?

— Deocamdată. Dar ceea ce face el este periculos. Dacă nemţii îl prind într-un act de sabotaj, va fi executat pe loc. Eva, trebuie să înţelegi că sorţii sunt împotriva lui.

— Aşa cum sunt şi împotriva mea. Dar iată-mă încă aici.

— Presupun, a zis preotul, cu un surâs slab, că acum tot ce putem face este să ne rugăm pentru el şi să facem tot ce ne stă în putinţă aici pentru a sprijini mişcarea, ca întotdeauna.

— *Père* Clément, a întrebat Eva după o clipă, a întrebat de mine?

— Sigur că da.

— Şi?

Père Clement a privit-o în ochi.

— Voia să se asigure că eşti bine, că eşti la adăpost.

— Asta-i tot? Nu mi-a transmis nici un mesaj?

— Mă tem că nu, Eva.

Abia după ce a plecat *père* Clément s-a lăsat în voia lacrimilor. A încercat să le alunge, să îşi spună că veştile de astăzi fuseseră bune: Rémy era în viaţă. Era aproape nevătămat şi nu va mai trece graniţa ca însoţitor.

Dar nu avea să se întoarcă la ea. Iar de acum, nu mai avea cum să afle dacă este bine sau nu. Actele de identitate cu numele Andras Konig îi vor asigura un strat suplimentar de protecţie, dar ştia prea bine că vor fi inutile dacă va fi prins făcând ceva ilegal sau dacă greşea ceva şi sărea în aer. *Père* Clément avea dreptate, tot ce putea face era să se roage.

Şi aşa, s-a întors la teancul de numere din *Journal Officiel* şi a început să le frunzărească, în căutarea unor identităţi pe care le putea fura pentru alţi oameni asemenea lui Rémy, care luptau în primele linii ale unei bătălii la care germanii nici nu se aşteptau.

În săptămâna care a urmat, Eva s-a dus la pensiune să doarmă lângă mama ei numai de trei ori; celelalte nopţi le-a petrecut închisă în biserică, cercetând paginile gazetelor, falsificând documente şi furând câteva ore de somn când putea. Erau cartele de raţii de imprimat, noi identităţi de creat, copii de protejat, luptători din Rezistenţă de ascuns. Munca pe care o aveau de făcut părea să nu încetinească niciodată şi, spre lauda ei, deşi pleca înainte de lăsarea serii, Geneviève muncea la fel de mult ca Eva în timpul zilei şi aducea o neîndoielnică luminozitate sumbrei biblioteci.

În seara zilei de joi, după ce *père* Clément îi adusese vestea despre Rémy, Eva şi-a îngăduit în sfârşit să plece mai devreme. A găsit-o pe mama ei stând la fereastra din salon, privind afară cu o expresie pierdută.

— Mamusia, s-a întâmplat ceva? a întrebat Eva, aplecându-se lângă ea.

Mama ei nici nu a privit-o.

— Mă întreb unde este tatăl tău acum.

Eva a închis ochii strâns şi apoi i-a deschis.

— Mamusia, a început ea cu un glas dulce.

— Ştii ce făceam acum exact treizeci de ani? a întrerupt-o mama ei.

— Nu, Mamusia.

— Ne căsătoream. El purta un costum de împrumut, iar eu o rochie albă şi credeam că toate visele mele s-au adeverit. Credeam că vom avea o viaţă minunată împreună. O viaţă *lungă*. Iar acum, uită-te la noi. El este undeva în est, probabil făcându-şi griji din cauza mea, iar eu sunt aici, singură.

— Vai, Mamusia. Eva uitase data. La mulţi ani. Îmi pare rău că nu am spus nimic. Dar nu este adevărat că eşti singură. Eu sunt cu tine.

— Tu eşti în propria ta lume, Eva, iar eu nu am loc în ea.

Eva ar fi vrut să îi spună că era loc pentru oricine, dar nu ar fi fost adevărat; fusese loc pentru Rémy, iar acum colţişorul acela era rece şi întunecat.

— Mamusia, eu voi fi mereu alături de tine. Îmi pare rău dacă te-am făcut să te simţi aşa.

Mamusia a scos un oftat.

— Scuzele nu mi-l aduc înapoi pe tatăl tău.

S-a îndepărtat, iar după câteva secunde Eva a auzit uşa de la camera lor trântindu-se.

Madame Barbier a ieşit din bucătărie, ştergându-şi mâinile pe un prosop.

— S-a întâmplat ceva?

— Am... am impresia că o dezamăgesc întruna pe mama mea.

— Draga mea, mama ta este epuizată, este obosită să tot spere, să tot aştepte. *Madame* Barbier a traversat camera şi a pus o mână pe umărul Evei. Toţi suntem obosiţi. Războiul acesta a durat prea mult. Tot ce vede ea este că oamenii cei mai dragi – tu şi tatăl tău – i-au fost luaţi.

— I-au fost luaţi? Dar eu sunt aici.

— Ea nu simte asta, dar nu este vina ta.

— Dar ea este familia mea.

— În mijlocul unui război ca acesta, îţi dai seama că familia înseamnă mai mult decât sângele. Eu îţi sunt familie acum, la fel şi *père* Clément. Şi toţi copiii pe care i-ai salvat, precum şi bărbaţii şi femeile care continuă să lupte pentru Franţa pentru că i-ai protejat.

— Dar asta nu repară lucrurile între mine şi mama mea.

— Într-o bună zi, îşi va da seama că ai făcut lucrul pentru care te-ai născut să îl faci.

Eva s-a uitat la ea.

— Dar cu tatăl meu plecat...

Nu a putut să termine propoziţia.

— Draga mea, nu înţelegi? i-a zâmbit slab *madame* Barbier. Fără oameni ca tine, Franţa va cădea pradă lupilor. Singurul mod de a o salva pe mama ta este să salvezi Franţa. Iar tu asta faci acum.

După ce *madame* Barbier s-a întors în bucătărie, Eva a bătut la uşa încuiată a camerei pe care o împărţea cu mama ei, dar nu s-a auzit nici un răspuns.

— Mamusia, te rog, deschide, a rugat-o Eva prin lemnul uşii. Te iubesc. Nu vreau să te fac să suferi.

— Pleacă de aici.

Răspunsul mamei s-a auzit înfundat, dar cuvintele nu puteau fi confundate.

— Mamusia...

— Te rog, Eva. Nu vreau decât... să fiu singură.

Eva s-a gândit dacă să rămână, să încerce să o înduplece pe mama ei cu scuze pentru suferinţele pe care i le provoca neintenţionat, dar *madame* Barbier avea dreptate. Dacă Franţa cădea, ea şi mama ei ar fi în cele din urmă deportate pentru simplul motiv că le curge sânge evreiesc prin vene. Eva trebuia să preîntâmpine această tragedie, iar singurul mod prin care putea să o facă era întorcându-se la treabă.

Străzile erau pustii şi nimeni nu a deranjat-o în timp ce îşi croia drum înapoi spre biserică. În încăperea principală ardeau lumânări pe altar, iar Eva a îngenuncheat să se roage. Nu îi mai păsa că omul cu ochi trişti şi buni, care atârna pe cruce, nu ar fi trebuit să însemne nimic pentru ea. Ştia acum că erau cu toţii de aceeaşi parte. S-a rugat pentru mama şi pentru tatăl ei, s-a rugat pentru Rémy şi s-a rugat pentru ca Dumnezeu să îi dea puterea de a face cea mai bună alegere, oricare ar fi aceea.

Când s-a strecurat pe nesimţite în mica bibliotecă şi a aprins felinarul, o jumătate de oră mai târziu, simţea în suflet o pace cum nu mai simţise de multă vreme. Poate datorită celor spuse de *madame* Barbier despre misiunea de salvare a Franţei, sau poate Dumnezeu îi ascultase rugile şi o îndreptase în direcţia corectă. S-a aşezat şi s-a apucat de lucru şi, poate pentru că i se luase o greutate de pe umeri, cerneala curgea mai lin, iar munca mergea repede. Până la miezul nopţii terminase trei noi seturi de documente pentru ultimii copii care ajunseseră la Aurignon.

Era mult trecut de ora stingerii şi nu se mai putea întoarce la pensiune acum, iar deşi degetele o dureau, gândurile îi goneau prin cap. S-a ridicat să se întindă, iar după ce a făcut câţiva paşi, a decis să se întoarcă în biserică şi să mai spună o rugăciune; mai devreme o ajutase să se calmeze, iar Eva ştia că are nevoie de ajutor de orice fel.

Abia deschisese uşa camerei secrete când a auzit voci în biserică. Cu inima bubuindu-i în piept, s-a pierdut înapoi între umbre. Cine putea să fie aici, la o oră atât de târzie? Dar acum ar fi fost prea periculos să mai închidă uşa bibliotecii. Cum discuţia continua, era sigură că nu fusese auzită ieşind, dar ar

putea să nu mai fie atât de norocoasă dacă încerca să se retragă. A rămas nemişcată ca o stană de piatră şi a încercat să respire cât de puţin putea.

Vocile – ambele bărbăteşti – veneau din cealaltă parte a bisericii şi i-a luat ceva timp până ce a priceput că una dintre ele îi aparţinea lui *père* Clément. Lucrul acesta a mai relaxat-o; avea tot dreptul să se afle aici, chiar dacă ora era neobişnuită. Celălalt bărbat putea foarte bine să fie un membru al Rezistenţei sau chiar un enoriaş tulburat, care venise în căutarea lui Dumnezeu.

Dar chiar în clipa în care începea să răsufle uşurată, omul a mai spus ceva, iar Eva abia şi-a înăbuşit un icnet. Accentul bărbatului era german, fără nici o îndoială. S-a strecurat mai aproape, atentă să nu scoată nici un sunet. *Trebuie să existe o explicaţie logică*.

Dar când a reuşit într-un final să arunce o privire peste o stană de lângă intrarea în bibliotecă şi l-a văzut pe *père* Clément în cealaltă parte a bisericii, a simţit că îi îngheaţă sângele în vene. Omul în compania căruia se afla era de aceeaşi vârstă cu ea, avea părul auriu, ondulat şi obraji rumeni.

Şi purta uniformă nazistă.

Eva a dus o mână la gură şi s-a retras în umbră. Nu trebuia să scoată nici un sunet; dacă o auzeau, era terminată. „Asta dacă nu cumva întâlnirea nu are nimic vinovat”, şi-a reamintit ea. „Poate că neamţul l-a căutat pe *père* Clément pentru că avea nevoie de consiliere religioasă. Poate că mă pripesc să trag concluzii.”

Dar când s-a încordat să le audă discuţia, i-au pierit şi ultimele fărâme de speranţă.

— Vor pleca pe treisprezece, zicea neamţul cu voce joasă, iar cuvintele abia dacă se înţelegeau.

— Este mai devreme decât am plănuit.

Vocea lui *père* Clement se auzea mai limpede.

— Da. De asta am venit. Am nevoie de nume.

— Şi apoi?

— Ne aşteptăm ca Schröder sau Krause să îşi facă apariţia la începutul săptămânii.

— În acest caz, asta-i tot.

— Deocamdată. Ai lista?

— Iat-o.

— Voi face tot ce pot.

A auzit un foşnet, iar după câteva secunde, nişte paşi. S-a mai dat înapoi câţiva centimetri, încercând să se facă invizibilă, lipindu-se de perete, dar sunetele se îndepărtau, se apropiau de partea din faţă a bisericii. Şi-a ţinut din nou răsuflarea până ce a auzit uşa principală deschizându-se şi apoi închizându-se. *Père* Clément probabil ieşise împreună cu neamţul, pentru că nu s-au auzit paşii lui întorcându-se dinspre uşă. Deşi îşi simţea inima zvâcnind în piept, Eva a mai aşteptat două minute şi abia apoi s-a ascuns înapoi în bibliotecă, închizând uşa în urma ei în grabă. Dacă dădea peste ea *père* Clément, se va comporta de parcă ar fi rămas aici, înăuntru, tot timpul.

Îi tremurau mâinile când s-a aşezat la mica masă de scris. Oare *père* Clément îi trăda? Făcea schimb de informaţii cu un nazist? A reluat conversaţia în minte şi a auzit din nou tonul prietenos dintre cei doi şi familiaritatea preotului cu numele menţionate de soldat. Şi, în mod evident, i se înmânase o listă. Dar ce puteau să însemne toate acestea? Să joace *père* Clément un joc cu bătaie lungă, pe care ea nu îl înţelegea? Sau înţelesese greşit?

Chiar atunci s-a auzit un zgomot venind dinspre uşa bibliotecii, iar Eva şi-a ţinut răsuflarea. Când s-a deschis uşa, şi-a aşezat braţele şi capul pe masă şi s-a prefăcut că adormise în timp ce muncea. Deşi tremura încă, s-a forţat să respire prelung şi încet. Când i-a simţit prezenţa deasupra ei, a simulat chiar şi un sforăit slab, sperând să mascheze faptul că mâinile îi tremurau incontrolabil.

— Eva? a şoptit *père* Clément. Eva, eşti trează?

Eva a strâns din ochi şi s-a rugat să plece. El a mai rămas câteva secunde, apoi a oftat şi a mormăit ceva neinteligibil, iar apoi i-a auzit paşii care se retrăgeau şi uşa bibliotecii care se deschidea. A întredeschis un ochi, la timp pentru a-l vedea pe *père* Clément, îmbrăcat încă în sutană, dispărând în interiorul bisericii la fel de discret cum apăruse. A închis uşa în spatele său, lăsând-o într-un întuneric de nepătruns.

Capitolul 22

Eva nu a îndrăznit să se mişte sau să plece din bibliotecă până ce nu s-a crăpat de ziuă şi, în timp ce aştepta, epuizarea a făcut-o în cele din urmă să intre într-o stare ciudată de semitrezie, plină de coşmaruri şi monştri îmbrăcaţi în haine de om.

Când a ieşit în cele din urmă, la opt dimineaţa, *père* Clément nu se vedea pe nicăieri, dar nu a respirat uşurată până când a ajuns la pensiune. Mama ei era încă în cămaşă de noapte şi halat de casă, luându-şi cafeaua din înlocuitor în salon, şi a ridicat capul obosită, de cum a intrat Eva.

— Noapte de noapte îmi fac griji din cauza ta, a zis ea în loc de salut. Dar presupun că asta nu contează pentru tine, aşa-i?

Eva simţea că îi bubuie inima în piept.

— Mamusia, nu am timp de asta acum. Trebuie să îl găsesc pe Joseph.

Mama ei s-a înveselit pe dată.

— Pe Joseph? Ce minunat. De ce nu îl inviţi din nou la cină? Este un băiat plăcut, este tânăr, este singur...

— Opreşte-te, te rog.

— Nu mă concedia atât de uşor, Eva. Este un om bun, un bărbat de *familie*. Ştii că a venit să vadă ce mai fac în fiecare săptămână?

Eva s-a oprit şi a rămas cu privirile ţintă la ea.

— Ce a făcut?

Mamusia şi-a umflat pieptul, plină de mândrie.

— Zice că îi amintesc de mama lui. Stă şi se roagă cu mine, Eva, ceea ce tu nu faci. Ai putea învăţa câte ceva de la el, zău. Ar fi un ginere minunat.

— Mamusia, destul!

— Nu zic decât că ar trebui să te gândeşti la el, Eva. Ar trebui să fii cu unul de-al nostru.

— Da, dar vezi tu, nu asta spun şi naziştii când îşi încurajează tinerii să se ralieze împotriva celor care sunt diferiţi?

Eva ştia că mersese prea departe, dar nu se putea abţine. Mama ei trăise într-o lume în care totul era alb şi negru, iar Eva ştia că nici una dintre acestea două nu există cu adevărat; că totul era un amestec de tonuri de gri.

Mamusia a mijit ochii.

— Este uşor să ignori spusele mele. Dar Joseph este o persoană în care poţi avea încredere. Cum poţi să îi întorci spatele?

Eva a oftat.

— Te rog, Mamusia, nu mai face pe peţitoarea pentru mine.

Mama ei s-a încruntat, dar nu a mai rostit nici un cuvânt când Eva a ieşit din dormitor, zece minute mai târziu, după ce îşi schimbase hainele şi aruncase câţiva pumni de apă pe faţă. I-a făcut un semn de rămas-bun cu un zâmbet slab, încurajator, sperând în mod vădit ca Eva să îi urmeze sfatul.

Eva însă nu ştia unde poate să dea de Joseph, iar pe *père* Clément nu îl putea întreba. Şi nici nu putea străbate oraşul, întrebând de Faucon. Însă şi-a dat seama că *madame* Travere ar putea şti cum să îl contacteze în caz de urgenţă şi, cu siguranţă, în ea putea avea încredere. Îşi punea viaţa în joc de peste un an numai pentru a salva copii nevinovaţi.

Douăzeci de minute mai târziu a bătut la uşă, iar femeia cu părul argintiu a apărut aproape instantaneu, crăpând uşa numai atât cât să privească afară bănuitoare.

— Ce este? s-a răstit ea.

— Sunt eu, Eva Moreau.

I se părea o dovadă de nesinceritate să folosească încă numele de cod faţă de oameni în care avea încredere, chiar şi după atât timp. Dar dacă noaptea trecută o învăţase ceva, era că nu poţi avea încredere în nimeni.

Madame Travere a ţuguiat buzele, cântărind ce să facă, apoi a deschis uşa larg, ca să îi permită Evei să intre.

— Este foarte neobişnuit, *mademoiselle* Moreau. Nu am primit de veste că vei veni.

— Îmi pare foarte rău, *madame*. Este... o situaţie neobişnuită. Trebuie să iau legătura cu Gérard Faucon şi mă întrebam dacă m-aţi putea ajuta.

Madame Travere nu a spus nimic cât timp a condus-o pe Eva pe cele două şiruri de scări până în salon, unde cinci copii, cu vârste între cinci şi opt ani, se jucau în linişte. După raidurile din februarie, când autorităţile nu găsiseră nimic, *madame* Travere şi ceilalţi aşteptaseră numai două săptămâni înainte de a reîncepe să primească copii. Altfel nu se putea; nu erau destule locuri unde să fie găzduiţi, nu erau destui oameni în grija cărora să fie încredinţaţi. Un val de tristeţe a cuprins-o pe Eva privindu-i.

— *Mademoiselle* Moreau, a zis *madame* Travere, iar când Eva a întors capul spre ea, şi-a dat seama că femeia o privise cu atenţie cât timp ea se uitase cu privirea pierdută la copii.

Expresia de pe chipul ei se îmblânzise puţin, iar Eva a avut senzaţia că trecuse un test la care nici nu fusese conştientă că este supusă.

— Înţeleg că sunt câteva tinere doamne în oraş care ar dori să ia legătura cu Faucon, dar...

— Ce? Nu, nu asta vreau... Eva s-a oprit şi a clătinat din cap, stânjenită. Trebuie să vorbesc cu el urgent şi nu ştiu cum să îl contactez.

Madame Travere a privit-o din nou fix, un răstimp neliniştitor de lung, înainte de a-i accepta explicaţia cu o încuviinţare din cap.

— De ce nu l-ai întrebat pe *père* Clément?

Eva a înghiţit în sec. Cu toate că discuţia pe care o auzise din întâmplare păruse acuzatoare, dacă nu era totuşi nimic culpabil? Nu voia să răspândească zvonuri despre preot câtă vreme nu era sigură. Îi datora măcar atâta lucru.

— Nu... nu l-am întâlnit pe *père* Clément în dimineaţa aceasta, aşa că am venit la dumneavoastră. Vă rog, este ceva foarte important.

Madame Travere a strâns din buze, părând să îi cântărească rugămintea.

— Ai făcut o treabă excelentă cu documentele pentru copii, a zis ea într-un final. Ai riscat mult ca să ne ajuţi. De ce?

Eva a fost descumpănită de bruscheţea întrebării, dar s-a gândit totuşi la răspuns.

— Pentru că nici unul dintre aceşti copii nu merită ceea ce li se întâmplă. Ajutându-i, simt că pot aduce un strop de lumină în lume, chiar şi în mijlocul acestui întuneric.

— Şi eu simt la fel, a zis *madame* Travere, încuviinţând uşurel din cap. Foarte bine, *mademoiselle* Moreau. Poţi întreba de Faucon la ferma de la marginea de nord a oraşului, cea cu hambar albastru şi trandafiri roşii. Proprietarii sunt prieteni ai Rezistenţei. Înţeleg că acolo stă Faucon când se află în zonă. Ia-o spre nord, pe rue de Chibottes, şi vei da de fermă la un moment dat, în susul dealului. Este locul unde se adună de luni bune acei *résistants* care vor să ia drumul pădurii, pentru a da o mână de ajutor.

Eva a clătinat din cap. În fiecare zi mai afla câte ceva despre acest oraş şi secretele care roiau în jurul lui.

— Vă mulţumesc, *madame* Travere.

— *Eu* îţi mulţumesc, *mademoiselle* Moreau, a răspuns ea, privind-o pe Eva în ochi. Şi, indiferent despre ce este vorba, păzeşte-te. Avem nevoie de tine.

Evei i-a luat patruzeci şi cinci de minute să ajungă la fermă, pe un drum care la marginea oraşului se transforma în şleauri. Nu a întâlnit pe nimeni, iar când şirurile de dealuri cultivate i-au apărut într-un sfârşit în faţa ochilor, Eva a înţeles motivul pentru care era un loc bun de ascunzătoare.

Moşia fermei era punctată de câteva clădiri, printre care o casă mare, din piatră, un hambar albastru înconjurat de tufe de trandafiri roşii şi alte clădiri mai mici, aparent cu destinaţie agricolă. Cei câţiva bărbaţi care lucrau în tăcere printre şiruri au ridicat capetele la apropierea ei. Ea le-a făcut prietenoasă semn cu mâna şi a simţit cum privirile lor o ard în timp ce se apropia de uşa casei mari.

A răspuns o femeie cam de vârsta Evei, cu părul negru şi lung, ochi mari, căprui. Avea o piele perfect bronzată şi era roşie în obraji. Fruntea i s-a încreţit a neînţelegere când a văzut-o pe Eva stând în faţa uşii.

— Iar dumneata cine eşti? a întrebat ea pe dată.

— Ăăă, sunt Eva Moreau, a zis Eva ezitând, luată prin surprindere de primirea ostilă.

Încă mai gâfâia după urcuşul spre casă.

Cu o căutătură aspră, femeia a cercetat-o pe Eva din cap până în picioare.

— Şi? Ce cauţi aici? Nu avem grâne de vânzare. Nici ouă. Va trebui să stai la coadă, la fel ca toată lumea.

— Nu am venit nici pentru grâne, nici pentru ouă, *madame*, a zis Eva şi a inspirat adânc. Îl caut pe Faucon.

Femeia a făcut un pas înapoi, iar expresia de pe chipul ei s-a făcut glacială.

— Şoimi?[12] Mă tem că nu ţinem păsări aici, în această perioadă a anului. Poate că veţi avea mai mult succes la păsări în altă parte.

— Nu, eu...

— Vă mulţumim că aţi trecut pe aici.

Şi, cu asta, uşa s-a trântit în faţa Evei. A rămas locului, clipind des, după care a bătut din nou, dar nu a mai răspuns nimeni.

Într-un final, Eva s-a întors şi s-a îndreptat spre câmpuri, cu intenţia de a-i întreba pe bărbaţii care munceau acolo dacă ştiu unde l-ar putea găsi pe Faucon, dar şi ei dispăruseră. Parcă toată ferma fusese părăsită brusc, ca un oraş fantomă.

Eva s-a apropiat de hambar şi a aruncat o privire înăuntru, dar era cufundat în întuneric şi tăcere, un tractor şi câteva piese de echipamente agricole stând de pază lângă baloturile de fân.

— Alo? a strigat Eva, dar nu i-a răspuns decât ecoul.

Înfrântă, a plecat în cele din urmă şi s-a îndreptat spre oraş, cu umerii lăsaţi în jos. Ce mai putea face acum? Ar putea lăsa vorbă la *madame* Travere că trebuie să vorbească cu Faucon. Dar cât timp va trece până ce va ajunge mesajul la el? Între timp, Eva va trebui să continue să meargă la biserică de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, căci altminteri ar da naştere la bănuieli.

Tocmai trecea prin faţa casei lui *madame* Travere, când privirea i-a fost atrasă de o mişcare în umbrele de peste drum. Oare era cineva acolo? A cercetat întunericul, aşteptând să apară cineva.

Cum nu a apărut nimeni, şi-a zis că îi juca feste imaginaţia. Dar în timp ce se grăbea să se îndepărteze, a văzut o altă

[12] „Faucon” înseamnă şoim în limba franceză.

mişcare şi s-a întors la timp pentru a vedea un soldat german în uniformă cu capul întors, care a cotit pe stradă venind dinspre una dintre alei.

„Calmează-te”, şi-a zis ea. „Doar vezi soldaţi germani în fiecare zi.

Apoi, neamţul s-a uitat spre ea şi, când privirile li s-au întâlnit timp de o clipă, l-a recunoscut. I-a îngheţat sângele în vene. Era omul pe care îl văzuse stând de vorbă cu *père* Clément în biserică, era aproape sigură. O urmărea oare? Dar asta era o nebunie, nu? Era sigură că nu o văzuse în seara trecută, dar nu acelaşi lucru se putea spune despre *père* Clément. Să îi fi spus neamţului că probabil le surprinsese conversaţia tainică?

A grăbit pasul, simţind cum i se tensionează muşchii, pregătiţi de fugă la nevoie, dar, după câteva secunde, neamţul a cotit pe o altă alee. Aproape că fugea acum, dar când a ajuns pe rue Valafon, strada mai largă care dădea în piaţa centrală, neamţul nu se mai vedea nicăieri. I se păruse că o urmărea? Poate că nici nu era acelaşi bărbat pe care îl zărise în noaptea dinainte; fusese întuneric în biserică.

Dar instinctul îi spunea totuşi că avusese dreptate. Ceva era în neregulă. A schimbat direcţia şi s-a îndreptat spre una dintre puţinele persoane din oraş în care avea încredere.

Librăria părea pustie când a intrat Eva, câteva minute mai târziu, dar clopoţeii de la uşă au alertat-o pe *madame* Noirot, care a ieşit în grabă, purtând pe chip un zâmbet care i-a pierit de îndată ce a văzut expresia Evei.

— Draga mea, a exclamat ea, grăbindu-se să ajungă lângă Eva şi punându-şi ambele palme peste obrajii ei. Ce este? Arăţi de parcă ai fi văzut o stafie.

Eva a şovăit o clipă. Ce căuta aici? La urma urmelor, *père* Clement era apropiat de *madame* Noirot. Dacă era şi ea amestecată în trădarea lui? Apoi, Eva a privit în jur la toate acele cărţi frumoase şi în ochii mari, îngrijoraţi, ai femeii care fusese prima ce o făcuse să se simtă bine-venită aici şi a simţit că ceva se frânge în sufletul ei. Dacă şi *madame* Noirot avea intenţii rele, nimic nu mai avea rost. Avea nevoie să aibă încredere în cineva, iar *madame* Noirot părea persoana cea mai vrednică de încrederea ei.

— Eram... eram în biserică aseară şi l-am auzit pe Père Clément vorbind cu un soldat neamţ.

Madame Noirot a clipit de câteva ori, iar mâinile i s-au dezlipit de pe obrajii Evei.

— Şi? Ce spuneau?

— Ceva despre nişte nemţi care sunt aşteptaţi să sosească în curând. Şi despre o listă. Cred că *père* Clément i-a dat o listă. Mi... mi s-a părut ceva suspect.

— Trebuie să existe o explicaţie.

— Şi dacă nu există?

Madame Noirot avea încheieturile degetelor albe când a strâns mâinile Evei.

— Eva, să nu faci vreo prostie. *Père* Clément nu a făcut decât să te ajute şi l-am văzut de multe ori riscându-şi viaţa pentru a-i ajuta pe ceilalţi. Suntem datoare să îi acordăm prezumţia de nevinovăţie.

Eva a plecat capul.

— Ştiu.

De asta nu îi spusese nimic lui *madame* Travere. Dar era îngrozită.

— Am încercat să dau de Faucon. El va şti ce este de făcut.

— Şi eşti sigură că poţi avea încredere în el?

Eva a încuviinţat din cap. Aveau un trecut, iar el făcuse atât de multe pentru cauză.

— Da, sunt.

— Totuşi, eu cred că mai întâi ar trebui să vorbeşti cu *père* Clément. De îndată ce vei deschide discuţia cu Faucon, nu mai depinde de tine, înţelegi? Iar uneori Rezistenţa reacţionează înainte de a cunoaşte toate faptele. Şi ei sunt speriaţi, să ştii, iar frica nu face casă bună cu gândirea limpede.

Eva a încuviinţat încet din cap. *Madame* Noirot avea dreptate. Cu toate astea, era îngrozită. Dacă, vorbind cu *père* Clément, îşi semna propria condamnare la moarte?

— Dacă se întâmplă ceva cu mine...

— O să dau de Faucon şi o să îi spun. Şi o voi căuta pe mama ta. Dar, draga mea, nu cred că ai de ce să te temi.

— Sper că aveţi dreptate, a zis Eva moale. În orice caz, ştiu că trebuie să fac ceva.

La urma urmei, era în viaţă acum numai datorită întâmplării. Fiecare clipă scursă după razia din iulie de la Paris era o clipă pe care nu ar fi trebuit să o trăiască. Iar *père* Clément fusese cel care dăduse un scop vieţii ei aici. Nu avea de ales, trebuia să intre în foc şi să spere că nu va fi arsă de vie.

— Noroc, draga mea, a zis *madame* Noirot. Mă voi ruga pentru tine.

Eva a părăsit librăria adâncită în gânduri. Trebuia să îl confrunte pe *père* Clément fără întârziere, înainte de a-şi pierde curajul. Singurul lucru pe care îl putea face acum era să se îndrepte spre biserică şi să îl caute. Cel puţin în toiul zilei i-ar fi mai dificil să îi facă vreun rău, dacă instinctul ei o înşela. Dar pe cine încerca ea să păcălească? Dacă se aliase cu nemţii, soarta ei era deja pecetluită. Ciudat lucru, dar gândul acesta a făcut-o să se simtă mai bine, căci dacă lucrurile stăteau aşa, nu avea nimic de pierdut.

— Eva!

O şoaptă venită din întuneric a oprit-o brusc în timp ce se grăbea spre biserică. A privit în direcţia de unde venea vocea, dar nu era nimeni acolo.

— Eva! s-a auzit vocea din nou, iar apoi de pe aleea din dreapta a ieşit *père* Clément, cu o pălărie trasă peste ochi.

Eva a simţit să îi stă inima în loc. Adevărat, avea de gând să vorbească cu el, dar nu era încă pregătită. Nu îşi pusese gândurile în ordine şi nici nu îşi formulase un plan de scăpare. Ochii îi fugeau dintr-o parte în alta şi s-a forţat să zâmbească, pentru a câştiga timp.

— *Père* Clément, ce faceţi aici?

— Aş putea să te întreb acelaşi lucru, Eva. A părăsit umbra aleii, cu chipul încruntat. De obicei, te găsesc în bibliotecă la acest moment din zi.

— Am... am avut nişte lucruri de făcut.

El a privit-o lung şi insistent.

— M-ai auzit aseară în biserică, nu-i aşa?

Eva simţea cum i se aprind obrajii.

— Nu... nu ştiu ce vreţi să spuneţi.

În timp ce el îi scruta stăruitor chipul, Eva şi-a dat seama că dincolo de oboseala de pe faţa lui, ochii îi erau trişti.

— Ai spus cuiva?

Eva a ezitat.

— Nu.

Dacă avea de gând să îi facă vreun rău, îi va urmări pe toţi cei care ştiau.

— Îl căutai pe Faucon, nu-i aşa?

— Da, a zis ea, lăsând capul în jos.

— Mă bucur că te-am întâlnit eu primul. Te rog, Eva, aş dori să mă însoţeşti. Vreau să îţi arăt ceva.

Ea a ridicat capul şi i-a întâlnit privirea.

— Eu...

Preotul a clipit de câteva ori.

— Eva, jur că nu am de gând să îţi fac nici un rău.

Dar cum Eva nu s-a clintit din loc, a făcut un pas spre ea.

— Eva, mă cunoşti. Nu mi-aş trăda în veci jurămintele de credinţă şi nu aş face nimic care să te rănească vreodată. Este important să înţelegi ce ai văzut aseară.

Fata a inspirat adânc.

— Dar v-am văzut cu un nazist. Am văzut că i-aţi dat o listă.

— Da. A întins o mână spre ea. Te rog, Eva, am nevoie de încrederea ta.

Ea a şovăit înainte de a întinde mâna spre el, lăsându-l să i-o apuce. Avea dreptate, nu îşi imagina că ar face ceva care contravenea legilor lui Dumnezeu. Iar dacă urma să îi ofere o explicaţie, Eva avea nevoie să o audă.

A condus-o pe aleea umbroasă în tăcere. În timp ce îşi croiau drum pe străzile laterale, tot mai departe de piaţa din centrul oraşului, Eva a întrebat:

— Unde mergem?

— Vei vedea.

A cotit brusc pe rue de Levant, iar apoi a intrat în Boulangerie de Levant, brutăria oraşului. La ora aceasta târzie a dimineţii, nu mai erau cozi pentru raţii, iar rafturile şi vitrinele fuseseră golite. Eva a recunoscut-o pe femeia solidă, cu părul cărunt, îmbrăcată cu un şorţ, care se afla în spatele tejghelei. Deşi nu venise niciodată aici să cumpere pâine, lăsând cumpărăturile în seama lui *madame* Barbier, obişnuia să se salute cu proprietara brutăriei, *madame* Trintignant, în timp ce trecea prin faţa ei,

întorcându-se de la biserică, o dată sau de două ori pe săptămână.

Femeia a ridicat capul şi a zâmbit când au intrat.

— Ah, *père* Clément, a zis ea, aruncând o privire spre Eva, apoi îndreptându-şi atenţia spre preot. Coca dospeşte în spate.

— *Merci*, *madame*, a zis *père* Clément, apropiindu-se de ea şi sărutând-o pe ambii obraji. Eva, aş vrea să te prezint doamnei Trintignant. *Madame*, aceasta este *mademoiselle* Moreau.

— Desigur, te-am văzut prin oraş. Este o plăcere să te cunosc în sfârşit, a zis *madame* Trintignant, cu o privire pătrunzătoare dincolo de zâmbetul politicos. S-a uitat spre preot şi a adăugat: o să încui uşa de la intrare şi o să fiu cu ochii în patru.

— *Merci*.

Père Clément a apucat din nou mâna tremurătoare a Evei şi a condus-o în spatele tejghelei, unde au pătruns pe o uşă cu o uşurinţă care sugera că fusese acolo de multe ori. Au ajuns într-o bucătărie cu un aer cald şi jilav datorită cuptoarelor. Zeci de franzele – probabil umflate cu cartofi, ovăz, hrişcă sau chiar talaş, pentru a combate penuria de grâu – se răceau pe tejghea, iar mirosul de drojdie al pâinii coapte i-a învăluit. Eva şi-a auzit stomacul chiorăind. Nici nu îşi amintea când mâncase ultima dată.

— *Père* Clément, ce...? a dat Eva să întrebe, dar s-a oprit brusc.

De dincolo de o uşă ce părea să dea într-o magazie, a apărut un bărbat îmbrăcat într-o uniformă germană perfect călcată. Eva a tras aer în piept, l-a recunoscut fără urmă de ezitare. Era neamţul pe care îl văzuse în biserică în noaptea trecută, împreună cu *père* Clément, cel pe care i se păruse să îl recunoaşte mai devreme urmărind-o. A scos un scâncet şi a dat să fugă, dar *père* Clément i s-a pus în faţă.

A prins-o de încheieturile mâinilor, cu blândeţe.

— Eva, te rog. Acesta este Erich. Ne este prieten.

Eva a încetat să se mai opună şi s-a întors să îl privească lung pe neamţul care o privea cu ochi mari, fără să clipească. Era mai tânăr decât crezuse Eva – avea probabil numai un an-doi mai mult decât ea. Părul lui ondulat părea mai blond sub

luminile din bucătărie, iar ochii erau de un albastru-închis. În alte împrejurări, l-ar fi considerat atrăgător.

— Dar este nazist.

Ceva s-a schimbat pe chipul germanului.

— Jur, sunt de partea voastră.

Avea un accent gros, care îi acoperea cuvintele ca laptele bătut.

Eva l-a privit cu ochi mijiţi.

— Cum ai putea fi de partea noastră? Doar lupţi pentru Germania!

— Port uniforma Germaniei, a corectat-o el cu blândeţe. Dar vreau să cred că, de luptat, lupt pentru libertate.

Eva a privit spre *père* Clément uluită. Cum putea să aibă încredere în vorbele acestui om?

— Eva, el este cel care ne-a avertizat în legătură cu raziile la casele unde se află copii, i-a explicat *père* Clément pe un ton blând, fără să îşi desprindă privirile din ochii ei. Avertizările lui ne-au ajutat să salvăm zeci de copii.

Eva s-a întors şi l-a privit pe neamţ, care nu mai părea la fel de ameninţător şi impresionant.

— De ce ne ajuţi?

— Pentru că ceea ce face ţara mea este greşit. Una este ca *Führerul* să vizeze extinderea teritorială, dar ceea ce ni se ordonă să le facem copiilor, evreilor, bătrânilor sunt barbarii. A privit spre *père* Clément, apoi din nou la Eva. Nu sunt perfect. Dar încerc să fiu un om bun, un bun catolic. De aceea l-am căutat pe *père* Clément. Nu mai pot ignora chemările conştiinţei mele.

— Dacă vor descoperi că ne ajuţi...

— Aş fi executat pe loc.

Eva l-a privit fix un răstimp, apoi a întors capul spre *père* Clément.

— Faucon nu ştie?

— Nu.

— De ce?

Doar avea o poziţie înaltă în cadrul mişcării de Rezistenţă, iar Eva avea impresia că *père* Clement are încredere în el.

— Cu cât ştiu mai puţini oameni, cu atât mai bine, a zis *père* Clément. Erich a venit la mine anul trecut, iar până acum i-am ţinut identitatea secretă.

— Şi de ce mi-o dezvăluiţi mie acum?

— Pentru că ne-ai văzut. Şi pentru că am încredere în tine, Eva. Am nevoie, la rândul meu, de încrederea ta. Va veni o zi când Erich va avea nevoie de documente ca să poată fugi, iar tu trebuie să fii pregătită pentru ziua aceea.

Eva s-a întors spre Erich. De aproape, chiar şi îmbrăcat în uniforma lui severă, nu mai părea un monstru înfricoşător. Era doar un om – un om în care *père* Clément avea încredere.

— În februarie, tu ai fost cel care ne-a avertizat în legătură cu raziile plănuite la câteva dintre casele care adăposteau copii?

— Da.

Eva s-a gândit la mica Frania Kor, care visa să găsească ieşirea din ţara lui Oz. Datorită acestui german, fetiţa ajunsese în Elveţia, unde va avea şansa de a supravieţui.

— Dacă *père* Clément are încredere în tine, presupun că pot avea şi eu.

Erich i-a zâmbit şi i-a întins mâna.

— În cazul acesta, o luăm de la început? Eu sunt Erich.

Eva a inspirat adânc. Simţea că i se mişcă pământul sub picioare.

— Eva. Mă bucur să te cunosc.

Capitolul 23

Eva nu l-a mai văzut pe Erich în următoarele câteva săptămâni, dar cumva, ştiindu-l acolo, ştiind că îi transmite informaţii preotului, se simţea mai liniştită, deşi avea încă nevoie de timp pentru a se obişnui cu ideea unui aliat german. Îi amintea că nu

contează de unde vine un om, virtutea poate sălăşlui în oricine. Ideea că Erich apăra binele cu preţul propriei vieţi o făcea să îşi dorească să fie la fel de curajoasă.

În iulie, toate plantele înfloriseră, iar şuvoiul de copii refugiaţi se înteţise din nou, din cauza zelului crescut cu care germanii încercau să îi stârpească pe evrei, oriunde s-ar fi ascuns. Erau mai mulţi adulţi decât înainte care se ascundeau în pădurile şi dealurile din jurul Aurignonului, din pricina cererii tot mai mai a germanilor pentru mână de lucru. În ianuarie, germanii încercaseră să includă forţat un alt sfert de milion de francezi, ceea ce a dus la adoptarea unei legi franceze, în februarie, care obliga bărbaţii născuţi între 1920 şi 1922 să muncească pentru *Führer*. În aprilie au fost mobilizaţi încă 120.000 de oameni. Drept urmare, tot mai mulţi se săturaseră de invadatori şi erau pregătiţi să lupte. Numărul membrilor Rezistenţei din păduri crescuse de la câteva sute la mii, poate chiar zeci de mii în toată Franţa. Nu se putea şti nimic cu siguranţă, pentru că acei *maquisard*, luptătorii care alcătuiau grupurile armate *Maquis*, erau specializaţi în camuflare şi se puteau deplasa în orice clipă. Tot mai des îi înfruntau pe germani cu violenţă. Rémy nu se întorsese încă, iar Eva era tot mai îngrijorată, pe măsură ce trecea timpul, că, dată fiind priceperea sa în materie de explozibili, se afla în prima linie a acţiunilor periculoase întreprinse acum. *Père* Clément îi auzise numele menţionat ici-colo – că jucase un rol în bombardarea unei şine de tren de lângă Tresnay[13], că fusese amestecat în furtul de arme dintr-o secţie de poliţie din Riom[14] – dar Eva simţea că toate aceste veşti se află la mare depărtare de ea. Dar se simţea alinată de fiecare dată când auzea că este în viaţă.

La finalul unei dimineţi însorite, Eva şi Geneviève lucrau la o nouă serie de acte pentru o sută de oameni care încercau să evite recrutarea pentru muncă forţată, când *père* Clément a apărut în uşa bibliotecii, urmat de Joseph. Femeile au ridicat privirile, iar Geneviève a sărit în picioare.

---

[13] Comună în departamentul Nièvre din centrul Franţei.

[14] Oraş în Franţa, în regiunea Auvergne.

— Gèrard! a exclamat ea, înaintând spre el cu obrajii trandafirii, dar el nici nu a privit-o.

Privirile lui erau aţintite asupra Evei, care s-a ridicat încet.

— Ce este? a întrebat ea.

— Grupul pentru care lucraţi documentele trebuie să plece cât mai repede, a zis el.

— Ce s-a întâmplat?

— Germanii se apropie prea tare. Trebuie să pătrundă mai în adâncul pădurii, înainte de a fi descoperiţi, iar eu vreau să îi ajut, dar liderii de aici nu au încredere în mine încă. Sunt dintr-o altă regiune a Franţei şi nu mă cunosc bine. Dacă le-aş duce documente...

— Vrei să foloseşti documentele pentru a aduce oameni aici? a întrebat Eva.

El s-a încruntat.

— Eva, încerc să le salvez viaţa. Te rog, ajută-mă să fac asta.

Eva l-a căutat din ochi pe *père* Clément, care a încuviinţat printr-o mişcare uşoară din cap.

— Suntem departe de final, Gérard, a zis ea. Îmi pare rău.

El a privit la harababura de acte care acopereau masa.

— Ce aţi finalizat? Cărţile de identitate?

— Numai câteva zeci. Dar sunt terminate aproape toate cartelele de raţii.

Joseph a dat din mână neinteresat.

— Cartelele de raţii nu vor fi de nici un folos în mijlocul pustietăţii. Dar cel puţin este ceva. Haide, dă-mi ce ai gata.

Ceva a făcut-o pe Eva să ezite.

— Nu aceasta este înţelegerea pe care o avem cu *maquisarzii*. Trimit ei un curier.

Joseph a făcut un pas în faţă şi a prins bărbia Evei în palma sa, cu delicateţe.

— Eva, ai încredere în mine, nu-i aşa?

Ea l-a privit în ochi şi l-a văzut deodată pe tânărul care o aşteptase pe treptele Bibliotecii de la Sorbonne, în urmă cu unsprezece luni, şi o avertizase că trebuie să îşi salveze familia. A cuprins-o un val de vinovăţie şi de remuşcare pentru să s-a îndoit de el şi atunci, şi acum.

— Sigur că da.

— Fac ceea ce fac pentru a-i apăra pe oamenii aceia. Înţelegi asta? Rémy s-ar putea afla printre ei. Îi ţinea încă bărbia cu mâna, privind-o în ochi, iar Eva a înţeles că îi citeşte în ei suferinţa. Dacă mă ajuţi cu aceste documente, promit să fac tot ce pot pentru a-l localiza. Dar, Eva, dacă germanii ajung acolo înaintea mea...

Amândoi ştiau că nu este nevoie să termine propoziţia.

— Gérard, ţi-aş putea fi eu de ajutor, a zis de lângă Eva Geneviève, care îi privea pe amândoi cu îngrijorare. Lasă-mă să merg cu tine.

— Este mai bine să mă duc singur.

— Dar dacă ţi se întâmplă ceva...

— Nu mi se va întâmpla nimic, a zis el întorcându-se spre Eva. Nu avem timp de pierdut. Ce decizie ai luat?

Eva a mai schimbat o privire cu *père* Clément, care a încuviinţat din cap. Dacă Rémy se afla acolo, în pădure, iar germanii îi aveau în vizor pe *maquisarzi*, nu avea de ales. Trebuia să facă tot ce putea pentru a-i salva. A adunat cartelele de raţii şi documentele într-un teanc, în grabă, şi i le-a întins lui Joseph.

— Promite-mi că, dacă îl vezi pe Rémy, o să îi spui că mă gândesc la el.

Joseph s-a încruntat.

— Eva, nu se poate întoarce. Este nevoie de el acolo.

— Te rog, promite-mi.

El a ezitat înainte de a da din cap în semn de încuviinţare.

— Îi voi transmite mesajul.

Iar apoi a dispărut cu documentele la care se spetiseră, cele pe care se găseau numele false şi chipurile reale ale bărbaţilor ascunşi prin păduri, care aşteptau să lupte. Şi, cu toate că Eva şi-ar fi pus viaţa în mâinile lui Joseph, cu toate că ştia că încercase să o salveze o dată şi că ar face-o din nou, nu putea să amuţească firava voce a îndoielii pe care o auzea. Dacă nu era destul de precaut, dacă i se încrucişa drumul în călătoria lui cu persoana greşită, putea să predea în mâna germanilor o listă cu nume de ţinte sigure, în loc să le ducă luptătorilor din Rezistenţă speranţa salvării. Iar ea va avea un amestec în treaba asta.

— Ai făcut bine, a zis *père* Clément, privind-o pe Eva cu atenţie.

— Oare? a întrebat ea.

— Trebuie să profităm de toate ocaziile pentru a salva vieţi, a zis el.

— Dar dacă îl urmăreşte cineva? Dacă îl conduce direct la ei?

— Este un risc pe care trebuie să ni-l asumăm, cred.

— Nu vă întrebaţi niciodată dacă nu cumva totul este inutil? Dacă ceea ce facem nu este decât o prelungire a inevitabilului? Dacă nu facem decât să jucăm cum ne cântă ei?

— Nimic din ce facem nu este în zadar, câtă vreme este salvată chiar şi o singură viaţă, iar tu ai salvat deja sute, a zis el, zâmbindu-i blând. Cât despre restul, trebuie să ai încredere în Dumnezeu şi să aştepţi să îţi trimită un semn. De multe ori am descoperit că, în momentele mele cele mai grele, El îmi este alături.

Dar când *père* Clément s-a întors ca să plece, Eva nu se simţea deloc mai bine. Simţea că plasa din jurul Aurignonului se strângea tot mai tare, cu fiecare zi care trecea. Dacă germanii ştiau unde se ascund *maquisarzii* din pădure şi dacă fuseseră înştiinţaţi de mai multe ori despre prezenţa copiilor refugiaţi, cine putea spune că despre ea nu ştiau nimic? Când s-a aşezat pe scaun să îşi reia lucrul, a trecut-o un fior.

— Este ceva între tine şi Gérard? a întrebat Geneviève câteva clipe mai târziu.

În tulburarea ei, Eva aproape uitase că cealaltă femeie se afla acolo. Acum, ridicând privirile, i-au trebuit câteva clipe să îşi amintească faptul că Gérard era numele pe care îl folosea Joseph. În oraş, nimeni nu îi spunea altfel decât Faucon.

— Nu, sigur că nu, a zis Eva.

După privirea îndurerată de pe chipul lui Geneviève şi îmbujorarea care i se vedea încă în obraji, Eva şi-a dat seama deodată ce se întâmplă.

— Geneviève, este ceva între *tine* şi Gérard?

Geneviève a plecat capul şi, după câteva secunde, a încuviinţat.

— Da, dar eu cred că pentru tine are sentimente. Îţi vorbeşte cu o aşa căldură, a bâiguit Geneviève. Iar când suntem singuri, vorbeşte deseori despre tine.

— Geneviève, îl ştiu de multă vreme. Suntem prieteni vechi, nimic mai mult.

— Pare atât de îngrijorat de soarta ta...

— Geneviève, nu este nimic între noi. Te asigur. Tu şi Gérard sunteţi un cuplu?

Îmbujorarea celeilalte femei a căpătat o nuanţă stacojie.

— Am avut câteva întâlniri.

— Întâlniri?

Nu că Eva ar fi fost invidioasă. Doar că nu îşi putea imagina când găsiseră timpul necesar cealaltă femeie şi Joseph.

— Când?

— Ne... ne întâlnim noaptea târziu, uneori. Pe proprietatea unde locuieşte există un pod deasupra hambarului. Este foarte intim, familia nu îl foloseşte decât pentru depozitare. Ştiu că nu pare mult, dar în realitate este un loc foarte romantic.

Eva s-a mulţumit să clatine din cap. Poate că ar fi trebuit să fie mulţumită că cel puţin una dintre ele găsea motive de fericire în mijlocul întunericului, dar, cumva, idila lor îi amintea că Rémy este atât de departe.

— Nu eşti supărată pe mine, nu-i aşa? a întrebat Geneviève când Eva a rămas tăcută. Eu... am vrut să îţi spun, dar Gérard mi-a cerut să păstrez secretul.

— Nu, nu-i nici o problemă. Mă bucur pentru tine, a zis Eva, silindu-se să zâmbească.

— Bine. Geneviève nu părea convinsă. Este plăcut să ai pe cine să te bazezi în timpuri ca acestea.

— Da, este bine că vă aveţi unul pe celălalt.

— Nu, Eva, la tine mă refeream. Voiam să spun că este plăcut că mă pot baza pe *tine*.

De data aceasta, zâmbetul Evei a fost unul real.

— Şi eu simt la fel în privinţa ta, Geneviève. Mă bucur foarte mult că eşti aici.

Au lucrat în tăcere ore întregi, iar mai târziu în după-amiaza aceea, când Geneviève a întrebat dacă poate lua o pauză, Eva a dat din cap în semn că da.

— Te duci să te întâlneşti cu Faucon?

Geneviève a roşit şi şi-a ferit privirea.

— Vreau să fiu la locul de întâlnire, pentru orice eventualitate. Nu ştiu cât timp îi va lua să ajungă la pădure şi înapoi, dar, dacă se va întoarce acasă, s-ar putea să aibă nevoie de o mângâiere.

— Este norocos să te aibă pe tine, Geneviève. Te rog, ai grijă de tine.

Cu un *merci* murmurat, Geneviève a plecat, iar Eva s-a întors la teancul de cartele de raţii, oftând.

La sfârşitul săptămânii, Joseph se întorsese cu veşti bune: ajunsese la *maquisarzi* la timp şi, cu toate că liderul lor încă nu părea să îi acorde încredere totală, acceptase documentele cu recunoştinţă şi fusese de acord să se urnească din loc.

Dar Rémy nu se aflase acolo, îi spusese Joseph, şi nici nu ştia încotro pornise. Trecuseră aproape patru luni de când Eva îl văzuse ultima oară şi se întreba dacă se mai gândea la ea sau dacă se stabilise într-un alt oraş, găsindu-şi chiar şi o altă femeie care să îl ajute să lupte cu nemţii, o catolică, la fel ca el, care să nu îl respingă din cauza religiei şi a devotamentului faţă de familie. Dacă îl pierduse, ea era singura vinovată.

„Trebuie să ai încredere în Dumnezeu şi să aştepţi să îţi trimită un semn.” În urechi îi răsunau şi acum cuvintele lui père Clément, dar începuse să se întrebe dacă Dumnezeu va avea timp pentru cineva ca ea. Avea lucruri mult mai importante de care să se ocupe decât de o femeie care înţelesese prea târziu că iubea un bărbat care s-ar putea să nu afle de sentimentele ei şi care s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată.

Cinci săptămâni mai târziu, Eva era singură în camera secretă, unde lucra la ultimele detalii ale documentelor a opt copii ce trebuiau trecuţi graniţa în Elveţia a doua zi. Când a deschis la pagina 233 a cărţii, pentru a-l înregistra pe cel de-al 231-lea copil pe care îl ajutaseră, inima i-a stat în loc. Pe pagină era un punct – deasupra unui *à* aflat la jumătatea paginii – pe care era sigură că nu îl scrisese ea. Şi mai ştia că pagina făcea parte din propria secvenţă: *unu, unu, doi, trei, cinci, opt, treisprezece, douăzeci şi unu, treizeci şi patru, cincizeci şi cinci, optzeci şi nouă, o sută patruzeci şi patru, două sute treizeci şi trei* – numere atât de familiare, încât le putea recita şi în somn.

A rămas cu ochii holbaţi şi cu mâna înţepenită pe pagină. Punctele care scriseseră *Traube* se sfârşiseră la pagina treizeci şi patru şi, cu toate că existau puncte care alcătuiau literele ce formau numele câtorva copii şi un triunghi din propria-i secvenţă inversă, semnele acelea se terminau în primul paragraf. Cine ar fi adăugat un punct suplimentar pe această pagină? Să fie o greşeală? O picătură de cerneală care picase fără ca ea să îşi dea seama? Sau poate îi lăsase Rémy un mesaj secret în carte? Cu mâini tremurătoare, s-a întors la prima pagină şi a găsit o a doua stea nou-nouţă. Prima – cea aflată deasupra literei *e* din *Le* – şi punctul de deasupra v-ului din *l'Avent* îi erau cunoscute, dar nu şi steaua de deasupra J-ului din *Jean*, aflat câteva rânduri mai jos, şi nici punctul de lângă ea, scris deasupra literei *e* din acelaşi cuvânt.

Grăbită, cu pulsul crescut, a dat pagina şi a mai găsit un punct nou deasupra r-ului din *car* şi altul deasupra e-ului din *de*, pe al doilea rând de pe pagina următoare. A mers la paginile din secvenţa pe care o ştia pe de rost de-acum, până la pagina 610, iar când a notat litera de sub fiecare nou semn, mesajul era clar.

Je reviendrai à toi. Mă voi întoarce la tine.

L-a privit fix, printre lacrimile care i se îngrămădiseră în ochi. Rémy îi lăsase totuşi vorbă, îi lăsase o promisiune, un jurământ că se va întoarce.

Era genul de semn pe care *père* Clément o îndemnase să îl caute. Iar acum, când se afla în faţa ei negru pe alb, Eva credea. A privit spre ceruri, a închis ochii şi a murmurat:

— Îţi mulţumesc, Doamne. Îţi mulţumesc pentru semn. Şi, te rog, adu-l înapoi la mine.

Capitolul 24

Mai 2005

Avionul meu aterizează la Berlin la puţin timp după ora unsprezece dimineaţa. Ar trebui să fiu epuizată – este abia cinci dimineaţa acasă, în Florida, şi am dormit cu intermitenţe în timpul zborului – dar întoarcerea în Europa după atâtea zeci de ani îmi dă o stare ciudată. Mă simt tânără din nou şi, în timp ce privesc pe geam la vehiculele de pe aeroport, care sunt mai pătrăţoase şi mai solide decât cele din State, nu mă pot abţine să murmur o replică dintr-un film la care nu m-am mai gândit de ani întregi: „Cred că nu mai suntem în Kansas”.

Cuvintele acestea îmi amintesc de o fetiţă care avea şase ani când am văzut-o ultima dată, un copil al cărui nume adevărat – Frania Kor – l-am înscris la pagina 147 din Cartea copiilor pierduţi. Mă întreb dacă a revenit vreodată în Franţa, dacă părinţii ei s-au întors acasă, dacă a văzut filmul bazat pe cartea pe care o iubea atât de mult. Timp de şaizeci de ani, am suferit pentru că nu am ştiut care dintre copii au supravieţuit şi care şi-au regăsit familiile, iar acum mă îneacă plânsul. Scot o batistă din geantă şi îmi şterg obrajii umezi.

Femeia din scaunul de lângă mine, care nu a vorbit deloc, în ciuda încercării mele de a schimba câteva politeţuri, îmi aruncă o privire perplexă şi se depărtează câţiva centimetri, ca şi cum durerea mea ar fi contagioasă.

Când părăsim avionul şi păşim pe aeroportul aglomerat din Berlin, sunt luată pe sus de o mulţime. În jurul meu, oamenii vorbesc în germană, iar eu trebuie să îmi reamintesc că Hitler a murit de mult. Răul nu mai locuieşte aici, este un loc ca oricare altul, iar oamenii din jurul meu sunt oameni ca toţi alţii. În definitiv, nu asta este morala poveştii? Nu poţi judeca un om după limba pe care o vorbeşte sau după locul din care provine, deşi am impresia că fiecare generaţie insistă să înveţe lecţia aceasta pe cont propriu. Gândul îmi zboară la Erich, al cărui chip am încercat cu disperare atât să îl uit, dar şi să mi-l amintesc de-a lungul anilor, iar ochii mi se înnegurează de lacrimi neaşteptate. Mă împiedic, iar bărbatul care mă prinde este tânăr şi blond şi are ochi albaştri, pătrunzători.

Spune ceva în germană şi, în pofida bunului-simţ şi a faptului că războiul s-a terminat de peste şaizeci de ani, tresar şi inima

îmi bubuie în piept. Pare surprins şi se depărtează de îndată ce sunt sigură pe picioarele mele.

— *Danke!* strig eu în urma lui, dar este prea târziu, a plecat deja.

După o oprire, din fericire scurtă, pentru controlul paşaportului şi o alta la ghişeul de schimb valutar, mă opresc la coada pentru taxiuri, iar câteva clipe mai târziu urc într-un taxi care aşteaptă. Şoferul întreabă ceva în germană şi din nou sunt nevoită să reprim senzaţia vâscoasă de nelinişte.

— Îmi pare rău, dar nu vorbesc germana, îi spun eu când închid portiera.

— Ah, engleză.

— Da.

— Întrebam unde vă este bagajul.

Are un accent puternic, dar sunt uşurată că putem comunica. Probabil este cu vreo zece ani mai tânăr decât mine şi are părul dat pe spate, într-un fel care îmi aminteşte de răposatul meu soţ, Louis.

— Nu am adus cu mine decât geanta aceasta, zic eu cu un gest spre geanta de mână de pe locul de alături. Nu stau mult.

— Vă duc la hotel, în acest caz?

— De fapt, merg la o bibliotecă, la Zentral-und Landesbibliothek.

Scot o bucată de hârtie din portofel şi citesc adresa cu glas tare.

El face semn din cap că a înţeles şi mă priveşte în oglinda retrovizoare după ce porneşte maşina.

— Şi ce vă aduce la Berlin?

Mă gândesc ce să răspund.

— Cred că s-ar putea spune că vreau să revăd un vechi prieten.

Berlinul este modern şi tumultuos, mai frumos decât mi l-am imaginat. Ştiu că a fost distrus în zilele din urmă ale războiului, aşa cum s-a întâmplat şi cu Franţa, şi mă uimeşte întinerirea din jurul meu. Nici nu s-ar spune că, în urmă cu şaizeci de ani, oraşul fusese redus la ruine. Mă întreb cum arată acum Aurignonul, dacă şi el a fost reconstruit şi dacă au supravieţuit

vechile cicatrice. Dar oare biserica lui *père* Clément o mai fi în picioare?

Când taxiul opreşte în faţa bibliotecii, treizeci de minute mai târziu, sunt epuizată emoţional. Dar cântecul de sirenă al Cărţii copiilor pierduţi se aude tot mai tare, iar eu sunt incapabilă să pun stavilă amintirilor care vin spre mine ca valurile.

— O vizită plăcută, spune şoferul voios, după ce îi întind câteva bancnote nou-nouţe, iar el mă ajută să cobor de pe bancheta din spate.

Când taxiul a plecat, mă întorc în sfârşit cu faţa spre bibliotecă, iar inima îmi bate cu putere.

Este enormă şi are şiruri de ferestre identice şi, chiar dacă această clădire este modernă, cu linii drepte, are ceva ce îmi aminteşte de Biblioteca Mazarin[15] de la Paris. Încerc să îmi alung din minte de câte ori am stat aşteptând pe treptele acelea, aşteptând un viitor care nu a mai venit niciodată. Dar, desigur, uitarea este imposibilă. Amintirile mă înconjoară. Încet, urc spre intrare şi deschid uşa.

Înăuntru, inspir adânc în timp ce ochii mi se acomodează cu lumina scăzută. Este incredibil cât de familiar mi se pare locul acesta, deşi nu am fost aici niciodată. Odată ce te-ai îndrăgostit de cărţi, prezenţa lor te face să te simţi acasă oriunde, chiar şi acolo unde nu te-ai simţi confortabil altminteri. Mă îndrept spre biroul aflat la capătul holului lung de la intrare, iar tânăra aşezată acolo ridică privirile spre mine, zâmbind.

— *Guten Tag, gnädige Frau,* zice ea. *Kann ich Ihnen helfen[16]?*

Clatin din cap.

— Mă scuzaţi, vorbiţi limba engleză?

Văd cum i se încreţeşte fruntea.

---

[15] Cea mai veche bibliotecă publică din Franţa, localizată în interiorul Palatului Institutului Francez, în arondismentul al şaselea, pe malul stâng al Senei, cu faţa spre Pont des Arts şi Muzeul Luvru. Înfiinţată de cardinalul Mazarin în sec. al XVII-lea, deţine una dintre cele mai bogate colecţii de cărţi rare şi manuscrise din Franţa.

[16] „Bună ziua, doamnă. Vă pot ajuta cu ceva?” (în limba germană în original).

— Engleza mea nu este foarte bună.

— *Français?* întreb eu, deşi au trecut secole întregi de când nu am mai vorbit limba mea maternă. Hm, *französisch*?

Chipul femeii se luminează.

— *Oui*, zice ea. *Je parle un peu français.* Puis-je *vous aider*[17]*?*

Cât de ciudat mi se pare să vorbesc franceză în Germania, o ţară care, nu cu mult timp în urmă, a încercat să îmi şteargă poporul de pe hartă. Îi explic în franceză că am venit pentru o întâlnire cu Otto Kühn şi sunt surprinsă să aud tremurul din propria-mi voce.

— *Certainement*.

Se întinde după telefon şi mă întreabă dacă îi poate spune cine doreşte să îl vadă.

Inspir puternic. Simt că totul m-a condus către acest moment.

— *Je suis*...

Ezit, pentru că nu contează cine sunt. Ceea ce contează este pentru ce am venit să fac. Aşa că îi spun, pur şi simplu, că am venit după carte.

Ea îşi lasă capul într-o parte.

— *Le livre*, *madame*?

— *Oui*. Deodată, lumea nu se mai învârte. Am venit, îi spun în franceză, după Cartea copiilor pierduţi.

Capitolul 25

Ianuarie 1944

Până în ianuarie 1944, peste Aurignon căzuse întunericul, iar Rémy tot nu se întorsese. Iarna era friguroasă, una dintre cele

[17] „Vorbesc un pic limba franceză. Vă pot ajuta?” (în limba franceză în original).

mai friguroase ierni pe care şi le amintea Eva, iar raţiile abia dacă se mai găseau. Germania suferea înfrângere după înfrângere, căci Aliaţii bombardau Berlinul, iar Armata Roşie pătrunsese în Polonia, alungându-i pe nemţi din est. Cu cât li se înrăutăţea situaţia, cu atât păreau mai hotărâţi să îşi verse furia pe francezi. Aici, în munţii din sud-estul părţii centrale a Franţei, nu se găsea niciodată destul combustibil, nu era destulă căldură şi nici destulă mâncare. Chiar şi fermierul care o aproviziona pe *madame* Barbier dispăruse, ceea ce însemna că zilele fericite ale ocazionalelor fripturi de pui dispăruseră şi ele de mult. Majoritatea luptătorilor pe care Eva îi cunoştea renunţau la o parte din raţiile lor în fiecare lună, în favoarea rezidenţilor din casele unde se ascundeau copii, ca să fie pregătiţi pentru viitoarea călătorie peste munţi, iar asta însemna că erau toţi numai piele şi os. Eva se privea în oglindă uneori şi abia dacă mai recunoştea liniile aspre ale propriului ei chip subţiat.

La începutul lunii decembrie, chiar înainte de începutul sărbătorii Hanuka, poliţia franceză îl arestase pe Joseph cu un buzunar plin de cartele de raţii falsificate şi îl predaseră în mâna nemţilor, dar, dintr-un motiv sau altul – poate pentru că *père* Clément se dusese la Vichy ca să stăruie pe lângă înaltul comandament german – fusese eliberat. Germanii, a zis Joseph când s-a întors la Aurignon cu un braţ rupt, pus în ghips, nu îşi dăduseră seama că are legături cu Rezistenţa; fusese arestat pentru că îl bănuiau că vindea cartele de raţii falsificate pe piaţa neagră. Reuşise să profite de greşeala lor, câştigând astfel o sentinţă de două săptămâni de închisoare şi avertismentul că, dacă va fi prins din nou, pedeapsa va fi mult mai severă.

— Imaginaţi-vă ce s-ar fi întâmplat dacă şi-ar fi dat seama că sunt evreu, a zis el într-o seară, în timp ce lua cina cu Eva şi Mamusia, cu un zâmbet care nu i se regăsea şi în ochi.

Dar era şi bucurie în inima întunericului. Relaţia dintre Geneviève şi Joseph devenise mai serioasă după ce scăpase ca prin urechile acului din mâinile nemţilor – deşi, după câte ştia Eva, încă nu îi dezvăluise adevăratul lui nume. Dar un nume nu este decât o înlănţuire de cuvinte, lucru pe care Eva îl învăţase temeinic. Păreau să se iubească cu adevărat, iar în nopţile în care Joseph se afla la Aurignon, Geneviève întotdeauna părăsea

biblioteca secretă devreme, cu stele în privire, pentru a petrece noaptea cu el în podul de deasupra vechiului hambar, sub mormane de pături din lână.

— Crezi că îmi va cere mâna vreodată? a întrebat-o într-o zi pe Eva, timidă. Visez câteodată că merg spre el pe o potecă care este albită de cireşii în floare şi duc în mână un buchet de crini. Visul se termină întotdeauna înainte de a ajunge la el, dar mă trezesc simţind că este posibil. Poate că mă va cere când se termină războiul.

— Poate, a încuviinţat Eva, cu un zâmbet pe chip, dar se întreba în sinea ei dacă nu cumva Geneviève se minte singură.

I se părea că războiul nu se va termina niciodată, dar dacă, totuşi, lucrurile se schimbau deja? Aparent, Germania pierduse Bătălia Atlanticului şi era forţată să se retragă şi din est, şi din vest, potrivit emisiunilor radio difuzate de BBC, pe care uneori Mamusia şi *madame* Barbier îl ascultau clandestin. Era posibil ca Franţa să fie salvată, totuşi? Era posibil ca Rémy să se întoarcă la ea? Eva îşi permitea uneori să viseze la un viitor care îl includea şi la un viitor în care tatăl ei se întorcea de la Auschwitz. Dar ştia că se minţea singură închipuindu-şi că Tatuś supravieţuise atât de mult timp şi se întreba dacă nu cumva speranţa ei la o viaţă petrecută alături de Rémy era la fel de nerealistă.

În după-amiaza ultimei zile de sâmbătă a lunii, Eva şi Geneviève lucrau la un lot de documente pentru grupul *maquis* din pădurile de lângă Aurignon, care creştea în forţă şi număr de aderenţi într-un ritm prea rapid pentru ca micul lor birou de plastografiere să poată ţină pasul. În plus, erau mai mulţi copii decât oricând înainte, aproape patruzeci ascunşi prin diferite case din tot oraşul, mai toţi veniţi de la Paris, toţi nevoiţi să petreacă iarna aici, până ce vremea avea să se încălzească destul, încât să poată traversa Alpii. Eva nu se apucase încă de documentele lor, pentru că mai era destul timp până la plecarea acestora.

— Te gândeşti vreodată la viaţa pe care o aveam înaintea războiului? a întrebat Geneviève în şoaptă, rupând tăcerea care se lăsase între ele.

Lucra la carte de o identitate pentru un bărbat tânăr, cu părul negru, iar când a ridicat capul spre Eva, în ochi avea o privire hăituită.

— Uneori, a zis Eva, după o tăcere de o clipă. Dar este dureros, nu-i aşa, să ne gândim la ceea ce aveam odată?

— Şi la ceea ce ar fi putut fi. Geneviève a atins uşor fotografia tânărului. Acesta seamănă mult cu fratele meu.

— Nu ştiam că ai un frate.

— Geamăn. Zâmbetul ei era slab şi trist. Jean-Luc. Ne scoteam din minţi unul pe altul, dar era cel mai bun prieten al meu. A fost mobilizat şi a murit pe front în mai 1940. Nu a avut nici o şansă.

— Îmi pare foarte rău, Geneviève.

— Totul s-a năruit după aceea. Pe mama nu o putea consola nimic. Tata a început să bea. Ne-am îndepărtat tot mai mult, deşi locuiam sub acelaşi acoperiş. Abia dacă ne mai vorbeam în ziua în care m-am întors acasă şi am găsit-o pe mama moartă, pe podeaua din bucătărie. Stresul, a zis doctorul, sau poate inima rea. Tata a pierit după o lună, a făcut un atac cerebral.

Eva a dus o mână la gură.

— Geneviève, nu ştiam. Îmi pare groaznic de rău.

Dar Geneviève i-a refuzat compătimirea cu un gest al mâinii.

— Uneori, când sunt tentată să renunţ la munca pe care o facem aici, să plec undeva şi să trăiesc o viaţă simplă, obişnuită, mă gândesc la ei – la Jean-Luc, la mama, la tata – şi îmi dau seama că nu mă pot opri. Dacă germanii nu ar fi sosit, fratele meu ar avea acum grijă de fermă împreună cu tata, iar mama ar fi în bucătărie, ar coace pâine şi s-ar întreba când am de gând să îi dăruiesc nepoţi. Poate aş avea deja copii şi i-aş pune la culcare seara, cântând „Au Clair de la Lune”, aşa cum îmi cânta ea în fiecare seară când eram mică. Germanii au răpit deja atât de multe de la atât de mulţi oameni. Trebuie să îi salvăm pe cei pe care îi putem salva, pentru că nu i-am putut salva pe cei dragi.

Geneviève nu vorbise niciodată atât de mult despre motivele pentru care se afla aici, iar Eva era mişcată. Nu ştiuse că cealaltă femeie suferise pierderi asemănătoare cu cele pe care le suferise ea.

— Şi eu am eşuat, nu l-am putut salva pe tatăl meu, a recunoscut ea. A fost arestat de nemţi.

— Ştiu, a zis Geneviève. Când Eva a întors privirea spre ea, a adăugat: Gérard a menţionat lucrul acesta. Dar tu nu ai eşuat, Eva. Nu puteai face nimic.

Eva a ridicat din umeri, deşi o deranja faptul că Joseph îi împărtăşise lui Geneviève tragedia cu atâta uşurinţă.

— Dacă aş fi insistat să îl conving să se ascundă... Dacă aş fi deschis ochii la timp...

— La fel simt şi eu când mă gândesc la trecut. Dar nu ne putem acuza pe noi înşine. Tot ce putem face este să ne asumăm responsabilitatea de a nu lăsa să se petreacă acelaşi lucru altora.

— Crezi că îi putem ajuta cu adevărat? a întrebat Eva după o tăcere prelungă. Uneori, este greu să îmi păstrez convingerea că facem parte dintr-o rezistenţă eficientă. Sunt zile când uit că există o lume întreagă dincolo de aceste ziduri.

Dar, după încă o zi, totul s-a schimbat. Eva făcea curat în micuţa bibliotecă înainte de a se îndrepta spre casă – ascundea ştampilele şi cerneala, camufla documentele necompletate şi pe cele falsificate într-un dicţionar gol pe dinăuntru, punea Cartea copiilor pierduţi înapoi pe raft, unde nu dădea de bănuit – când a apărut în prag *père* Clément, palid la faţă.

— Geneviève este cu tine? a întrebat el.

— Nu, a plecat deja. S-a întâmplat ceva, *père* Clément?

— Mă tem că da, Eva. Vino cu mine.

În tăcere, Eva l-a urmat în biserica pustie, iar de acolo, către micul lui birou din spatele altarului. Când i-a făcut semn să intre, l-a văzut pe Erich, care o aştepta stând pe un scaun, cu o expresie gravă pe chip.

— Este vorba despre...? a întrebat ea, apoi s-a oprit brusc.

Fusese gata să întrebe de Rémy, dar nu era sigură că Erich ştia de el şi nu voia să îl dea de gol faţă de un neamţ, chiar dacă Erich se dovedise un aliat. În plus, întrebarea fusese prostească. Ar fi fost anunţată dacă s-ar fi întâmplat ceva cu el? Poate era ridicol că, la aproape un an după ce îl văzuse ultima dată, îi ocupa atât de mult gândurile, inima. Dar se gândea la el tot timpul, îşi făcea griji pentru el, se întreba în nopţile întunecate

dacă va afla vreodată dacă a murit. A priceput pe dată, întorcând capul spre *père* Clément, că el înţelesese exact ce voia să spună.

— Nu, Eva, vechiul nostru prieten nu a păţit nimic, din câte ştiu, s-a grăbit *père* Clément să zică, arătând cu un gest spre scaunul de lângă Erich. Te rog, aşază-te.

S-a aşezat, tot mai tulburată, iar preotul a luat loc în spatele biroului.

— Eva, suntem îngrijoraţi, a zis neamţul imediat.

Aşa cum se întâmplase ultima dată când îl văzuse, era îmbrăcat civil şi, dacă nu ar fi fost accentul, ar fi putut cu uşurinţă să treacă drept unul dintre ei, un prieten, un vecin.

— Cred că superiorii mei sunt foarte aproape de a vă depista reţeaua.

— Ce? De ce crezi asta?

— Au câteva nume – nu al tău, nici al lui *père* Clément, după câte ştiu – dar cred că sunt iminente nişte arestări. Erich şi *père* Clément au schimbat o privire. Nu ştiu cine este cel care vorbeşte, Eva, dar copiii sunt în pericol.

— Copiii? Care?

— Toţi.

Cuvintele au plutit între ei trei, dezolante şi înspăimântătoare, înainte ca Erich să continue.

— Acum au adresele tuturor celor şaisprezece case din oraş care adăpostesc copii şi ale celor şapte ferme de la ţară. Raziile ar putea începe poimâine. Au *nume*, Eva. Numele copiilor, numele celor care îi ajută. De asta trebuie să îi mutăm cât de curând posibil. Cred că s-a sfârşit, Eva.

Eva a întors capul brusc şi l-a privit lung.

— Ce s-a sfârşit?

— Totul. Într-un fel sau altul, celula voastră a fost compromisă.

S-a întors spre *père* Clément şi l-a privit, nevenindu-i să creadă. Cu siguranţă, Erich greşea. Dar preotul a dat din cap grav.

— Ce ne facem? a întrebat ea.

— Am nevoie să te ocupi de documentele pentru copii şi pentru însoţitori fără întârziere.

— Sigur, a zis Eva şi s-a oprit, năucită. Geneviève şi cu mine am lucrat numai la documentele pentru *maquisarzi* în ultimele două săptămâni. Nici nu ne-am apucat de actele pentru copii. Apoi a dus o mână la gură. Doamne, Geneviève. Trebuie să o avertizeze cineva. Dacă am fost compromişi…

— Mă duc eu, a zis *père* Clément.

— Şi mama?

— Nu avem nici un motiv să credem că ştie cineva despre ea. De îndată ce îl localizez pe Faucon, îi voi cere să trimită pe cineva care să aibă grijă de ea. Dar de tine avem nevoie aici, Eva. Nu avem nici o clipă de pierdut.

Eva a încuviinţat printr-o mişcare din cap, simţindu-şi inima bubuindu-i în piept.

— Şi apoi? Ce facem după ce terminăm documentele?

— Cred că este timpul să ne împrăştiem. Aşa că trebuie să faci şi acte de care crezi că veţi avea nevoie tu şi mama ta. În sfârşit, i se va îndeplini dorinţa de a pleca spre Elveţia.

— Iar dumneata?

Ochii lui *père* Clément erau trişti, iar zâmbetul îndârjit.

— Voi rămâne aici şi voi face tot ce pot. De-acum, totul este în mâinile lui Dumnezeu.

Geneviève nu a mai venit la biserică, iar *père* Clément s-a întors pentru scurtă vreme să îi spună Evei că nu o găsise; nu se afla în apartamentul ei, deşi era trecut de ora stingerii. Când *père* Clément i-a spus că nu reuşise să dea nici de Faucon, Eva a respirat oarecum uşurată, cu siguranţă erau împreună. Da, absenţa lui Geneviève o silea pe Eva să termine tot ce avea de lucrat în noaptea aceea, dar dacă voiau să plece din Aurignon a doua zi, era bine că Geneviève se bucura de o ultimă noapte de somn odihnitor.

Dar în dimineaţa zilei următoare, Geneviève încă nu sosise la biblioteca secretă, iar Eva a început să îşi facă griji. Rămăsese trează toată noaptea şi aproape terminase toate documentele, dar i-ar fi fost de ajutor dacă făcea ea retuşurile finale şi verifica să nu existe greşeli.

Cu siguranţă, Geneviève aflase de-acum despre furtuna iminentă. Joseph a fost probabil anunţat cât se poate de repede. Poate că fugiseră împreună, dar Eva nu putea să creadă că

Geneviève ar fi plecat fără nici un cuvânt, fără o ultimă vizită la bibliotecă, încât să se asigure că Eva nu avea nevoie de ea. Dar poate că Joseph insistase. Poate că îi promisese să se ocupe de Eva mai târziu, odată ce o punea la adăpost pe Geneviève.

Dar nici Joseph nu a mai apărut şi, până când s-a uscat cerneala şi a mai verificat o dată fiecare act de identitate, Eva a simţit în stomac un nod de nelinişte. S-a grăbit să traverseze biserica pustie în căutarea lui *père* Clément şi l-a găsit măsurând biroul cu pasul, părând la fel de îngrijorat ca ea. A ridicat privirea la apariţia ei şi a încercat să zâmbească, dar tristeţea din ochi nu i s-a şters.

— Îmi pare tare rău, Eva, a zis el, înainte ca ea să fi rostit vreo vorbă. Eu te-am amestecat în toată povestea asta.

— Vă rog, să nu vă pară rău. Acest an şi jumătate a însemnat enorm pentru mine. Sunt convinsă că destinul meu era să fiu aici.

— Dar pericolul...

— Am ştiut de la început că vor fi riscuri.

El a cercetat-o îndelung şi a oftat.

— Eva, mai am ceva să îţi cer.

— Orice.

Felul în care o privea i-a făcut stomacul să se strângă şi mai tare.

— Mă tem că reţeaua mai are nevoie de o persoană care să escorteze copiii peste graniţă. A fost propus numele tău.

Eva l-a privit ţintă.

— Vreţi să mă duc eu? Dar nu am traversat niciodată graniţa.

— Ştiu. Te vor cupla cu cineva mai experimentat. Le lipseşte o femeie. Bărbaţii care călătoresc singuri cu grupuri de copii dau de bănuit, Eva. Cuplurile care călătoresc însoţite de copii pot fi luate drept părinţi. Aş prefera să o rog pe Geneviève, dar a plecat deja. Gérard mi-a promis ca se va întoarce după mama ta şi se va asigura că ajunge în Elveţia.

Eva simţea cum îi vuiesc gândurile prin cap.

— L-ai găsit pe Gérard? Geneviève a plecat?

— M-a asigurat că s-a ocupat de ea.

Eva a clătinat din cap. O rănea puţin faptul că Geneviève plecase fără să îşi ia la revedere, dar se bucura că cel puţin era la adăpost.

— Şi a promis că o va aduce el pe mama?

— Da. Vă veţi întâlni la Geneva, peste numai câteva zile. Veţi rămâne amândouă acolo.

— Dar ai nevoie de mine aici, *père* Clément.

El a schiţat un zâmbet trist.

— Aşa cum a spus Erich, celula noastră a fost compromisă. După toate probabilităţile, nemţii ştiu deja unde te afli. Nu se vor opri până când te vor găsi. Ai fi torturată şi apoi executată, Eva.

— Aş putea să mă duc în altă parte, să iniţiez o altă operaţiune de falsificare...

— Te rog. Profită de ocazie ca să scapi. Dacă avem nevoie de un alt falsificator, vom trimite pe cineva după tine. Dar ai făcut deja foarte multe. Nu mi-aş ierta-o niciodată dacă naziştii te-ar descoperi.

— Dar dumneata? Nu ţi-ai schimbat decizia de a rămâne aici?

El a clătinat din cap.

— Locul meu este aici, la biserică.

— Dar dacă au numele dumitale...

— Orice se va întâmpla, este voia Domnului.

S-au privit în ochi un lung răstimp.

— Vă voi revedea vreodată?

A prins-o de mâini, iar de data aceasta, când a zâmbit, ochii îi erau luminoşi şi limpezi.

— Sunt sigur că ne vom reîntâlni, Eva. După război. Iar până atunci, mă voi ruga pentru tine.

— Şi eu pentru dumneata.

Înainte a se pune pe plâns, a căutat în buzunarul adânc al rochiei ei din lână decolorată şi i-a întins lui *père* Clément un teanc de acte pentru copii.

El le-a acceptat cu o înclinare a capului.

— Va trebui să mai faci un nou set de documente pentru tine. Vei fi Lucie Besson, soţia lui André Besson, negustor de textile care face afaceri în Elveţia. El şi-a primit deja actele.

— Făcute de un alt birou de falsificatori?

Père Clément a ezitat, apoi a încuviinţat.

— Va trebui să faci un alt set de acte şi pentru mama ta, în caz că identitatea ei a fost compromisă.

Eva a închis ochii. Cum va putea să trăiască, ştiind că primejduise viaţa mamei sale?

— Doar nu crezi că...

— Încercăm să fim precauţi, Eva. Sunt sigur că mama ta nu va păţi nimic.

Eva s-a liniştit un pic.

— *Père* Clément, înainte de a pleca, trebuie să o mai văd o dată.

El a oftat.

— Ştiu. Dar fii cu băgare de seamă, să nu fii urmărită. Trebuie să te întorci aici până la ora unu. Te vei întâlni cu „soţul” tău în seara asta, la Lyon.

— Prin urmare, mă părăseşti.

Mamusia nu s-a întors când Eva a intrat în camera pe care o împărţeau, douăzeci de minute mai târziu, dar chiar şi aşa, Eva îi simţea căutătura mânioasă, furia care se prelingea dinspre ea.

— *Madame* Barbier mi-a explicat totul. Mă părăseşti aici.

— Mamusia, este ceea ce ţi-ai dorit! Plecăm, în sfârşit! Ne ducem în Elveţia.

— *Tu* te duci în Elveţia.

— Joseph va avea grijă să te aducă şi pe tine, îndată ce vor fi făcute pregătirile necesare. Dar acum sunt copii care trebuie să plece fără întârziere, înainte de a fi găsiţi de nemţi.

— Iar ei sunt mai importanţi decât mama ta? a întrebat Mamusia, întorcându-se în cele din urmă, cu ochii scăpărând.

Eva abia dacă o mai recunoştea pe femeia din faţa ei, femeia care tremura de furie, femeia a cărei hotărâre de a se agăţa de un trecut ce nu avea să se mai întoarcă şi care o transformase într-o fiinţă rece şi străină.

— Mai importanţi decât sângele tău? Presupun că mă vei da uitării la fel de repede ca pe tatăl tău.

— Mamusia, nu l-am dat uitării! a zis Eva, ştergându-şi lacrimile. Ceea ce se întâmplă acum este mai important decât noi două. Este vorba despre salvarea de vieţi nevinovate. Pentru tine nu contează?

Mamusia a strâns din dinţi, dar Eva vedea că i se strecurase îndoiala în ochi, iar umerii îi căzuseră.

— Ceea ce contează este că preferi să faci parte din această falsă familie în care te-ai convins că trebuie să crezi. Tatăl tău ar fi ruşinat de faptele tale.

Eva a dat drumul braţelor mamei sale şi a făcut un pas în spate.

— Asta crezi, cu adevărat? Nu crezi că Tatuś ar fi mândru de faptul că încerc să fac ce este bine?

— Ar vrea să fii omul care te-a crescut să fii.

Mamusia a întors spatele şi a fluturat din mână a indiferenţă.

— Aşa că pleacă, Eva. Fugi în Elveţia cu prietenii tăi papistaşi şi lasă-mă pe mine aici. Să fim cinstite, da? De fapt, tu ai dispărut de mult.

Eva a rămas cu privirea aţintită asupra spatelui mamei sale, consternată. Ar fi vrut să rămână, să o facă să înţeleagă punctul ei de vedere, dar nu mai era timp. Se vor reîntâlni în Elveţia în mai puţin de o săptămână şi îi va explica totul, în mod repetat dacă va trebui. Cum atunci nu va mai fi implicată în mişcarea clandestină, va avea tot timpul din lume să o facă pe mama ei să vadă adevărul.

— Mamusia, a zis ea încet.

Mamusiei i-a luat un minut întreg să se întoarcă spre ea, iar când a făcut-o, o parte din furia de pe chipul ei fusese înlocuită de tristeţe. În timp ce se uitau una în ochii alteia, Eva a înţeles că, în vreme ce ea îşi găsise alinarea dând un scop vieţii ei, Mamusia şi-o găsise înfăşurându-se în indignare. Era armura ei, noua ei identitate.

— Te iubesc, Mamusia. Eva a făcut un pas în faţă şi a îmbrăţişat-o pe mama ei, care a rămas ţeapănă şi nemişcată la început, dar într-un final a oftat şi a înconjurat-o cu braţele pe Eva. Joseph va avea grijă de tine. Ne vedem în Elveţia peste câteva zile, iar atunci nu vom mai fi decât noi două.

— Promiţi?

— Îţi dau cuvântul meu, Mamusia.

Mamusia s-a tras înapoi.

— Atunci, Dumnezeu să te păzească, *moje serduszko*. După o ezitare, a adăugat: şi eu te iubesc.

Iar apoi, Eva nu a mai avut de ales decât să plece şi să o lase pe mama ei în urmă. Ieşind din pensiune, după un scurt schimb de îmbrăţişări şi urări de bine cu *madame* Barbier, a simţit lacrimile care îi curgeau pe obraji şi nu s-a obosit să le şteargă.

Capitolul 26

A durat o oră până ce a reuşit să alcătuiască un nou set de acte pentru Lucie Besson, falsa soţie a unui bărbat pe care nu îl întâlnise niciodată. Aşteptând să se usuce cerneala, s-a aşezat în genunchi şi s-a rugat pentru mama ei, pentru *père* Clément şi pentru Geneviève. A adăugat o rugăciune şi pentru tatăl ei, deşi probabil soarta lui fusese deja pecetluită. În cele din urmă, l-a rugat pe Dumnezeu să îi dea puterea şi curajul de a-i conduce pe copii peste munţi în siguranţă.

Când s-a oprit la biroul lui *père* Clément pentru a primi ultimele instrucţiuni şi a-şi lua la revedere, preotul a tras-o fără ezitare într-o îmbrăţişare strânsă. I-a amintit de felul în care o îmbrăţişa tatăl ei la începutul războiului, pentru a-i reaminti că, atâta vreme cât se aveau unul pe altul, nu i se va întâmpla nimic rău. Deşi era liniştitor să audă bătăile inimii preotului şi să ştie că se va ruga pentru ea cu ardoare, ştia că nu va fi destul. Nici un om de pe pământ nu putea să îi promită timp, noroc, o traversare uşoară a graniţei. Numai Dumnezeu o putea face.

— Poftim, a zis ea, desprinzându-se din îmbrăţişare.

I-a întins cheia uşii de la biblioteca secretă, cea pe care o ţinuse pe un şnur la gât, în dreptul inimii, încă de când i-o dăduse. O durea să se despartă de ea, dar nu va mai avea nevoie de ea.

Père Clément a clătinat din cap şi a ridicat cu blândeţe cheia din palma ei. I-a pus şnurul înapoi peste cap şi a zâmbit.

— Ţine-o, Eva, ca să îţi aminteşti că eşti bine-venită aici de cum se termină războiul. Vei avea mereu o casă în Aurignon.

Ea a înclinat din cap, stăpânindu-şi lacrimile.

— Vă mulţumesc, *mon père*.

— Acum, trebuie să iei autobuzul spre Clermont-Ferrand, iar de acolo, trenul de ora trei spre Lyon, via Vichy. Te vei întâlni cu soţul tău, André Besson, şi copiii – fiii tăi, Georges, Maurice şi Didier, şi fiica ta Jacqueline – în gara Lyon, de unde veţi face restul călătoriei împreună. Copiii vor călători cu acte false, care ar trebui să treacă de o inspecţie de rutină, dar vor avea nevoie de unele mai bune şi, de aceea, când te vei întâlni cu ei le vei da documentele pe care le-ai făcut deja, iar soţul tău va ieşi din gară să le distrugă pe cele cu care au sosit copiii. Este un tren care pleacă de la Lyon către Annecy la miezul nopţii. Copiii vor putea dormi în tren, iar soţul tău îţi va explica restul. Veţi trece graniţa în Elveţia în apropiere de Geneva.

— Cum îl voi recunoaşte pe cel cu care trebuie să mă întâlnesc?

— Aşteaptă lângă intrarea laterală, în stânga porţii principale, şi îl vei vedea apropiindu-se cu copiii.

Eva a dat din cap, iar inima îi bubuia în piept. Erau atât de multe lucruri care puteau merge prost.

— *Mon père*, îmi este teamă.

— Şi mie îmi este, dar cele mai nobile fapte în viaţă ne cer să ne ridicăm deasupra fricii. Gândeşte-te la Moise. Când Dumnezeu i-a vorbit din rugul aprins şi i-a cerut să îşi salveze poporul din sclavie, şi el a fost speriat. A pus cuvântul lui Dumnezeu sub semnul întrebării, aşa cum s-ar putea să faci şi tu acum. „Cine sunt eu să mă duc la Faraon şi să îi scot pe israeliţi din Egipt?”, a întrebat el. Dar Dumnezeu i-a promis să îi stea alături, aşa că s-a dus, căci acesta era destinul lui. Dumnezeu va fi cu tine, Eva, orice s-ar întâmpla. Trebuie numai să ai încredere.

— Vă mulţumesc, a zis Eva, simţind deodată un nod în gât. Din tot sufletul. Vă mulţumesc pentru tot.

— Eva, a fost o onoare să te cunosc.

Când s-a uitat la ea, avea lacrimi în ochi, iar lucrul acesta, venind din partea unui preot, a emoţionat-o mai mult decât orice altceva.

— Eşti vitează, puternică şi curajoasă şi sunt sigur că vei trăi o viaţă lungă şi fericită.

Ea i-a zâmbit.

— Cât aş vrea să vă cred, *père* Clement. Vă doresc acelaşi lucru.

— Până când ne vom revedea, Eva.

— Până când ne vom revedea.

Père Clément i-a pus în palmă biletele de tren şi i-a dus o mână la obraz, apoi s-a întors la *Biblia* deschisă pe biroul lui. Când s-a întors să plece, Eva a auzit cum şi-a dres glasul de câteva ori şi a înţeles că şi el, la fel ca ea, încerca să nu se lase copleşit de emoţie. Mai aveau lucruri de făcut şi, pentru ca misiunea să fie încununată de succes, trebuia ca fiecare să acţioneze ca şi cum lumea lor nu era pe punctul de a exploda.

Trenul a ajuns la Lyon la câteva minute după şase şi jumătate, iar când Eva a coborât pe peron, ducând în mână mica valiză pe care o pregătise în grabă, a fost copleşită de un sentiment de groază. Era punctul cel mai înaintat spre est în care ajunsese vreodată. Era mai aproape de libertate, cu siguranţă, dar în acelaşi timp era mai aproape de Germania. Se îndrepta oare spre braţele deschise ale libertăţii? Sau mergea spre primejdie? Oricum ar fi, era prea târziu să se întoarcă din drum. Copiii se bazau pe ea.

La ora şase şi jumătate se afla în stânga intrării principale, aşteptându-i pe copii şi pe bărbatul împreună cu care va fugi în Elveţia. Încerca să pară nepăsătoare, dar îşi făcea griji în legătură cu întâlnirea. Va putea convinge pe cineva că este căsătorită cu acest bărbat pe care nu îl întâlnise niciodată? Că este mama unor copii pe care nu îi văzuse până acum? Le-a repetat numele în minte din nou şi din nou. *Soţul meu, André. Copiii mei, George, Maurice, Didier şi Jacqueline*. Şi-i imagina pe copii, căci le făcuse chiar ea actele de identitate: fetiţa, născută în 1939, se numea în realitate Eliane. Băieţii erau Joel, Raoul şi Daniel, născuţi în 1935, 1936 şi 1940. Documentele lor false erau bine ascunse, la jumătatea mânecii paltonului pe care îl

purta, într-un buzunar secret cusut în căptuşeală. Dar bărbatul acesta? Cine era? Nu ştia nimic despre el, în afară de numele lui conspirativ.

Ora şapte a venit şi a trecut, iar la şapte şi un sfert Eva a început să simtă că prezenţa ei bătea la ochi şi să îşi facă griji. Unde erau? Nu cumva un ofiţer neamţ nu se lăsase convins de actele lor temporare? Noaptea se lăsase groasă şi neagră peste Lyon şi, cercetând întunecimea din jur, Eva se întreba ce să facă dacă nu sosesc. Dacă se întorcea aici a doua zi, ar putea da de bănuit. Dar, cu siguranţă, nu putea porni spre Annecy fără ei.

Era aproape şapte şi jumătate când a văzut un băiat brunet ieşind din gară, apoi un altul; păreau a avea vârsta potrivită pentru a fi copiii care călătoreau sub numele de Maurice şi Georges, de şapte, respectiv opt ani. După câteva secunde, a apărut în spatele lor un băiat de vreo trei ani; dacă avea dreptate, acesta trebuia să fie Didier. A pornit spre ei, sperând că zâmbetul ei părea matern, şi nu unul de uşurare, dar s-a oprit brusc când a văzut că apare ultimul copil – fetiţa de patru ani care călătorea sub numele Jacqueline – strângând mâna unui bărbat.

Chipul lui era întors, cercetând mica mulţime din faţa gării, dar Eva l-a recunoscut îndată. Curbura umerilor, forma conică a taliei, chiar şi mersul lui încrezător, îi erau la fel de cunoscute ca ale ei. A rămas fără suflare câteva clipe, iar când el a întors capul şi a privit-o, ochii i s-au mărit şi timpul a părut să încetinească. Era Rémy, viu şi sănătos, în faţa ei. Deodată, Eva a reînceput să creadă în miracole.

Ochii lui nu s-au dezlipit de ai ei în timp ce se apropia şi, cu toate că ştia că ar trebui să se aplece pentru a-i saluta pe copii cât mai firesc, cu îmbrăţişări şi sărutări, nu îşi putea dezlipi privirea de la el.

— Tu eşti, a zis el moale, când a ajuns lângă ea.

— Tu eşti, a răsuflat ea, iar apoi buzele lui le-au găsit pe ale ei şi au sărutat-o într-un fel care a făcut-o să uite de lumea din jurul lor timp de câteva secunde nepreţuite.

Erau numai ei doi, până când un icnet neaşteptat al fetiţei care îl ţinea de mână pe Rémy i-a făcut să tresară.

— Ce este, Jacqueline? a întrebat Rémy, iar în clipa în care buzele sale s-au dezlipit de ale Evei, era deja prea departe. S-a întâmplat ceva, draga mea? Eu şi *maman* a ta suntem chiar aici.

Când s-a aplecat spre fetiţă, Eva şi-a simţit inima tresărind, căci văzuse o imagine trecătoare a unui viitor pe care nu avusese curajul să şi-l imagineze, un viitor în care ea şi Rémy erau *maman* şi *papa* pentru o fetiţă ca Jacqueline sau un băieţel ca Didier. La fel de repede şi-a amintit cuvintele mamei sale din dimineaţa aceea: *Preferi să faci parte din această falsă familie în care* te-ai *convins că trebuie să crezi.* Şi-a înfrânat sentimentul de vinovăţie şi a urmărit privirile fetiţei spre soldatul neamţ în uniformă care tocmai ieşise din gară la o ţigară.

— Nu uita, Jacqueline, a zis Rémy calm, blând, pe un ton care nu trăda nici măcar o frântură din tulburarea pe care trebuie să o fi simţit. Nu avem de ce să ne temem de oamenii în uniformă. Sunt prietenii noştri.

La numai câţiva paşi de ei, soldatul se chinuia să aprindă un chibrit în vântul rece ca gheaţa. Cu un zâmbet liniştit, Rémy a dat drumul fetei, care s-a agăţat imediat de mâna Evei, şi s-a apropiat de soldat, scoţând din buzunarul paltonului un pachet de chibrituri. A aprins unul şi şi-a făcut palma căuş în jurul flăcării cât timp soldatul şi-a aprins ţigara.

Neamţul, blond cu faţă de prunc, a salutat cu o mişcare din cap mai întâi spre Rémy şi apoi spre Eva.

— *Danke*, a zis el, adăugând grăbit, adică... *merci*, şi a zâmbit în semn de scuze.

Rémy a făcut un pas în spate şi şi-a trecut braţul peste umărul Evei, ca şi cum o făcuse de o mie de ori înainte.

— *De rien*, a zis el.

Soldatul s-a îndepărtat, iar Eva a putut să răsufle.

— Tu eşti cel care le-a făcut actele false? i-a şoptit lui Rémy, cu un gest din cap spre copii.

— Da, dar actele mele nu au fost niciodată la fel de bune ca ale tale. Eva i-a simţit zâmbetul lipit de obrazul ei când i-a şoptit în ureche: acum pot să recunosc. Aşa că mă bucur că ai venit cu documente făcute de tine. A făcut o pauză, după care a adăugat: de fapt, mă bucur că ai venit, cu sau fără documente.

— Şi eu mă bucur, a şoptit ea, iar când el a întors capul spre ea din nou, buzele i s-au atins uşor de ale ei, iar Eva şi-a dorit să oprească timpul.

Dar ştia că trebuie să intre, să îi ducă pe copii înăuntru, să le dea ceva de mâncare şi să îi liniştească în vederea drumului care îi aştepta în noaptea aceea.

— Veniţi, iubirile mele, a zis ea, întorcând capul dinspre Rémy pentru a le zâmbi copiilor. Să găsim un loc unde să ne aşezăm, da?

— Vin după voi îndată, a zis Rémy încet. Trebuie să scap de actele copiilor înainte.

— Şi cum vei face asta?

Zâmbetul lui pe care îl cunoştea atât de bine i-a încălzit inima.

— Aproape întotdeauna arde un mic foc în biroul şefului de gară, unde se încălzesc gardienii. Biroul stă gol şi neîncuiat, mai tot timpul. Nu ar trebui să îmi ia mai mult de un moment să mai pun ceva pe foc.

Cinci minute mai târziu, Rémy i-a găsit pe peronul al doilea, iar membrii familiei de ocazie s-au strâns unul în altul, încercând să se încălzească. Noaptea era friguroasă şi, în afara biroului, gara nu oferea nici un strop de căldură; de aceea, când vorbeau, cuvintele rămâneau în aer, norişori de alb în întuneric.

— Cum vă merge acolo? a şoptit Eva, în timp ce copiii împărţeau pâinea şi bucata de brânză scoase de Rémy din buzunarul paltonului.

— Aş putea să te întreb acelaşi lucru.

Respiraţia lui îi atingea caldă urechea, iar Eva tânjea să se sprijine de el, să închidă ochii şi să viseze că sunt doi îndrăgostiţi plecaţi undeva. Dar trebuia să fie cu ochii în patru după soldaţi germani sau jandarmi francezi suspicioşi.

— Celula noastră a fost deconspirată, a murmurat ea, iar când el a încuviinţat din cap, şi-a dat seama că, desigur, ştia deja. *Père* Clément m-a rugat să însoţesc un grup de copii, iar apoi să rămân în Elveţia.

Chiar şi simpla rostire a acestor cuvinte părea o greşeală, ca şi cum îşi abandona postul, se debarasa de cauza pentru care muncise atât de mult. Peste chipul lui Rémy a trecut un val de uşurare când a lipit-o de el.

— Slavă Domnului. În sfârşit, m-au ascultat.

— Tu eşti cel care a propus să plec? Dar Rémy, locul meu este aici. În Franţa. Unde pot lucra.

— Nu, locul tău este undeva în siguranţă. Când a întors privirile spre ea, avea lacrimi în ochi, iar Eva a trebuit să îşi reprime dorinţa de a se apleca spre el pentru a-l săruta. Meriţi să îmbătrâneşti, să ai copii şi nepoţi şi să duci o viaţă fericită. Dacă rămâi aici, nu vei avea parte de toate astea.

— Şi tu?

El a ezitat.

— Eu trebuie să rămân aici, Eva. Dar nu pot face ceea ce am de făcut până ce nu te ştiu în siguranţă.

— Dar nu înţelegi, Rémy? Şi eu simt la fel. Nu pot pleca acum.

— Trebuie. Tu trăieşti la vedere, Eva. Lucrurile sunt diferite pentru mine. Eu trăiesc în pădure, cu alţii, şi încercăm să găsim moduri în care să le punem beţe în roate germanilor.

— Aş putea trăi şi eu alături de voi, a zis ea cu o voce firavă. Cu siguranţă vor mai avea nevoie de documente false...

El a mângâiat-o pe obraz.

— Ne mutăm la fiecare câteva zile şi suntem gata să o luăm la fugă în orice moment. Nu am avea cum să te ţinem alături de noi pe tine şi materialele de care ai nevoie. În plus, Eva, lupta se schimbă acum. Nu mai este vorba despre o rezistenţă paşnică, despre scoaterea oamenilor din ţară. Ne războim direct cu nemţii de-acum.

— Rémy...

— De îndată ce copiii se vor afla în siguranţă, va începe faza următoare pentru noi. A ezitat, după care a adăugat pe o voce mai slabă decât o şoaptă: am strâns arme, Eva. Nu mai contează documentele false acum.

Ea a dus o mână la gură.

— Va fi prea periculos.

— Este singura cale. Acum, ceea ce contează este să salvăm Franţa, poate chiar lumea întreagă. Dacă putem să îi întoarcem din drum pe nemţi, respingând valul, putem apăra umanitatea.

Eva a clătinat din cap.

— Dar vine armata Aliaţilor, nu-i aşa? *père* Clément spune...

— Germanii ştiu că vine, a zis Rémy, întrerupând-o. Ceea ce nu ştiu este că şi noi suntem gata de luptă. Mai întâi le vom slăbi forţele, îi vom ataca acolo unde îi doare cel mai tare. Iar când vor sosi în cele din urmă Aliaţii, nemţii nu vor mai şti încotro s-o apuce.

Ochii îi străluceau când s-a tras în spate, iar Eva şi-a dat seama că abia aştepta şansa de a lupta.

— Te rog, i-a şoptit ea. Te rog, rămâi cu mine în Elveţia. Dacă îţi pierzi viaţa, Rémy?

El a întors capul.

— Dacă mor pentru Franţa, viaţa mea nu va fi irosită. În schimb, ţara va fi salvată. Singurul meu regret este că mă va costa şansa unui viitor alături de tine.

Eva a simţit cum i se ridică un hohot de plâns în gât şi a reuşit să îl înăbuşe când a văzut un jandarm francez în uniformă, care se apropia.

— Documentele, a lătrat el, iar Eva a îndreptat spre el ceea ce spera să fie un zâmbet plăcut, în timp ce căuta documentele false ale ei şi ale copiilor în geantă, unde le băgase numai cu câteva clipe mai devreme, după ce le scosese din mânecă.

Rémy i-a întins propriile acte, iar poliţistul le-a scrutat încruntat, trecând de la un set la altul.

— Ar trebui să fie totul în ordine, a zis Rémy după ce trecuse un minut prelung, fără ca omul să fi spus ceva.

Eva o simţea pe Jacqueline tremurând lângă ea.

— Poate, a zis bărbatul în uniformă, ridicând spre Rémy o privire feroce, fără nici o intenţie evidentă de a le returna actele. Dar, vedeţi dumneavoastră, aceasta este o rută preferată de contrabandişti.

— Contrabandişti? Hohotul de neîncredere al lui Rémy fu convingător. Domnule, noi călătorim împreună cu copiii noştri. Îi bănuiţi că fac contrabandă cu ce? Cu bani? Cu arme?

Eva şi-a muşcat buzele, oprindu-şi un icnet; oare Rémy îl provoca în mod voit?

Omul şi-a mutat privirile dinspre Rémy spre copii, oprindu-se într-un final asupra Evei.

— După cum sunt convins că ştiţi, sunt trecuţi peste graniţă *oameni*. De unde ştiu eu că aceşti copii sunt ai voştri?

— Cum puteţi sugera un asemenea lucru? s-a prefăcut indignată Eva. Doar eu însămi le-am dat naştere. Pur şi simplu, mergem să o vizităm pe mama mea, care locuieşte la Annecy. Ne întoarcem peste două zile.

A privit-o insistent şi apoi şi-a întors privirile spre băiatul cel mai mare, cu un rânjet pe chip.

— Tu, de colo. Georges, nu-i aşa? Aceştia sunt părinţii tăi? Ia zi, cum îi cheamă?

Băiatul s-a făcut roşu şi a rămas cu gura căscată la ofiţer. Eva era gata să intervină, să rostească numele lor false, dar a întrecut-o mica Jacqueline, în vârstă de numai patru ani.

— *Maman* este Lucie Besson, iar *papa* este André Besson, a zis ea calmă, cu ochii larg deschişi. Îi vedeţi şi dumneavoastră. Dar dumneavoastră cine sunteţi? Părinţii mei mi-au spus că ofiţerii germani nu sunt înfricoşători, că ne sunt prieteni, dar dumneata nu eşti german.

Omul a privit-o uimit şi apoi a întors capul spre Rémy.

— I-aţi spus fetei voastre că poate să aibă încredere în germani?

Rémy a ridicat din umeri, în timp ce Eva a încercat să nu răsufle prea tare. Omul o numise pe Jacqueline fata lor, ceea ce însemna că îi credea.

— În acest caz, a zis jandarmul, îmi este clar că nu sunteţi contrabandişti. Sunteţi numai proşti.

Le-a întins actele şi s-a îndepărtat, clătinând din cap. Rémy şi Eva au aşteptat până când a dispărut după colţ, apoi s-au aplecat amândoi deodată deasupra capului fetiţei.

— De unde ai ştiut ce să spui? a zis Eva. Ne-ai salvat.

Fata a zâmbit.

— Am avut doi fraţi mai mari, care m-au învăţat că atunci când spui gogoşi, trebuie să faci ochii mari, ca să fii crezut. Apoi zâmbetul i-a pierit şi, lăsând capul în jos, a adăugat în şoaptă: au fost luaţi odată cu părinţii mei adevăraţi.

Eva a îmbrăţişat-o pe fetiţă, dorind să îi poată şterge durerea pe care o suferise deja. Dar era prea târziu. Suferinţa îi va rămâne gravată în suflet pentru tot restul vieţii, ca un tatuaj; s-ar putea să se mai atenueze în timp, dar de şters nu se va şterge niciodată.

Cu puţin timp înainte de miezul nopţii, trenul de Annecy a oprit în gară, iar Rémy şi Eva şi-au condus noua „familie” în vagoane, cu capetele plecate. Petrecuseră ultimele ore păzindu-i pe copiii care dormeau şi vorbind în şoaptă despre lucrurile care se petrecuseră de când se văzuseră ultima oară. Eva dorea să savureze fiecare moment, dar după ce copiii s-au aşezat pe scaune, iar trenul a pornit prin întunecimea zonei rurale a Franţei, a început să îi dea târcoale epuizarea. Nu dormise de două zile, iar aici, cu Rémy alături, se simţea apărată, aşa cum nu se mai simţise de luni întregi.

— Odihneşte-te, i-a şoptit el, în timp ce copiii moţăiau alături. Stau eu de pază mai întâi şi te trezesc dacă cere cineva să ne vadă actele.

Eva şi-a curmat un căscat.

— Cred că şi tu eşti foarte obosit.

El a atins-o pe obraz, afectuos.

— Eva, îmi va face plăcere să te privesc dormind.

Şi aşa a dormit pe umărul lui câteva ore, iar după ce un poliţist neamţ a aruncat o privire superficială şi plictisită peste documentele lor, Eva a insistat să se culce şi el. Rémy s-a sprijinit de ea, iar Eva i-a mângâiat părul, minunându-se de miracolul care îi readusese împreună. Dar cât timp va trece până ce se vor despărţi din nou?

Dimineaţă la ora şase, Eva l-a trezit pe Rémy, iar apoi, împreună, i-au deşteptat pe copii. Trenul a oprit în micuţa gară Annecy la şase şi jumătate, iar ei şi-au croit drum în grabă, pe o alee îngustă ce pornea din dreptul intrării gării, spre o biserică protestantă din apropiere. Era o clădire pătrăţoasă, din cărămidă, cu o cruce mare în faţă. Înăuntru, stranele erau făcute din lemn lucios, închis la culoare, iar deasupra altarului lucea o cruce simplă, din metal.

— Rămâi aici cu copiii, i-a şoptit Rémy. Dacă intră cineva, prefă-te că te rogi. Pastorul de aici se numeşte Chapal. El se poate pune chezaş pentru tine.

— Dar tu unde te duci?

— Să mă întâlnesc cu un preot.

Eva a clipit, neînţelegând.

— Un preot?

— Aici, la Annecy, protestanţii şi catolicii lucrează laolaltă ca să îi scoată din ţară pe cei ca noi. Preotul îmi va spune dacă şoferul autobuzului care pleacă astăzi spre Collonges-sous-Salève ne este prieten sau duşman. Dacă nu este unul dintre noi, vom rămâne aici în seara aceasta. Dacă este, fii gata de plecare.

— Ai făcut asta de multe ori.

Vedea acum o latură nouă a lui Rémy.

El a încuviinţat din cap.

— Dar niciodată cu cineva la care să ţin atât de mult. Totul trebuie să fie perfect.

A plecat înainte ca ea să mai apuce să spună ceva.

Copiii s-au aşezat tăcuţi lângă ea, cei doi băieţi mai mari holbându-se la cruce, Georges bătând darabana pe genunchi, iar Jacqueline răsucindu-şi câte o buclă de păr pe un deget. Eva simţea teama care se revărsa dinspre ei în valuri.

— Totul va fi bine, a zis ea cu voce joasă, aplecându-se spre ei. Se întoarce repede. Ştie bine ce are de făcut.

— De unde ştii? a întrebat „fratele” mijlociu, Maurice.

— Ştiu. Nu este prima dată când face asta. Mi-aş încredinţa viaţa în mâinile lui.

— Este cu adevărat soţul tău? a întrebat Jacqueline.

I s-a pus un nod dureros în gât şi, timp de câteva clipe, Eva nu a putut spune nimic.

— Nu. Nu este. Dar trebuie să ne prefacem.

— Dar el nu se preface, a zis Georges. El te iubeşte cu adevărat. Se vede.

Eva a clipit des.

— Ne ştim de multă vreme.

— Nu, este mai mult de atât. Te priveşte când nu te uiţi la el. Este exact la fel cum se holbează Herbert Marshall la Claudette Colbert în *Zaza*.

Eva a simţit că roşeşte.

— Poţi să îmi spui de ce te uiţi tu la filme americane de dragoste?

Nu voia decât să îl tachineze, dar băiatul a devenit deodată abătut.

— *Papa* iubea filmele. Mă lua cu el de fiecare dată când avea bani pentru a intra la cinematograful de lângă apartamentul nostru din Paris. *Papa* nu mai este aici, a adăugat el după o clipă de şovăială, vorbind atât de încet, încât abia dacă i se auzea glasul. Nu mai mergem la filme.

— Îmi pare foarte rău.

Eva nu ştia ce altceva să zică.

Băiatul şi-a tras nasul şi a întors spre ea un zâmbet forţat.

— Şi, oricum, şi tu te uiţi la el aşa cum se uită Claudette Colbert la Herbert Marshall. Tu eşti Zaza şi el este Dufresne.

Eva a deschis gura să răspundă, dar chiar atunci s-a deschis uşa bisericii şi a apărut Rémy, luminat din spate de soarele de afară.

— Veniţi, a făcut el semn spre Eva şi copii. Autobuzul pleacă devreme azi. Nu avem nici o clipă de pierdut.

Capitolul 27

Patruzeci şi cinci de minute mai târziu, Rémy o ţinea pe Eva de mână, ajutând-o să urce împreună cu copiii într-un autobuz şubred, cu destinaţia Geneva. Judecând după felul în care Rémy şi şoferul s-au salutat din cap, Eva a înţeles că se cunosc deja.

În timp ce autobuzul se îndrepta spre nord, Eva simţea că privirea lui Rémy se oprise asupra ei, care privea pe geamul din dreapta la Alpii scânteietori, avântaţi spre cer. Deşi petrecuse ultimul an şi jumătate în Aurignon, de unde se vedeau munţii în depărtare, nimic nu se compara cu momentul acesta, când se afla în umbra lor; păreau să se întindă drept în sus, iar crestele înzăpezite semănau cu cele din poveşti. Dacă nu ar fi fost îngrozită de călătoria care îi aştepta şi îngrijorată pentru copii, priveliştea i-ar fi tăiat răsuflarea.

S-au oprit în Épagny, Allonzier-la-Caille, Cruseilles, Copponex, Beaumont, Neydens şi Archamps[18], înainte de Collonges-sous-Salève, unde şoferul a oprit autobuzul brusc, în vârful unui deal, şi nu în centrul oraşului. Rémy i-a făcut semn Evei să îl urmeze şi au coborât împreună cu copiii. Şoferul i-a mai salutat o dată şi a pornit mai departe.

— Iată-ne, a zis Rémy voios, destul de tare ca să fie auzit, deşi nu părea să se afle nimeni pe afară, pe o vreme atât de rece. Oraşul mamei tale. Să mergem să îl salutăm pe prietenul ei, preotul, înainte de a ajunge la ea, bine?

— Un alt preot? a murmurat Eva

Au pornit târându-şi picioarele prin zăpada proaspăt căzută, înaltă până la glezne, spre o căsuţă din piatră de la capătul potecii. Fumul şerpuia spre cer, ieşind dintr-un horn din cărămidă, uşor înclinat.

— Mâna lui Dumnezeu este pretutindeni, a răspuns Rémy, cu o voce blândă şi un zâmbet încurajator spre copii, în timp ce se apropiau de casă.

Uşa s-a deschis înainte ca ei să ajungă la ea, dând la iveală un bărbat scund, corpolent, îmbrăcat într-o sutană lungă şi neagră. Era chel, avea un chip rumen, ochii limpezi şi albaştri.

— Intraţi, intraţi, a zis el, făcându-le gesturi grăbite. Să nu vă vadă cineva.

Rémy şi Eva i-au grăbit pe copii, iar omul a închis uşa în spatele lor cu un bufnet.

— Eva, acesta este *le père* Bouyssonie. *Père* Bouyssonie, ea e Eva.

Sprâncenele preotului s-au înălţat rapid.

— Ah, Eva. Am auzit multe despre dumneata.

Eva a aruncat o privire spre Rémy, care deodată părea foarte interesat de podeaua camerei. Preotul a chicotit.

— Iar aceştia, presupun că sunt cei patru copii pe care îi aveţi în grijă?

Eva a încuviinţat.

— Da. Georges, Maurice, Jacqueline şi Didier.

---

[18] Localităţi pe ruta Annecy – Collonges-sous-Salève.

Preotul s-a aplecat până ce a ajuns la acelaşi nivel cu ochii fetiţei. L-a privit pe fiecare copil, pe rând.

— Este minunat să vă cunosc. Vreau să vă amintesc că Dumnezeu ştie cine sunteţi. A ştiut mereu şi nu o va uita. El vă vede inimile, chiar şi în întuneric.

Cei trei băieţi păreau perplecşi, dar fetiţa dădea din cap, ca şi cum înţelegea perfect ce voia să spună.

— Ca întotdeauna, vă mulţumesc că ne-aţi primit, *père* Bouyssonie, a zis Rémy. Putem traversa, arată totul bine?

— Da, da. Mai întâi să ducem mica ta familie în pod, bine? Apoi te pot pune la curent cu mişcările de astăzi ale patrulelor de la graniţă. Îmi pare rău, i-a zis el Evei zâmbind, că nu sunt mai comode camerele, dar podul este un loc sigur şi liniştit, unde să vă odihniţi pentru restul zilei. Şi cel mai bun lucru este o fereastră mică, de unde puteţi privi spre nord. Se vede Elveţia la nici cinci sute de metri de aici, dincolo de gardul din sârmă ghimpată.

I-a condus în sus pe o scară rabatabilă şubredă, până la un mic spaţiu aflat deasupra, care fusese utilat deja cu perne şi pături. O carafă cu apă aştepta pe o masă mică, alături de câteva pahare, o pâine şi un borcănel cu murături.

— Nu este mult, a zis *père* Bouyssonie, ridicând din umeri în semn de regret. Dar, cu puţin noroc, nu veţi rămâne aici mult timp. A făcut un gest spre fereastră. Uite, Eva. Priveşte dincolo de copaci.

Eva s-a apropiat de geam, iar ceea ce a văzut i-a tăiat răsuflarea. Dincolo de curtea casei preotului şi de un câmp mare, se întindea cât vedea cu ochii un gard din sârmă ghimpată. Pe partea elveţiană, scheletele înalte şi subţiri ale unor plopi întindeau ramuri spre cerul iernatic, iar în spatele lor, santinelele din Armata elveţiană, îmbrăcate în paltoane din lână, lungi şi grele, şi încălţate în ghete negre, groase, patrulau de-a lungul graniţei, cu puştile sprijinite de umăr. Eva a simţit răsuflarea lui Rémy pe obraz când s-a ghemuit lângă ea.

— Aceea este libertatea, Eva, a şoptit el. Atât de aproape, încât îi simţi gustul.

Când s-a întors pentru a privi în ochii cunoscuţi, căprui cu striaţii verzi, Eva se simţea năucită.

— Dar sârma ghimpată... Gardienii...

— Nu îţi face griji, a zis el, luând-o pe după umeri şi strângând-o încet. Există o cale de a trece dincolo. Plecăm în seara aceasta, după ora nouă, dacă santinelele îşi fac patrula obişnuită. Între timp, tu şi copiii ar trebui să vă odihniţi.

— Şi tu, nu?

El a zâmbit uşor.

— Eu am dormit destul în tren. Ştiam că sunt în siguranţă cu tine alături, adăugă el şoptit, aplecându-se spre ea.

— Vino, a zis preotul, zâmbind blând către Eva, în timp ce îi făcea un semn cu mâna lui Rémy. Avem multe de făcut. Apoi i-a spus Evei: ai grijă ca tu şi copiii să mâncaţi un pic şi să dormiţi. Veţi avea nevoie de puteri. Ne întoarcem după lăsarea întunericului.

Rémy a sărutat-o pe Eva pe obraz şi a coborât în urma preotului pe scara care a fost apoi ridicată înapoi pe podeaua podului, lăsând-o pe Eva şi pe cei patru copii aflaţi în grija ei într-o beznă luminată numai de mica fereastră către libertate.

— Vom fi în siguranţă? a întrebat Jacqueline, venind lângă Eva şi aşezându-se.

— Da, sunt sigură.

Şi, pentru prima dată de când plecase din Aurignon, Eva şi-a dat seama că era convinsă de acest lucru. Se vedea deja limanul şi, cu voia lui Dumnezeu, va putea să le ofere acestor copii o viaţă, un viitor. Dar cu ea ce se va întâmpla? Dar cu Rémy? Cum putea să îl lase să se întoarcă în miezul luptei, atât de curând după ce se regăsiseră? A scuturat din cap, alungând întrebările, şi a înconjurat-o pe fetiţă cu un braţ.

— Haide să mâncăm ceva, vreţi?

Copiii au murmurat fericiţi în timp ce mâncau pâinea şi borcanul de murături şi se uitau pe rând pe fereastră, spre Elveţia. După prânzul frugal, Eva a rămas de pază, în timp ce copiii s-au vârât sub pături şi au adormit. Lăsându-se condusă de tăcerea care se aşternuse şi de căldură, a aţipit şi ea în cele din urmă. S-a trezit tresărind mai târziu şi l-a găsit alături pe Rémy, care o privea cu lacrimi în ochi şi care şi-a ferit grăbit privirile.

— De când eşti aici? a întrebat Eva.

Afară se lăsase întunericul, iar singura lumină din pod venea de la razele plăpânde ale lunii, care intrau pe geam. În jurul lor, copiii dormeau încă, iar unul dintre băieţi sforăia uşor.

— Nu de multă vreme, a zis Rémy, cu vocea răguşită.

— La ce te gândeai?

Nu i-a răspuns imediat.

— La tine, a zis el într-un final. La noi. La trecut. La viitor.

Dar Rémy trebuia să rămână în viaţă dacă era să aibă un viitor împreună. O ştia la fel de bine ca ea, aşa că şi-a muşcat limba, abţinându-se să i-o amintească.

— Unde vrei să mergem după război? a întrebat ea în schimb.

— Eva, voi merge oriunde te afli tu. Vocea i s-a frânt după ultimul cuvânt, dar apoi şi-a dres glasul. Destul. Este timpul să plecăm. Patrulele din această parte a graniţei trec la intervale regulate, aşa că traversarea nu ar trebui să ne pună probleme.

— Rémy... a apucat Eva să zică.

Erau atâtea de spus. Voia să îi spună că îl iubeşte, că nu îşi putea imagina viaţa fără el, dar cuvintele refuzau să se formeze.

— Nu-i nimic, a zis el după câteva clipe, s-a aplecat şi a sărutat-o uşor pe obraz. Ştiu, Eva. Şi... şi eu simt la fel.

— Dacă nu te voi revedea niciodată?

— Mă vei revedea, Eva. Îţi promit.

Chiar atunci s-au auzit paşi pe scară, iar capul lui *père* Bouyssonie a apărut în spatele lor.

— A venit timpul, a zis el. Să îi pregătim pe copii.

Eva a dat din cap şi s-a forţat să se desprindă de lângă Rémy. Sentimentele care o încercau de luni întregi, lucrurile pe care nu avea curajul să le spună nu îşi aveau rostul aici, în acest moment. Avea un singur lucru de făcut, iar acela era să se asigure că erau salvate cele patru vieţi tinere şi nevinovate. Şi, aşa cum i-ar fi amintit *père* Clément, restul era în mâinile Domnului.

Douăzeci de minute mai târziu, copiii erau treji şi înfofoliţi din nou în paltonaşele lor zdrenţuite, din lână. *Père* Bouyssonie stătea în faţa micului grup îndoit de spate, în timp ce Rémy stătea alături de Eva, cu degetele împreunate cu ale ei.

— Mă voi ruga pentru voi, a zis preotul privindu-i pe copii unul câte unul, apoi către Eva şi Rémy. Trebuie să fiţi curajoşi şi trebuie să aveţi încredere că Dumnezeu vă priveşte. Am văzut mulţi oameni care au traversat pe aici în Elveţia şi ştiu sigur că şi voi veţi ajunge în siguranţă. A mai privit-o o dată pe Eva şi a adăugat: Dumnezeu va fi cu tine. Întotdeauna.

Eva a încuviinţat din cap, iar Rémy i-a strâns mâna, apoi s-au pus în mişcare, coborând scara înspre încăperea principală a căsuţei preotului. S-au încălzit pe rând în faţa şemineului din piatră în timp ce Rémy le-a explicat scurt ce urma să se întâmple.

— Germanii patrulează graniţa de aici, dar orarul lor este previzibil şi are goluri, a zis el repede, cu ochii aţintiţi mai tot timpul asupra Evei. Sunt două patrule care se îndreaptă în direcţii opuse de-a lungul şoselei care se află la două sute de metri de uşa aceasta. Singurul mod în care îi putem evita este să ne îndreptăm spre şosea după ce a trecut prima patrulă germană, iar apoi să aşteptăm până trece a doua; altfel, nu avem destul timp până când revine prima patrulă. *Père* Bouyssonie va merge până la şosea şi, de cum a trecut prima patrulă, va da fuga înapoi să ne dea semnalul. Împreună, vom înainta către şosea şi vom aştepta într-un şanţ până ce trece a doua patrulă. Apoi, tot ce va trebui să faceţi va fi să mergeţi după mine cât de repede puteţi. Bine?

Eva şi copiii au încuviinţat dând din cap, iar Rémy a continuat.

— Odată ce trecem graniţa, fugiţi spre primul soldat elveţian pe care îl vedeţi. El vă va duce la adăpost. Dar să fiţi siguri că este un soldat elveţian, nu un neamţ. Cel mai simplu mod de a vă da seama este acela că mantaua elveţienilor are o nuanţă mult mai închisă de gri, iar coifurile lor seamănă cu nişte ţestoase. Germanii poartă cizme mai înalte. Dacă vedeţi un soldat german, cu cizme negre, înalte, fugiţi în direcţia opusă cât puteţi de repede. Înţelegeţi?

Unul câte unul, copiii au încuviinţat şi, în cele din urmă, privirile lui Rémy s-au oprit asupra Evei.

— După ce ajungeţi în Elveţia, trebuie să rămâneţi acolo până ce se va termina războiul. Veţi fi în siguranţă. Nu va mai trebui să vă temeţi.

Vorbele lui erau pentru toţi, dar Eva le-a auzit ca pe o admonestare menită urechilor ei. Ar fi o prostie, îşi spunea el, să părăsească îmbrăţişarea caldă a neutralităţii pentru a se întoarce în Franţa.

— Voi veni să te caut de îndată ce voi putea, a zis el, iar de data asta nu mai era nici o îndoială că vorbele lui erau sortite Evei.

Ea a înghiţit nodul din gât. Dar tot nu îşi putea imagina că, în doar câteva minute, se vor despărţi din nou, că s-ar putea să nu îl mai vadă niciodată.

— În cazul acesta, eu plec, a zis preotul. Aşteptaţi semnalul meu. Mult noroc tuturor. Dumnezeu să vă binecuvânteze.

Iar apoi a dispărut, lăsându-i pe copii cu Rémy şi Eva. Focul trosnea în spaţiul care ar fi trebuit să fie ocupat de cuvintele lor, iar după câteva minute, Rémy le-a făcut semn copiilor să îl urmeze.

— Veniţi, a zis el. Vom aştepta în faţa uşii. Fiţi gata să o luăm la fugă când ne dă semnalul.

— Îmi este teamă, a şoptit Jacqueline.

Rémy s-a aplecat spre ea şi i-a vorbit pe un ton hotărât.

— Vom fi aici. Vă vom apăra până ce traversaţi graniţa. Odată ajunşi în Elveţia, veţi fi deja liberi. Veţi alerga fiecare cu un alt copil, ca să reducem şansa de a fi văzuţi, iar mama voastră va veni după voi. Mergeţi către primul gardian elveţian pe care îl vedeţi şi spuneţi-i că aveţi nevoie de ajutor.

Fata a dat din cap şi, cu toate că nu părea că se liniştise complet, a lăsat-o pe Eva să o ia de mână şi să o conducă afară, împreună cu ceilalţi. Ajunşi pe treptele casei preotului, au fost înghiţiţi de întunericul gros. Aerul îngheţat îi muşca de obraji, deşi vântul, cel puţin, se domolise.

— Nu văd nimic, i-a şoptit Eva lui Rémy, iar el a prins-o de mâna liberă.

— Ţi se vor obişnui ochii, a murmurat el. Până atunci, nu uita că sunt lângă tine.

Avea dreptate. Când preotul a apărut în vârful cărării şi le-a făcut semn, Eva vedea deja forme în întuneric, iar când au pornit către graniţă alergând, destul de încet încât toţi copiii să

poată ţină pasul, câteva lumini aflate în faţa lor, dincolo de gardul din sârmă ghimpată, le lumina drumul.

Au trecut de preot, care nu a spus nici un cuvânt când s-au strecurat pe lângă el, iar când au ajuns la şoseaua pavată, Rémy a şoptit:

— Coborâţi în şanţul acela. Veţi auzi soldaţii care vor trece în câteva clipe. Ţineţi-vă răsuflarea. Vă spun eu când puteţi porni.

Cu inima bătându-i în piept ca un ciocan, Eva a făcut ce i s-a spus, i-a ajutat pe copii să se întindă pe pământul rece în canalul puţin adânc care se întindea de-a lungul drumului. Când fetiţa a început să scâncească, Eva a alinat-o strângând-o lângă ea. Tânguirea moale a fetei a încetat în clipa în care s-a auzit în apropiere pocnetul surd al ghetelor pe pietriş şi zăpadă.

Cei şase au rămas nemişcaţi şi muţi în vreme ce paşii s-au apropiat, zgomotoşi şi grei, prin noaptea liniştită. S-a auzit un hohot de râs, câteva cuvinte în germană şi apoi alte râsete, în timp ce zgomotul soldaţilor se pierdea în direcţie opusă. Într-un final, s-a lăsat din nou tăcerea, iar Rémy a şoptit:

— A venit timpul.

Împreună, el şi Eva i-au ajutat pe copii să se ridice.

— În linişte, le-a amintit Rémy, şi au pornit spre gardul ghimpat, încercând să nu facă nici un zgomot.

Când au ajuns la gard, numai câţiva centimetri de metal îi despărţeau de Elveţia, dar deodată Eva şi-a dat seama că nu se vedea nici o trecere.

— Cum...? a întrebat ea, dar Rémy era deja câţiva paşi înaintea lor şi fără nici o ezitare a ridicat gardul destul de sus ca să se poată strecura pe rând pe sub el.

— L-am tăiat cu mult timp în urmă, a explicat el în şoaptă. Este un miracol că nu au observat până acum. Apoi a adăugat către copii: duceţi-vă! Fiţi liberi şi aveţi grijă de voi.

Cel mai mare dintre băieţi, Georges, a fost primul care s-a strecurat dincolo de graniţă. Când Didier a început să se strecoare pe sub gard, Eva a privit uimită cum Georges l-a ajutat să treacă de sârmă, l-a ridicat în picioare şi a început să alerge. Al treilea băiat, Maurice, a traversat şi el şi apoi a aşteptat până ce s-a strecurat şi Jacqueline.

— Am prins-o, a şoptit el către Rémy şi Eva. Vă mulţumim pentru tot.

Şi apoi cei doi au plecat, două siluete micuţe în noaptea neagră, alergând spre luminile îndepărtate ale unui sat elveţian.

— Este timpul să treci şi tu, a zis Rémy, strângând cu putere mâna Evei. Repede, înainte ca cei mici să atragă atenţia nemţilor asupra noastră.

Eva s-a întors spre el. În urmă cu o clipă, fusese gata să îi urmeze pe copii, în ciuda sentimentului de pierdere devastatoare care începuse să o copleşească. Acum ştia cu aceeaşi convingere cu care îşi cunoştea inima că nu va ajunge în Elveţia în seara aceasta.

— Nu pot.

— Eva, trebuie. Chipul lui Rémy era la numai câţiva centimetri de al ei, iar ochii lui negri şi insistenţi se vedeau prin noaptea adâncă. Este şansa ta.

— Ştiu.

Iar apoi, încet, tandră, l-a sărutat, iar când el nu s-a dat înapoi, a ştiut că a înţeles. Nu putea pleca, iar el nu o putea lăsa, chiar dacă amândoi înţelegeau ce ar fi trebuit să facă.

— Eşti sigură? a întrebat Rémy când Eva s-a desprins din îmbrăţişare, rămasă fără suflare.

— Da.

— Atunci, trebuie să ne mişcăm acum. Eu stau într-o casă conspirativă, la marginea oraşului, până ce mă voi întoarce în pădurile de lângă Aurignon.

— Nu te întorci la casa preotului?

— Este prea periculos. Vino.

A luat-o de mână şi, după o ultimă privire aruncată spre Elveţia şi o rugăciune ca cei mici să îşi găsească drumul spre libertate, l-a urmat prin întunericul care acoperea Franţa.

Casa conspirativă era o căsuţă de ţară din piatră, la marginea oraşului, la depărtare de cincisprezece minute de mers pe jos, în pas grăbit, din locul unde tăietura în gardul din sârmă ghimpată oferea o şansă la viaţă. Mergând grăbiţi şi în tăcere, Rémy a prins-o strâns de mână, iar Eva a lăsat greutatea strângerii de mână să o învăluie. Seara aceasta îi arătase viitorul pe care îl făcuse posibil munca ei de falsificatoare.

Rémy a folosit o cheie pentru a descuia uşa casei, înăuntrul căreia era frig şi întuneric. În momentul în care s-a închis uşa, lăsându-i în beznă, a tras-o spre el. Fără să piardă nici o clipă, buzele lui s-au lipit de ale ei, mâinile lui i-au prins faţa şi i s-au încâlcit în păr, iar apoi îi căutau curbele trupului.

— Nu ar fi trebuit să rămâi, a zis el printre sărutări flămânde. Nu ar trebui să fii aici.

— Dar...

— Mă bucur că ai făcut-o, Eva, a zis Rémy, abia dezlipindu-şi buzele de ale ei când a tras-o înapoi spre el. Te iubesc.

Îi spunea aceste cuvinte pentru prima dată, făcându-i inima să se deschidă.

— Şi eu te iubesc, a murmurat ea.

Mâinile lui erau reci când i-a luat faţa între palme şi i-a mângâiat uşor, cu degetele mari, golul de sub gât. Eva tremura când buzele lui le-au regăsit pe ale ei.

— Eşti îngheţată de frig, a zis el, trăgându-se înapoi. Lasă-mă să fac focul.

— Nu vreau să pleci, a protestat ea.

— Dar vreau să te privesc în ochi, Eva. Lasă-mă să fac un pic de lumină. Îţi promit că nu plec nicăieri. Ar trebui să fie ceva de mâncare în bucătărie. *Père* Bouyssonie de obicei face rost de câte ceva.

Eva nu voia să se dezlipească de el, dar Rémy avea dreptate. Era ger şi cu greu îl zărea prin întuneric. Şi-a scos cizmele şi s-a îndreptat spre bucătărie, în căutarea a ceva de mâncare, în timp ce Rémy rearanja buturugile în şemineul din piatră. Pe masa de lângă plita cu un singur ochi era o sticlă de vin roşu, o bucată de pâine şi un triunghi mare de brânză, alături de un bilet scris de mână: *Dumnezeu este cu tine* scria şi, privind la festinul din faţa ei, a înţeles că *père* Bouyssonie ştiuse, înainte chiar să o ştie ea însăşi, că se va întoarce împreună cu Rémy în seara aceasta. Biletul, spera ea, era binecuvântarea lui.

S-a întors în încăperea principală, unde l-a găsit pe Rémy stârnind focul abia pornit, şi a văzut mantaua lui aruncată peste spătarul unui scaun. El a întors capul şi a zâmbit când a văzut sticla de vin pe care o ţinea într-o mână şi pâinea cu brânza în cealaltă.

— *Père* Bouyssonie are grijă de noi, după cum văd, a zis el.

— Nu crezi că i-ar displăcea dacă ar afla că petrecem noaptea împreună? a întrebat Eva.

În definitiv, omul era preot.

— Eu cred că înţelege ce este dragostea, a răspuns Rémy.

A lăsat din mână vătraiul de fier şi a traversat camera spre ea, i-a luat din mână vinul şi mâncarea şi le-a aşezat pe măsuţa din lemn aflată în colţ. Apoi, când focul a început să trosnească şi să încălzească camera, i-a scos paltonul de pe umeri şi i-a tras uşor rochia peste cap, lăsând-o să stea în faţa lui numai în lenjerie. A făcut un pas în spate să o privească timp de o clipă, cu ochi scânteietori, înainte de a-şi lipi din nou buzele de buzele ei. De data aceasta, sărutul lui a fost plin de dorinţă, iar ea i-a răspuns, trăgând de cureaua lui, desfăcându-i nasturii cămăşii.

Au făcut dragoste repede, pripit, iar durerea ascuţită a primei ei experienţe s-a şters imediat într-un val de senzaţii – senzaţia pielii lui Rémy lipită de pielea ei, mirosul de fum de lemn din aer, căldura respiraţiei lor în aerul rece. Apoi, înveliţi în pături şi ghemuiţi lângă foc, au băut sticla de vin şi au atacat hămesiţi mâncarea, înainte de a face dragoste din nou. De data aceasta, sărutările lui Rémy au fost mai tandre, mai prelungi şi au avut timp să-şi exploreze trupurile unul celuilalt. După aceea, ea a rămas întinsă, asudată şi zâmbind, peste pieptul lui gol, iar el a sărutat-o pe creştetul capului.

— Trebuie să pleci mâine, Eva, a murmurat el. Trebuie să traversezi graniţa în Elveţia. Nu pot suporta gândul că ţi s-ar putea întâmpla ceva.

— Nu pot rămâne cu tine? a întrebat ea, oftând când el a mângâiat-o pe păr, trecând cu degetele prin buclele ei încâlcite.

— Ştii bine că nu, dulcea mea Eva. Dar după război, voi veni să te caut.

— Cum mă vei găsi?

A rămas tăcut un timp îndelungat, dar mâinile nu i s-au oprit, iar asta i-a adus mângâiere.

— Spune-mi un loc care îţi este drag.

Eva a închis ochii şi i-a inspirat parfumul de mosc, de sare şi pin.

— La Paris este o bibliotecă numită Mazarin, a zis ea. Când eram mică, tata mă ducea acolo o dată pe săptămână. Se ocupa cu repararea maşinilor de scris de la multe biblioteci înainte de a obţine slujba de la prefectura de poliţie, dar Biblioteca Mazarin a fost mereu preferata mea. Stăteam pe trepte şi îl aşteptam, cu capul în nori, visând la prinţi şi prinţese şi regate îndepărtate. A râs încetişor. Ştii, îmi imaginam că într-o bună zi mă voi mărita cu un prinţ chiar acolo, pe treptele bibliotecii.

— Mazarin? a repetat Rémy.

— Da, face parte din Palais de l'Institut de France, pe malul drept.

Rémy a chicotit şi a sărutat-o pe creştet.

— Ştiu. Mă jucam pe trepte când eram mic. Eu şi mama traversam Pont des Arts şi mă lăsa afară când intra să citească. „Să nu pleci de pe trepte, Rémy", aşa îmi spunea. „Sunt mulţi oameni răi în lume." Aşa că stăteam acolo şi mă prefăceam că sunt un cavaler care îi înfruntă pe duşmanii veniţi să fure cărţile.

Eva s-a ridicat în capul oaselor şi l-a privit cu neîncredere.

— Crezi că ne-am întâlnit vreodată acolo?

— Este posibil. Am tot fost acolo ani întregi, până când a murit mama, în vara când am împlinit doisprezece ani. Nu m-am mai dus niciodată după aceea.

— Iar când tatăl meu a primit o slujbă la prefectura de poliţie, nici eu nu m-am mai dus.

Eva a clătinat din cap şi s-a aşezat din nou peste pieptul lui. Oare era posibil ca prinţul la care visa atât de mult pe când era o copilă să fi fost chiar lângă ea? Coincidenţa i se părea extraordinară – destinul, mai degrabă decât întâmplarea. A oftat mulţumită.

— Îmi pare foarte rău că ţi-ai pierdut mama la o vârstă atât de mică, Rémy. Nu te-am auzit niciodată vorbind despre ea.

— Credeam că amintirile nu sunt atât de dureroase când le ţii pentru tine. Dar acum cred că nu este aşa. Acum cred că durerea îşi pierde din putere când o destăinuim.

Cu ochii în lacrimi, Eva a încuviinţat din cap.

— Întotdeauna îmi vei putea destăinui suferinţele tale.

— Acum ştiu asta.

Rémy i-a sărutat din nou creştetul capului.

— Într-o zi, după ce se va termina războiul, vrei să ne întoarcem acolo? La Biblioteca Mazarin?

Ea şi-a ascuns zâmbetul la pieptul lui.

— Parisul va fi din nou Paris, şi nimeni nu se va mai holba la mine pentru că sunt evreică. Vom fi doi oameni care se întâlnesc pe treptele unei biblioteci.

Când s-a lăsat din nou tăcerea, Eva a început să îşi simtă pleoapele grele. Aproape adormise când Rémy a rupt tăcerea.

— Ai spus că odată visai să te căsătoreşti acolo.

— Pare o aiureală acum, ştiu.

— Ba nu, a zis Rémy şi a aşteptat până ce Eva a ridicat privirea spre el. Ce ar fi să facem chiar aşa?

— Ce să facem?

— Să ne căsătorim. Pe treptele Bibliotecii Mazarin.

— Rémy, eu...

Dar nu şi-a putut termina propoziţia. A închis ochii, simţind cum i se frânge inima. Voia să se căsătorească cu el, mai mult decât orice pe lume. Dar cum să îi facă asta Mamusiei, o femeie care pierduse totul, o femeie care nu ar ierta niciodată ceea ce ar considera o respingere a iudaismului din partea Evei? Însă nici nu putea spune nu, căci cum ar putea lăsa judecata mamei să îi eclipseze propria judecată? Ideea unei vieţi trăite după cum dictează prejudecăţile altuia era înspăimântătoare. Alegere corectă nu era.

Când a deschis din nou ochii, a văzut că Rémy o urmărea şi a înţeles din expresia de pe chipul lui că îi citise gândurile.

— Mama ta, a zis el cu un glas moale. Nu şi-ar da niciodată acordul.

— Nu ar trebui să conteze, a zis Eva, ştergându-şi o lacrimă care îi aluneca pe obraz.

— Sigur că trebuie, a spus el blând şi a sărutat-o pe frunte. Familia înseamnă totul, iar acum familia ta este destrămată.

— Va înţelege într-o zi. Acum este atât de furioasă, furioasă şi înspăimântată. Şi îi este tare dor de tatăl meu...

— Cine o poate învinui? a zis Rémy şi a început să îi mângâie părul. Se teme că dacă iubeşti pe cineva diferit de tine, cineva care nu aparţine credinţei tale, te va pierde şi pe tine.

— Dar nu este adevărat. Nu mă va pierde niciodată. Nu voi permite asta. Felul în care ne-am găsit unul pe altul, Rémy, trebuie să fie planul lui Dumnezeu.

— Atunci, trebuie să ne încredem în El să ne readucă împreună. A oftat adânc. Nu contează cât de mult te iubesc. Nu îţi pot cere să îţi împarţi viaţa cu mine cât timp mama ta nu înţelege.

— Dar, Rémy...

— Dacă este scris să fim împreună, vom avea destul timp. Dar nu te pot face să îţi pierzi şi ultimul membru al familiei. Te iubesc prea mult ca să îţi cer un asemenea preţ.

— Şi eu te iubesc. Eva simţea cum îi curg lacrimile în întuneric, umezind pieptul lui Rémy. Îmi pare atât de rău, Rémy. Îmi pare rău că nu sunt mai puternică.

— Eva, tu eşti cea mai puternică persoană pe care o cunosc; atât de puternică, încât şi acum tu alegi să faci ceea ce trebuie, chiar dacă ţi se frânge inima.

Ştia, în timp ce îi accepta cuvintele, că va regreta acest moment tot restul vieţii.

— Voi vorbi cu ea de îndată ce ajunge în Elveţia. O voi face să înţeleagă. Abandonând-o însă, nu aş face decât să îi adeveresc acuzaţiile. Nu pot deveni persoana care se teme că sunt. Nu mi-aş ierta-o niciodată dacă aş răni-o în felul acesta.

Rémy i-a prins între palme bărbia şi a privit-o în ochi.

— Draga mea, ştiu.

— Şi te vei întoarce la mine chiar şi aşa? După război?

— Sigur că da. Ne vom întâlni pe treptele de la Mazarin şi atunci va putea începe restul vieţii noastre.

— *Ani l'dodi v'Dodi li*, a şoptit ea.

— Ce înseamnă?

— Este în ebraică şi înseamnă „Sunt a iubitului meu, iar iubitul meu este al meu". Este din Cântarea Cântărilor. Se... se rosteşte când se căsătoresc doi oameni, o promisiune pe care o faci pentru totdeauna.

Rémy i-a zâmbit.

— În acest caz, *Ani l’dodi v’Dodi li.*

S-a aplecat asupra ei şi a sărutat-o atât de blând, încât i se părea că a plecat deja.

Şi, cu toate că era frământată de nesiguranţă, iar căldura focului scădea, lăsând casa tot mai întunecată şi mai friguroasă, Eva a adormit în cele din urmă, căci oboseala ultimelor zile şi bucuria de a-l revedea pe Rémy îşi cereau tributul. El a continuat să îi mângâie părul până ce a adormit.

Capitolul 28

Eva a visat că se afla pe treptele Bibliotecii Mazarin îmbrăcată într-o rochie albă, căutând un mire care nu mai venea. S-a trezit tresărind, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, şi i-au trebuit câteva secunde să îşi dea seama că nu se afla în Paris, că nu fusese părăsită la altar şi că Rémy se afla acolo, lângă ea.

Dar când a clipit, orbită de lumina dimineţii care se filtra pe la marginea jaluzelelor de camuflaj ale micii case de ţară, şi-a dat seama că era frig în cameră, focul se stinsese, iar Rémy nu mai era acolo.

A sărit în picioare, simţind cum îi bubuie inima, dar nu l-a găsit în bucătărie şi nici în spălător. A deschis larg uşa spre dimineaţa îngheţată, sperând că ieşise pentru o gură de aer, dar grădina era pustie, iar în zăpada proaspăt căzută nu se vedeau urme de paşi. Însemna că plecase de câteva ore, încât ultimele lui urme dispăruseră deja.

Eva a închis uşa. Amorţită, s-a întors în interiorul casei. Abia atunci a observat o bucată de hârtie pe măsuţa din lemn lângă care dormise noaptea trecută. Era o scrisoare adresată ei, iar când a ridicat-o şi a început să o citească, i-au pierit şi ultimele fărâme de speranţă.

Draga mea Eva,

Timpul petrecut cu tine aici m-a făcut să cred că miracolele sunt posibile şi voi păstra în inima mea noaptea petrecută împreună până ce te voi revedea. Singura mea speranţă este ca, într-o bună zi, lucrurile să fie diferite pentru noi.

Trebuie să pleci în Elveţia în noaptea aceasta, iubirea mea. Este singurul mod în care vei supravieţui, iar tu trebuie să supravieţuieşti, Eva. Trebuie să continui. Îi voi spune lui père Bouyssonie să te aştepte; întoarce-te la casa parohială după lăsarea nopţii, iar el te va ajuta să traversezi graniţa.

Eva, te rog să nu uiţi că te iubesc şi că te voi iubi tot restul vieţii mele.

Sunt al iubitei mele, iar iubita mea este a mea.

Rémy

Eva a citit scrisoarea de două ori, cu lacrimile şiroindu-i pe faţă. Rémy plecase prin noaptea rece ştiind că ea nu putea să îi promită eternitatea, iar gândul acesta o îndurera nespus. Era vina ei, ştia că greşise. La urma urmelor, mama ei privise situaţia dintr-o perspectivă îngustată de furie şi de durerea pierderilor suferite. De ce lăsase lucrul acesta să îi definească viaţa, viitorul?

Dacă Rémy nu se va mai întoarce? Dacă nu va supravieţui următoarelor luni? Dacă pierea ea însăşi? Nu va mai putea îndrepta răul făcut, să îi spună că răspunsul ei nu putea fi decât da, să îi spună că îl iubea din tot sufletul.

Deodată însă, Evei i-a trecut un gând prin minte. Cu siguranţă, autobuzul spre Annecy nu trecea atât de devreme dimineaţa. Asta însemna că Rémy era încă undeva în oraş, nu-i aşa? Poate că avea încă timp să îl găsească, să îşi îndrepte greşeala, să îi spună că numai el conta, că se va căsători cu el şi va găsi o cale de a o face să înţeleagă pe mama ei.

Înainte de a se putea opri, îşi trăsese deja paltonul pe ea şi ieşise pe uşă, deşi, în timp ce înainta cu greu prin zăpada proaspăt căzută, spre casa preotului, a început să aibă îndoieli. Oare nu i-ar crea probleme preotului apărând la uşa lui în plină zi? S-a oprit brusc şi s-a gândit mai bine, dar nu a durat decât câteva secunde până ce s-a pus iar în mişcare. Trebuia să dea de Rémy.

Fumul ieşea şerpuind din şemineul casei parohiale, iar luminile erau aprinse, ceea ce însemna că era deja treaz. Să fie şi Rémy cu el? Eva a spus o rugăciune în grabă, a oftat adânc şi a bătut la uşă.

Un minut mai târziu, când *père* Bouyssonie a răspuns la uşă, a părut surprins să o vadă pe Eva. A clipit de câteva ori, a luat-o de braţ şi a tras-o înăuntru fără nici o vorbă, închizând în grabă uşa în spatele ei.

— Nu ar fi trebuit să vii înainte de lăsarea nopţii, a zis el, dar tonul lui era blând, nu mânios.

— Îmi pare rău. Trebuie să vorbesc cu Rémy.

— Îmi pare rău, draga mea, dar a plecat deja.

— A fost aici de dimineaţă?

Preotul a dat din cap în semn că da.

— A plecat înainte de lăsarea zorilor, împreună cu un membru al Rezistenţei care se întorcea la Lyon.

Curajul a părăsit-o pe Eva. Era prea târziu. Nu avea cum să mai dea de el înainte ca desişul pădurilor de lângă Aurignon să îl înghită iar. Ochii i s-au umplut de lacrimi, le-a şters, dar nu înainte să le vadă preotul. A strâns-o la pieptul lui, iar ea a hohotit pe umărul lui câteva clipe, după care s-a adunat şi s-a tras înapoi.

— Îmi pare rău, a zis ea. Nu... nu ar fi trebuit să vin.

— Mă bucur că ai venit, Eva. Abia atunci şi-a dat seama de expresia gravă de pe chipul lui. Mă tem că am nişte veşti. Le-am primit la o oră după plecarea lui Rémy.

— Veşti?

Preotul a oftat.

— Vino cu mine.

A condus-o pe Eva spre scara ce dădea în pod, care era deja lăsată, şi a arătat în sus.

— Avem un vizitator.

I-a făcut semn să urce scara şi a urmat-o în spaţiul aflat deasupra.

Evei i-a luat câteva secunde să se obişnuiască cu întunericul, dar când a început să vadă, a rămas fără suflare. Într-un colţ se afla *madame* Trintignant, brutăreasa din Aurignon, cu părul în dezordine şi mâneca bluzei ruptă, cu ochii congestionaţi.

— *Madame*? a zis Eva. Ce căutaţi aici? Pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

— Vai, Eva! a zis *madame* Trintignant, aplecându-se să o îmbrăţişeze cu stângăcie. Totul s-a terminat în Aurignon.

— Ce?

— Arestările... a izbucnit în hohote, dar şi-a revenit repede. Au venit nemţii. I-au arestat pe mulţi dintre noi. Pe *madame* Barbier, pe *madame* Travere, pe *madame* Noirot. Pe toţi.

Pe Eva a trecut-o un fior.

— Şi *père* Clément?

Madame Trintignant a clătinat din cap.

— Era bine când am plecat. El mi-a spus cum să ajung aici, el a insistat să fug fără întârziere. A ezitat, iar privirile i-au alunecat. Au luat-o pe mama ta, Eva.

— Pe mama? Nu, nu, este imposibil. Ea nu are nimic de-a face cu toate astea.

Din ochii brutăresei s-a scurs o lacrimă.

— Nemţii te căutau pe tine, iar mama ta a refuzat să le spună încotro ai plecat, aşa că au ridicat-o pe ea în schimb.

— Nu, nu, nu. Au...?

Eva nu a putut termina propoziţia.

— Era în viaţă când am plecat, s-a grăbit să spună *madame* Trintignant. Dar au dus-o la închisoarea din Clutier, aşa cred. Mi-e teamă că îi cunosc adevărata identitate.

Evei i-a îngheţat sângele în vene.

— Cum?

Dar *madame* Trintignant a clătinat din cap.

Preotul s-a aplecat şi a pus o mână pe umărul Evei, în semn de mângâiere.

— Mă voi ruga pentru ea, Eva. Ne vom ruga toţi.

— Dar... Eva simţea că se învârte pământul cu ea. Eu... trebuie să mă întorc.

Madame Trintignant şi *père* Bouyssonie au schimbat o privire.

— Nu se poate, a zis *madame* Trintignant fermă. Ştiu cine eşti. Te caută. Te vor executa, Eva.

— Nu o pot abandona pe mama.

— Las-o în seama Rezistenţei, a zis *père* Bouyssonie. Ei vor face tot ce se poate.

Dar Eva ştia că luptătorii ascunşi în pădure vor avea lucruri mai importante de făcut decât să salveze o femeie de vârstă mijlocie aflată în închisoare şi care nu le era de nici un folos. Trebuia să plece îndată, altfel mama ei avea să moară. Eva şi-a curmat un hohot de plâns.

— Nu, a zis ea când şi-a recăpătat suflul. Trebuie să repar ceea ce am stricat.

— Ceea ce s-a întâmplat cu mama ta nu este din vina ta.

— Ba sigur că este! Dacă nu m-aş fi implicat în toate astea, ea şi cu mine am fi ajuns în Elveţia în urmă cu un şi jumătate.

— Dacă te întorci acum, vei fi fără îndoială ucisă, a zis *madame* Trintignant pe un ton blând. Vrei să le faci jocul?

Eva a rămas cu privirile aţintite spre ea, în vreme ce inima îi bubuia de teamă. Brutăreasa avea dreptate, dar nu avea de ales. Nu şi-ar ierta-o niciodată dacă ar lăsa-o pe mama ei să fie ucisă din cauza alegerilor făcute de ea. Când tatăl ei a fost arestat, nu avea ce să facă. Dar viaţa Mamusiei putea fi salvată dacă se întorcea.

— Trebuie să mă duc, a zis ea încet, hotărâtă deja în clipa când s-a întors spre preot.

El a ezitat o clipă, apoi a mişcat din cap, în semn de resemnare.

— Atunci, trebuie să te grăbeşti. Autobuzul de Annemasse pleacă în treizeci de minute.

— Îţi mulţumesc, *père* Bouyssonie.

— Nu îmi mulţumi. Mă tem că te trimit la moarte, a oftat el. Dumnezeu fie cu tine, Eva. Mă voi ruga pentru tine.

Eva a ajuns înapoi la Aurignon abia târziu, în dimineaţa următoare, după ce a luat un tren de la Annemasse la Lyon, a petrecut o noapte albă tremurând în gară şi apoi a luat un alt tren către Clermont-Ferrand şi un autobuz până în oraş. S-a dus direct la biserică şi l-a găsit pe *père* Clément stând în picioare în faţa altarului, printre stranele rupte, făcute ţăndări. A întors capul auzind-o şi a făcut ochii mari.

— Ar trebui să fii în Elveţia! a zis, înaintând spre ea cu o privire sălbatică în ochi. Sutana îi era strâmbă, faţa învineţită. Dumnezeule mare, Eva, ce cauţi aici? Nu eşti în siguranţă. Nu ştii?

— Mama mea, a reuşit ea să îngaime şi, deodată, chipul lui s-a înmuiat şi a făcut ultimii paşi spre ea, strângând-o la piept când i s-a prăbuşit în braţe. Ce s-a întâmplat, *père* Clément? a întrebat ea printre suspine. Unde este? Trebuie să o ajut.

— Vino, drăguţa mea, a zis preotul, trăgându-se în spate şi privind în jur. Nu suntem în siguranţă aici. Nu m-au arestat încă, dar mă tem că nu aşteaptă decât întoarcerea ta, ca să îi pot conduce la tine.

Eva şi-a şters lacrimile.

— Au distrus biserica...

— Nu este distrusă, Eva. O biserică stă în picioare câtă vreme există Dumnezeu. Să nu uiţi asta. Iar acum, iute, ieşi prin spate şi ascunde-te în şcoala unde te-ai întâlnit prima oară cu Faucon. Îţi aminteşti?

— Da.

— Vin şi eu cât pot de repede. Ai grijă, s-ar putea să fi pus pe cineva să te urmărească.

Dar când Eva a ieşit pe uşa din dos, dimineaţa era cufundată în tăcere şi nu se auzeau paşi pe zăpadă în spatele ei. A ales o rută ocolită, din precauţie, iar când a cotit spre şcoală, era încredinţată că este singură.

Clădirea era friguroasă şi întunecată, golită de mult de elevi şi profesori. De când o văzuse ultima oară, şcoala fusese jefuită, birourile răsturnate, cărţile scoase de pe rafturi, paginile rupte şi îngrămădite în mormane care acum pândeau din colţuri, fără rost. În aer stăruia ceva straniu, ca din altă lume. Jaluzelele erau trase, dar lumina soarelui se strecura prin tăieturile crestate şi despicături, aruncând umbre mişcătoare de fiecare dată când vântul vuia afară. Una dintre ferestre era spartă, iar palele de aer tăios pătrundeau înăuntru.

Eva s-a ghemuit în colţul cel mai apropiat de tablă, cu spatele la perete, simţindu-se ca o pasăre în bătaia puştii. Pe măsură ce minutele treceau, creştea şi teama ei. Nu cumva *père* Clément fusese urmărit? Arestat? Veneau după ea germanii? Oare fusese naivă să vină la el, din moment ce rezultatul nu putea fi decât ameninţarea vieţii amândurora?

Apoi uşa clasei s-a întredeschis şi, într-o explozie de zăpadă şi de lumină, a intrat *père* Clément, care a tras repede uşa în urma lui.

— Eva, a şoptit el. Am ajuns.

Eva s-a ridicat şi a ieşit la lumină.

— *Père* Clément. Eram foarte îngrijorată.

Rămaşi faţă în faţă în lumina înfiorată, preotul a luat-o de mână.

— Nu avem mult timp, Eva. Trebuie să pleci din Aurignon înainte să îşi dea cineva seama că te-ai întors.

— Nu pot. Nu pot pleca fără mama.

— Eva, îmi pare rău, dar probabil au ucis-o deja.

Eva a clătinat din cap.

— Nu. Nu, nu cred asta.

— Eva…

— Ce s-a întâmplat, *père* Clément? l-a întrerupt ea. Cum de au luat lucrurile o întorsătură atât de urâtă?

— Ne-a trădat cineva din cercul nostru, Eva. Este singura posibilitate. Germanii îi ştiau pe toţi cei din oraş care erau implicaţi.

— Să fi fost oare Erich?

— Aşa m-am gândit şi eu la început, dar eu am fost singura lui persoană de contact şi am avut mare grijă ce i-am dezvăluit. A oftat din rărunchi. Eva, Claude Gaudibert a fost arestat şi torturat de germani. Sunt sigur că Erich nu ştia nimic despre el, nu l-a întâlnit niciodată, aşa că nu avea cum să fie el cel care l-a dat pe mâna nemţilor.

Dacă germanii ajunseseră la liderul mişcării de Rezistenţă, trebuie să fi avut acces la informaţii din interior, căci numai o mână de oameni au cunoscut identitatea lui şi locul unde poate fi găsit.

— Gaudibert este mort?

Preotul a încuviinţat trist.

— I-au atârnat trupul la intrarea în oraş, ca un avertisment pentru noi, ceilalţi.

Eva a simţit un nod în gât.

— Unde este Erich acum?

— Aproape sigur şi el este mort, a zis *père* Clément, cu o privire nenorocită. Dacă nemţii au ştiut unde să îl găsească pe Gaudibert, nu este greu de ghicit că ştiau şi despre faptul că Erich ne furniza informaţii.

— Dar Faucon? L-au capturat pe Faucon?

— După câte ştiu, este încă în libertate.

— Atunci pe el îl voi căuta. El va şti ce este de făcut în legătură cu mama.

— Nu, a venit replica lui *père* Clément, fermă şi neîntârziată. Chiar dacă ar fi de găsit, i-ai putea conduce pe nemţi direct la el. Ar distruge şi ce a mai rămas din reţea, Eva. Te rog, nu poţi face asta.

— Ştiu. Dar mă simt atât de neputincioasă, a spus ea, lăsând capul în jos. Cum mi-aş putea-o ierta dacă deciziile pe care le-am luat o vor costa pe mama viaţa?

— Eva, deciziile pe care le-ai luat *au salvat* viaţa mamei tale. Nu poţi privi înapoi, ci numai înainte. Iar în clipa asta, *pe tine* te caută, Eva. Dacă rămâi, vei muri.

— Dar dacă plec, nu voi putea să mă mai suport. A inspirat adânc şi şi-a îndreptat umerii, privindu-l fără ocoliş în ochi. Nu îmi pot părăsi mama. Trebuie să fac tot ceea ce pot pentru a o salva.

El a privit-o lung, apoi a scos un oftat.

— Ştiu. Speram să te răzgândeşti, dar ştiu. Şi cred că am un plan. Te ascunzi undeva, într-un loc sigur. Iar eu negociez cu nemţii în numele tău. Le voi spune că dacă o eliberează pe mama ta, te vei preda.

— Dar nu te vor aresta pe dumneata, ca să te tortureze şi să afle unde mă ascund?

— Este un risc pe care sunt dispus să mi-l asum.

— Dar chiar dacă o eliberează pe mama, nu o vor aresta din nou după ce pun mâna şi pe mine?

— În Lyon sunt câţiva oameni în care am încredere şi care nu au fost ridicaţi încă. *Madame* Trintignant a trecut graniţa în siguranţă, nu-i aşa? La fel va face şi mama ta. Şi, ca să ne creştem şansele, voi încerca să trimit un mesaj către *maquisarzi* că avem nevoie de o diversiune care să o ajute să traverseze graniţa în siguranţă.

— Şi mă predau, după ce aflu că mama este în siguranţă?

— Nu, Eva, sigur că nu. Vei da bir cu fugiţii. Te vei întoarce în Elveţia, vei îmbătrâni şi le vei povesti oamenilor lucrurile care s-au petrecut aici.

— Dar dacă eu fug, pe dumneata te vor ucide.

— Oamenii aceştia au încă impresia că îl cunosc pe Dumnezeu. Că îndeplinesc misiunea Lui. Trebuie să cred că până şi un nazist s-ar gândi de două ori înainte de a ucide cu sânge rece un preot catolic.

Gândurile îi vuiau prin cap în timp ce se uita la el. Nu îi putea cere preotului să îşi dea viaţa pentru a ei şi nici pentru viaţa mamei ei. Ea singură era vinovată de situaţia în care se afla Mamusia, iar asta însemna că ei îi revenea obligaţia de a o salva.

— Nu, *père* Clément. Îţi mulţumesc, dar nu. Voi găsi o altă cale.

— S-ar putea să nu existe altă cale.

— Nu dumneata mi-ai spus că Dumnezeu deschide uşi despre a căror existenţă noi nici nu ştim? Curajul şi credinţa vor face orice posibil, trebuie să cred asta.

Preotul i-a zâmbit trist.

— Eva, mă tem că uneori nu sunt de ajuns.

— Este tot ce am. Îţi mulţumesc pentru tot. Pentru că voiai să îţi rişti viaţa pentru mine. Pentru că m-ai salvat la bun început. Pentru că mi-ai dat un scop în viaţă, un cămin. Dar acum este rândul meu să apăr ceea ce este drept. Dumneata trebuie să pleci, înainte de a fi prea târziu. Pleacă în Elveţia. Trăieşte. Eu şi mama te vom reîntâlni acolo când vom putea veni.

Vedea în ochii lui că era încredinţat că Eva nu va mai ajunge acolo, că va muri pentru libertatea mamei sale.

— Nu plec, Eva, a zis *père* Clément. Locul meu a fost întotdeauna – şi va fi întotdeauna – în Aurignon. Dumnezeu nu m-a părăsit şi nici eu nu îl voi părăsi pe El. Şi voi face tot ce pot pentru mama ta, pentru că nici eu nu pot întoarce spatele unei vieţi nevinovate, la fel cum nici tu nu poţi. Este decizia mea, nu a ta. Acum pleacă, Eva. Pleacă, înainte să ne dea de urmă germanii.

Eva l-a îmbrăţişat strâns, apoi i-a dat drumul. Ştia că era ultima dată când îl vedea pe preotul care o ajutase să se izbăvească. O clipă mai târziu, când a ieşit în aerul geros al dimineţii, se ruga la Dumnezeu să îi rămână alături, ca să mai poată salva o ultimă viaţă.

Capitolul 29

Câteva ore mai târziu, în timp ce traversa oraşul Clutier spre mica închisoare locală pe care puseseră stăpânire germanii, Eva era conştientă că intra în gura lupului şi că, cel mai probabil, va fi mâncată de vie. Însă nu avea de ales. Singura ei speranţă era că germanii care erau de gardă nu o cunoşteau şi vor fi înşelaţi de deghizarea ei – se înfăşurase într-un strat suplimentar de haine voluminoase, ceea ce o făcea să pară cu cinci kilograme mai rotofeie. Crease în grabă documente care o identificau drept o văduvă de patruzeci şi nouă de ani, al cărei soţ murise eroic la Verdun în urmă cu o generaţie şi, cu toate că planul îi părea nesăbuit, spera ca nemţii pe care îi va întâlni să muşte momeala, chiar şi timp de numai câteva minute. Nu îi trebuia mai mult ca să verifice dacă mama ei mai era în viaţă.

„Te rog, Doamne”, se ruga în minte în timp ce mergea şontâc-şontâc spre închisoare, cu umerii lăsaţi, târşâindu-şi piciorul drept şi sprijinindu-se într-un baston. „Te rog, ajută-mă să îmi salvez mama. Orice se întâmplă cu mine, este voia ta.” Cu cât se apropia, cu atât era mai convinsă că, dacă va muri astăzi, totul va fi bine. Întotdeauna crezuse că după moarte sufletul trăieşte, deşi în iudaism explicaţia nu era la fel de limpede ca în credinţa creştină. Dar dacă avea dreptate şi dacă exista un fel de grădină a Edenului care o aştepta după moarte, îl va revedea pe Tatuś, nu-i aşa? Şi într-o zi, peste mulţi, mulţi ani, spera ea,

ar putea veni şi Rémy în lumea cealaltă. Credinţa ei îi spunea că în viaţa de după moarte puteai citi sufletele celorlalţi, iar Rémy va afla în sfârşit ce simţea şi cât de mult regreta că îl lăsase să plece.

Dar dacă scăpa cu viaţă, trebuia să îi trimită de veste că răspunsul ei era da, că fusese mereu da, că va fi mereu da. După ceea ce se întâmplase aici, mama ei va trebui să înţeleagă că, în faţa unui asemenea rău, barierele dintre creştini şi evrei nu mai înseamnă nimic. Tot ce conta era faptul că Rémy este un om bun şi că timpul este prea preţios încât să îţi permiţi să-l iroseşti. „Dacă mă laşi să scap cu viaţă", îi spunea lui Dumnezeu în timp ce cotea spre rue de Gravenot, „îţi promit că voi face tot ce pot pentru a îndrepta lucrurile cu Rémy. Trebuie să îmi îndrept toate greşelile înainte de a fi prea târziu".

Închisoarea i-a apărut în faţa ochilor întunecată şi ameninţătoare, chiar şi scăldată în lumina începutului după-amiezii. Sau poate era numai un vicleşug al umbrelor care învăluiau cărămizile în cruzime şi disperare.

Adunându-şi puterile, Eva a pătruns pe uşa principală, trăgând piciorul după ea şi simţind cum îi bubuie inima. O eşarfă îi acoperea partea inferioară a feţei, iar o pălărie îi umbrea cealaltă jumătate. Apropiindu-se de birou, a fost surprinsă să constate că gardianul de serviciu nu era german, aşa cum presupusese ea că va fi. Era în schimb un jandarm francez, care muta nişte hârtii dintr-un loc într-altul, cu ochii înroşiţi de epuizare, cu gura încremenită formând o dungă dreaptă sub mustaţa subţire.

A ridicat privirile spre ea când s-a apropiat de el. În acel moment îl ura cu o furie fierbinte, care o surprindea. Nu era o persoană născută de cealaltă parte. Era francez, iar odată jurase să îşi apere poporul. Însă dăduse uitării acea promisiune şi alesese să se dea de partea invadatorilor, cel mai probabil încercând să îşi asigure o poziţie de putere la finalul războiului. Germanii vor plăti într-o zi pentru ceea ce au făcut, Eva era sigură de asta, dar în iad era un loc anume pregătit pentru francezii şi franţuzoaicele care îşi vânduseră fraţii şi surorile.

Jandarmul a ridicat spre ea o privire goală şi i-a aruncat o căutătură fugitivă.

— *Madame*?

Eva a inspirat adânc, luându-şi inima în dinţi, iar apoi s-a gârbovit mai tare.

— Am venit să o văd pe Yelena Moreau, a zis ea cu o voce firavă şi tremurătoare, ca a unei femei nefericite, bătute de soartă.

— Şi ce treabă aveţi cu *madame* Moreau? a întrebat jandarmul, în sfârşit aprinzându-i-se în ochi un licăr de interes. Nu că acesta ar fi adevăratul ei nume, o evreică puturoasă.

A mijit ochii şi a privit-o încordat pe Eva, dar ea şi-a ţinut bărbia în piept şi pălăria trasă mult peste ochi, încercând să nu lase furia să îi lucească pe chip. Când s-a aplecat ca să o vadă mai bine, ea a slobozit un acces violent de tuse seacă, fără să se deranjeze să îşi acopere gura. Omul s-a dat înapoi, strâmbându-se scârbit.

— Am fost trimisă de biserică, a şuierat ea şi, înainte ca jandarmul să apuce să întrebe care biserică sau de ce, a tuşit din nou, prelung şi tare, scuipând în direcţia lui cât de multă salivă a putut.

Omul părea copleşit de repulsie, iar când şi-a tras scaunul şi mai departe de ea, Eva şi-a dat seama că îl evaluase corect. Că îl va interesa mai degrabă să evite un aparent caz de tuberculoză decât să îndeplinească ordinele date de germani.

— Da, bine, este prea târziu, a zis el, întorcându-se la hârţoagele lui.

— Prea târziu? a reuşit să spună Eva, pe un ton stăpânit.

— Aşa am zis.

— În acest caz, a fost strămutată?

Dar de ce ar fi trimis-o pe mama ei spre est, dacă plănuiau să o folosească drept momeală?

— Strămutată? Jandarmul a părut aproape amuzat când a pufnit. Nu, *madame*, a fost executată. În dimineaţa aceasta, a zis el, ridicând arătătorul şi degetul mare al mâinii drepte şi prefăcându-se că trage cu pistolul.

Peste lume s-a lăsat tăcerea. Eva s-a clătinat pe picioare, rămasă fără suflare. A încercat să înghită, dar gura îi era uscată. De data aceasta, când a tuşit îndoindu-se de spate, nu se mai prefăcea, era durere adevărată.

— Nu, nu. Este imposibil. Nu a făcut nici un rău.

Expresia de pe chipul omului a ezitat între suspiciune şi indiferenţă timp de o secundă, apoi s-a oprit la prima.

— Înţeleg că avea o fată care dădea o mână de ajutor celor din ilegalitate. A refuzat să o denunţe. S-a aplecat un pic în faţă şi a încercat să vadă chipul Evei, dar ea şi-a lăsat capul în jos, pentru a-şi ascunde lacrimile. Nu cumva ştiţi ceva despre asta? Despre fiică-sa?

— Sigur că nu.

Eva a reuşit să simuleze un ton indignat, deşi îi tremura vocea.

— Sigur nu o confundaţi cu altcineva?

Poate că totuşi era o greşeală, iar lumea ei întreagă nu se transforma în scrum în timp ce omul acesta o privea, fără să aibă habar de cele ce se petreceau sub nasul lui.

— Am văzut totul cu propriii mei ochi.

Jandarmul s-a lăsat din nou pe spate în scaun, părând satisfăcut, iar în clipa aceea Eva a simţit că îl urăşte cum nu mai urâse pe nimeni vreodată. *Moartă*. I se părea imposibil.

— Înţeleg.

Dar omul nu terminase. Devenise deodată animat, interesat, ca un animal care simte mirosul de sânge proaspăt.

— Şi ştiţi care este cea mai rea parte a întregii poveşti?

— Nici nu îmi pot imagina.

Eva simţea în gură gustul de fiere, amar, ca un reflux. Îi venea să vomite şi, pentru o fracţiune de secundă, şi-a imaginat cum îşi deşartă conţinutul stomacului pe uniforma imaculată a jandarmului. Dar nu putea risca să lase ca repulsia să i se transforme în furie.

— Tot îşi apăra fiica, chiar şi când a murit! a hohotit el, de parcă împărtăşea o glumă unui prieten, nu ca şi când ar fi frânt inima unui inamic. Neamţul care a dat ordinul a întrebat-o dacă avea un ultim cuvânt de spus, iar ea a bătut câmpii despre cât de mândră se simţea că este mama unei persoane atât de curajoase. Omul a clătinat din cap şi a pufnit. Babă caraghioasă! Este numai vina fiicei.

— Da, aşa este. Nu am nici o îndoială.

Eva şi-a îndesat cât a putut de adânc bărbia în şal, încercând să ascundă lacrimile care îi curgeau pe obraz în timp ce inima i se făcea fărâme în piept. Nu şi-o va ierta niciodată.

— Dar femeia arestată odată cu ea? *Madame* Barbier?

Jandarmul a ridicat din umeri.

— Moartă şi ea. La ce te aştepţi? Îi ajuta pe cei din mişcarea de rezistenţă. Ar fi trebuit să aibă mai multă minte.

— Înţeleg.

Eva şi-a auzit vocea răguşită de durere, dar jandarmul nu părea să observe.

— Ei, eu trebuie să mă întorc la biserică. Voi spune o rugăciune pentru *madame* Moreau şi *madame* Barbier, dar mai sunt şi alţi enoriaşi care au nevoie de ajutorul nostru.

— Desigur, a zis omul. Dar poate ar trebui să vorbiţi cu biserica să nu îi mai ajute pe trădători, da?

— Sunt sigură, domnule, a replicat Eva cu voce tremurândă, că trădătorii vor primi ceea ce li se cuvine când se vor afla faţă în faţă cu Dumnezeu.

Omul a dat din cap satisfăcut, iar Eva a mai adăugat un ultim acces de tuse seacă, cu picături de spută, ca să se asigure că nu venea în urma ei. A vomitat în tufişurile aflate la ieşirea din închisoare, dând afară totul din stomac, în timp ce lacrimile topeau gheaţa pe care cădeau.

Eva nu mai avea ce pierde.

Germanii îi luaseră tatăl; acum îi luaseră şi mama, iar Eva ştia că ea era singura vinovată. „Se simţea mândră că este mama unei persoane atât de curajoase”, spusese jandarmul, dar Eva nu era curajoasă. Era înspăimântată, aşa fusese tot timpul. Se minţise singură, spunându-şi că îşi putea înfrânge teama şi că putea schimba ceva. Singura schimbare pe care o adusese era pierderea femeii care îi dăduse viaţă. Ultimele cuvinte ale lui Tatuś fuseseră să aibă grijă de mama ei. În loc să îl asculte, Eva o aruncase în calea lupilor.

La Paris, Eva nu îl putuse salva pe tatăl ei, iar acum o lăsase de izbelişte şi pe mama ei. Părinţii ei erau morţi, iar totul, din vina ei. Îl rănise şi pe Rémy, lăsându-l să plece crezând că nu voia să se căsătorească cu el. Cine ştie ce va păţi în inima pădurilor reci şi periculoase înainte ca ea să poată îndrepta

lucrurile? Iar totul a fost în zadar, mama ei murise crezând că Eva îşi trădase credinţa.

Într-o zi friguroasă din iarna trecută, când Rémy îi spusese că dorea să facă mai mult pentru a lupta împotriva nemţilor, ea nu înţelesese cu adevărat. Nu le opuneau deja rezistenţă falsificând acte? „Cineva trebuie să ducă lupta împotriva germanilor, Eva”, spusese el. „Nu vine nimeni să ne salveze.” Cuvintele lui o speriaseră, dar asta era înainte de a-şi pierde mama. Era înainte ca viaţa ei să facă implozie din cauza propriilor greşeli.

Era înainte ca nemţii să îi fi luat totul.

Nu mai conta dacă trăia, de aceea a hotărât să se îndrepte spre ferma unde ştia că se adăpostea uneori Joseph. Avea să se asigure că nu o urmăreşte nimeni, dar trebuia să facă ceva. Trebuia să ducă lupta împotriva monştrilor care îi furaseră familia. Petrecuse războiul dând un ajutor pasiv celorlalţi, dar acum nu mai era de ajuns. Voia sânge şi, dacă era nevoie, va îngenunchea înaintea lui Joseph, implorându-l să o ajute. El se putea pune chezaş pentru ea, o putea trimite la luptătorii din păduri, le putea spune că va face tot ce i se va cere.

Drumul cu autobuzul înapoi la Aurignon şi drumul lung pe jos până la periferia oraşului nu au avut darul de a vindeca rana adâncă din inima Evei, iar în momentele în care se apropia de fermă, strivind sub bocanci cei peste douăzeci de centimetri de zăpadă de pe drum, era şi mai furioasă decât atunci când ieşise de la închisoare. Luase un drum ocolit pentru a ajunge aici, traversând oraşul în zigzag, ascunzându-se brusc într-un magazin abandonat, pentru a scăpa de stratul de haine suplimentar şi de baston şi pentru a-şi lega mai strâns şalul, ca să se apere de vântul ce se înteţise de când părăsise adăpostul micii pieţe centrale din Aurignon. A mai aruncat o privire peste umăr, în timp ce se apropia de uşa casei mari, dar era cu desăvârşire singură.

A bătut la uşă, dar nu a primit nici un răspuns, nici chiar când a strigat. Uşa era bine încuiată, iar când s-a furişat în spate şi s-a uitat înăuntru printr-o fereastră ale cărei perdele nu fuseseră bine trase, interiorul casei era cufundat în beznă şi locul părea

abandonat. Dincolo de geam, luceau firele unei pânze de păianjen.

Părea că fermierii care locuiau acolo plecaseră, arestaţi poate şi ei de nemţi. Dar oare Joseph se mai adăpostea în hambar, ca înainte? Părea puţin probabil, dar Eva nu ştia încotro să o ia. Simţind groaza cum îi curge prin vene, Eva şi-a croit drum prin zăpadă către clădirea veche. Înăuntru, mirosea a fân stătut şi a lapte stricat.

— Alo? a strigat Eva, în caz că Joseph o auzise venind şi se ascundea. Sunt eu, Eva! Te rog, am nevoie de ajutorul tău!

Ceva s-a mişcat deasupra capului ei, iar Eva a privit în sus.

— Te rog! Eşti aici?

Întrebarea ei a fost întâmpinată cu tăcere, iar într-un final a simţit cum i se prăbuşesc umerii, înfrântă. Zgomotul pe care îl auzise fusese probabil un şoarece sau o altă creatură norocoasă care îşi găsise aici un refugiu din calea iernii aspre când plecaseră oamenii.

— Te rog! a mai strigat o dată.

Ştia însă că rugăminţile ei erau zadarnice. Joseph plecase de mult şi, odată cu el, dispăruse orice speranţă că s-ar putea alătura rezistenţei armate.

Eva s-a întors să plece. Pe obraji îi curgeau din nou lacrimi. Totul părea imposibil, lipsit de orice speranţă.

Dar chiar atunci, când era pe punctul de a păşi dincolo de pragul hambarului, reîntorcându-se în gerul după-amiezii, a auzit o şoaptă în spatele ei.

S-a întors, privind încremenită întunericul dinăuntru. I se păruse? Era atât de disperată, încât îşi închipuise?

— Eva.

Din nou şoapta stinsă, dar de netăgăduit. Venea din podul de deasupra capului ei. Era cineva acolo.

— Joseph? a strigat ea, grăbindu-se să urce scara îngustă sprijinită de peretele din spate.

Însă în clipa în care a iţit capul printre baloţii de fân de deasupra, a fost nevoită să îşi înfrâneze un ţipăt. Câţiva baloţi erau stropiţi cu roşu intens, iar pe podeaua din lemn se vedeau pete întunecate. Podul mirosea a fier, iar Geneviève zăcea într-un colţ, prăbuşită într-o poziţie incomodă spre dreapta, cu rochia

din bumbac, de un albastru spălăcit, impregnată de sânge. Acolo unde ar fi trebuit să se afle stomacul, se vedea o gaură mare şi neagră.

— O, Doamne, Geneviève! a ţipat Eva, apropiindu-se repede de ea şi îndepărtându-i de pe obrazul palid părul negru, încâlcit, plin de sânge.

— Eva, a şoptit Geneviève, iar pleoapele i-au tremurat slab. Abia se mai agăţa de viaţă. S-a uitat fix la Eva, fără să focalizeze privirile. Eşti chiar tu?

— Da, Geneviève! Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

Geneviève a tuşit şi i-au apărut câteva bule de sânge în colţul gurii.

— Gérard, a şoptit ea.

Eva a privit în jur.

— S-a dus după ajutor?

— Nu, Eva. A tuşit din nou, iar sângele i s-a scurs pe bărbie. El a fost.

— Ce?

— El... el m-a omorât.

Cu siguranţă, Geneviève vorbea prostii.

— Nu, Geneviève, eşti în viaţă.

Râsul lui Geneviève era slab şi amar.

— Sunt pe moarte, Eva.

— Mă duc după ajutor.

— Este prea târziu. Geneviève a tuşit din nou şi a mai scuipat o gură de sânge. Gérard este trădătorul, Eva. Cel care ne-a trădat pe toţi.

Eva tremura de-acum.

— Nu. Nu, nu, nu. Este imposibil. Îl ştiu de ani întregi. Niciodată nu ar fi... dar vocea i s-a stins. Nu, a adăugat în şoaptă.

— Mi-a spus că, atunci când l-au arestat nemţii, în decembrie, s-au oferit să îl plătească dacă era de acord să devină informator.

— Dar este evreu!

Geneviève a vorbit greu, cu sângele bolborosindu-i la gură.

— Nu se aştepta să pleci atât de repede, aşa a zis. A promis că te dă pe mâna lor, le-a promis că le-o aduce pe evreica aflată în spatele tuturor documentelor falsificate din regiune. Nu îi venea să creadă că habar nu aveam încotro ai plecat.

Eva simţea că îi îngheaţă sângele în vene.

— Din cauza *mea* ţi-a făcut asta?

— Nu este vina ta, a zis Geneviève, bâjbâind după mâna Evei, iar pleoapele i-au fluturat din nou. Este a mea. A tras aer în piept cu greu. Eva îi auzea hârâitul din plămâni. Am... am avut încredere în persoana greşită.

— Şi eu am avut încredere în el.

— Trebuie să pleci. Înainte să se întoarcă.

— Nu te pot părăsi.

— Pentru mine, s-a sfârşit totul. Vocea lui Geneviève slăbea. Fă-l să plătească pentru ceea ce a făcut.

— Dar...

— Eva. Pleacă.

Eva a ezitat. A pus o mână pe mijlocul ei şi nu a simţit decât sânge adunat într-o băltoacă fierbinte. Joseph o împuşcase şi o lăsase să înfrunte o moarte îngrozitoare, singură. Dar nu va fi singură. Măcar atât putea face Eva pentru ea.

— Nu te părăsesc, prietena mea. Sunt aici.

Geneviève era prea slăbită să se mai poată opune. Cât timp a zăcut într-o stare de semiconştienţă, Eva a ţinut-o de mână şi a fredonat încetişor Au Clair de la Lune, cântecul de leagăn cu care mama lui Geneviève o adormea când era mică. *Ma chandelle este morte*, cânta Eva, *Je n'ai plus de feu.* Ouvre-moi *ta porte pour l'amour de Dieu*. Lumânarea mea a murit. Nu mai am lumină. Deschide-mi uşa, pentru numele lui Dumnezeu.

În timp ce Geneviève părăsea lumea aceasta, Eva a cântat cântecul încă o dată, prefăcând ultimele cuvinte ale versului într-o rugăciune: „Deschide-i uşa, Doamne, te rog". Apoi Geneviève a murit, iar suferinţa ei a luat sfârşit. Eva s-a ridicat, cu mâinile acoperite de sângele prietenei sale, şi s-a îndreptat spre scară, având pe conştiinţă moartea unui alt nevinovat şi un motiv în plus să lupte, care îi ardea sufletul.

□

Singurul loc unde se putea duce era înapoi la biserică. Era încă năucită de trădarea care o uluise şi o făcuse să se simtă vinovată. Cum de se întorsese Joseph împotriva lor? Împotriva *ei*? Înţelegea acum limpede că nu îl cunoscuse niciodată pe hoţul de inimi, brunet, cuceritor şi cu o inimă de piatră. În sufletul ei mocnea furia faţă de Joseph şi de ea însăşi. Cum de fusese atât de oarbă, cum de se grăbise să îl creadă numai pentru că îl cunoscuse în viaţa dinainte?

Trebuia să îl avertizeze pe *père* Clément. Dar cum l-ar putea opri pe Joseph dacă era deja acolo? El avea un pistol, iar Eva nu avea decât... ce? Furia ei justificată? Durerea ei? Dar trebuia să îi fie destul. Le părăsise pe mama ei şi pe Geneviève. Nu îl putea părăsi şi pe bunul preot.

S-a oprit numai cât să-şi spele sângele lui Geneviève de pe mâini şi faţă, apoi a luat bicicleta lui Geneviève şi a pornit spre oraş. A trebuit să meargă pe jos prin troienele de omăt până la drumul principal, care fusese deszăpezit. A urcat pe bicicletă şi a străbătut restul drumului în vreme ce soarele se scufunda spre orizont, iar vântul îi îngheţa lacrimile.

Biserica era întunecată şi tăcută, deşi uşa principală era descuiată. „Aceasta este casa Domnului”, îi spusese odată *père* Clément. „Porţile ei nu se vor închide niciodată în faţa unui suflet aflat în căutarea păcii lui Dumnezeu.” Dar astăzi, Eva nu căuta pacea lui Dumnezeu.

A verificat biroul lui *père* Clément, confesionalul şi biblioteca secretă, dar biserica era pustie. O privire aruncată rapid spre micul lui apartament din spatele bisericii nu a dat nimic la iveală; uşile erau închise şi încuiate, iar ferestrele, întunecate. Eva s-a retras în bibliotecă, cu toate că ştia că era o ţintă uşoară cât timp rămânea acolo. Joseph ştia locul şi ştia că *père* Clément avea o cheie a încăperii, iar mai devreme sau mai târziu avea să vină.

Dar avea ceva de făcut.

În tăcere, a aprins câteva felinare şi a scos Cartea copiilor pierduţi de la locul ei de pe raft. Era singurul lucru pe care Joseph nu i-l putea răpi. I-a mulţumit lui Dumnezeu că nu împărtăşise secretul decât lui *père* Clément şi lui Rémy.

A rămas cu cartea în mână, privind ţintă la ea. Pielea maronie era chiar mai uzată decât prima dată când o ridicase în mâini, cotorul mai încreţit, cu două pete decolorate pe spatele cărţii şi una pe prima copertă, urmele propriilor degete, din cauza tuturor acelor dăţi când o ridicase fără să îşi cureţe mai întâi degetele de chimicale şi de cerneală. Era ultima dintr-un şir lung de oameni care îşi lăsaseră urmele pe carte. Oare câţi credincioşi catolici o ţinuseră în mâini în ultimele două secole, înainte de a-şi croi drum spre ea? Exista dinainte de Revoluţia franceză, dinainte de naşterea lui Napoleon, dinainte ca Ludovic al XVI-lea şi Maria Antoaneta să îşi piardă capetele în numele libertăţii, dinainte ca părinţii Evei să vină în Franţa, crezând că astfel vor duce o viaţă liberă, cu mai multe şanse. Şi iat-o acum, în mâinile unei evreice mândre, într-o biserică unde Dumnezeu privise cum se dezlănţuie forţele răului şi ale perfidiei.

Eva şi-a înghiţit lacrimile şi a deschis cartea la pagina doi, pagina lui Rémy. Ştia exact ce voia să îi spună, ce ar fi trebuit să îi spună în căsuţa aceea de la marginea Franţei, în urmă cu numai câteva zile. Cu o mână tremurândă, a desenat pe primul rând o steluţă peste é-ul din *étoit*, apoi un punct deasupra p-ului din *prions*. La pagina următoare a adăugat un alt punct peste o-ul din *recevoir*, iar la pagina patru a lăsat un punct deasupra literei *u* din *leurs*. A continuat astfel pe paginile rezervate lui Rémy – şase, nouă, paisprezece, douăzeci şi doi, treizeci şi cinci şi aşa mai departe – până ce a reuşit să spună ceea ce voia să spună: Épouse-moi*. Je t'aime*.

A închis cartea după ce a desenat un punct peste primul *m* de la pagina 611; nu erau destule pagini rămase pentru ultimul *e*, dar era de ajuns pentru a reconstitui mesajul: Însoară-te cu mine. Te iubesc. Când a băgat cartea la locul ei, şi-a lăsat mâna să zăbovească pe cotor timp de numai o secundă. O va găsi Rémy? Va afla că îl iubeşte? Sau cartea nu va însemna nimic în cele din urmă?

Chiar atunci, s-a auzit un zgomot la uşă, iar Eva şi-a retras în grabă mâna de pe raft. Era prea târziu, şi-a dat ea seama, prea târziu pentru tot. Când Joseph a intrat în cameră, strângând în mână un pistol, Eva s-a lipit de perete. Nu avea cu ce să se apere, în afară de cărţi. A bâjbâit în spatele ei şi a prins între

degete cotorul unei *Biblii* grele. O va împuşca, ştia asta, dar nu voia să se dea bătută fără luptă.

— Joseph, a murmurat ea.

Chipul lui s-a schimonosit când a pătruns în spaţiul pe care altădată Eva îl împărţea cu Rémy.

— Eva, eşti mai nesăbuită decât mi-am închipuit. Te-ai întors? În singurul loc unde ştiai că te-aş putea găsi?

Ea a tras adânc aer în piept, tremurând.

— Am fost nevoită.

Chiar dacă murea azi, aici, lucru care era aproape sigur, Rémy va afla că l-a iubit.

— Ştii, nu te-am înţeles niciodată, Eva Traube, nici când eram la Paris, cu ochii tăi mari şi nasul îngropat în cărţi, de parcă lumea de dincolo de paginile cărţii nu ar conta. Ai fost mereu o pasăre ciudată, nu-i aşa? Şi crezi că nu vedeam cum mă priveai? La fel ca toate celelalte. Te-aş fi putut avea, dacă aş fi vrut, oricând.

Eva i-a ignorat spusele.

— Ce ai făcut, Joseph? Ce i-ai făcut lui Geneviève? Ce i-ai făcut mamei mele?

În ochii lui albaştri luminoşi s-au văzut lacrimi, timp de o clipă, când şi-a ferit privirea.

— Nu am vrut să le fac rău, Eva. Mi-a scăpat de sub control.

— *Ce* ţi-a scăpat de sub control? Cum ai putut să faci aşa ceva, ticălosule?

Când a întors din nou capul, lacrimile dispăruseră, înlocuite de o hotărâre de oţel, care i-a dat fiori pe şira spinării.

— Nu am avut de ales. Nemţii ştiau că fac parte din mişcarea de rezistenţă. Voiau să mă execute, aşa că le-am propus un târg.

— A fost ideea *ta* să lucrezi pentru nemţi?

— Ai fi făcut acelaşi lucru pentru a-ţi salva viaţa.

— Nu, Joseph. Nu aş fi făcut. Nici într-un milion de ani.

El a mijit ochii.

— Oricum, nu ţi-ar fi oferit această şansă. Tu eşti evreică.

— Şi tu eşti evreu!

A clătinat din cap, iar pe buze îi juca urma unui zâmbet încrezut.

— Tata era catolic. Mama era numai pe jumătate evreică. Nemţii au zis că am noroc, încă un strop de sânge evreiesc, iar soarta mi-ar fi fost pecetluită.

— Soarta ţi-a fost pecetluită oricum, Joseph. Chiar crezi că se va găsi un loc pentru tine în Germania, dacă ei câştigă războiul? Nu vor putea niciodată să vadă dincolo de sângele tău evreiesc. Iar dacă va câştiga Franţa, îi vor executa pe trădători.

— Crezi că nu mi-am plănuit totul bine? Nemţii au promis să mă plătească destul încât să dispar după război şi să îmi trăiesc viaţa. Expresia de pe chip i s-a îndârjit. Şi apoi, nu va mai fi nimeni în viaţă care să le spună ce am făcut, Eva.

Ea a înghiţit în sec.

— Prin urmare, ai de gând să mă omori şi pe mine. La fel cum ai omorât-o pe mama.

Lumina din ochi i-a pierit.

— Nu am vrut să se întâmple aşa. Am ţinut la mama ta, Eva, chiar am ţinut. A fost mereu bună cu mine. Doar că s-a aflat la locul nepotrivit. Veniseră după *madame* Barbier şi, după ce au arestat-o şi pe mama ta, m-au întrebat dacă o cunosc. Voiam să neg, dar ea m-a implorat să o ajut. Mi-a spus pe numele meu adevărat, proasta! După aceea, nu am mai putut nega că o cunosc, mai ales că deja era evident că este mama ta. Şi a refuzat să le spună nemţilor ce ştia, Eva. Poate ar fi trimis-o în est, în loc să o execute, dacă le-ar fi spus unde plecaseşi. A fost vina ei.

— Nimic din ceea ce s-a întâmplat nu a fost din vina ei, a zis Eva, stăpânindu-şi nodul din gât. Dar Geneviève?

Joseph şi-a încordat maxilarul.

— Dacă lucrurile ar fi stat altfel, poate am fi avut o şansă. Dar trebuia să aflu unde erai. Tu eşti biletul meu spre o nouă viaţă, Eva. Pe Gaudibert l-am dat deja. Tu eşti a doua jumătate a înţelegerii. Dacă te dau pe mâna germanilor, dacă le-o dau pe evreica din spatele celei mai mari operaţiuni de falsificare din zonă, voi putea trăi. Înţelegi dilema mea, da? Geneviève deţinea informaţii şi a refuzat să mi le dea. Nu am vrut decât să o ameninţ, dar era egoistă. I-am spus că singurul lucru care îmi poate salva viaţa este să te dau pe mâna lor, iar ea a refuzat să o facă.

— Aşa că ai împuşcat-o în stomac şi ai lăsat-o să moară?

— Este păcat că a trebuit să se termine aşa.

— Eşti un monstru.

El şi-a ferit privirea.

— Ştiam că nu vei înţelege. Cum ai putea? Voi, evreii, nu aveţi nici un viitor aici, în Franţa, dar eu am. Cu siguranţă, înţelegi asta.

Eva simţea furia care se ridica în ea fierbinte şi puternică. Şi-a reamintit că trebuie să rămână calmă.

— Şi acum ce se va întâmpla, Joseph?

— Tu îmi vei spune tot ce ai făcut aici în ultimul an. Ştiu de unde primeşti hârtiile, desigur – şi le-am spus nemţilor totul despre rezervele de la aliaţi paraşutate de avioane algeriene –, dar cum de sunt atât de convingătoare documentele? Încerc de luni întregi să obţin informaţia de la Gaudibert şi de la *père* Clément, dar sunt amândoi prea precauţi, prea rezervaţi. Gaudibert a refuzat să îţi dea de gol secretul până şi sub tortură! Cum faceţi tu şi Rémy de ştergeţi datele? Cum copiaţi ştampilele atât de bine şi de repede, până când germanii îşi schimbă metodele şi cerneala? Care sunt celelalte reţele cu care lucraţi? Care sunt contactele voastre? Nemţii vor să ştie, ca să poată lichida toate birourile de falsificatori din Franţa. Dacă le duc informaţia aceasta, mă vor lăsa să plec din Aurignon, să încep o viaţă nouă.

— Eşti un prost dacă ai impresia să îşi vor ţine promisiunea, Joseph. Te vor ucide.

El a clătinat din cap.

— Tu nu ştii nimic. Aşadar, ce alegi? Crede-mă, îţi va fi mai uşor dacă îmi dai mie informaţiile.

— De ce ţi-aş spune, delator ticălos ce eşti?

— Pentru că, dacă nu o faci, te dau pe mâna germanilor, iar ei te vor bate până ce vor scoate totul de la tine. Te vor tortura până ce le vei implora mila, până ce îi vei ruga să îţi tragă un glonţ în cap. Eu sunt un prieten vechi, Eva. Prefer să te văd murind în pace. Ajută-mă, iar eu te voi ajuta pe tine.

— Aşa cum ai ajutat-o pe Geneviève?

Ceva a trecut peste chipul lui Joseph timp de o clipă, ceva care semăna a regret. Apoi, la fel de repede cum apăruse, a dispărut.

— Ţi-am zis, s-ar fi putut salva. Aş fi luat-o cu mine. Dar nu m-a iubit destul. Este numai vina ei.

— Este vina *ei*?

Furia bolborosea în Eva şi, înainte să aibă timp să se răzgândească, a scos de pe raftul din spatele ei *Biblia* cea grea şi a aruncat-o spre el cu toată puterea. El a ridicat mâna ca să pareze lovitura, dar surpriza l-a făcut să apese pe trăgaci. Glonţul a trecut pe lângă umărul drept al Evei atât de razant, încât aproape l-a simţit. Când Joseph s-a îndreptat, deasupra sprâncenei drepte avea o mică pată de sânge, iar pe buze, un rânjet dispreţuitor. Cel puţin reuşise să îl rănească, chiar dacă era ultimul lucru pe care îl va mai face.

— Ah, Eva, vei regreta asta, a mârâit el.

Eva şi-a îndreptat umerii şi s-a gândit la mama ei, la tatăl ei, la Rémy şi la tot ce pierduse din cauza acestui război.

— Am mai multe regrete decât ţi-ai putea tu închipui. Dar faptul că te-am lovit nu va face parte dintre ele.

El a ridicat din nou arma.

— Spune-mi despre falsificări, Eva, sau te voi tortura eu însumi. Grozav mi-ar mai plăcea, vită ridicolă! Îl vei da pe mâinile noastre pe nepreţuitul tău Rémy şi pe toţi ceilalţi.

— Aş prefera să mor, Joseph.

— Ah, de murit, vei muri. Rămâne de văzut însă cât te va durea. Dacă nu începi să vorbeşti, o să îţi trag un glonţ aici, în picior. Vei sângera încet, până la moarte, şi vei suferi îngrozitor. Voi avea eu grijă de asta.

— Vei plăti pentru asta, pentru tot ce ai făcut, a zis ea şi l-a scuipat.

Chipul i s-a întunecat, iar în ochii pe care altădată îi crezuse atât de frumoşi, acum mocnea furia.

— Nu vreau să fac asta, Eva, dar nu îmi dai de ales. Ai zece secunde să te hotărăşti – şi îţi acord acest timp numai datorită vechii noastre prietenii, înţelegi – dar, dacă te arăţi la fel de încăpăţânată când termin de numărat, mă tem că nu îmi

rămâne de făcut decât să apăs pe trăgaci. Este clar? Zece, nouă, opt...

— Du-te dracului, Joseph.

În timp ce el număra secundele, a închis ochii şi a început să se roage – nu ca să supravieţuiască, căci ştia că nu mai avea nici o şansă.

— ...şapte, şase, cinci...

În schimb, Eva se ruga să aibă puterea şi tăria sufletească de a-şi da ultima suflare fără să trădeze pe nimeni. Nimeni nu mai trebuia să moară din cauza ei, nu mai putea suporta acest gând.

— ...patru, trei, doi...

Când Joseph a ajuns la capătul numărătorii inverse, Eva s-a încordat în aşteptarea durerii care ştia că urmează, a agoniei care urma să fie numai începutul.

Când a răsunat împuşcătura, s-a auzit ca o explozie. A reverberat în cameră, iar urechile i-au ţiuit. I-a luat o fracţiune de secundă să îşi dea seama însă că nu simţea nimic. Oare ratase ţinta? Ochii i s-au deschis imediat şi a rămas cu gura căscată.

În faţa ei, pe podea, Joseph zăcea întins pe burtă, cu capul sucit într-o parte, cu ochii deschişi, gura căscată, iar în ceafă avea o rană de glonţ din care se scurgea sânge.

Deasupra sa, cu fumul ridicându-se încă din pistolul pe care îl ţinea în mână, stătea Erich, îmbrăcat în uniformă nazistă completă, cu ochii aţintiţi asupra Evei.

— Trebuie să pleci, Eva, a zis el. Pleacă chiar acum. Vin după tine.

Ea a început să tremure în timp ce îl privea, în stare de şoc, nevenindu-i să creadă.

— Cum...?

— Joseph m-a trădat şi pe mine. Superiorii mei ştiu că i-am ajutat pe cei din Rezistenţă. Mi-a spus un prieten şi am reuşit să fug înainte să mă aresteze. Am venit aici să îl avertizez pe *père* Clément. Nu l-am găsit, dar am auzit vocea lui Joseph şi apoi împuşcătura din urmă cu câteva clipe.

— M-ai salvat.

El a zâmbit slab.

— Cel puţin, am făcut un lucru de care mă voi putea simţi mândru când îmi voi întâlni Creatorul.

— Ce vrei să spui, Erich? Vino cu mine, repede. Putem fugi împreună.

— Este prea târziu pentru mine. Dar nu şi pentru tine. Fugi, Eva. Salvează-ţi viaţa. Nu îţi face griji, le distrag eu atenţia timp de câteva minute. Este singura şansă pe care o ai.

— Erich...

— Înainte de a veni la *père* Clément să mă confesez, am făcut lucruri care nu pot fi iertate, Eva. Am ajuns să accept ce îmi rezervă eternitatea. Însă ştiind că ultimul meu act a fost salvarea ta, acest lucru îmi va da un strop de pace la final. Te rog, dă-mi voie ca viaţa mea să însemne măcar atât.

Deodată, a înţeles ce spunea.

— Erich, nu!

S-a repezit spre el, dar el s-a retras, scuturând din cap.

Atunci s-au auzit voci venind din afara bisericii, voci ridicate, care dădeau ordine scurte în germană.

— Să ai o viaţă frumoasă, Eva, a şoptit Erich, iar apoi, fără nici o ezitare, a închis ochii, a dus pistolul la cap şi a apăsat pe trăgaci.

Când a căzut la podea, Eva şi-a înăbuşit un strigăt, dar într-o clipită şi-a dat seama ce avea de făcut. Erich crease confuzia care îi va permite să scape. Astfel, cu câteva clipe înainte ca naziştii să pătrundă în biserică, a ţâşnit afară din biblioteca secretă şi s-a băgat sub o strană, ţinându-şi respiraţia în timp ce o duzină de cizme negre au trecut în goană pe lângă ea, repezindu-se spre trupurile neînsufleţite ale lui Erich şi Joseph. A aşteptat până ce au intrat cu toţii în mica încăpere, exclamând unii spre alţii uluiţi, apoi s-a strecurat afară de sub strană şi s-a îndreptat în tăcere şi în mare grabă spre uşa din spate a bisericii. A aruncat o ultimă privire spre Iisus aflat deasupra altarului şi a spus o scurtă rugăciune pentru sufletul lui Erich înainte de a ieşi în noaptea îngheţată de afară.

Iar apoi, aşa cum o îndemnase Erich, a profitat de întuneric şi a fugit să îşi salveze viaţa.

Capitolul 30

Şaisprezece luni mai târziu
Iunie 1945

Lumina pălea pe bulevardul Raspail din Paris într-o caldă după-amiază de iunie, în timp ce Eva se îndrepta, pentru ceea ce îi părea a fi a suta oară, spre Hôtel Lutetia, ambiţioasa capodoperă albă ca zăpada, în stil *art-nouveau* din Saint-Germain-des-Prés, care fusese odată raiul scriitorilor şi al artiştilor. Războiul îl transformase în altceva, în sediul spionilor şi al experţilor în tortură aflaţi în solda Abwehr-ului[19] german, dar Parisul fusese eliberat în urmă cu zece luni, iar în aprilie, măreţul hotel îşi asumase un nou rol, acela de centru de repatriere pentru refugiaţii din lagărele de concentrare germane.

Eva se întorsese la Paris, din Elveţia, în toamna anului 1944, cu două luni după eliberarea oraşului, şi rătăcise pe străzi, sperând să găsească pe cineva pe care îl cunoştea din viaţa ei dinainte, cineva care să îi spună ce se întâmplase cu tatăl ei. Dar nu era nimeni. Nimic. O familie necunoscută de francezi locuia în apartamentul ei, dar nu mai rămăsese nici unul dintre vechii vecini. A început să meargă în fiecare zi la Biblioteca Mazarin, unde aştepta pe trepte, în speranţa că Rémy va veni după ea, dar pe măsură ce treceau zilele, iar lunile se făceau tot mai friguroase, a început să recunoască în sinea ei că probabil el nu supravieţuise războiului. Aproape nimeni nu supravieţuise.

Monsieur Goujon, fostul şef al tatălui ei, o ajutase să găsească o slujbă cu jumătate de normă ca reparatoare de maşini de scris, aşa cum făcea altădată tatăl ei, iar munca aceasta îi permitea să plătească chiria unui minuscul studio în arondismentul şapte. Încă nu se putuse decide să se întoarcă la Aurignon, deşi ştia că o va face într-o zi, când va fi mai

[19] Serviciul de informaţii şi contrainformaţii al armatei, ce a funcţionat pe lângă Marele Stat Major german între 1919 şi 1944.

puternică, iar călătoriile cu trenul spre zona rurală, distrusă de război, vor fi reluate. Simţea nevoia să afle dacă *père* Clément supravieţuise, dacă *madame* Noirot, *madame* Travere şi *madame* Trintignant scăpaseră cu viaţă după război. În adâncul sufletului, ştia că răspunsul era cel mai probabil nu, dar încă nu putea să înfrunte realitatea. Cât timp aştepta la Paris, îşi putea închipui că erau toţi bine, sănătoşi. În plus, îi spusese lui Rémy că se vor întâlni aici. A pleca, fie şi numai pentru câteva zile, ar însemna să recunoască faptul că el nu mai era.

În primăvară, evrei murdari, în zdrenţe, care petrecuseră războiul în lagărele de concentrare din est, începuseră să se întoarcă. Cei care îşi pierduseră rudele cercetau cu atenţie chipurile acestor schelete ambulante, încercând să îi regăsească pe cei pe care crezuseră că nu îi vor mai vedea niciodată. Uneori aveau loc revederi fericite. De cele mai multe ori însă, supravieţuitorii întorşi aflau că toţi cei dragi pieriseră, iar recompensa primită după ce înduraseră chinurile iadului era un reînnoit sentiment de disperare şi pierdere.

Când Hôtel Lutetia a început procesarea refugiaţilor, mai era speranţă. Crucea Roşie şi-a stabilit acolo sediul, iar ei păstrau liste atent întocmite cu foştii prizonieri şi cu cei care îi căutau. Toţi cei care supravieţuiseră primeau mâncare, o locuinţă temporară, două sute de franci şi un cupon pentru un costum nou. Eva afişase o fotografie preţioasă cu tatăl ei, iar în fiecare zi se posta în faţă cu o pancartă pe care scria numele lui, sperând că cineva îi va putea oferi un răspuns despre soarta lui. Ştia că este mort, o simţea în adâncul sufletului. Dar avea nevoie ca cineva să rostească cuvintele, ca să poată încheia în mod oficial acest capitol din viaţa ei. Speranţa era un tâlhar periculos, care îi fura ziua de azi cu promisiunea unui mâine ce nu avea să vină niciodată.

Sute de oameni se perindau pe uşile hotelului în fiecare zi, iar Eva scruta cu atenţie toate chipurile şi devenise indiferentă la corul de lacrimi şi la sângele închegat pe hainele lor dungate, de deţinuţi. Dar nu se putea opri să mai vină cât timp nu primea un răspuns.

Iar apoi, pe patru iunie, a primit în sfârşit unul. Cerceta obosită ochii refugiaţilor, când cineva i-a rostit numele cu o

voce pe care abia dacă o recunoştea. I-a tresărit inima şi, când a întors capul, a privit la chipul unui bărbat care nu putea cântări mai mult de cincizeci de kilograme. Obrajii îi erau scofâlciţi şi parcă scobiţi în oase; părul îi încărunţise, iar barba îi părea făcută din petice. Dar l-a recunoscut pe loc.

— Tatuś? a şoptit ea, temându-se să îl atingă, gândindu-se că este doar o iluzie care se va risipi în faţa ochilor ei.

— Chiar tu eşti, *słoneczko?* a întrebat el, vocea lui fiind acum un ecou hârşâit al vocii de altădată.

Nu a putut decât să încuviinţeze din cap, iar când a strâns-o în braţe, trupul lui i s-a părut fragil şi necunoscut, dar puterea dragostei sale a semănat cu o reîntoarcere acasă. I-a plâns în hohote pe umăr, iar el şi-a amestecat lacrimile cu ale ei. Într-un final, când s-au desprins unul de altul, ea l-a regăsit pe tatăl pe care îl cunoscuse altădată în ochii lui căprui, înţelepţi.

— Şi mama ta? a întrebat-o el. Unde este mama ta?

— Oh, Tatuś, a reînceput ea să plângă. A murit. Iarna trecută.

Ochii lui s-au umplut de lacrimi.

— Am simţit-o, să ştii. O voi plânge, Eva, dar îi voi mulţumi lui Dumnezeu toată viaţa că tu ai supravieţuit.

— Îmi pare atât de rău, Tatuś. Regret din tot sufletul că ea a murit, iar eu am supravieţuit.

— Ah, *słoneczko*, Dumnezeu are un plan pentru tine. Pentru fiecare dintre noi, i-a zis Tatuś, ştergându-i lacrimile. Întotdeauna trebuie să mergem mai departe.

□

A durat o săptămână până ce Eva a putut să îi spună lui Tatuś ce se întâmplase cu mama ei, iar când el a plâns şi i-a spus că nu este vina ei, nu a găsit puterea de a-l crede, nici când el i-a repetat că Mamusia a fost foarte mândră de ea.

— Nu îşi dorea pentru tine decât o viaţă fericită, a zis Tatuś. Ar fi atât de fericită să afle că ai supravieţuit.

— Tatuś, nu i-am adus decât dezamăgiri.

— Nu este adevărat, Eva.

— Ba da.

A rămas tăcut cât timp i-a spus povestea lui Rémy, despre cum s-a îndrăgostit de el în ciuda opoziţiei mamei sale, cât de

furioasă fusese Mamusia în legătură cu acest lucru şi multe alte alegeri făcute de Eva.

— Am dezamăgit-o, Tatuś, a concluzionat ea nefericită. Dacă aş fi ascultat-o, poate că ar fi în viaţă astăzi.

— Dacă ai fi ascultat-o, *słoneczko*, ai fi moartă şi tu, căci i-ai fi urmat sfatul şi te-ai fi aruncat în braţele lui Joseph Pelletier. Expresia de pe chipul lui era gravă. Faptul că ţi-a fost mamă nu înseamnă că avea dreptate.

— Dar dacă aş fi respectat-o…

— O respecţi şi pe ea, şi pe mine, în fiecare zi fiind un om bun, aşa cum te-am educat noi.

Eva şi-a acoperit faţa cu mâinile, iar Tatuś a mângâiat-o cu blândeţe pe spate.

— Pe acest Rémy îl mai iubeşti? a întrebat-o el după câteva clipe.

— Sunt sigură că a murit, Tatuś.

— La fel ai crezut şi despre mine, nu-i aşa? Şi când colo, iată-mă. A făcut o pauză, apoi a continuat. Ştii, părinţii mamei tale nu voiau să o lase pe fiica lor să se căsătorească cu mine.

Eva a ridicat ochii spre el.

— Chiar aşa?

— Ziceau că sunt prea sărac, că nu îi voi putea oferi o viaţă bună. Voiau să o mărite cu un bărbat pe nume Szymon Lozinski, fiu de doctor. Dar Lozinski acesta era un om rău şi i-ar fi frânt inima mamei tale. Îmi place să cred că în anii pe care i-am petrecut cu ea am făcut-o fericită.

— Ai făcut-o, Tatuś. A fost fericită.

El a zâmbit.

— Ce vreau să spun este că fiecare părinte vrea tot ce este mai bine pentru copilul său. Dar cu toţii ne facem vinovaţi de a privi lucrurile prin lentila propriei vieţi. Uneori, uităm că trebuie să vă trăiţi propria viaţă.

— Dar religia lui Rémy? Mamusia spunea că a-l iubi înseamnă a trăda credinţa evreiască, mai ales într-un moment când se încerca ştergerea noastră de pe faţa pământului.

— Nu trădezi pe nimeni dacă îţi urmezi chemarea inimii, a spus Tatuś ferm. În adâncul sufletului tău, şi tu ştii asta.

Pentru că ea nu a răspuns, s-a aplecat spre urechea ei şi i-a şoptit:

— Du-te, Eva. Întoarce-te la Aurignon şi vezi dacă cineva de acolo ştie ce s-a întâmplat cu el. Este singurul mod în care vei avea linişte, iar orice om merită să aibă parte de linişte.

— Vrei să vii cu mine, Tatuś?

— Nu, Eva, nu pot, a zis el, cutremurându-se. Nu suport ideea de a mă mai urca într-un tren. Dar tu du-te. Te voi aştepta aici la întoarcere.

O săptămână mai târziu, când Eva a coborât din autobuz la Aurignon, oraşul arăta la fel ca în ziua aceea de vară a anului 1942, când ea şi mama ei au ajuns acolo prima oară. Florile erau larg deschise, parfumul lor plutea în aer, iar străzile erau înviorate de lumina ca de miere şi de mirosul de pin. Eva a închis ochii pentru o clipă şi a tras aer în piept, încercând să şi-o imagineze pe Mamusia stând alături de ea, dar în zadar. Mama ei era suflare de vânt, pierise de mult.

Église Saint-Alban arăta la fel cum şi-o amintea, deşi fusese proaspăt zugrăvită faţă de ultima dată când o văzuse, iar copacii din faţă crescuseră, arcuindu-se deasupra intrării ca un baldachin de primire. Soarele se prefira printre ei când Eva s-a apropiat de intrare.

Înăuntrul bisericii era linişte, dar statuia atât de familiară a lui Iisus pe cruce era în acelaşi loc.

— Bine te-am regăsit, a şoptit ea, simţind că salută un vechi prieten.

Stranele fuseseră recondiţionate, biserica zugrăvită şi renovată, ca şi cum toate lucrurile petrecute aici nu ar fi fost decât un vis urât.

A verificat confesionalul din spate şi biroul din dosul altarului, dar era singură. A tras aer în piept şi s-a apropiat de uşa bibliotecii secrete. Avea încă cheia, dar când a băgat-o în broască, uşa nu s-a deschis. A încercat din nou, zgâlţâind cheia, dar nu a mers nici aşa. Curajul a părăsit-o.

— Eva?

Vocea venea din spatele ei, iar când s-a răsucit pe călcâie, a simţit un val de uşurare. Era *père* Clément, iar el se uita la ea de parcă o vedea prin vis.

— Tu eşti cu adevărat? a întrebat-o.

Şi ei i se părea că vede o stafie. Era umbra celui care fusese odată, cu cincisprezece kilograme mai slab, părul nisipiu încărunţit şi sutana care îi atârna neglijent pe trupul lui scheletic. Dar era aici, viu, iar Eva abia se mai ţinea pe picioare, gata să se prăbuşească sub greutatea valului de uşurare.

— *Père* Clément, a şoptit ea.

— Eva, tu eşti. S-a apropiat şi a tras-o spre el, îmbrăţişând-o. Eram convins că ai murit.

— Şi eu m-am temut că dumneata ai murit.

I-a inspirat mirosul atât de cunoscut, de tămâie şi de pin. Se mai simţea un miros, un iz de fum, ca şi cum ar fi trecut prin foc.

— Ce s-a întâmplat cu dumneata?

El s-a tras înapoi şi a îndreptat spre ea un surâs slab.

— Am petrecut ceva timp ca oaspete al Germaniei în Polonia.

— Îmi pare tare rău.

El a dat din mână.

— Dar am reuşit să mă întorc, asta-i tot ceea ce contează. Biserica a rămas închisă cât am fost plecat, aşa că m-am bucurat că am putut să o repar şi să o redeschid. Dar tu, Eva? Ai ajuns în Elveţia?

A răspuns dând din cap şi i-a povestit pe scurt despre întoarcerea ei la Paris şi reîntâlnirea cu tatăl ei. Apoi, pentru că nu mai putea aştepta, i-a pus întrebarea care îi ardea inima încă din noaptea aceea friguroasă de iarnă, petrecută în umbra libertăţii oferite de Elveţia.

— Dar Rémy, *père* Clément? Ce s-a întâmplat cu el?

După umbra care a trecut peste chipul lui *père* Clément şi durerea care i-a umplut ochii, Eva a înţeles răspunsul înainte ca el să îl rostească.

— Of, Eva, nu ştii. A întins o mână spre ea. Îmi pare rău, draga mea. Nu a supravieţuit.

O ştiuse, căci dacă ar fi fost în viaţă, ar fi căutat-o. Dar până în această clipă nu îşi dăduse seama că încă se agăţa de această speranţă absurdă. Tot trupul i-a îngheţat şi s-a prăbuşit în genunchi într-o mişcare ce a perceput-o încetinită, ca şi cum genunchii i s-ar fi prefăcut în cârpe. Simţea sângele care îi

gonea prin vene, lacrimile care îi usturau ochii, aerul suspendat în plămânii sugrumaţi, golul dureros din inimă, acolo unde altădată sălăşluia speranţa unui viitor.

— Nu, a şoptit ea în cele din urmă, după care a început să înghită aer cu sorbituri disperate, incapabilă să controleze tremurul care îi zguduia întreg corpul, iar *père* Clément a îngenuncheat alături şi a mângâiat-o pe spate, în vreme ce ea plângea cu hohote în palme. Ce s-a întâmplat? a întrebat când a putut să respire din nou. Ce s-a întâmplat cu el?

— S-a întors la Aurignon, a zis *père* Clément rostind cuvintele încet. L-am zărit de două ori în apropiere de centrul oraşului, dar de fiecare dată s-a prefăcut că nu mă cunoaşte. Mai târziu am aflat că îl urmărea pe un jandarm pe nume Besnard, un enoriaş căruia i-am botezat copiii.

Eva a clipit de câteva ori.

— Mi-l amintesc.

Era jandarmul care se holba la ea, cel ale cărui priviri stăruitoare o nelinişteau, deşi încercase să se convingă că totul era în imaginaţia ei.

Père Clément a încuviinţat din cap şi a tras aer în piept.

— Se pare că Besnard îşi trăda colegii ofiţeri, cei care le arătau înţelegere francezilor, raportându-i comandantului neamţ. Se apropia tot mai mult de familiile unor *maquisarzi*. Rémy fusese trimis să îl captureze înainte de a provoca mai mult rău.

Eva abia mai putea respira.

— Ce s-a întâmplat?

— Cineva l-a prevenit pe Besnard, aşa că era bine înarmat când l-a găsit Rémy. Din câte am înţeles, s-a dat o luptă în faţa hambarului unde a murit Geneviève, iar amândoi au pierit.

Eva a început să plângă.

— Când?

— În prima săptămână din iunie a anului 1944.

La patru luni după fuga ei. Dacă ar fi aşteptat mai mult, l-ar mai fi văzut o ultimă oară pe Rémy? L-ar fi putut convinge să nu se lase prins în capcană? Să rămână cu ea? Ştia că aceste întrebări o vor bântui veşnic.

— A fost... a fost îngropat aici?

Père Clément a clătinat din cap.

— *Maquisarzii* se îngrijeau de ai lor, Eva. Au venit să îi ia trupul înainte de a fi pângărit de germani. Îmi pare rău. A ezitat, apoi a adăugat: am rostit ritualul de îngropăciune pentru el, chiar şi aşa.

— Ar fi însemnat mult pentru el, cred.

Timp de o clipă, a rămas tăcută, imaginându-şi o lume fără Rémy. Era uimitor că soarele continuase să strălucească, că Pământul continuase să se învârtă, ca şi cum nimic nu s-ar fi schimbat. Realitatea faptului de a fi mort de mai bine de un an părea acum imposibilă.

— Îmi pare foarte rău, Eva. Ştiu cât de mult l-ai iubit.

— Dacă i-aş fi spus că vreau să mă căsătoresc cu el...

— Nu face asta, a zis *père* Clément, întrerupând-o. Sfârşitul ar fi fost acelaşi, copila mea. Tot ar fi luptat. Simţea că este datoria lui. A murit un erou al Franţei.

— Un erou al Franţei, a repetat ea în şoaptă. Dar ceilalţi? *Madame* Noirot? *Madame* Travere?

— Amândouă, trimise în est. Nici una nu s-a mai întors.

— Dar *madame* Trintignant? Măcar ea a supravieţuit?

Preotul a oftat.

— Mă tem că a fost prinsă la graniţă când încerca să fugă în Elveţia. A murit în închisoare.

Eva a clătinat din cap. Numărul de vieţi pierdute era aproape inimaginabil. S-a gândit de Rémy, stând în faţa hambarului albastru, ştiind că poate merge înspre propria-i moarte. Murise ştiind că ea îl iubea? Sau murise crezând că răspunsul ei va rămâne pentru totdeauna nu?

— *Père* Clément? Rémy s-a întors în biblioteca secretă înainte de a muri? S-a uitat în Cartea copiilor pierduţi?

Ceva s-a schimbat pe chipul preotului.

— Eva, mă tem că nu ştiu.

— Poţi să îmi descui uşa? Trebuie să văd cartea.

Deodată, părea cel mai urgent lucru din lume. Oare Rémy citise mesajul ei? Îi lăsase şi el unul?

— Te rog, *mon père*.

Dar preotul nu s-a mişcat din loc, iar tristeţea de pe chip i s-a adâncit.

— Eva, biblioteca a fost jefuită de naziști în jurul datei când Rémy şi-a pierdut viaţa. Era clar că războiul este pierdut, iar ei se retrăgeau, dar voiau să ducă tot ce puteau în Germania. Mai multe case particulare au fost prădate, ca şi librăria lui *madame* Noirot, dar biblioteca noastră secretă a suferit cele mai mari pierderi, poate pentru că li s-a părut foarte valoroasă colecţia noastră de cărţi vechi religioase.

— Ne-au luat cartea? Cartea copiilor pierduţi? a şoptit ea.

El a dat încet din cap în semn că da.

Au podidit-o din nou lacrimile. Era o nouă lovitură devastatoare. Acum, nu doar că nu îl va mai vedea niciodată pe Rémy, dar nici nu va afla dacă murise ştiind că ea voia să se căsătorească cu el. Şi nici nu mai avea lista sutelor de copii ale căror nume fuseseră schimbate, cei al căror trecut voia cu disperare să nu fie uitat. Pierderea cărţii o resimţea ca pe o moarte a speranţei.

— Pot rămâne singură în bibliotecă câteva clipe? a întrebat.

— Am schimbat broasca şi am încuiat-o bine când m-am întors la Aurignon, a zis *père* Clément. Mi-a fost prea greu să mai intru acolo. Îmi amintea de tine, de Geneviève şi de Rémy şi de toate lucrurile pe care am reuşit să le facem acolo, dar şi de cele pe care le-am pierdut.

Eva a lăsat capul în jos.

— De asta simt nevoia să îmi iau la revedere.

Père Clément a încuviinţat din cap şi a condus-o spre încăperea bine ştiută. A scos o cheie de sub sutană şi i-a deschis uşa.

— Voi fi afară, a zis el, strângând-o de umăr. Poţi să stai cât pofteşti.

Eva a avut nevoie de câteva secunde pentru ca ochii să i se obişnuiască cu lumina slabă. Nu se gândise să îi ceară un felinar lui *père* Clément. Dar lumina soarelui se revărsa înăuntru sub formă de panglici înguste dinspre vitraliile de deasupra capului, aşa cum făcuse întotdeauna, iar Eva s-a simţit oarecum alinată de strălucirea bine cunoscută.

Însă acesta era singurul lucru pe care îl recunoştea în încăpere. Masa unde lucrase odată dispăruse, la fel şi scaunele plasate în jurul ei. Rafturile erau aproape goale, numai o sută şi

ceva de cărţi rămânând din miile care altădată se înşiruiau de-a lungul pereţilor. Un strat fin de praf făcea ca locul să pară bântuit de stafii, iar când Eva şi-a trecut palmele peste volumele rămase, a cuprins-o un sentiment de tristeţe.

Nemţii luaseră tot ce avea până şi cea mai mică valoare, lăsând în urmă numai volumele cu aspect mai nou. Erau câteva cărţi de rugăciuni tipărite prin anii 1920, câteva *Biblii* mai noi şi o colecţie de texte teoretice cu cotoare atât de jerpelite, încât nu mai puteau fi de folos nimănui. Păreau stinghere singure pe rafturi, lipsite de fraţii şi de surorile cu care petrecuseră anii, iar Eva s-a simţit cuprinsă de un val de durere care ştia că nu are nici o explicaţie logică.

Le-a mângâiat cu palmele, rostind ceea ce ştia că este un ultim rămas-bun pentru aceşti vechi prieteni care se odihneau într-un loc pe care ştia bine că nu îl va mai revedea. Dar când s-a apropiat de capătul unui şir de *Biblii* care îi erau cunoscute, s-a oprit brusc, cu degetele pe cotorul zdrenţăros al unui volum care nu îşi afla locul aici.

L-a tras în afară şi s-a uitat la copertă. Era o ediţie în limba engleză a Aventurilor lui Tom Sawyer, o carte despre care îi vorbise odată lui Rémy în timp ce lucrau unul lângă celălalt, la două luni după sosirea ei la Aurignon. O întrebase despre tatăl ei, iar ea îi povestise despre toate cărţile care se înşiruiau odată în frumoasa lui bibliotecă de acasă. „Ştiai”, l-a întrebat ea, „că *Aventurile lui Tom Sawyer* este unul dintre primele romane dactilografiate? Este unul din obiectele cele mai preţuite de tatăl meu. Aveam un volum, dar am fost nevoiţi să îl lăsăm în urmă. Nu-i ciudat că acesta este unul dintre lucrurile de acasă cărora le duc cel mai mult dorul?”

Cu precauţie, a deschis coperta cărţii şi a rămas fără suflare. Acolo, pe pagina de titlu, era un mesaj, în caligrafia neglijentă a lui Rémy.

Pentru E: Am găsit această carte la Paris. Într-o zi, îţi voi cumpăra un volum mai acătării. R

4 iunie 1944

Eva a citit mesajul o dată, de două ori, de trei ori, căutând un înţeles, un cod, dar cuvintele erau numai cuvinte, un ultim gest de bunătate din partea unui bărbat care se gândise la ea înainte

de a muri. Dar oare îi lăsase un mesaj şi în Cartea copiilor pierduţi? Sau era grăbit şi se oprise numai cât era necesar pentru a-i lăsa acest dar? Şi de ce i-l lăsase aici, dacă ştia că plecase deja spre Elveţia? Oare pentru că se gândea că ea se va întoarce aici, dacă va supravieţui războiului?

Câteva ore mai târziu, în trenul ce mergea spre Paris, după ce îşi luase rămas-bun de la *père* Clément pentru ultima oară, frunzărea absentă prin cartea lui Twain, ultimul dar al lui Rémy, când s-a oprit deodată asupra unui pasaj din capitolul şaptesprezece. Deasupra primei litere din primul cuvânt era un semn – un punctuleţ – iar asta i-a atras atenţia, căci şi-a amintit pe loc de semnele pe care le lăsaseră în Cartea copiilor pierduţi.

Una câte una, alte perechi de ochi priviră încotro privea preotul, pentru ca, în cele din urmă, aproape într-o pornire, parohia întreagă să se ridice în picioare, holbându-se la cei trei băieţaşi morţi, care se apropiau de-a lungul cărării dintre bănci. Tom în frunte, după el Joe şi în coadă Huck, cu hainele mai zdrenţuite şi mai mototolite ca oricând, cu capul plecat şi zâmbind prosteşte. Stătuseră ascunşi în galeria nefolosită, ascultând predica la propria lor înmormântare![20]

Eva a rămas cu ochii holbaţi la pagină, iar inima îi bătea cu putere. În poveste, Tom şi prietenii lui îşi înscenează moartea, o întâmplare despre care Eva uitase cu totul, căci trecuse un deceniu şi jumătate de când citise cartea. Era oare o nebunie să bănuiască că Rémy voise să îi lase un mesaj, un semn subtil că plănuia să facă la fel dacă lucrurile nu mergeau bine? Încerca să îi spună că este viu, că nu trebuie să renunţe la el?

Totuşi, dacă era în viaţă, ar fi căutat-o până acum. Ar fi aşteptat-o pe treptele Bibliotecii Mazarin, aşa cum promisese. Cel puţin s-ar fi întors la Aurignon ca să vorbească cu pe *père* Clément. Nu, era cu totul şi cu totul imposibil. Pata de cerneală de deasupra primului cuvânt din pasajul acesta putea să fie la fel de bine o murdărie întâmplătoare sau un semn fără nici o semnificaţie, lăsat de stiloul unui străin, cu mulţi ani în urmă. Poate că nu era un semn.

---

[20] Mark Twain, Aventurile lui Tom Sawyer, traducere în limba română de Frida Papadache, Litera 2013, pagina 95.

Totuşi, speranţa e un lucru periculos. Creştea ca un câmp de flori sălbatice în sufletul Evei, înflorind în toate spaţiile care fuseseră pline de întuneric şi disperare, până ce a ajuns să creadă cu toată fiinţa ei în posibilitatea ca Rémy să fi supravieţuit totuşi războiului. De aceea, s-a întors la Biblioteca Mazarin, unde şi-a aşteptat prinţul în fiecare zi, dar în zadar, citind şi recitind pasajul din Mark Twain şi rugându-se pentru un miracol.

Un an mai târziu, în iunie 1946, tatăl ei zăcea pe patul de moarte şi o implora să nu mai viseze la o revedere care nu va avea loc niciodată.

— Te rog, Eva, a zis el cu răsuflarea întretăiată. Murea de o moarte lentă şi îngrozitoare, căci plămânii îi erau afectaţi de un cancer care pusese stăpânire pe ce lăsaseră în urmă germanii. Trebuie să îţi alungi tristeţea, speranţa pe care ţi-ai pus-o în întoarcerea lui Rémy al tău, altfel nu îţi vei trăi viaţa.

— Cum să renunţ la el?

— Ah, draga mea Eva, el nu mai este. Tatuś a tuşit din nou, prelung şi tare. Iar cartea pe care ţi-a lăsat-o este doar o carte. Ţii cu dinţii de o fantomă. Nu asta îmi doresc eu pentru tine. Nici mama ta nu ar fi dorit asta. Eu nu l-am cunoscut, dar nici Rémy nu ar fi vrut să trăieşti aşa.

— Dar dacă...

— Eva, te rog. Trebuie să îmi promiţi că te întorci la viaţă.

Eva i-a ţinut mâinile într-ale ei, iar când a părăsit această lume s-a aplecat şi l-a sărutat pe frunte, iar lacrimile îi cădeau ca o ploaie.

— Promit, Tatuś.

Iar apoi a rămas singură pe lume, singură cum nu mai fusese niciodată. L-a îngropat şi, odată cu el, a îngropat speranţa că visele imposibile se pot adeveri. A mai vizitat o ultimă oară Biblioteca Mazarin, într-o după-amiază însorită din toamna aceea şi, când s-a oprit la Les Deux Magots dintr-o toană, ca să bea o cafea pe drum spre casă, s-a trezit angajată într-o discuţie animată cu un turist evreu din America, iubitor de cărţi, venit la Paris pentru a merge pe urmele lui Ernest Hemingway.

Înainte de a gândi bine la ceea ce face, Eva se oferise să îi arate bărbatului – care s-a prezentat drept Louis Abrams –

oraşul, iar la finalul celei de-a doua zile petrecute alături de el şi-a dat seama că se simţea foarte bine. Era o minunată ocazie de a-şi exersa engleza şi o însufleţea de-a dreptul să se afle lângă cineva care respecta cuvântul scris la fel de mult ca ea.

El a sărutat-o pentru prima oară între rafturile Bibliotecii Sainte-Geneviève, unde îşi găsise o slujbă. În a patra zi, chiar înainte de data plănuită a plecării, s-a lăsat într-un genunchi pe când se aflau în Jardin des Tuileries şi a rugat-o să vină în Statele Unite cu el, să îi fie soţie.

— Ştiu că nu ne cunoaştem foarte bine încă, a zis el. Dar voi încerca tot restul vieţii mele să te fac fericită.

A văzut în el un om care îi va fi prieten, un companion interesat de aceleaşi lucruri, care putea înţelege dragostea ei pentru cărţi. Iar în oferta lui de a se căsători, a văzut şansa unui nou început. Tatuś avea dreptate, Rémy nu se mai întorcea. Eva ştia că nu îşi va găsi niciodată pacea aici, în Franţa, unde umbrele a tot ceea ce pierduse o înlănţuiau încă. Aşa că a spus da, iar după o lună se afla pe un vapor cu destinaţia America şi spre o viaţă nouă.

Iar odată cu trecerea anilor a ajuns să îl iubească pe Louis, dar niciodată aşa cum îl iubise odinioară pe Rémy. Însă unele capitole trebuie terminate cumva, iar cartea închisă. După câţiva ani, când a avut un fiu, a înţeles că transformarea ei era completă. Copilul ei nu a cunoscut decât o stafie a persoanei care fusese odinioară. Familia ei nu ştia că luptase pentru Franţa, că fusese o falsificatoare care salvase sute de vieţi, că fusese o femeie care iubise cu toată inima.

Era mai bine aşa, îşi zicea. Trecutul rămăsese în trecut. Dar niciodată, în toţi acei ani, nu l-a iubit pe Rémy mai puţin decât în ziua în care l-a văzut ultima oară. Şi nici nu a încetat să se întrebe ce s-a ales de Cartea copiilor pierduţi sau dacă Rémy văzuse, înainte de a muri, mesajul ei în paginile cărţii.

Capitolul 31

Mai 2005

Bibliotecarul german Otto Kühn arată la fel ca în fotografia care însoţea articolul din *New York Times*. L-am plăcut pe loc, i se citeşte în ochi bunătatea, iar engleza lui este aproape perfectă.

— Îmi pare foarte rău pentru lucrurile pe care le-au făcut germanii, pentru lucrurile pe care le-am luat, zice el odată ce m-am prezentat, conducându-mă prin bibliotecă, spre biroul lui. Şi vreau să vă cer iertare din toată inima pentru furtul acestei cărţi, care a însemnat atât de mult pentru dumneavoastră.

Vreau să o iau la goană înaintea lui, să pun mâna pe carte, să o deschid la pagina care este a mea din 1942, dar mă forţez să respir, să o iau încet. Îmi voi primi răspunsul în curând şi s-ar putea să îmi frângă inima.

— Domnule, răspund eu, nu suntem răspunzători decât pentru ceea ce facem – sau nu reuşim să facem – noi înşine. Nu îmi datoraţi scuze.

— Chiar şi aşa, zice el, a fost o tragedie. Sunt atât de multe cărţi, doamnă Abrams, milioane de cărţi. Nu voi trăi destul de mult ca să îi găsesc pe toţi proprietarii lor. Şi, desigur, mulţi dintre oamenii ale căror cărţi au fost luate sunt morţi de multă vreme. În multe cazuri, este prea târziu.

Deschide uşa biroului său şi, deodată, inima mea o ia la goană, pentru că acolo, în centrul biroului său aglomerat, se află cartea mea. Aş recunoaşte-o oriunde. Simt că îmi sare inima din piept, îmi este greu să respir, să vorbesc.

— Este adevărat, şoptesc eu. Este aici, după toţi aceşti ani. Cartea copiilor pierduţi.

— Ah, da, Nicola – recepţionera noastră – a menţionat că aţi numit-o aşa. Trece în spatele biroului şi ridică cartea. De ce? Şi ce semnificaţie are codul din interior? Sunt nerăbdător să aflu.

Mă adun.

— Iar eu vă voi spune. Dar vă rog, *Herr* Kühn, pot să arunc mai întâi o privire asupra cărţii? Am aşteptat multă vreme acest moment.

— Desigur, desigur, doamnă, Mă iertaţi.

Îmi întinde cartea şi, într-un răstimp de câteva secunde, lumea pare că s-a oprit pe loc, iar eu nu îmi pot smulge privirea de la ea, simţindu-i sub degete pielea caldă şi luxoasă.

Îmi trec degetul mare peste familiarul cotor aurit şi ating locul uzat din colţul din dreapta jos al coperţii, iar deodată amintirile îmi revin năvalnic. Simt mâna lui Rémy cum trece peste mâna mea pe deasupra acestei coperţi în ziua în care l-am cunoscut. Îi aud vocea care îmi şopteşte în ureche, un ecou dintr-un capitol de mult dispărut. Au trecut peste şaizeci de ani de când am văzut această carte pentru ultima dată – de când l-am văzut pe Rémy ultima dată – dar trecutul pare să fie din nou aici, aici, cu mine, în această cameră, şi îmi dau lacrimile. Fără să vreau, duc cartea la buze şi o sărut. Ridic privirile şi îl văd pe Kühn care mă urmăreşte.

— Mă iertaţi, zic eu.

— Vă rog, nu îmi cereţi iertare. Acestea sunt clipele pentru care trăiesc. Este un moment magic acela în care cartea şi proprietarul ei sunt readuşi împreună.

Dau din cap şi apoi, încet, cu grijă, în timp ce inima îmi tresare de o speranţă pe care credeam că am îngropat-o pentru totdeauna, deschid cartea şi ajung la prima pagină. Pagina *mea*. Cea cu steaua deasupra literei *e* şi punctul deasupra v-ului, steaua deasupra J-ului şi punctul deasupra literei *e*. *Eva Traube*. *Mă voi întoarce la tine*. Mă uit ţintă la cuvintele neornamentate, simţind cum mă cuprinde disperarea.

Nu există o a treia stea. Nici un nou mesaj de la Rémy.

Dau la pagina doi, pagina lui Rémy, pentru orice eventualitate, dar arată la fel ca ultima dată când am văzut-o. O stea deasupra primului *r*, un punct deasupra primului *é*. O stea şi un punct pentru primele două litere din Épouse-moi.

„Însoară-te cu mine. Te iubesc”, i-am scris codat în urmă cu o viaţă de om, sperând că Rémy va citi mesajul, dar acum ştiu că nu a făcut-o, iar când închid cartea şi o strâng la piept, tremur toată. Iubirea vieţii mele a intrat în mormânt fără să ştie ce

simţeam. Acest lucru nicicând nu îl voi putea repara, nu îl voi putea schimba şi simt deodată că tot ce am făcut în viaţă de atunci a fost lipsit de orice semnificaţie.

— Doamnă Abrams? pătrunde prin durerea mea vocea lui Kühn, iar când ridic capul, îl văd privindu-mă îngrijorat. Vă simţiţi bine? Poate vreţi un pahar cu apă?

Îmi şterg lacrimile, lacrimi pe care nu am dreptul să le vărs.

— Nu, mă simt bine. Nu am nimic.

Scutur din cap, încercând să scap de nălucile care au apărut deodată. Este 2005, nu 1944, iar eu îi datorez acestui om nişte răspunsuri. Măcar atât pot face.

— Şi acum, în legătură cu codul acela.

Se apleacă în faţă nerăbdător.

— Da, dar nu vă grăbiţi, doamnă. Când sunteţi pregătită.

Eu inspir adânc.

— Stelele şi punctele sunt numele pierdute, numele copiilor prea mici ca să le ţină minte, numele pe care a trebuit să le ştergem ca ei să poată supravieţui. Am sperat că într-o zi, când războiul se va termina, îi voi putea ajuta să îşi recupereze identitatea pierdută. Dar nu ne definesc numele pe care le purtăm sau religia pe care o practicăm, nici naţiunea al cărei steag flutură deasupra capetelor noastre. Acum ştiu. Ne defineşte ceea ce suntem în sufletele noastre, cine alegem să fim pe acest pământ.

Mă ascultă în tăcere, cu ochii larg deschişi, în timp ce eu îi povestesc cum am învăţat meseria de plastograf, cum i-am întâlnit pe Rémy şi pe *père* Clément, cum am muncit din greu ca să ajutăm oamenii să scape din ghearele nemiloase ale naziştilor. Îi explic ideea lui Rémy de a folosi şirul lui Fibonacci pentru a crea codul necesar păstrării numelor, ca să ne asigurăm astfel că victimele cele mai tinere ale războiului nu vor fi uitate.

Îi spun că după război, la mulţi ani după ce mă mutasem în America, soţul meu mi-a povestit într-o zi despre o organizaţie numită Yad Vashem, care fusese fondată la Ierusalim, primul memorial israelian al victimelor Holocaustului. Numele său, care în ebraică înseamnă *memorial şi un nume*, m-a făcut să mă gândesc la numele pe care le-am pierdut odată cu cartea, iar

încet-încet, de-a lungul următoarelor luni, în vreme ce Louis dormea dus lângă mine, am stat trează noaptea şi am făcut în minte o listă a celor pe care mi le aminteam. Erau peste o sută. Într-un final, când i-am contactat pe cei de la Yad Vashem în primăvara lui 1956 pentru a le da numele false şi pe cele adevărate pe care reuşisem să le scot din adâncurile memoriei, mi-au promis că vor încerca să îi găsească pe copiii care ajunseseră în Elveţia, în speranţa că unii dintre ei vor redescoperi de unde vin.

— Şi i-au descoperit? întreabă Kühn. I-au găsit pe copii?

Oftez.

— Nu ştiu. Am refuzat să le dau numele meu sau date de contact. Voiau să îmi acorde recunoaştere pentru ceea ce făcusem, dar eu nu voiam. Nu am fost un erou. Nu eram decât o tânără care încerca să facă ceea ce credea este bine. În final însă, am făcut numai rău.

Kühn mă cercetează timp de un minut, iar când îmi vorbeşte, într-un târziu, glasul lui este blând.

— Doamnă Abrams, o femeie foarte înţeleaptă mi-a spus odată că nu suntem răspunzători decât pentru ceea ce facem – sau nu reuşim să facem – noi înşine. Vorbele rostite îi sunt recompensate printr-un zâmbet slab, îmi zâmbeşte şi el la rândul lui, apoi continuă. Iar mie mi se pare că aţi petrecut războiul încercând să ajutaţi oameni nevinovaţi.

— Dar i-am pierdut pe cei pe care îi iubeam cel mai mult. Ezit, apoi rostesc în şoaptă: mama a murit din cauza mea. Şi Rémy a murit, *Herr* Kühn. Nu contează câţi oameni am ajutat, dacă faţă de ei nu mi-am făcut datoria.

— Nu dumneata eşti cea care le-a făcut rău, doamnă Abrams.

Plâng ca o bătrână proastă, iar Kühn încearcă să mă liniştească, strângându-mă la pieptul lui, iar eu mă simt la fel ca atunci când am fost strânsă în braţe – şi iertată – de *père* Clément, cu mulţi ani în urmă. Într-un final, când mă îndrept şi ridic privirile, el se uită în ochii mei.

— Ştiţi ce mi-a mai spus această persoană foarte înţeleaptă? întreabă el. A spus că ne defineşte numai ceea ce suntem în sufletele noastre, cine alegem să fim pe acest pământ. Iar eu cred, doamnă Abrams, că ai ales să fii erou, chiar dacă nu

priveşti lucrurile aşa. Îmi întinde cartea şi spune: este a dumitale, dacă o doreşti, desigur, după întocmirea actelor necesare, dar, dacă nu te superi, aş vrea să o mai ţin câteva zile pentru a face o listă cu nume. Poate voi reuşi să dau o mână de ajutor în privinţa acelora pe care nu vi le-aţi amintit în urmă cu toţi acei ani. Nu ar fi un dar neaşteptat să le putem reda trecutul unora dintre acei copii pierduţi? De fapt, ce ar fi să rămâneţi şi să mă ajutaţi?

Mă uit spre carte şi apoi înapoi la Kühn.

— Fiul meu îşi face probabil griji în privinţa mea. Am... am plecat fără să îi spun.

— Sunaţi-l. Explicaţi-i că aveţi treburi neterminate de care trebuie să vă ocupaţi.

— Dar... nu ştie nimic despre persoana care am fost odată.

— Atunci, nu ar fi timpul să îi spuneţi? Poate că prima identitate care ar trebui recuperată este chiar a dumneavoastră.

Privesc ţintă spre carte. Conţine cel mai important mesaj pe care l-am trimis vreodată, dar l-am trimis prea târziu. Oare nu asta a fost povestea vieţii mele, de fiecare dată când a fost vorba despre oamenii pe care i-am iubit? Am ajuns prea târziu ca să îl salvez pe tatăl meu de la Drancy. Prea târziu m-am întors la Aurignon după mama. Dar nu vreau să ajung prea târziu şi în cazul fiului meu.

Ridic privirile spre Kühn.

— Aş putea să împrumut telefonul dumneavoastră?

El radiază.

— Am crezut că nu mă mai întrebaţi, doamnă Abrams. Nu trebuie decât să apăsaţi pe doi pentru o linie externă, apoi zero-zero-unu pentru a suna în America.

Ridic receptorul, apăs tastele şi apoi formez numărul de pe telefonul mobil al fiului meu. Ascult cum sună o dată, de două ori şi apoi răspunde.

— Ben? încep eu.

— Mamă? Unde eşti? Am fost foarte îngrijorat.

— Nu este cazul să îţi faci griji în privinţa mea.

Zâmbesc din nou în direcţia lui Kühn, care îmi răspunde la fel, iar apoi închid ochii, încercând să văd în minte chipul lui Rémy.

— Ben, dragul meu, a venit timpul să îţi mărturisesc cine sunt.

Capitolul 32

S-a lăsat noaptea până când eu şi Kühn reuşim să decodăm primele şaizeci de nume înregistrate în paginile cărţii. După ce am terminat convorbirea cu Ben, care m-a ascultat sceptic, m-am oferit să rămân, întrucât, în definitiv, eu sunt cea care a şters aceste nume, iar corect este să ajut la recuperarea lor.

— Aveţi unde să staţi, doamnă Abrams? întreabă Kühn, lăsându-se pe spate în scaun. Cred că ar trebui să ne odihnim un pic şi să începem mâine. Pe strada aceasta este un hotel care găzduieşte uneori oaspeţii bibliotecii. Pot da un telefon ca să vă pregătească o cameră, dacă vreţi.

Vreau să continui, dar numele acestea au aşteptat deja peste şaizeci de ani şi presupun că mai pot aştepta o zi. Sincer vorbind, sunt epuizată.

— Sună minunat, *Herr* Kühn. Vă mulţumesc.

Când ridică telefonul pentru a suna la hotel, dau la pagina 308, ultima pagină pe care am desenat o stea. Pagina aceasta aparţine fetiţei căreia îi spuneam Jaqueline, micuţa pe care eu şi Rémy am ajutat-o să treacă graniţa în Elveţia în noaptea aceea friguroasă de iarnă, noaptea în care am făcut dragoste, noaptea în care mi-a oferit eternitatea, noaptea în care eu am spus nu. Numele ei adevărat era Eliane Meisel. Mă întreb ce s-a întâmplat cu ea, dacă părinţii ei au scăpat cu viaţă, dacă şi-a găsit drumul spre casă.

Am închis ochii, încercând să îi văd chipul mic şi dulce în minte, prin negura timpului, când, deodată, eu şi Kühn suntem întrerupţi de o voce care se aude din pragul uşii.

— *Entschuldigung*, spune o voce de femeie, iar eu deschid ochii subit.

O femeie paznic de la serviciul de securitate s-a oprit nesigură în faţa uşii.

— *Guten Abend*, Mila. Kühn lasă telefonul jos şi se întoarce spre femeia paznic. *Wie kann ich dir behilflich sein?*[21]

Femeia se uită spre mine şi apoi răpăie câteva propoziţii într-o germană pripită, adresându-se lui Kühn, dar făcând un semn din cap spre Cartea copiilor pierduţi. Încerc să descifrez ce spune, dar nu o pot urmări. Kühn îi răspunde grăbit, apoi se ridică şi se întoarce spre mine când ea părăseşte încăperea.

— Ce este? întreb eu.

— Doamna este paznicul nostru de noapte, Mila. Spune că afară este un bărbat care zice că aceasta este cartea lui, că a venit tocmai din State şi că trebuie să o vadă imediat, nu mai poate aştepta nici un minut.

— Cartea mea? O ridic şi o strâng la piept protectoare. Este imposibil.

— Mă tem că am mai primit astfel de vizite, spune Kühn, clătinând din cap. Colecţionari care încercau să solicite cărţi pentru colecţiile lor. Normal că cel de acum vine seara târziu, când crede că ne poate intimida.

— Să chemăm poliţia?

Kühn zâmbeşte.

— Mila este mai puternică decât pare, iar eu la fel. Acelaşi lucru îl bănuiesc şi despre dumneata. Cred că vom fi în siguranţă. Permiteţi-mi să scap de el. Mă întorc imediat.

— Vin şi eu. Dacă încearcă cineva să îmi fure cartea, vreau să îl privesc în ochi.

Ezită, apoi încuviinţează din cap.

— Dar haideţi să încuiem cartea, da?

Aştept până ce o pune bine în sertarul biroului său, iar când îl urmez în încăperea principală a bibliotecii, cufundată în întuneric, îmi dau seama că îi duc dorul deja, că îmi lipseşte căldura sa în mâinile mele. O simt şi acum ca făcând parte din mine, chiar şi după atâţia ani.

---

[21] Bună seara... Cu ce te pot ajuta? (în limba germană în original).

Mila stă în faţa intrării principale.

— Acolo este, ne zice când ajungem în dreptul ei. Veniţi.

Eu şi Kühn o urmăm afară, unde vedem un bărbat cu părul alb, îmbrăcat într-un trenci uşor, aflat la depărtare de câteva trepte, cu spatele la noi, privind spre întinderea oraşului.

— *Herr*? i se adresează Mila, pe un ton ferm şi metalic, iar omul se întoarce încet, cu umbra unui surâs politicos pe chip.

Dar apoi surâsul îi piere şi deschide gura larg când ochii lui îi întâlnesc pe ai mei, iar eu înţepenesc locului, la fel ca el. Îmi dau seama că, lângă mine, Kühn spune ceva, dar vorbele lui se aud de foarte departe, căci anii pier brusc, iar eu păşesc spre omul meu, simţind că se învârte totul în jur. Mă uit la o stafie şi, cu toate că mintea îmi spune că este imposibil, inima mea ştie că nu este.

— Ai greşit biblioteca, Eva, spune bărbatul în franceză, cu vocea spartă de emoţie.

Am lacrimi în ochi acum, căci este o voce pe care eram sigură că nu o voi mai auzi vreodată.

— *Rémy*? Cum se poate?

R*é*my zâmbeşte, apoi face şi el un pas spre mine, iar pe faţă îi curg lacrimile.

— Trebuia să ne întâlnim pe treptele Bibliotecii Mazarin, Eva, spune el, luându-mi mâinile într-ale sale.

Sunt înăsprite de vârstă acum, dar se potrivesc cu mâinile mele la fel cum se potriveau în viaţa dinainte.

— Te-am aşteptat acolo, murmur eu. Am aşteptat mult timp.

— Am crezut că ai murit, zice el. M-am întors la Aurignon la sfârşitul lui 1947. *Père* Clément murise, dar câţiva oameni din Rezistenţă care ştiau cine eşti mi-au spus că ai fost ucisă în timpul războiului.

Am închis ochii. După sfârşitul războiului, domniseră haosul, confuzia şi neînţelegerea.

— Şi mie mi s-a spus că tu ai murit.

— În patruzeci şi patru am înfruntat un trădător – un jandarm pe nume Besnard, dacă ţi-l aminteşti – şi am fost grav rănit. Am fost trimis în Anglia. Am stat mult timp în spital şi apoi, din cauza unei încurcături diplomatice, s-a făcut 1947 până ce am primit permisiunea să revin pe continent. Am mers la Mazarin,

Eva, luni întregi, în eventualitatea că erai totuşi în viaţă. Dar tu nu ai venit.

— Te-am aşteptat doi ani, şoptesc eu. Eram încredinţată că încercaseşi să îmi laşi un mesaj în *Aventurile lui Tom Sawyer*. Numai lucrul acesta m-a ajutat să merg mai departe.

A ridicat din sprâncene.

— Ai găsit cartea? Chiar era un mesaj, Eva – aveam de gând să îmi înscenez moartea dacă lucrurile mergeau prost cu Besnard. Dar nu am luat în calcul posibilitatea că voi zăcea atât de mult timp în spital, iar apoi mă vor ţine pe loc complicaţii legate de viză.

Îmi şterg obrajii, dar lacrimile nu se opresc.

— Am crezut că sunt nebună. În cele din urmă mi-am zis că greşesc, că m-am agăţat de o fantomă. Am plecat în America la finalul lui 1946.

— În America? Unde?

— Florida.

— Ei, ca să vezi! Eu locuiesc în New Mexico din 1952, zâmbeşte el. Am descoperit că Los Alamos avea nevoie de un chimist ca mine, după ce mi-am luat diploma în Anglia.

Clatin din cap, nevenindu-mi să cred.

— Dar ce cauţi *aici*, Rémy?

— Am văzut cartea într-un articol din *New York Times*. Am venit fără întârziere. Trage aer în piept, fără să îşi ia ochii din ochii mei. Acum şaizeci de ani m-am întors după carte, Eva, înainte de a-l înfrunta pe Besnard, în ziua în care ţi-am lăsat romanul lui Mark Twain. Plecaseşi deja – am presupus că te afli deja la adăpost în Elveţia – şi m-am rugat la Dumnezeu să îmi fi lăsat un ultim mesaj. Dar naziştii jefuiseră deja biblioteca. Am înţeles că nu voi afla niciodată.

Mă uit ţintă la el. Mi se pare un vis, dar nu este. Otto Kühn este pe trepte în spatele meu, privind în tăcere cum se desfăşoară această poveste, iar Mila s-a retras în umbră. Suntem în Berlin, în inima teritoriului vechiului nostru inamic şi ne-am regăsit, în ciuda şanselor aproape inexistente.

— Da, Rémy. Ţi-am lăsat un mesaj.

— Chiar aşa? Se uită la mine cu ochii lui calzi, pe care îi cunosc atât de bine. Care era mesajul, Eva mea?

Eva mea. După toţi aceşti ani, sunt încă a lui, iar el este încă al meu.

— Épouse-moi*. Je t'aime*. Asta am scris. Eu... te iubesc, Rémy. Întotdeauna te-am iubit.

— Şi eu te iubesc, Eva. Iar dacă oferta rămâne valabilă, răspunsul meu este da.

Apoi parcurge ultimii centimetri rămaşi între noi, iar buzele lui le acoperă pe ale mele. Eu am din nou douăzeci şi cinci de ani şi toată viaţa înainte, nu în urmă, şi toate capitolele nescrise încă.

Nota autoarei

În timp ce făceam muncă de cercetare în vederea scrierii romanului meu anterior, *The Winemaker's Wife* (apărut în limba română cu titlul *Ultima geană de lumină*, traducere de Mihaela Magdalena Dumitru, Litera, 2021), a cărui acţiune este plasată în regiunea Champagne din Franţa, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, am întâlnit câteva menţiuni privind rolul jucat de falsificatori în mişcarea de rezistenţă. Era un lucru la care nu mă gândisem niciodată, dar în timp ce citeam despre pivniţele pline cu şampanie şi despre contrabanda cu arme, în minte îmi persistau imagini ale bravilor oameni care şi-au pus abilităţile artistice şi ingeniozitatea ştiinţifică la treabă pentru a produce documente convingătoare, care le-au permis unor nevinovaţi să trăiască.

Când am terminat de scris *Ultima geană de lumină*, curiozitatea mea fusese bine stârnită, dar încă nu eram convinsă că o poveste despre falsificatorii de acte putea fi baza de la care să plec în scrierea unui roman. Apoi am citit *Adolfo Kaminsky: A Forger's Life (Adolfo Kaminsky: Viaţa unui falsificator)* de Sarah Kaminsky şi *A Good Place to Hide: How*

One French Community Saved Thousands of Lives During World War II (O ascunzătoare bună: Cum a salvat o comunitate franceză mii de vieţi în timpul celui de-al *Doilea Război Mondial)* de Peter Grose – două cărţi excelente care explorează munca de falsificare în timpul războiului – şi mi-am dat seama că descoperisem ceva. Viaţa unui falsificator din al Doilea Război Mondial era mai promiţătoare decât îmi imaginasem eu.

Dar încă simţeam că lipseşte ceva – asta până ce agenta mea, Holly Root, mi-a trimis un articol din *New York Times* despre cărţile furate de către nazişti în zilele de pe urmă ale Războiului Mondial. Citind articolul semnat de criticul de artă Milton Esterow, am găsit ultima piesă a puzzle-ului: puteam scrie un roman despre contrafacerea de acte încadrat de o poveste despre o carte furată, care a însemnat totul pentru cineva. Acest lucru mi-ar permite să cercetez tehnicile de falsificare şi fascinanta istorie a jafurilor naziste şi să le împărtăşesc pe toate cititorului, ambalate într-o poveste despre iubire, pierderi, curaj şi speranţă.

Aceasta este cea de-a cincea carte pe care o scriu despre al Doilea Război Mondial, iar unul dintre aspectele mele preferate atunci când scriu despre război este acela că pot cerceta serios subiecte cu care majoritatea dintre noi nu suntem familiari. În romanul meu din 2012, *The Sweetness of Forgetting (Dulceaţa uitării),* de pildă, unul dintre firele narative este o poveste despre musulmanii care au ajutat la salvarea evreilor din Paris după invazia germană, un lucru despre care mulţi cititori nici nu au auzit vreodată. *When We Meet Again (Când ne vom revedea)*, romanul meu publicat în 2015, vorbeşte despre cei peste patru sute de mii de prizonieri de război germani din Statele Unite din anii 1940, un fragment de istorie care s-a pierdut odată cu trecerea timpului. Iar în 2019, în cartea *Ultima geană de lumină*, am scris despre rezistenţa de sub pământ şi dintre lujerii răsuciţi ai viţei-de-vie din regiunea Champagne. Sunt încântată când cineva îmi spune că a citit una dintre cărţile mele şi a învăţat ceva ce nu ştia înainte. Simt o mare satisfacţie atunci când vă pot împărtăşi fapte istorice (sper eu) fascinante într-o carte menită să placă.

Aşa ajung la *Cartea copiilor pierduţi*. Otto Kühn, bibliotecarul german din carte, este un personaj fictiv, dar activitatea lui se bazează pe realitate. La Biblioteca Centrală şi Regională de la Berlin, de pildă, cercetătorii estimează că aproape o treime din cele 3,5 milioane de cărţi au fost furate de nazişti, potrivit ziarului *New York Times*. Cercetători ca Sebastian Finsterwalder – un Otto Kühn în carne şi oase – şi Patricia Kennedy Grimsted, de la Institutul de Cercetări Ucrainene de la Universitatea Harvard, lucrează neobosiţi pentru a restitui cărţile furate proprietarilor de drept, dar este o luptă foarte dificilă, mai ales acum, când au trecut şaptezeci şi cinci de ani de la război. Din nefericire, foarte puţini dintre cei care au deţinut şi preţuit aceste cărţi mai sunt în viaţă astăzi.

Dacă vă interesează să aflaţi mai multe despre cărţile furate şi despre efortul de localizare a proprietarilor lor, citiţi *The Book Thieves: The Nazi Looting of Europe's Libraries and the Race to Return a Literary Inheritance (Hoţii de cărţi: Jaful nazist al bibliotecilor Europei şi cursa pentru returnarea unei moşteniri literare)* de Anders Rydell, o carte care mi-a fost de mare ajutor în cercetarea mea.

În romanul meu, bibliotecara Eva călătoreşte la Berlin pentru a recupera un tom din secolul al XVIII-lea, care i-a fost furat în urmă cu câteva decenii. Acesta este cadrul unei poveşti plasate în trecut şi bazate, în parte, pe istoriile de viaţă ale unor falsificatori ca Adolfo Kaminsky şi Oscar Rosowsky, amândoi, tineri evrei care au ajuns plastografi de nevoie – la fel cum se întâmplă şi cu tânăra Eva din *Cartea copiilor pierduţi* – şi, drept urmare, au salvat mii de vieţi nevinovate. Kaminsky a scăpat la limită de deportare şi a devenit unul dintre cei mai importanţi falsificatori pe care i-a avut Rezistenţa de la Paris, salvând până la final un număr estimat de paisprezece mii de oameni, deşi nu era decât un adolescent la acel moment. Oscar Rosowsky, a cărui poveste o spune Peter Grose în cartea *A Good Place to Hide,* avea numai optsprezece ani în 1942, când a fost nevoit să fugă de acasă şi, datorită unui neaşteptat noroc, a ajuns la Le Chambon-sur-Lignon, un sătuc din munţi care oferise adăpost la mii de oameni căutaţi de nazişti, printre care şi mulţi copii ai căror părinţi fuseseră deportaţi. La fel ca Eva, Rosowsky a

început prin a fabrica documente false de identitate pentru el şi mama sa, dar când a ajuns printre oameni care gândeau la fel, a început să inventeze noi metode de falsificare, mai rapide şi mai eficiente. Până la finalul războiului, a ajutat la salvarea a peste trei mii cinci sute de evrei.

Dar să nu credeţi că toţi falsificatorii erau bărbaţi, au fost şi multe femei care au lucrat în birouri unde se contrafăceau documente, printre care Mireille Philip, Jacqueline Decourdemanche şi Gabrielle Barraud în zona Le Chambon-sur-Lignon, dar şi surorile Suzie şi Herta Schidlof, care au lucrat în laboratorul din Paris al lui Kaminsky.

Multe dintre detaliile care apar în *Cartea copiilor pierduţi* au la bază metodele autentice de falsificare folosite în timpul războiului. Rosowsky, de exemplu, căuta de multe ori în *Journal Officiel* identităţi false potrivite nevoilor sale. Kaminsky, care avea pregătire de chimist, la fel ca Rémy din roman, este cel care a descoperit secretul pentru ştergerea cernelii albastre de la Waterman cu acid lactic. Gabrielle Barraud este cea care a avut ideea de a folosi o presă de mână pentru a reproduce în masă ştampilele oficiale. Rosowsky chiar are o apariţie tainică în *Cartea copiilor pierduţi*; când Geneviève soseşte la Aurignon, menţionează că a lucrat pentru un bărbat pe nume Plunne într-o zonă pe care o numeşte Platoul. Jean-Claude Plunne era, de fapt, numele de împrumut al lui Rosowsky; Geneviève vorbeşte despre faptul că a lucrat pentru el.

În timpul scrierii acestui roman, biroul meu de lucru era plin de exemplare autentice ale tipurilor de documente pe care le-ar fi folosit şi contrafăcut Eva, Rémy şi Geneviève. Am zeci de exemplare zdrenţuite din *Journal Officiel* din anul 1944; la fel ca falsificatorii din carte, am pescuit şi eu câteva nume de personaje din paginile ziarului. Am un vechi certificat de botez francez din iunie 1940, cu tot cu ştampilele oficiale, cât şi un permis de călătorie *Ausweis* laissez-passer eliberat de autorităţile germane, care poartă o ştampilă pusă la Paris în decembrie 1940. Dar poate cel mai important obiect pe care îl am este autentica *Epitres et Evangiles*, legată în piele, tipărită în 1732, cartea care a constituit modelul pentru cea din roman. Pe măsură ce Eva şi Rémy înregistrau nume şi mesaje codificate

în paginile sale, eu mă lăsam ghidată de paginile cărţii adevărate.

Ca o amuzantă notă marginală, vă pot povesti că în copilărie eram pasionată de matematică; stăteam întinsă în pat noaptea, încercând să rezolv probleme de matematică aparent fără soluţie. Visam să ajung vestită ca primul copil care a rezolvat ecuaţii pe care cei mai de seamă matematicieni ai lumii nu le puteau rezolva. (Aşa este, avem nişte aspiraţii stranii! Dar nu vă faceţi griji; câţiva ani mai târziu, aveam fantezii mult mai normale, să mă mărit cu Donnie Wahlberg şi să ajung vedetă într-o bună zi.) În timpul acestei faze de obsesie pentru matematică, am aflat despre şirul lui Fibonacci, iar în fiecare noapte adormeam încercând să adun numerele în minte. Am fost încântată când mi-a venit ideea de a folosi şirul acesta ca parte a codului din *Cartea copiilor pierduţi*; toate acele nopţi petrecute întinsă în pat, jucându-mă cu cifrele, nu fuseseră o pierdere de vreme!

Acestea sunt numai câteva din elementele înrădăcinate în realitate care au convers pentru a inspira scrierea *Cărţii copiilor pierduţi*. Dacă vă interesează să aflaţi mai multe despre Franţa din prima jumătate a anilor 1940, vă recomand din toată inima să citiţi cărţile sus-menţionate, cele ale lui Kaminsky şi Grose. Caroline Moorehead a scris, de asemenea, o carte fascinantă despre Le Chambon-sur-Lignon, intitulată *Village of Secrets: Defying the Nazis in Vichy France (Satul secretelor:* Sfidându-i *pe naziştii în Franţa regimului de la Vichy)*. M-am bazat şi pe câteva dintre cărţile mele preferate, printre care *Jews in France During World War II* de Renée Poznanski *(Evreii din Franţa în timpului celui* de-al *Doilea Război Mondial*), *Résistance: Memoirs of Occupied France* (*Rezistenţa: Amintiri din Franţa ocupată)* şi *The Journal of Hélène Berr (Jurnalul Hélènei Berr),* pentru a-mi completa cercetarea. Şi, desigur, am locuit o vreme la Paris şi am călătorit de nenumărate ori acolo pentru a face verificări. Oraşul Aurignon este inventat, dar imaginea sa se bazează pe câteva orăşele asemănătoare din zona de la sud de Vichy.

Sper că aţi descoperit ceva nou în *Cartea copiilor pierduţi* şi că v-aţi reamintit că nu este nevoie de bani sau de arme şi nici de

o platformă enormă pentru a schimba lumea. Uneori, un simplu stilou şi un strop de imaginaţie pot schimba cursul istoriei.

Vă mulţumesc că m-aţi însoţit în această călătorie şi pentru că sunteţi o persoană care vede magia din cărţi. Aşa cum spune Eva în *Cartea copiilor pierduţi*, aceia „care văd magia din cărţi... vor trăi cele mai luminoase vieţi”. Vă doresc să aveţi parte de zile cât mai luminoase.

Mulţumiri

Dumnezeule, ce an nebun! Tot ce fac eu este să pun pe pagină cuvintele, iar incredibila mea agentă, Hooly Root, editoarea mea magnifică, Abby Zidle, uimitorii mei publicişti, Michelle Podberezniak (Gallery) şi Kristin Dwyer (Leo PR), şi, de asemenea, vrăjitoarea mea literară, Kathie Bennett (şi soţul ei, Roy Bennett), sunt cei care fac să apară magia. Vă sunt pe veci îndatorată tuturor pentru prietenia pe care mi-o purtaţi şi pentru munca pe care o depuneţi în numele meu. Este o bucurie să fiu înconjurată de oameni pe care îi ador cu adevărat. Cu toate că nu o spun destul de des, vă rog să nu uitaţi cât de mult vă respect. Sunt de-a dreptul norocoasă să vă am alături.

Mulţumiri şi agentei mele pentru drepturi de autor în străinătate, Heather Baror-Shapiro. Este o plăcere să lucrez cu tine şi îţi sunt recunoscătoare pentru tot ce faci. Îţi mulţumesc, mai ales pentru îndrumările tale neobosite din acest an şi pentru minunata casă nouă de la Welbeck. Dana Spector, tu continui să fii o uluitoare vedetă în lumea drepturilor de autor cinematografice. De asemenea, sunt foarte fericită să lucrez cu specialista în marketing Danielle Noe, care este la fel de frumoasă, pe cât este de talentată. Pentru Scott Moore şi Andy Cohen: vom face un film împreună într-o bună zi – sunt

convinsă! Mulţumesc, de asemenea, lui Susan McBeth şi Robin Hoklotubbe, două femei care organizează evenimente extraordinare ce aduc laolaltă scriitori şi cititori.

Lui Jen Bergstrom: sunt cât se poate de mândră să fiu unul din autorii Gallery Books. Este o onoare pentru mine să fac parte din familia Gallery din 2012 şi îţi voi fi mereu recunoscătoare pentru felul în care m-ai ajutat să evoluez ca scriitoare în tot acest timp. Conduci un vapor minunat, la bordul căruia sunt fericită să mă aflu. Îţi mulţumesc din suflet pentru tot ajutorul şi bunătatea ta. Mulţumesc, de asemenea, întregii echipe de la Gallery, printre care Jen Long, Sara Quaranta, Molly Gregory, Sally Marvin, Anabel Jimenez, Eliza Hanson, Lisa Litwack, Chelsea McGuckin, Nancy Tonik, Sara Waber, Ali Lacavaro, Wendy Sheanin şi restul incredibilei echipe de vânzări de la Simon & Schuster şi, desigur, lui Carolyn Reidy. Mulţumesc şi grozavei echipe de la S&S Canada, printre care se numără Catherine Whiteside, Greg Tilney, Felicia Quon, Shara Alexa, Kevin Hanson şi Nita Provonost.

Mulţumiri cu totul speciale se îndreaptă către o mână de oameni care m-au ajutat în cercetarea întreprinsă în vederea scrierii acestei cărţi, printre care cercetătoarea şi scriitoarea Renée Poznanski, traducătorul din franceză Vincent, traducătorul din poloneză Agrazneld, traducătorul din rusă Michael, traducătorul din germană Jens şi, desigur, dragul şi vechiul meu prieten Marcin Pachcinski, care a propus termenii de alint polonezi la momentul cel mai potrivit.

Menţionez în dedicaţie că această carte este în parte închinată librarilor şi bibliotecarilor de pretutindeni. Nu există destule cuvinte pe care să le pot spune despre cât de mult m-a influenţat magia librăriilor şi a bibliotecilor. Cărţile pot schimba vieţi, dar oamenii care le iubesc şi care îşi dedică viaţa lor sunt cei care au cel mai important rol. Dacă nu îşi găsesc drumul către cititorii care au nevoie de ele, care vor fi atinşi de magia lor, care vor fi transformaţi de puterea lor, cărţile îşi pierd puterea. Aşadar, mulţumesc din tot sufletul oricui lucrează într-o librărie sau într-o bibliotecă, dar mai ales acelora dintre dumneavoastră care aţi fost destul de curajoşi sau de îndrăzneţi încât să deveniţi proprietari de librării, meserie care trebuie să

fie la fel de periculoasă pe cât de frumoasă este. Cărţile sunt mai mult decât cuvintele scrise pe hârtie; sunt punţi care construiesc comunităţi şi îi fac pe oameni cetăţeni mai generoşi şi mai deschişi către lume. Aceia care iubiţi cărţile destul de mult încât să le împărtăşiţi şi celorlalţi, voi schimbaţi lumea cu adevărat.

Aş dori, de asemenea, să mulţumesc unui număr de cinci scriitori deosebiţi: Linda Gerber, Alyson Noël, Allison van Diepen, Emily Wing Smith, dar mai ales lui Wendy Toliver, scriitoarea care ne-a adus laolaltă pe toate şase în urmă cu câţiva ani, pentru prima noastră tabără anuală de iarnă. Scriem împreună numai o dată pe an, dar săptămâna aceea înseamnă foarte mult pentru mine, la fel ca prietenia pe care am făurit-o de-a lungul vremii. Pe voi cinci vă număr printre cele mai apropiate prietene ale mele. Sunt o scriitoare şi un om mai bun când mă aflu lângă voi. Şi lui Jay Asher: deşi nu ai mai participat la taberele noastre de câţiva ani, faci parte dintre noi! Abia aştept să citesc următoarele cărţi ale prietenelor mele de la Swann Valley.

Cei mai valoroşi scriitori au bunul obicei de a-i susţine pe ceilalţi scriitori, iar eu mă bucur să fac parte dintr-o comunitate de femei şi bărbaţi care pun umărul la cariera celorlalţi. Mulţumesc în mod special lui „Mary Alice şi fetelor Kristie” – scriitoarele Mary Alice Monroe, Kristina McMorris şi Kristy Woodson Harvey – pentru că sunt nişte fiinţe remarcabile, cele mai bune colege de trupă închipuită şi cele mai bune surori de saună pe care mi le-aş putea dori.

Mulţumiri speciale se îndreaptă spre toţi bloggerii şi cronicarii de carte care reuşesc, într-un mod minunat, să construiască o comunitate online – mai ales Melissei Amster şi reginei stupului, Kristy Barrett, căci amândouă au făcut tot ce au putut anul acesta pentru a da o mână de ajutor unei colege de breaslă când le-am rugat! Sunteţi minunaţi şi vă sunt recunoscătoare pentru că promovaţi cărţile mele în rândurile cititorilor – şi pentru că promovaţi cititul în general.

Mulţumesc întregii mele familii, mai ales mamei mele, Carol (tovarăşa mea preferată pentru vacanţele Disney World/DVC), tatălui meu, Rick, fraţilor mei, Karen şi David, împreună cu familiile lor. Wanda şi Mark, sunteţi nişte socri uimitori: sunt

norocoasă să vă am. O menţiune specială mătuşii Donna, lui Courtney, Janine şi familiilor Sullivan şi Trouba/Lietze!

Lui Jason (cel mai bun soţ din lume) şi Noah (fiul meu haios, bun şi nemaipomenit): pe voi doi vă iubesc mai mult decât o pot spune cuvintele. Îmi pare rău că a trebuit să petrec mult timp departe de voi anul acesta, în turneul de promovare a cărţilor mele. Îmi este dor de voi în fiecare clipă pe care o trăiesc departe! Iar pentru Lauren Boulanger, cât şi Bridget, Kristy, Dayana, Rachel, Dinorah, Debbie şi Cindy: vă mulţumesc că îi sunteţi aproape lui Noah. Nu aş putea face ceea ce fac fără voi. Îţi mulţumesc şi ţie, Shari Resnick, pentru ajutorul tău şi pentru generozitatea pe care mi-ai arătat-o anul acesta.

La final, ţie, cititorul meu, îţi mulţumesc pentru că m-ai însoţit în această călătorie (şi pentru că ai citit până la capăt această prolixă listă de mulţumiri!). Ştiu că ai multe cărţi dintre care să alegi, de aceea, îţi sunt recunoscătoare când alegi să îţi petreci timpul cu o carte scrisă de mine. Sper să mă întâlnesc cu cât mai mulţi dintre voi în turneul din acest an.

În colecţia Buzz BOOKS
au apărut:

Celeste Ng, *Tot ce nu ţi-am spus*
L.S. Hilton, *Maestra*
Jonathan Dee, *Privilegiaţii*
Emma Healey, *Elizabeth a dispărut*
Peter Swanson, *Cei care merită să moară*
Fiona Barton, *Văduva*
Carla Guelfenbein, *Cu tine în depărtare*
Carla Guelfenbein, *Restul e tăcere*
Austin Wright, *Tony şi Susan*
Martin Suter, *Maestrul bucătar*
J.P. Delaney, *Fata dinainte*
Patricia Highsmith, *Carol*

Alexandra Oliva, *Supravieţuitoarea*
Charles Belfoure, *Arhitectul parizian*
Ottessa Moshfegh, *Eileen*
Elan Mastai, *Omul care a cucerit timpul*
Carla Guelfenbein, *Femeia vieţii mele*
L.S. Hilton, *Domina*
Susanna Tamaro, *Mergi unde te poartă inima*
Agatha Christie, *Crima din Orient Express*
Sana Krasikov, *Patrioţii*
Celeste Ng, *Mici focuri pretutindeni*
Darcey Bell, *O mică favoare*
Fiona Barton, *Copilul*
Michel Faber, *Cartea Lucrurilor Noi şi Ciudate*
Maria Semple, *Unde ai dispărut, Bernadette?*
Tim Johnston, *Coborârea*
Susanna Tamaro, *Ascultă glasul meu*
Matthew FitzSimmons, *Dispariţia*
Agatha Christie, *Casa strâmbă*
Agatha Christie, *Vinovat fără vină*
Agatha Christie, *Zece negri mititei*
A.J. Finn, *Femeia de la fereastră*
Jonas Bonnier, *Jaf cu elicopterul*
Aimee Molloy, *O mamă perfectă*
Greer Hendricks, Sarah Pekkanen, *Soţia dintre noi*
Niklas Natt och Dag, *1793. În umbra morţii*
Donna Tartt, *Sticletele*
Linda La Plante, *Văduve*
Stefan Ahnhem, *Victimă fără chip*
Cynthia D'Aprix Sweeney, *Moştenirea*

L.S. Hilton, *Ultima*
Sarah Pinborough, *Prin ochii ei*
Alex Michaelides, *Pacienta tăcută*
Sarah Vaughan, *Anatomia unui scandal*
Agatha Christie, *Ucigaşul ABC*
Christine Mangan, *Necunoscuta din Tanger*
Shirley Jackson, *Casa bântuită*
Chloé Esposito, *Rea*
Stefan Ahnhem, *Al nouălea mormânt*
J.P. Delaney, *Crede-mă când mint*
Adrian McKinty, *Lanţul*
Peter Swanson, *O minciună perfectă*
Emily Gunnis, *Fetiţa din scrisoare*
Christopher Bollen, *Prietenie trădată*
Jean Hanff Korelitz, *Ar fi trebuit să ştii*
Bernard Cornwell, *Nebuni şi muritori*
Anonim, *Nume de cod: Kingfisher*
Ann Napolitano, *Dragă Edward*
Stefan Ahnhem, *Motivul X*
Daniel Silva, *Cealaltă femeie*
Peter Swanson, *Fata cu un ceas în loc de inimă*
Christy Lefteri, *Apicultorul din Alep*
Jeanine Cummins, *Pământ american*
Kate Elizabeth Russell, *Vanessa mea cea întunecată*
Megan Campisi, *Devoratoarea de păcate*
Sarah Pinborough, *Prietena mea de suflet*
Alex Marwood, *Micile ticăloase*
Daniel Silva, *Fata cea nouă*
Stefan Ahnhem, *X feluri de a muri*

Anders Roslund, *Trei zile*
Josh Malerman, *Malorie*
Jasper DeWitt, *Pacientul*
Affinity Konar, *Gemenele de la Auschwitz*
Lisa Jewell, *O viaţă regăsită*
Daphne du Maurier, *Rebecca*
Max Seeck, *Vânătoarea de vrăjitoare*
Jean Hanff Korelitz, *De la început*
John le Carré, *Pe serviciul adversarului*
Daphne du Maurier, *Verişoara mea Rachel*
Ashley Audrain, *Îndoiala*
John le Carré, *Omul nostru din Panama*
Patricia Highsmith, *Ape adânci*
J.P. Delaney, *Soţia perfectă*
Rumaan Alam, *Lasă lumea în urmă*
Sarah Vaughan, *Mici dezastre*
Ruth Druart, *În timp ce Parisul dormea*
Emily Gunnis, *Fetiţa pierdută*
Harriet Tyce, *Portocala sângerie*
Lisa Jewell, *Secrete întunecate*
Greer Hendricks, Sarah Pekkanen, *Nu eşti singură*
Igor Bergler, *Biblia pierdută*

Contents

1. Capitolul 1
2. Capitolul 2
3. Capitolul 3
4. Capitolul 4

5. Capitolul 5
6. Capitolul 6
7. Capitolul 7
8. Capitolul 8
9. Capitolul 9
10. Capitolul 10
11. Capitolul 11
12. Capitolul 12
13. Capitolul 13
14. Capitolul 14
15. Capitolul 15
16. Capitolul 16
17. Capitolul 17
18. Capitolul 18
19. Capitolul 19
20. Capitolul 20
21. Capitolul 21
22. Capitolul 22
23. Capitolul 23
24. Capitolul 24
25. Capitolul 25

26. Capitolul 26
27. Capitolul 27
28. Capitolul 28
29. Capitolul 29
30. Capitolul 30
31. Capitolul 31
32. Capitolul 32
33. Nota autoarei
34. Mulţumiri